DAV

DAV AVD VDA

KULTÚRNO-POLITICKÁ REVUE ĽAVÉHO SPEKTRA

E K O N O M I K A
P O L I T I K A
K U L T Ú R A
G E O P O L I T I K A

ČÍTAJTE NAŠE BLOGY: http://dav2dva.blogspot.sk

LAJKUJTE NAŠU FB STRÁNKU: https://www.facebook.com/dav2dva/?fref=ts

DISKUTUJTE V NAŠEJ SKUPINE: facebook.com/groups/805649702888131

PRVÁ REDAKČNÁ VÝZVA: POSIELAJTE SVOJE NÁMETY, SKÚSENOSTI, SŤAŽNOSTI NA ZAMESTNÁVATEĽOV, PRÍPADY NEKALÉHO ZAOBCHÁDZANIA S PRACUJÚCIMI A VŠETKY ZLÉ SKÚSENOSTI S PRÁCOU V KAPITALIZME NA dav.dva@riseup.net.. VAŠE PRÍSPEVKY ZVEREJNÍME, V PRÍPADE STRACHU ZO STRATY PRÁCE I ANONYMNE. DAV JE O VÁS!!!

DAV BUDE O VÁS, BEZ OLIGARCHOV A SPONZOROV!

PRETO PRISPEJTE NA CHOD REDAKCIE NA ÚCET:

Slovenská sporiteľňa

IBAN: SK03 0900 0000 0002 8508 9060

(do správy pre príjemcu napíšte „DAV“)

PRIHLÁSTE SA MAILOM MEDZI

STÁLYCH ODBERATEĽOV

DAV

dav.dva@riseup.net

E D I T O R I Á L

Milý čitateľ novej kultúrno-politickej revue DAV/,

práve čítaš prvé riadky nultého čísla revue DAV/ (čítaj DAV DVA). Na Slovensku už dlhší čas absentuje médium, ktoré by integrovalo ľavicovo a humanisticky zmýšľajúcich ľudí. Úlohou revue bude prebúdzať triedne vedomie v slovenskej spoločnosti, poskytovať priestor pre problémy vykorisťovaných v 21. storočí a v neposlednom rade rehabilitovať autenticky ľavicové myšlienky ich prinavrátením do spoločenského diskurzu.

Nulté číslo je výberom toho najlepšieho, čo vytvorilo slovenské ľavé spektrum za posledný polrok pred vydaním pripravovaného pilotného čísla. DAV/ je nielen časopisom, ale po vzore pôvodného DAVu taktiež tvorivá skupina, podieľajúca sa aktívne na spoločenskom živote. Revue bude mať štyri základné tematické okruhy: ekonomika, politika, kultúra a geopolitika. Na našich stránkach poskytneme priestor skutočne pestrej palete názorových línií, predstavujúcich alternatívu voči súčasnému zriadeniu. Preto čitateľa vopred upozorňujeme, že nakoľko i samotní členovia redakcie a externí spolupracovníci vzišli z rôznych prúdov, v partikulárnych otázkach sa ich výklady a postoje môžu líšiť, či si priam protirečiť. Iba názorová pluralita umožňuje skutočne plodnú a hodnotnú diskusiu s potenciálom vygenerovať tie najlepšie myšlienky, schopné načrtnúť pôdorys pre nové spoločensko-ekonomické zriadenie, zohľadňujúce potreby 21. storočia.

Sme presvedčení, že neustála názorová konfrontácia a impulzy v podobe oponentúry sú nevyhnutné, ak nechceme stagnovať a ideovo zakrpatieť. Na našich stránkach teda nemá miesto vzájomné pritakávanie a potľapkávanie po pleciach v štýle „naše názory sú dokonalé a vy ostatní neviete nič“. Práve naopak, DAV/ bude podporovať ostrú (ale korektnú) výmenu názorov medzi najrozličnejšími antikapitalistickými myšlienkovými koncepciami. Všetky zúčastnené myšlienkové línie totiž vychádzajú zo spoločného koreňa, ktorým je nekompromisné odmietnutie neoliberálnemu kapitalizmu aj s jeho prejavmi ako hyperkonzumerizmus, diktát „voľného trhu“ a bezhraničné sebectvo. Ako alternatívu ponúkame novú, kvalitatívne vyššiu (teda beztriednu) spoločnosť, založenú na kooperácii, zdieľaní, humanizme, bratstve, solidarite, úcte k prírode a sociálnej spravodlivosti.

Kolektív neodavistov vzišiel z názorovo pestrých kruhov skupiny Ľavé spektrum, prostredia okolo organizácií, aktivistických iniciatív, časopisov a stránok ako Vzdor, Kroky, Slovo či Alternatívy.sk, ale i nie priamo ľavicových médií ako ZEM&VEK, OTV a Spravodajská alternatíva. Výraznú časť autorskej základne budú tvoriť členovia Ľavého spektra, ktoré vzniklo ako iniciatíva na vytvorenie diskusného priestoru pre rôzne ľavicové prúdy na Slovensku. Polemika a kritika posúva vpred – preto bude dávať DAV/ priestor rôznorodým konceptom od ekonomickej demokracie, cez participatívne modely či koncepcie bezúročnej ekonomiky, až po rôzne komunitné či iné alternatívne projekty. Priestor pritom dostane široká škála ideí od kresťanského socializmu cez anarchizmus až niekam po modernizované koncepcie marxizmu-leninizmu, obohatené o nové skúsenosti.

Byť na strane antisystémového hnutia dnes nie je len otázkou politickou, ale predovšetkým filozofickou a morálnou. Je totiž otázkou etiky, či sa človek postaví na stranu otrokárov, bankárov, priemyselných magnátov, skorumpovaných politikov a ostatných, ktorí sú spoluzodpovední za biedu na planéte Zem, alebo na stranu tých, ktorí držia v rukách svetlo lepšieho sveta. Byť antikapitalistom je dnes i vecou duchovnou, aj z hľadiska toho, že hyperkonzumný svet zatienil všetky vyššie duchovné, spoločenské, umelecké či iné kultúrne aspekty rozvoja ľudskej bytosti, ktorá je dusená večnou neistotou a mnoho krát i spoločensky nezmyselnou prácou, založenou na spolupodieľaní sa na týchto procesoch. Utláčaní a vykorisťovaní 21. storočia, spojte sa! Opäť môžete stratiť iba okovy!

Vaša Redakcia

DAV/

Kultúrno-politická revue ľavého spektra
Ročník 1 (2016)

DAV DVA je nová kultúrno-politická a spoločenská revue nekapitalistickej ľavice, ktorej úlohou je rehabilitovanie autenticky ľavicových myšlienok a ich prinavrátenie do spoločenského diskurzu 21. storočia. Zároveň chceme poskytnúť priestor pre hlbšiu diskusiu a plodnú výmenu názorov v autenticky ľavom spektre.

Cena v predaji: doborovoľný príspevok
Číslo vyšlo: 1.7.2016

KONTAKT

Zodpovedný redaktor:
lucasperny@gmail.com
Objednávky: dav.dva@riseup.net

REDAKCIA

Lukáš Perný, Tomáš Bóka, Tomáš Klimek, Dávid Diczházy, Juraj Janošovský, Marek Kopilec, Ladislav Michalek, Branislav Fábry.

NA ČÍSLE SPOLUPRACOVALI:

Ľuboš Blaha, Branislav Fábry, Dušan Deák, Ladislav Hohoš, Michal Frič, Karol Krpala, Martin Kráľ, Karol Ondriaš, Milan Antal, Stanislav Pirošík, Štefan Buchta a ďalší.

VEDÚCI REDAKCIE: Lukáš Perný
EDITOR: Tomáš Bóka
KOREKTÚRA: Tomáš Klimek
IT PODPORA: Dávid Diczházy
MARKETING: Marek Kopilec

PRISPEJTE NA CHOD REDAKCIE
Slovenská sporiteľňa
IBAN: SK03 0900 0000 0002 8508 9060
(do správy pre príjemcu napíšte „DAV“)

VYDAVATEĽ: Lukáš Perný

VÝZVA ČITATEĽOM

Posielajte nám svoje námety a skúsenosti zo života v súčasnej neoliberálnej spoločnosti a pomôžte nám tak odhaliť nefunkčnosť neoliberálneho kapitalizmu na konkrétnych problémoch ľudí! Ak máte problém so zamestnávateľom alebo potrebujete poradiť v právnych otázkach, sme tu pre vás! Kontaktujte nás na **dav.dva@riseup.net.**

OBSAH

Editoriál ... 3

Manifest DAV/ ... 5

O pôvodnom DAVe ... 6

Prehlásenie k EÚ a NATO ... 9

Hlasy pozdvihnuté z ticha ... 11

Výzva k národno-oslobodzovaciemu hnutiu ... 14

EKONOMIKA

Príde britský investor ... 16

Zoznam socialistických podnikov ... 19

Podniky zahraničného obchodu v ČSSR ... 24

Z histórie: úspechy Odevných závodov v Prešove ... 25

Skúsenosti kurdských kooperatívov ... 26

Argentínska samospráva Zanon ... 26

Chicagski družstevníci ... 27

Demokratické podniky ... 28

Projekt Venus ... 29

Víťazný boj tureckých robotníkov ... 30

Pracovné agentúry ... 31

Globálne vs. lokálne ... 33

Prechod na RBE ... 36

POLITIKA

Skazený kapitalizmus ... 38

Zneužívaný triedny hnev ... 40

Nastáva obdobie nepokojov ... 41

Marx sa nemýlil ... 44

Klanová politika na Slovensku ... 48

Pojem národa v kapitalizme ... 50

Ako volí západná mládež ... 51

Tma na konci tunela ... 53

Od neoliberalizmu k ľudáctvu ... 54

Rozdiely medzi pravicou a ľavicou ... 55

Úvaha futurológa ... 59

Ironická vražda politiky ... 62

Košútska tragédia ... 64

Biblia komunizmu neexistuje ... 66

Čo všetko je komunizmus ... 66

Hugo Chávez ... 68

KULTÚRA

Hon na mainstream ... 69

Knižné typy ... 71

Charita a hľadanie spravodlivosti ... 72

Inšpirácie z Ľavého spektra ... 74

Boli sme: Protest proti búraniu PKO ... 84

Dialektika pudov ... 94

Zomierajúci mier ... 96

Kapitalizmus nepotrebuje inteligenciu ... 96

Básne ... 97

GEOPOLITIKA

Bombardovanie Srbska ... 99

Ozbrojená opozícia ... 100

Dobrí a zlí nacisti? ... 101

Informačná vojna ... 102

Výročie Majdanu ... 103

Kam budeme utekať? ... 105

Prípad Savčenková ... 105

DAV

Prečo nový DAV?

DAV vznikol v 20. rokoch ako reakcia na ignorovanie biedy a sociálnej nerovnosti zo strany meštiackej inteligencie v období 1. ČSR. Nerobí dnes „bratislavská kaviareň“ to isté? Osobnosti, ktoré sa angažujú v autenticka ľavom spektre, potrebujú zjednotenie do novej revue po vzore DAV z 20. rokov. Boli cenzurovaní, prenasledovaní, zakazovaní a dokonca i väznení. Treli biedu a písali popri iných povolaniach. Sme na to podobne. Nemáme čo stratiť, leda tak svoje okovy.

DAV vzniká v podmienkach spoločnosti hodnotvo nastavenej na neoliberalizmus a ekonomicky na nadnárodný globálny kapitalizmus!
Sme za radikálnu zmenu ekonomických a hodnotových parametrov spoločnosti!
Nová spoločnosť je jedinou alternatívou pred možným zánikom ľudstva!
Cieľom nového DAV bude aj sformovanie kolektívu odhodlaných a uvedomelých občanov, ktorí budú po vzore zakladateľov revue DAV prebúdzať slovenskú spoločnosť a hľadať reálne alternatívy voči kapitalizmu. Tieto alternatívy budú vznikať buď ako odpoveď v podmienkach stále hnijúceho kapitalizmu,
alebo sa stanú avantgardou pre novú, porevolučnú spoločnosť.

MANIFEST DAV

Na Slovensku dodnes neexistovalo životaschopné ľavicové médium.
Aj preto potrebujeme DAV
Je to naša povinnosť voči ľudstvu.
Svedomím národov a spisovateľov je postaviť sa proti nespravodlivosti.
V mene veľkého **MY**, ktoré vystrieda to malé nenásytné **JA**!
V mene „byť“ namiesto „mať“!
Za kooperáciu namiesto konkurencie!

V mene avantgardy!
V mene internacionálneho bratstva národov!
V mene nadväznosti na pokrokových národných buditeľov s víziou novej spoločnosti!

Slovensko potrebuje antikapitalistickú alternatívu!

Už teraz vyzývame všetkých pracujúcich aj nespravodlivo nezamestnaných,
aby posielali svoje príbehy, námety a typy.

DAV bude znova písať reálnych problémoch ľudí.
Bude ponúkať alternatívu voči nadnárodnému globálnemu kapitalizmu!

Pretože veríme v ľudstva záchranu,
pretože odmietame tmu a veríme v svetlo,
nadväzujeme na slová Jána Roba Poničana:

**„Myslíme, cítime a vidíme,
milujeme všetko,
len temno nenávidíme.“**

Zakladáme DAV

"Nulté" číslo DAV je manifestom novej generácie radikálne ľavicových autorov, resp. kompiláciou toho najlepšieho, čo v posledných mesiacoch napísali a zverejnili. Z dôvodu, že sa nejedná o klasické číslo časopisu, ale skôr o výberovku, má rozsah vyše 100 strán. Okrem klasických analýz, hodnotení, autorských článkov, komentárov a úvah budeme zverejňovať aj autentické príbehy každodenných ľudí, obetí neoliberálneho kapitalistického zriadenia, aby sme demaskovali jeho skutočnú podstatu.
DAV bude dávať priestor rôznorodým konceptom od ekonomickej demokracie, cez participatívne modely či koncepcie bezúročnej ekonomiky, až po rôzne komunitné či iné alternatívne projekty. Priestor pritom dostane široká škála ideí od kresťanského socializmu cez anarchizmus až niekam po modernizované koncepcie marxizmu-leninizmu, obohatené o nové skúsenosti.

Máme jedinečnú príležitosť zjednotiť antikapitalistickú a autenticky ľavicovú inteligenciu s pracujúcimi.

N A S T A L Č A S
obnoviť posolstvo DAV

VIVA LA REVOLUCIÓN!

O **pôvodnom**

DAV

Davisti boli skupinou mladých, ľavicovo orientovaných česko-slovenských intelektuálov, ktorá vznikla roku 1922 v Prahe a vydávala časopis DAV (1924 – 1937; s prestávkou v rokoch 1927 – 1928; názov vznikol z iniciál krstných mien zakladateľov Daniela Okáliho, Andreja Siráckeho a Vladimíra Clementisa). Prvé číslo DAVu vyšlo v roku 1924. Skupina DAV nebola spolkom spisovateľov, ale akýmsi voľným združením autorských individualít, ktoré počas 1. ČSR radikálnym spôsobom kritizovali kapitalizmus, jednotne bojovali za socializmus a počas 2. svetovej vojny odsudzovali fašizmus. Korene DAVu nachádzame pri autoroch časopisov **Pravda chudob**y (príloha Proletárska nedeľa), **Svojeť, Mladé Slovensko** a **Spartacus**. Skupina DAV sa zaoberala otázkami umenia, filozofie, literatúry, kritiky, ekonomiky, politiky atď. Medzi spolupracovníkov od začiatku patrili Peter Jilemnický, Ladislav Novomeský a Ladislav Szántó. Ďalšími členmi DAV-u boli Ján Poničan, Eduard Urx, Jozef Tomášik-Dumín, Jarko Elen, Jozef Zindra a ďalší. V posledných ročníkoch publikovali pre DAV aj Gustáv Husák, Alexander Matuška, Michal Chorváth, Jozef Rybák a Andrej Bagar. Po roku 1929 sa presunulo ťažisko tvorby z oblasti literatúry a umenia do oblasti politickej, sociálnej, ekonomickej a ideologickej. Davisti kritizovali konzervativizmus, reakčné prúdy v politickom živote, odhaľovali nebezpečenstvo fašizmu a hlásili sa k internacionalizmu. Zároveň kritizovali policajný teror proti pracujúcim. Venovali sa nielen otázkam triedneho boja, analýze kapitalistickej spoločnosti, internacionalizmu a nacionalizmu, ale aj otázkam čechoslovakizmu a špecifickým problémom Slovenska, najmä kritike slovenskej buržoázie, jej politiky, kultúry a ideológie. Orientovali inteligenciu vo svetonázorových otázkach k učeniu Karola Marxa, Friedricha Engelsa a V. I. Lenina, zároveň prispievali k poznávaniu sovietskej kultúry. V DAV-e publikovali aj českí pokroková spisovatelia ako Marie Majerová, Zdeněk Nejedlý, Július Fučík, Ivan Olbracht, Ivan Sekanina a k zahraničným spolupracovníkom patril aj Ilia Erenburg. Časopis DAV zanikol v roku 1937 a po vojne sa už neobnovil. (LP)

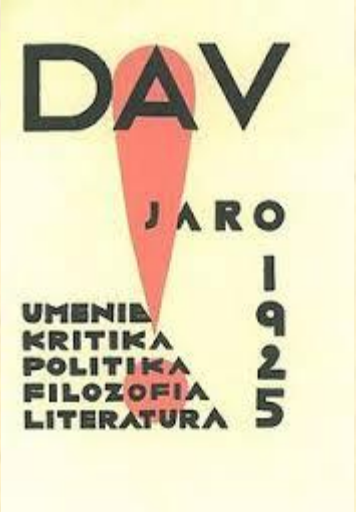

(úryvok o DAVe z diplomovej práce a pripravovanej knihy L. Perný: „Téma kultúry u L. Novomeského“)

Hnutie D A V a revue DAV mali dve obdobia: prvé založené na témach socialistického umenia a kultúry a druhé (po roku 1929) viac na pragmatickom prístupe a témach politiky, sociálnej, ekonomickej a ideologickej problematiky. Na základe poznatkov Š. Druga by sa dalo povedať, že z hľadiska slovenskej kultúrnej stavby mal DAV (v zmysle činnosti a vplyvu skupiny autorov) niekoľko funkcií, ktoré sa dajú chápať v dvoch rovinách: internej a externej. V rámci **internej** DAV integroval dva smery socialistickej literatúry: **proletársko-realistický** a **avantgardno-socialistický** (podľa Druga tieto smery koexistovali od počiatku a neboli medzi nimi ostro vyhradené hranice).[1] **Syntetickú koncepciu** založenú na humanizme koncipoval L. Novomeský na trenčiansko-teplickom kongrese a aktualizoval ju po oslobodení na zjazde vedeckých a umeleckých pracovníkov. Koncept bol v 50. rokoch zamietnutý, avšak obnovený opätovne v 60. rokoch. Drug dodáva, že už koncom 40. rokov *„mohol byť impulzívnou smernicou pre rozvoj slovenského*

[1] Kľúčovým bol **moskovský zjazd v roku 1934**, kedy sa rozvírila debata o socialistickom realizme (ten definuje Drug ako synteticky a široko poňatú proletársku literatúru založenú na dôkladne prehodnotených charkovských postulátoch). Novomeský a Nezval sa prihovorili za možnosť voľného výberu tvorivých postupov. Odozva moskovského zjazdu v Československu bola 1, príklon ku **realizmu 19. storočia** zaktualizovanému socialistickou ideológiou (Jilemnický); 2, epiteton socialistický, ponechanie širokého priestoru, **slobody vo výbere umeleckých postupov** a štýlov (Novomeský). DRUG, Š. *Od robotníckej poézie k DAVu*. Bratislava: Slovenský spisovateľ. 1976. s. 218

umenia v nových podmienkach."[2] DAV mal však i externú funkciu – po prekonaní izolovaného obdobia prvých dvoch čísel nasledovalo obdobie kooexistencie s ostatnými autormi slovenskej literatúry (Vámoš, Lukáč, Gašpar, Nižňanský, Urban, Tajovský) na poli Klubu Mladých a Literárneho odboru Umeleckej besedy. Autori sa vzájomne ovplyvňovali - toto obdobie prinieslo podľa Druga obohatenie nekomunistických autorov o sociálnu dimenziu. DAV financovali často sami autori, čo spôsobilo, že z dôvodu nedostatku financií a perzekvovania DAV vychádzal nepravidelne. Navyše bol DAV cenzurovaný štátnou mocou a autori boli perzekvovaní (nielen v DAV-e, ale i *Pravda* a *Rudé právo* boli cenzurované a zakazované) za komunistický svetonázor. Prevládal všeobecný názor, že komunizmus nepatrí inteligencii. V týchto ťažkých podmienkach ich (ako sám Novomeský spomína) držala silná súdržnosť. Ešte pred vznikom DAV-u sa mladí ľavicoví autori snažili presadiť v študentských kruhoch (vďaka krátkodobému Poničanovmu redigovaniu *Mladého Slovenska*), neskôr vo *Svojeti* Gejzu Vámoša, odkiaľ za spevu internacionáli autori demonštratívne odišli na podnet Juraja Palkoviča (ktorý sa paradoxne po vojne stal pro-režimovým politikom, čo Novomeský pripomína). Štefan Drug pripomína, že dejiny DAVu začínajú už v začiatkoch robotníckeho hnutia a celý vznik DAVu podmienila Októbrová revolúcia (1917), rúcanie hodnôt v 1. svetovej vojne, vznik ČSR, Slovenskej a Maďarskej republiky rád a založenie komunistickej strany.[3] Drug podrobne mapuje fenomén vzniku robotníckej poézie, porovnáva kultúrnopolitický program sociálnej demokracie a komunistickej strany, činnosť časopisov a ľavicovo ladených autorov. Najdôležitejším pre vznik DAVu boli podľa Druga: vznik časopisu *Svojeť*, vznik Voľného združenia študentov-socialistov Slovenska, časopis *Mladé Slovensko* pod vedením Jána Poničana v roku 1922-23 a demonštratívny odchod ľavicových redaktorov, večierok v akademickom spolku Detva a predovšetkým založenie *Proletárskej nedele* – kultúrna rubrika časopisu *Pravda chudoby* (založená K. Gottwaldom v roku 1924), prepojená s členmi Voľného združenia študentov-socialistov. Novomeský vyvracia mýtus, že názov DAV vznikol primárne ako skratka krstných mien: „***Už len názov bol protestom. Protestom proti obmedzujúcej povýšenosti inteligencie vôbec, a slovenskej osobitne, proti pohŕdavému zaznávaniu, s akým pristupoval povojnový inteligent k davu, zástupu, kolektívu, ľudu; proti postoju, ktorým sa inteligent vyvyšoval nad ľudovú a robotnícku masu. DAV už svojím názvom manifestoval svoju príslušnosť k nej. Všetky ostatné výklady boli len náhodné...***" [4] DAVisti začali organizovať *Večery DAVu*, kde prednášali o dialektickom materializme a proletárskom umení.[5] Prvé obdobie DAV-u umiestnil Drug do rokov 1924-27: prvé číslo podľa Druga malo za cieľ vyprovokovať meštiakov (Drug pripomína najmä Clementisove štúdie o marxizme, Lunačarského výroky o internacionalizme kultúry, rubrika vysmievajúca významné slovenské časopisy, grafické reprodukcie moderných maliarov Galandu a Fullu, spojenie modernity a komunizmu) prostredníctvom umenia – a predovšetkým revolučných hesiel. Až ďalšie čísla ponúkli nový kultúrny a politický koncept. Druhé číslo vyšlo na jar roku 1925, hlavným príspevkom bola Okáliho programová štúdia o modernom a revolučnom umení, vychádzajúca z Lenina a sovietskych teoretikov umenia; Clementisova polemická stať, brániaca sovietske umenie, októbrovú revolúciu; Poničan, Siracký a Bučkov sa venovali spoločensko-politickým a národno-hospodárskym témam a samozrejme veľkú časť tvorila poézia a próza Poničana, Novomeského, Tomášika a Okáliho. **Okáli vyzýva umelcov, aby vyšli do ulíc a na námestia, pred fabriky či bane a aby sa pripojili do sociálneho zápasu**. Už tretie číslo DAVu sprevádzali finančné problémy, odchody členov, policajná šikana a ďalšie komplikácie ako aj Novomeského odchod z Bratislavy do redakcie ostravskej Pravdy chudoby. DAVistom sa nedarilo bojovať s tými, ktorí im hádzali polená pod nohy, a po vydaní ďalšieho dvojčíslia sa do roku 1929 odmlčali. DAVisti v tomto období publikujú najmä v Pravde, ktorá je pod vedením Novomeského a Urxa. DAVisti mali vplyvné slovo aj v Klube Mladých, ktorý vstúpil do Umeleckej besedy Slovenska – v rámci spolupráce zorganizovali večierky a prednášky o modernej slovenskej poézii, kde debatovali o konci individualizmu, modernej hudbe a poézii, modernom divadle, freudizme a umení, o ľudovom a neľudovom umení.[6] Na to reagovala konzervatívna inteligencia okolo Národného denníka, ktorá podľa Druga začala rozhlasovať, že v UBS sú *„plnokrvní boľševici, protislovenské a protištátne živly*."[7] Novomeský reagoval článkami v Pravde a ostatní DAVisti sa nenechali odradiť – spolupracujú na programe literárneho odboru UBS, vydávajú knihy, publikujú aj v Mladom Slovensku, aktívne sa zúčastňujú prednášok a besied, sami pripravujú diskusie (najmä Clementis, Mráz, Okáli). Novomeský bojuje s vtedajšou kultúrnou hegemóniou – spolu s ostatnými DAVistami nielen koncipuje nový kultúrny program slovenských komunistov, ale kritizuje i akultúrne snaženia vládnucich politikov, organizujú sa prednášky o VOSR a ZSSR, návšteva Iľju Erenburga, Novomeský háji moderné umenie späté so socializmom, snaží sa zmobilizovať robotníctvo a pokrokových činiteľov proti klerikálom.[8] Za to všetko je Novomeský ako prvý z redaktorov DAVu odsúdený; DAVisti majú zakázané prednášky a vystúpenia proletárskych ochotníkov, zákaz opery Vojcek, premietanie filmov Potemkin a Matka, zákaz robotníckych

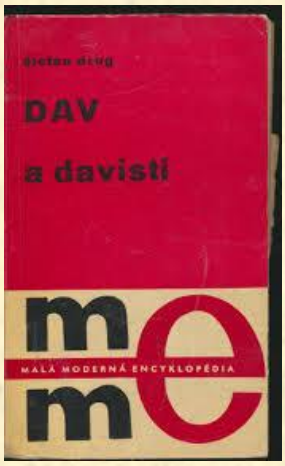

[2] DRUG, Š. *Od robotníckej poézie k DAVu*. Bratislava: Slovenský spisovateľ. 1976. s. 201-202
[3] DRUG, Š. 1965. *DAV a davisti*. Bratislava: Obzor. 1965. s. 9
[4] NOVOMESKÝ, L. *Splátka veľkého dlhu*. Bratislava: Nadácia V. Clementisa. 1992. ISBN 80-85557-06-3,s.308
[5] DRUG, Š. *DAV a davisti*. Bratislava: Obzor. 1965 s. 21
[6] DRUG, Š. *DAV a davisti*. Bratislava: Obzor. 1965 s.31
[7] DRUG, Š. *DAV a davisti*. Bratislava: Obzor. 1965 s.31
[8] Konkrétne ide o článok *Reakcia a kultúra*, ktorého význam pripomína Štefan Drug a cituje Novomeského výrok o neschopnosti buržoázie nájsť „vo svojom starobou, hnilobou a hrdzou zapáchajúcom a otupenom" duchovnom arzenáli účinné zbrane proti kultúrnej propagande proletariátu. Pozri bližšie: DRUG, Š. *DAV a davisti*. Bratislava: Obzor. 1965 s.33

predstavení v SND. Úspechy v UBS inšpirovali DAVistov ku obnoveniu časopisu. DAVisti sa počas krízy komunistickej strany v roku 1928 stávajú oporou gottwaldovského krídla a od januára 1929 opäť DAV obnovujú (tento krát ako dvojtýždenník). Drug pripomína, že tretí ročník DAVu je už vyspelý a prepracovaný. DAV vychádza ako dvojtýždenník iba zo začiatku, neskôr prichádzajú opäť komplikácie a taktiež cenzúra – vybielovanie celých pasáží ohrozujúcich „bezpečnosť republiky." Z literárno-umeleckého prostredia sa presúvajú viac ku kultúrno-politickému. DAV zverejňoval aj sociálne reporty, ankety, podporovali štrajky, organizovali pracujúcich a podporovali spoločensky angažované umenie. V DAVe dostávali priestor dopisovatelia zo sovietskej komúny Interhelpo a ďalší z Ameriky, Kanady, Argentíny, Francúzska a Belgicka, čím iba potvrdil svoj internacionálny charakter. V treťom ročníku DAVisti uverejňovali výroky H. Barbussa, T. Manna, B. Shawa, F. Nansena o Leninovi, úryvky z diel J. Londona, Dos Passosa, U. Sinclaira. Štefan Drug hovorí: „***Nemožno pochybovať, že práve zásluhou davistov prestal byť komunizmus strašiakom odpudzujúcim slovenskú inteligenciu, že stredoškolskí študenti prichádzali do Bratislavy a Prahy už v podstate pripravení spolupracovať s robotníckou inteligenciou***."[9] V roku 1930 DAV opäť nevychádzal, avšak činnosť DAVistov ďalej pokračovala nakoľko všetci písali do komunistickej tlače. Vládny aparát, ako pripomína Drug, presadil tlačový zákon, podľa ktorého mohli úrady zastaviť komunistické časopisy na 1 až 6 mesiacov. Vďaka pozastaveniu *Pravdy* (na 6 mesiacov) orgány opäť obnovili DAV, tento krát s podtitulom mesačník pre literatúru, vedu, politiku a umenie začína vychádzať opäť od januára 1931 a stáva sa centrom odporu voči kapitalizmu.[10] Samostatne sa venovali špeciálnym dvojčíslom krvavým udalostiam v Košútoch[11] a procesu so Štefanom Majorom. Podrobný opis krvavých udalostí poslali v prekladoch i zahraničným časopisom a vďaka DAVistom sa o tejto udalosti dozvedel celý svet. Ako reakcia na Košútske udalosti vychádza *Manifest slovenských spisovateľov* koncipovaný Okálim a Lukáčom, pod ktorý sa podpisujú aj nekomunisti Tajovský, Lukáč, Urban, Smrek, Vámoš a Makovický. Nasledujú ďalšie čísla DAVu.[12] V roku 1933 opäť nebolo peňazí na vydávanie DAVu, DAVisti organizujú zjazd pracujúceho ľudu, ktorý polícia zakazuje.[13] V rokoch 1934 až 1937 vychádza DAV v spolupráci s pražskou skupinou Bezek, Matuška, Chorváth, Klimeš, Kostra zvanou Ročník 1910[14] a socialistami okolo časopisu Šíp. V posledných číslach z 30. rokov sa DAVisti masívne venovali Španielskej občianskej vojne (špeciálne novembrové číslo v roku 1936), reflektovali fašizáciu spätú s klerikalizmom, zverejňovali marxistické štúdie, recenzie, reporty a samozrejme propagovali sovietsku kultúru a politiku. DAVisti vystupujú na štrajkoch, prednáškach, zhromaždeniach, schôdzach mládeže, konferenciách.[15] Podľa Druga davisti svojim účinkovaním položili *„základy socialistickej publicistiky, marxistického, vedeckého a filozofického myslenia, historiografie, komunistickej politiky."*[16] Drug v závere svojej knihy *DAV a davisti* dodáva, že budúcnosť ešte len prinesie dôkladné preskúmanie politických, sociálnych, národnostných a kultúrno-politických aspektov koncepcie davistov a ich prínosu v slovenskej kultúre, umení, literatúre, filozofii, sociológii, politike a ekonómii.

---

[9] DRUG, Š. *DAV a davisti*. Bratislava: Obzor. 1965. s. 52

[10] IV. ročník poznačený hospodárskou krízou si oveľa viac všíma stupňujúci triedny boj a reaguje na protirobotnícke opatrenia štátu. DAVisti bohato publikovali čo najviac autentického materiálu od robotníkov a roľníkov. Vychádza aj špeciálna reportáž o komúne Interhelpo, práce o kultúrnom živote v Sovietskom zväze, o význame socialistickej revolúcie. V roku 1931 DAVisti riešia i československú otázku v dôsledne marxistickom zmysle. Novomeský píše o výročí Krompašskej vzbury (*Desať rokov od Krompašského krviprelievania*) a Košútoch (*Čierne turíce Košútske*).

[11] „25. mája 1931 napadli Slávikovi četníci demonštráciu poľnohospodárskych robotníkov vedenú komunistickým poslancom Štefanom Majorom. Zastrelili troch demonštrantov a mnohých zranili. ... Četníci vykázali z Košút aj komisiu Ligy pre ľudské práva, zloženú zo samých právnikov, ktorej členom bol aj redaktor DAVu D. Okáli." DRUG, Š. *DAV a davisti*. Bratislava: Obzor. 1965. s. 53

[12] Štvrtý ročník DAVu je charakteristický návratom ku záujmu o literatúru, odmietajú spoločenskú neangažovanosť literatúry. V roku 1932 sa venujú japonsko-čínskej vojne a militaristickým tendenciám v Nemecku. DAVisti podporili štrajk na stavbe železnice Červená Skala-Margecany, kedy četníci zastrelili robotníka Chlapoviča (6. číslo DAVu, 1932), DAVisti sa zúčastňujú zjazdu v Trenčianskych Tepliciach (jún 1932), zakladajú Blok inteligencie Slovenska a Novomeský koncipuje proticentralistické stanovisko Slovenska v ČSR v kultúrnej stránke. V tom istom roku je Novomeský väznený na tri mesiace za tlačové priestupky. Šiesty ročník prinášal zverejnené marxistické štúdie či preklad Manifestu komunistickej strany. DAVisti reagujú na fašizovanie verejného života a hlavne na nástup Hitlera k moci – reagovali na nebezpečenstvo, ktoré Hitler prináša pre Československo.

[13] 1933: Poničana v roku 1933 väznia za výroky o výčinoch československých legionárov na Sibíri; štátna moc zakazuje Zjazd pracujúceho ľudu Slovenska; Jilemnický prednáša v pražskej Družstevnej práci, Novomeskému zakazuje polícia prednášku Marx a Slováci (v Bratislave a Zvolene), Urx žije po návrate zo ZSSR v ilegalite, Clementis obhajuje Širokého v špionážnom procese, DAVisti prekladajú Manifest komunistickej strany. Pozri DRUG, Š. *DAV a davisti*. Bratislava: Obzor. 1965 s. 248

[14] V roku 1934 bránia G. Vámoša pred útokmi ľudákov, polícia konfiškuje Urxove reportáže zo Sovietskeho zväzu, Jilemnický a Novomeský prednášajú v slovenských mestách o ich účasti na zjazde sovietskych spisovateľov. 1935: vychádza VIII. ročník DAVu, Clementis sa stáva poslancom; DAVisti sa zapájajú do štrajkov, vystupujú na zhromaždeniach, Clementis so Širokým rečnia v Leviciach, DAVisti spolupracujú na zorganizovaní Týždňa slovenskej kultúry; Novomeský sa stáva hlavným redaktorom DAVu. 1936: vychádza VIII. ročník, organizujú výstavu sovietskej knihy; vychádza prvomájové číslo DAVu, DAVisti pranierujú ľudáctvo; 1937: DAVisti sa zúčastňujú na bojoch v Španielskej občianskej vojne, organizujú oslavy výročia Októbrovej revolúcie. 1938: aktívna prednášková činnosť DAVistov, bojujú proti fašizácii a v októbri sú zakázani. Pozri DRUG, Š. *DAV a davisti*. Bratislava: Obzor. 1965 s. 248

[15] **1932- Clementis na protivojnovom kongrese v Štokholme, 1934- Jilemnický a Novomeský na 1. zjazde sovietskych spisovateľov v Moskve, 1936 - Kongres spisovateľov v Trenčianskych Tepliciach, 1937- Medzinárodná spisovateľská konferencia v Paríži, Spisovateľský zjazd v Madride, Barcelone, Valencii**

[16] DRUG, Š. *DAV a davisti*. Bratislava: Obzor. 1965 s. 257

OFICIÁLNE PREHLÁSENIE

DAV za vystúpenie z EÚ a NATO

Európska únia vznikla ako centralizovaný projekt voľného trhu, organizovaný bankovou oligarchiou. Je orientovaná na zvyšovanie zisku bánk a korporácií, okliešťovanie politických a sociálnych práv Európanov. Rozhodovanie „o nás – bez nás“ je nezlučiteľné s myšlienkami skutočnej, autentickej demokracie – demokracie ako vlády ľudu. Mýtus o sociálnej a environmentálnej dimenzii EÚ zbúrala tajná dohoda TTIP, vznik Troiky, Grécka kríza, neoliberálna politika deklarovaných ľavičiarov-sociálnych demokratov a neokoloniálne záujmy pod taktovkou transatlantických chápadiel. Je našou morálnou povinnosťou postaviť sa aj proti okupácií Európy americkými vojskami, s využitím zločineckej vojenskej organizácie NATO. EÚ a NATO sú žalárom národov Európy.

Európska integrácia je nevyhnutná, podporujeme novú dohodu o vytvorení spoločného európskeho domu aj s Ruskom a post-sovietskymi štátmi na nových, kooperatívnych princípoch. Chceme všeobecnú a úplnú verejnú informovanosť (zrušenie daňových, bankových a obchodných tajomstiev ochraňujúcich kapitál, korupciu a tzv. politické elity), politické rozhodovanie na princípoch priamej demokracie (platnosť len referendami schválených rozhodnutí); vytváranie európskych inštitúcií ako rešpektovaných orgánov s priamym vplyvom demokraticky zvolených vlád členských štátov, ktoré nie sú ovládané nadnárodným kapitálom a okupované USA. Chceme, aby Slovensko bolo krajinou, v ktorej majú moc občania a nie nadnárodné korporácie, bankári, byrokrati a skorumpovaní politici v službách globálnej oligarchie. Sme tiež proti podvodníckym dumpingovým taktikám nadnárodných korporácií, ktoré ničia našich výrobcov, predajcov a hospodárov.

Nechceme byť iba kolóniou a odpadkovým košom Európy. Chceme jesť vlastné a zdravé potraviny, chceme zakladať vlastné družstvá, chceme život v regiónoch, chceme vlastný priemysel, vlastnú kultúru, vlastné právo na sebaurčenie a existenciu. Chceme spoločenstvo, ktoré nebude ignorovať alebo prepisovať naše národné dejiny, našu viazanosť ku kultúrnym hodnotám národov. Nemôžeme ignorovať rôznorodosť podľa veku, pohlavia, národnej identity a pod. Unisex a politika taviaceho kotla je cesta ako zo spoločnosti ľudí rôznych kultúr urobiť typizovaných konzumentov, vhodných ako rezervoár náhradných dielov pre "lepšiu" kastu.

Sme taktiež proti západom plateným mimovládnym organizáciám, ktoré svojou propagandou narúšajú a ovplyvňujú verejnú mienku prostredníctvom médií, sociálnych sietí, politikov a reklám cez granty a dotácie z transatlantických inštitúcií, usilujúcich sa o nastolenie korporátneho fašizmu. Ide o systém, v ktorom si veľkokapitál mediálnou manipuláciou a silou (políciou, prokuratúrou, súdmi a exekútormi) vynucuje lojalitu.

My, členovia skupiny DAV, podporujeme vystúpenie zo štruktúr NATO a EÚ ako súčasť národno-oslobodzovacieho boja. DAV je buď za vystúpenie z EÚ v súčasnej podobe alebo za jej radikálnu, štrukturálnu transformáciu z voľno-trhového na socialistický, zelený a priamo demokratický model, kde budú národné štáty zapojené do transformačných procesov ako rovný s rovným

DAV podporuje SLOVEXIT nie ako cestu deštrukcie, ale ako cestu vytvárania novej, spravodlivejšej spoločnosti. Ako skupina fungujúca nad politickými stranami podporujeme všetky iniciatívy za vystúpenie z EÚ a NATO bez ohľadu na stranícke tričko. Iba oslobodenie sa od štruktúr EÚ a zločineckej vojenskej organizácie NATO nám umožní slobodný rozvoj.

skupina DAV (Tomáš Bóka, Dávid Diczházy, Juraj Janošovský, Tomáš Klimek, Marek Kopilec, Ladislav Michalek, Lukáš Perný)

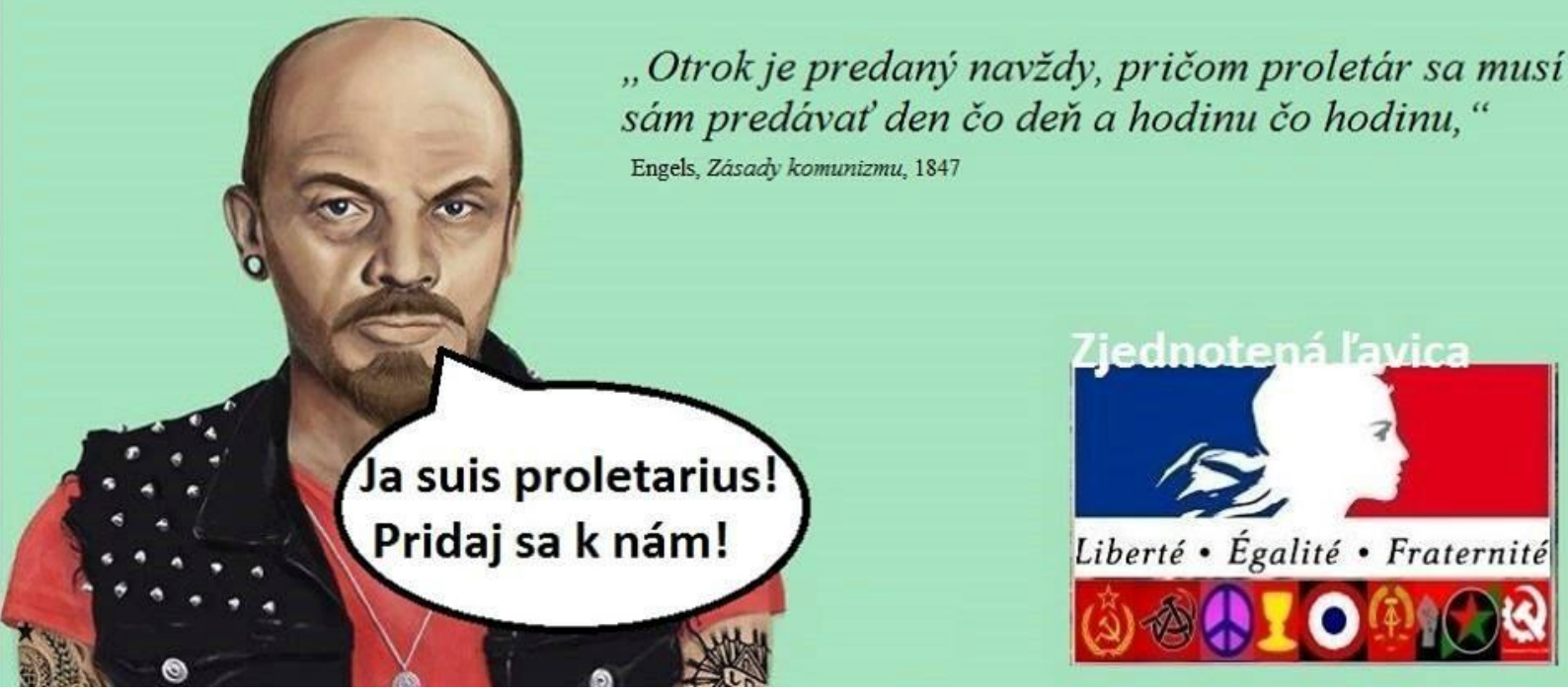

HLASY POZDVIHNUTÉ Z TICHA / ZAZNELO NA SOCIÁLNYCH SIEŤACH

Noro Potočák: Najprv si treba uvedomiť spoločný triedny záujem a podľa toho konať, organizovať sa, podporovať sa, vzdelávať sa, zrozumiteľne vyjadrovať našu alternatívu a nájsť tie správne metódy. Postupne obsadiť verejný priestor a vedieť sa ubrániť represívnym zložkám. Treba mať reálne alternatívy, čo robiť po vystúpení z NATO a EU. Ak sa podarí znova oživiť autentickú ľavicu, tak možno sa dostaneme k možnosti opätovne budovať lepší svet.

Vladimír Manda: "Fašizmus nezastaví ani dejepis, pokiaľ realita ostane nezmenená. Preceňovanie výchovy a vzdelania je stará bolesť intelektuálov. Koľko storočí sa výchova a vzdelávanie snaží o lepšieho človeka, a k čomu sme dnes dospeli? K ešte väčším zverstvám ako v minulosti. Nie Marx, ale už B. Spinoza vo svojom Teologicko-politickom traktáte (1670) hovorí, že človeka je možné meniť len tak, že sa zmenia podmienky jeho života a nie jeho výchova."

Dušan Deák: Momentálny stav globálneho usporiadania je majoritou vedome alebo nevedome považovaný za nevyhnutnosť. Glorifikujú sa často absolútne abstraktné veličiny ako napr. finančné trhy, ekonomický rast, ratingové hodnotenia, konkurencieschopnosť. Takéto usporiadanie absolútne neslúži väčšine obyvateľov, ani pokiaľ ide o takzvané vyspelé ekonomiky – nehovoriac o krajinách semiperiférie či periférie... Usporiadanie národné, nadnárodné a globálne by malo fungovať v prospech všetkých ľudí žijúcich na Zemi, presne takáto požiadavka by mala byť primárnou pri tlaku na autority (ofiicálne, ale aj šedé). Teda celý ten mechanizmus by mal slúžiť väčšine na prospech, nie naopak – v prospech čoraz užšie sa profilujúcej menšiny.

Aleš Hubert: Nelze dělat něco jako "hodnotit Dubčeka", aniž by člověk alespoň rámcově prozkoumal situaci ve které tento politik působil. Já bych například doporučoval prostudovat ekonomický program "reformních komunistů" v čele s Oto Šikem, a posoudit, nakolik se jednalo o "socialismus s lidskou tváří" a nakolik o obyčejnou kontrarevoluci. Pokud bych měl přecijenom mluvit o Dubčekovi, bylo by potřeba mít jasno v otázce, zda to podporoval proto, že to nepochopil a nebo proto, že souhlasil s restaurací kapitalismu...ale odpověď se dá najít i v událostech 89... ty napoví mnohé... A je dobré zkoumat, proč a jakým mechanismem se dostávají lidé jako je Dubček, Gorbačov, Gomulka atd do čela komunistických stran.

Branislav Jurný: Vplyvanie na zdravie naroda, podla V. V. Pjakina je to v poradi 5. priorita prostriedkov vplyvania, manipulacie a vedenia/riadenia. Stvrta je ekonomicka, siesta, posledna a najmenej ucinna, vojenska.

Vladimír Manda: Hoci to pán Porošenko ešte do sveta netrúbi, ale dá sa očakávať, že ak si toho svet všimne, tak sa nám dostane ponaučenia, že zamaskovaní mladíci nemôžu byť odchovanci "demokratického" Majdanu a jeho banderovských kukláčov s palicami, lebo napadnúť a biť starých ľudí za ich názory sa nezhoduje so súčasnými "demokratickými" pomermi na Ukrajine, tam sa takíto ľudia jednnoducho upaľujú. Takže je jasné, že mladíci sú agenti Ruska a ešte presnejšie Putinovi agenti, ktorých je "nešťastná" Ukrajina plná.

"Na podklade zákona National Industrial Revocery Act vyšlo v júli 1933 nariadenie o zákaze dopravovať naftu medzi jednotlivými štátmi USA a v zahraničnom obchode v množstve presahujúcom kvótu určenú na vyťaženie zákonmi jednotlivých štátov. Týmto nariadením chcel Roosevelt zabrániť ťažbe takzvanej horúcej nafty, lebo zištnosť viedla petrolejových magnátov k takému neracionálnemu spôsobu ťažby, že to znamenalo vyslovené ničenie prírodného bohatstva, anarchiu v cenovej politike a nekalú súťaž. V októbri 33 podala Panama Refining Co. a Amazon Petroleum Corporation žalobu proti uvedenému nariadeniu, ktoré je vraj protiústavné, lebo odporuje ústavnej doložke o slobode medzištátneho obchodu a ústavným výsadám o ochrane majetku proti prehliadkam, ktoré by boli potrebné pri kontrolovaní zásob nafty. Najvyšší súd tieto námietky uznal za oprávnené. Je isté, že aj u nás by sa našla cesta proti nariadeniam vydaným na podklade zmocňovacieho zákona, keby sa dotýkali záujmov finančných a priemyselných koncernov, namiesto aby slúžili, ako je to napríklad dnes, záujmom agrárnych kapitalistov. Engels správne predpovedal, že buržoázia bude raz vo vlastnom záujme nútená odstrániť formu vlády, ku ktorej sama položila základy. Podstata všetkých demokratických návrhov je v obmedzení moci zákonodarnej a v posilnení nekontrolovanej moci výkonnej. Mnoho sa hovorí o štrukturálnej zmene v hospodárstve, o nevyhnutnosti zmeniť liberalistické hospodárstvo na hospodárstvo plánovité, odborne riadené. Je typické, že sa na tento cieľ nedá použiť parlament alebo orgán podriadený parlamentu. Naopak. Hospodársku krízu sprevádza sústavné obmedzovanie politických práv a vyraďovanie parlamentu z rozhodovania o dôležitých otázkach. Vlani to boli fašizačné reformy: snemovňa práce, stavovský parlament, hospodárska komora. Tohto roku sú návrhy ďalšie, no v každej forme majú slúžiť na predĺženie existencie kapitalistickej anarchie a otroctva. Osobitosť československej fašizácie je v tom, že sa všetko robí po demokratickej línii. A hneď dáva praktický dôkaz tým, že v parlamente hlasujú fašistickí poslanci za zmocňovací zákon ako za štátnu nevyhnutnosť." **L. Novomeský, 1935, Reformy – ale kam**

"Štát sme my
a my sme štát!
Preto len brať, brať a brať
i v podzemí, i v nadzemí,
bo: štát sme my!
Jedno či socdem, či nárdmokrat,
agrárnik či iný rabiát!
Len brať, brať a brať!
Tí druhi? - môžu v práci zdochnúť,
môže všetky sily zdrať." **DAVisti vládnej moci v 1. ČSR**

"Pendrek víťazí- zobrali našich súdruhov, dali ich zavrieť... kto sa protiví svätým zásadám byrokracie, demokracie atď .. na capart ti rozflákajú papuľu, vyrazia ti chatrné zuby, rzoplaštia ti nos, natrhnú ti uši, v mene obrany najsvätejšej demokracie ťa doriadia tak, že budeš vyzerať ako rozšliapané blato..."

"Skutočný význam demokracie je zrušenie vlády." **(P.J. Proudhon)**

O pokuse zjednotiť katolíkov a komunistov
francúzskym komunistom M. Thorezom a Piom XI. podľa Novomeského článku „Thorezova ruka a pápežovo slovo“:
Thorez: "Podávame ti ruku, francúzsky katolík, robotník, remeselník a úradník. My, necirkevníci, ti podávame ruku, lebo si našim bratom a si morený tými istými starosťami ako my ..."
Pius X. "Medzi katolictvom a komunizmom nie je možná myšlienková dohoda. Cirkev však chce podávať ruku všetkým trpiacim, ale, pravda, nik nemôže od nej očakávať, že by obetovala Božiu pravdu."
Pius XI. "Ak gesto podanej ruky znamená želanie poznať lepšie katolíckych bratov, a tým aj lepšie poznať náboženstvo, viacej rešpektovať ich presvedčenie, potom sa ani Cirkev nebude zdráhať, aby uskutočnila dielo uľahčenia."
M. Thorez: "Nechceme, aby si sa vzdal svojej viery, takisto sa my nevzdáme ani jednej z našich doktrín. Chceme, aby namiesto sporov o raji na nebi odstraňovali sme spolu peklo na zemi."

"Bývali sme kedy jak rodina svoji,
spojme sa, jedna krv, deti jednej mati:
upevnime spolu zväzok starý, svätý.
Spravme si raz takú zmluvu medzi nami,
že stratí aj peklo všetku moc nad nami."
Janko Kráľ, Duma slovenská, 1861

„Nerozumeli ste azda doslovne storočnej slovenčine Štúrovej? Táto najjasnejšia hlava hovorí v podstate toto: Najlepšie sa zdiera a vykorisťuje ľud nevedomý a zaostalý." **Laco Novomeský**

„Komunistom sa môžeš stať jedine vtedy, keď obohatíš svoje vedomosti so všetkým, čo ľudstvo vytvorilo." **V. I. Lenin**

„Komunistu sa nesmú ľudia báť! Komunistu si ľudia musia vážiť! Našou úlohou je národ nie ovládnuť, ale osvietiť! Komunista musí byť vzorom pre svoje okolie vo vzdelanosti, energii, v dôvtipnosti, v charaktere, v priamosti a potom v čestnosti a skromnosti!" **Laco Novomeský z prejavu na otvorení Ústrednej politickej školy pre funkcionárov KSS, predneseného v októbri 1945**

Ľudovít Štúr, Uhorský snem, 15. január 1848

"Všade pustnú naše obce. Židia opanúvajú sudcovskou exekúciou postavenie úbohého ľudu, ktorý sa musí vysťahovať z domu, odobrať sa od svojej rodiny a známych a musí sa pustiť do šíreho sveta, aby tam zomrel a zakapal. Svätá vec človečenstva nás vyzýva, aby sme už raz vyslovili zásadu oslobodenia ľudu. V západných štátoch nie sú viac feudálne vzťahy. Veď sa ani nezrovnávajú s požiadavkou tohto storočia. Podľa mňa stojíme na čiare dvoch vekov: jedného zapadajúceho, v ktorom sa práva len jednotlivcom a kastám dávali, druhého svitajúceho, v ktorom sa práva každému, zaslúženému, v opravdivom zmysle vzatému človeku povolia a prisúdia. Dávajme si pozor, aby sme nezaostali za tým, čo už inde svitá a čo je požiadavkou nášho storočia. Nedávno, keď som tu, vec chudobného ľudu podotkol, zaslúžilý vyslanec peštianskej stolice videl v potlačení ľudu osud. Spomenul, že je to beh sveta, keď sa ten čo stojí nižšie v obci potlačí a musí niesť ťarchu dane. Ja v tom žiaden osud nevidím. A chráňboh, aby v tom aj dáky osud bol. Na čele dejov v štátoch a spoločnostiach stojí ľudská vôla, samotné dejiny nie sú nič iné iba rozvíjanie a uskutočňovanie tejto vôle."

Vojtech Mihálik
v Televíznom klube mladých

(reakcia na poéziu) Dá sa brať poézia doslovne? Myslíte si, že sa od básnikov naozaj potajmoky učia ovládať svet ministri i hvezdári?

"Taký idealista niesom, ale nazdávam sa, že by nezaškodilo, keby ministri sveta museli povinne písať verše. A hádam by bolo na svete lepšie, lebo by bolo menej priestoru na rozmýšľanie o ničení ľudí a smrtonosných zbraniach."

/a aké aktuálne... ďalšia odpoveď Mihálika na úlohu poézie/

"Predovšetkým treba povedať, že žijeme v rozdelenom svete. Vo svete, kde neutrálna pozícia umelca je nemysliteľná. A umelec a básnik berie na seba úlohy, ktoré presahujú jeho súkromný život. Stáva sa hlasom aj iných ľudí a v tom je zmysel dnešnej socialistickej poézie."

"Niet žitia krajšieho, než z trosiek postavené, niet lásky nad tú, ktorá vzišla zo smrti." **Vojtech Mihálik pre zbombardované Nové Zámky**

Vojtech Mihálik: "Mali by sme sa pýtať na podstatu: ak postavím dom, vysadím les, napíšem báseň, naučím dieťa spievať a moja práca prežije ma a ľudom pridá trochu radosti, je potrebné, aby som o tom vedel? A predsa poznáme len zlomky myšlienok, čo nám zanechali mŕtvi - obrovská väčšina je navždy nezapísaná, nevyslovená. Čo sa všetko blyslo ľudskou mysľou v priebehu tisícročí! Kde to je? Či máme veriť, že sa to vyparilo voľakam do vesmírnej mĺkvoty? Na rozdiel od nálad a pocitov, myšlienku viaže slovo: musí byť vyjadriteľná. Ako produkt mozgu je osobitnou formou energie, má teda hmotný základ. A to znamená, že sa môže len realizovať alebo prijať inú formu, alebo zostať v pôvodnom stave - nemôže sa však stratiť, zaniknúť. Predstavujem si našu planétu obkolesenú pásmom pamäti, akousi mnémosférou, do ktorej sa od chvíle, keď prvý pračlovek vykresal oheň, ukladajú všetky nenaplnené sny a projekty, predčasne odhodené myšlienky. Vrátiť svetu tie miliardy kníh, tie krásne mestá, ľudstvo bez chorôb, spútané moria, plodné záhrady! Čo mohol Puškin ešte napísať, čo mohol Mozart skomponovať, tam leží ako zrelé ovocie. A možno raz, ak dáky kozmonaut náhodou vletí do tej mnémosféry, vráti sa potom domov strašne múdry - alebo zošalie. Večne žiť znamená nerodiť sa, nerásť, necítiť, v skutočnosti to teda znamená večne byť mŕtvy."

Vojtech Mihálik: Trinásta komnata, Príbeh s telefónom, 1975

„Každého k hodnosti ľudskej privádzať a ho o nej presvedčovať i učiť, za každého najvyššou a najvznešenejšou úlohou je byť človekom vždy a všade. ... Osveta a vzdelanosť by len mŕtva bola, keby sa len v knihách držala a tam ako poklady, ktoré nikto neužíva a ktorých blesku sa len dajedni tešia, sa skrývala. Jej povolanie je nielen hlavy napínať, ale aj umy osvecovať.“ **Ľudovít Štúr o vzdelanosti**

„Býti kominíkem znamená obštastnovat lidi, kteří mají knoflíky. Až budou všichni lidé mít knoflíky – budou všichni štastni.“ **z Wolkrovej tvorby s názvom O komínikovi**

„Vajanský nám dokonale osvetlil zákulisie a život desaťtisícovej vrstvy, Kukučín nám vo svojom diele priniesol kus sedliackeho života, ale zblížiť tieto dva paradoxné životy – nezišlo na um nikomu. Každé toto dielo predstavuje samostatný celok. Tu prichádza Urbanovič s novým románom, v ktorom už zbližuje tieto kontrasty.“ **Novomeský o slovenskej literatúre**

ČESKOSLOVENSKO PO HOSPODÁRSKEJ KRÍZE 1929, KRESBY Z PÔVODNEJ REVUE DAV

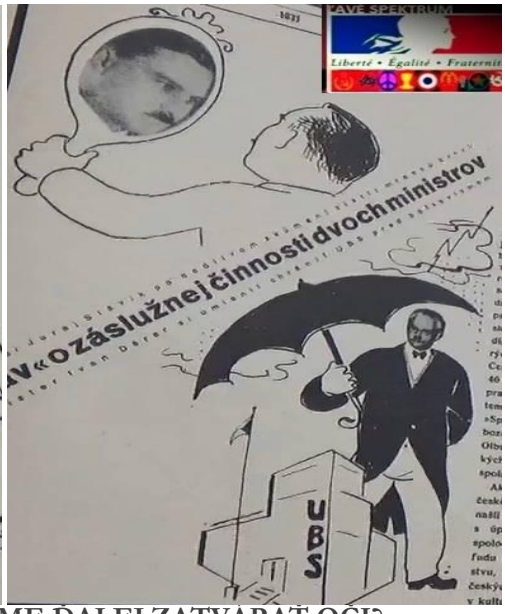

SLOVENSKO 2016: MODERNÁ VYSPELÁ KRAJINA? BUDEME ĎALEJ ZATVÁRAŤ OČI?

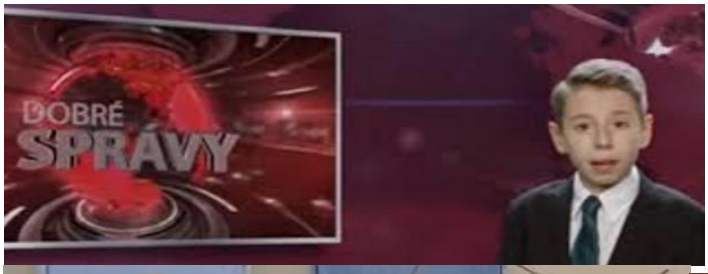

Zdroj: Videá aktivistu Rudolfa V.

VÝZVA K NÁRODNO-OSLOBODZOVACIEMU HNUTIU A PROTIMPERIALISTICKÉMU, NEKAPITALISTICKÉMU ODBOJU

Ondrej Gorod II.

V blízkej budúcnosti bude nutné vytvorenie tohto hnutia ako prvého bodu oslobodenia. Mnohí si totiž neuvedomujú, že sme vrátili koleso dejín späť o desiatky a možno aj 100 rokov historického vývoja... otočili sme sa do fázy Gramsciho antidejín. Žijeme vo svete neofeudalizmu (čo štatisticky potvrdil aj Thomas Piketty - ovláda a o osude bežných ľudí rozhoduje hŕstka boháčov tak ako koncom 19. storočia), Slovensko sa stalo kolóniou západu - NATO, voľný trh, MMF, ECB, finančné skupiny, banky a inštitúcie, tretí sektor, nadnárodné koncerny, prozápadný prezident podporujúci imperializmus a militarizmus, informačná vojna a informačná hegemónia súkromného sektora, spôsobujúca 25 rokov systematickú debilizáciu a kultúrnu zaostalosť. V týchto dusných podmienkach (v ktorých je 1,5 milióna ľudí v exekučných procesoch a hrozí nám 3. svetová vojna) je otázkou prežitia národa (či už sami alebo v spoločenstve s Čechmi) vytvoriť obranný front proti otrokárom a manipulátorom, proti vojnovým štváčom, finančným skupinám, PR-stranám zlodejov a podvodníkov, proti všetkým, ktorí nás uvrhli do otroctva nadnárodného globálneho kapitalizmu ovládaného bankármi, sionistami a oligarchami. Výnimočná doba si vyžaduje výnimočné situácie a výnimočné spojenectvá. Spoločnými silami sme bojovali a bojujeme proti NATO, spoločnými silami sme blokovali americký konvoj, posuňme túto spoluprácu ďalej - osloboďme sa od imperializmu! Vytvorme spoločný front za národné oslobodenie. Zahoďme predsudky a interné spory. Zvoľme spoločnú protiimperialistickú, národno-oslobodzovaciu a nekapitalistickú cestu! Je to prvý krok ku novej spoločnosti!

Vedecký komunizmus: Kapitola VII., s. 113

Národnooslobodzovacie hnutie

Súčasťou svetového revolučného procesu je národno-oslobodzovacie hnutie. ... Národy, ktoré boli ešte včera spútané reťazami kolonializmu, vstupujú na cestu národnej nezávislosti. Imperializmus rozdelil ľudstvo na hŕstku privilegovaných veľmocí a nimi utláčanú väčšinu národov sveta. Roku 1919 pripadalo na kolónie a závislé krajiny 72% územia a 69,4% percenta obyvateľstva. Koloniálna sústava znamená národnostný útlak a vykorisťovanie národov v najneľudskejších a barbarských formách. Imperializmus spôsobil obrovské škody v ekonomickom, politickom a kultúrnom vývine ázijských, afrických a latinskoamerických krajín. ... Politická nezávislosť vytvára v bývalých koloniálnych a polokoloniálnych krajinách nevyhnutné predpoklady pre riešenie celonárodných životných úloh, pre boj za sociálny pokrok. Otvárajú sa perspektívy prekonania sociálno-ekonomickej zaostalosti rozsiahlych oblastí sveta... Marxizmus po prvý rez vedecky určil historické miesto národno-oslobododzovacích revolúcií. Marx a Engels spájali národnostnú a koloniálnu otázku s triednymi vzťahmi a s triednym bojom. Dokázali, že národnostný útlak je charakteristickou črtou kapitalistickej spoločnosti. Základ tohto útlaku spočíva v súkromnovlastníckych vzťahoch, ktoré určujú záujmy a politiku vykorisťovaných tried.

Národno-oslobododzovacie revolúcie patria k demokratickým revolúciám nového typu: 1, sú protiimperialisticky zamerané

2, úlohou nár.-osl. revolúcií je nielen politické, ale aj ekonomické oslobodenie bývalých koloniálnych a závislých krajín. Vybojovaním politickej samostatnosti sa tieto krajiny ešte nezbavujú imperialistického vykorisťovania. Ostávajú "svetovou dedinou" kapitalistickej sústavy. Zahraničné monopoly si spravidla zachovávajú úplnú alebo čiastočnú kontrolu nad ich hospodárskym životom. Práve pre tento systém imperialistickej kontroly a vykorisťovania sa stáva úlohou národno-oslobodzovacieho hnutia vymaniť krajinu z ekonomického područia.

3, počas nár.-osl. revolúcií sa rieši otázka, akú cestu rozvoja majú voliť bývalé kolónie a závislé krajiny. Keď nár.-osl. hnutia minulej epochy zvrhli cudzozemské panstvo, odstránili stredoveké zátarasy z cesty kapitalistického rozvoja. V tom čase sa nár. hnutie rozvíjalo buď ako buržoázne alebo ako buržoáznodemokratické. Naproti tomu teraz môžu viesť nár.-osl. revolúcie k vytvoreniu predpokladov pre prechod k socialistickým premenám. V minulosti bola možná len jedna cesta – kapitalistická. Dnes sú možné dve cesty vývinu - k socializmu alebo ku kapitalizmu.

Kolonizátori hľadajú súčasne nové metódy a prostriedky na zotročenie krajín, ktoré si vybojovali nezávislosť. Organizujú intervencie, štátne prevraty, klamanie, podplácanie, vydieranie, vraždenie nepohodlných vodcov, rozdúchávajú národnostné a kmeňové nesváry. Usilujú sa dať moc svojim bábkam, roztrieštiť bývalé kolónie na časti, vyvolať separatisické hnutia. Systém nových foriem a metód, ktoré imperializmus používa, aby oslobodené krajiny udržal vo svojom područí, dostal názov neokolonializmus. Vnucovanie kapitalistickej cesty krajinám, ktoré sa oslobodili spod útlaku, je základom plánov súčasných kolonizátorov. Kolektívny kolonializmus predstavuje napr. NATO a spoločný trh. Nekapitalistická cesta vývoja: SKÚSENOSTI ukazujú, že úlohy sociálneho pokroku sa v oslobodených krajinách riešia úspešne, keď sa za ich uskutočnenie mobilizujú masy a keď sa proti zámerom reakcie stavajú všetky sily, oddané demokracii a socializmu, ZJEDNOTENÉ V BOJI! Utvorenie a upevnenie masových a dobre organizovaných revolučných strán, schopných uvedomele vyjadrovať túžbu národov po socializme a plniť úlohu avantgardy, má mimoriadny význam pre osudy pokrokového vývinu v týchto krajinách.

JEDNOTNÝ ĽUDOVÝ PROTIIMPERIALISTICKÝ FRONT

Jednotný ľudový protiimperialistický front je zjednotením všetkých sociálnych a politických síl národa, ktoré sú schopné hrať pokrokovú úlohu v danej etape revolúcie. KEĎŽE PODMIENKY A ETAPY NÁR.-OSL. BOJA NIE SÚ VO VŠETKÝCH KRAJINÁCH ROVNAKÉ, NIE SÚ ROVNAKÉ ANI ÚLOHY JEDNOTNÉHO FRONTU, ANI JEHO SOCIÁLNE ZLOŽENIE.

Súčasťou tohto frontu sú:

ROBOTNÍCKA TRIEDA - najrozhodnejšia odporkyňa imperializmu a vnútornej reakcie...

ROĽNÍCTVO - hlavný spojenec proletariátu, má veľké revolučné možnosti, roľníctvo sa usiluje o pôdu a o podstatné zlepšenie svojich životných podmienok. Má životný záujem na odstránení feudálnych vzťahov, na uskutočnení agrárnej reformy, vyhnaní zahraničných monopolov a na demokratizácii spoločenského života.

NIŽŠIE MESTSKÉ VRSTVY a MESTSKÁ BURŽOÁZIA - ako ukazujú skúsenosti niektorých krajín, významné miesto v národnom fronte môže mať mestská maloburžoázia a nižšie mestské vrstvy. Maloburžoázia je spojená so súkromným vlastníctvom. Súčasne sa spravidla sama zúčastňuje na procese, trpí imperialistickým vykorisťovaním a v krajinách s vyvinutejším kapitalizmom aj mocou veľkoburžoázie. Nižšie mestské vrstvy ako poloproletárske živly mestskej bedače túžia po oslobodení z chudoby, nekultúrnosti a neistoty, čo bude zajtra. Radikálne naladená maloburžoázia a s ňou spojené sociálne a politické skupiny majú záujem na uskutočnení podstatných demokratických premien a sú schopné zaútočiť na pozície buržoázie. Avšak určitá protirečivosť záujmov a ideová neustálenosť týchto síl umožňuje niekedy reakcii využívať ich v boji proti pokrokovým živlom.

VLASTENECKÁ A DEMOKRATICKÁ INTELIGENCIA - spojená so študentstvom. Úspechy svetového socializmu, vedecko-technický a kultúrny rozkvet v socialistických krajinách vplývajú veľmi silne na tie vrstvy inteligencie, ktoré majú k ľudovým masám najbližšie.

Do hnutia môže vstúpiť aj **NÁRODNÁ BURŽOÁZIA** - tie jej skupiny, ktoré sú protiimperialistické a sú schopné podporovať sociálno-ekonomické premeny.

VYTVORENIE JEDNOTNÉHO DEMOKRATICKÉHO FRONTU NEVEDIE K ZASTAVENIU TRIEDNEHO BOJA. ROZLIČNÉ TRIEDY OBHAJUJÚ SPOLU S CELONÁRODNÝMI ZÁUJMAMI AJ SVOJE ZÁUJMY. POMER TRIEDNYCH SÍL SA V PRIEBEHU BOJA MENÍ. KONFLIKT S IMPERIALIZMOM A S NÍM SPOJENOU MIESTNOU REAKCIOU OSTÁVA HLAVNÝM PROTIREČENÍM!!!

EKONOMICKOU ZÁKLADŇOU NÁRODNOEKONOMICKÉHO ŠTÁTU JE ŠTÁTNY SEKTOR V NÁRODNOM HOSPODÁRSTVE A DEMOKRATICKÉ DRUŽSTEVNÍCTVO V MESTE A NA DEDINE. JEHO SOCIÁLNOU ZÁKLADŇOU JE ŠIROKÁ KOALICIA, KTORÚ TVORÍ ROBOTNÍCKA TRIEDA, ROĽNÍCTVO, MESTSKÁ MALOBURŽOÁZIA, DEMOKRATICKÁ INTELIGENCIA a V MNOHÝCH KRAJINÁCH AJ PROTIIMPERIALISTICKÉ VRSTVY NÁRODNEJ BURŽOÁZIE. JEHO POLITICKOU ZÁKLADŇOU JE JEDNOTNÝ PROTIIMPERIALISTICKÝ FRONT, BLOK VŠETKÝCH VLASTENECKÝCH SÍL.

ZJEDNOŤME SA ČEŠI A SLOVÁCI!

...alebo chceme podobný scenár ako na nižšie uvedených obrázkoch?

Predstavenie sekcie E K O N O M I K A

Časť **E K O N O M I K A** bude v DAV/e predstavovať priestor pre alternatívne ekonomické modely od ekonomickej demokracie či iných decentralizovaných konceptov, cez experimentálne komunitné ekonomiky, kolektívne opensourcové projekty, koncepty alternatívnych mien, progresívne poľnohospodárske modely, zdrojovú a zdieľanú ekonomiku, až po inšpirácie z niekdajšieho socialistického spoločenského zriadenia (najmä koncept plánovaného hospodárstva a činnosť dnes už zaniknutých národných podnikov a družstiev).

Na Slovensko príde britský investor spracovávať mlieko – víťazstvo alebo tragédia?

Karol Ondriaš

Dnes som sa po dvoch týždňoch dozvedel, že britská firma postaví závod na spracovanie mlieka za 98 miliónov eur a vytvorí 320 nových pracovných miest. My im dáme za to zadarmo investičnú pomoc **18,5 miliónov eur, t.j. 19% investície**. Ako komunista hrdý na slovenský komunistický zázrak, pozrel som si, ako sme zabezpečili spracovanie mlieka na Slovensku, my komunisti, počas komunistického zázraku 1948-1989. Koľko masla sme vyrábali počas komunistického zázraku a koľko to bolo po prevrate 1989? Výsledok je na Obrázku 01. Z Obrázku 01 jasne vidieť komunistický zázrak počas socializmu a degeneráciu, úpadok a zločin kapitalizmu po prevrate 1989, keď sme boli oslobodení od „komunistickej totality“. Komunistický zázrak je zvýraznený faktom, že budovanie mliekarenského priemyslu na Slovensku bolo z vlastných zdrojov a dielom umu a rúk občanov socialistického Slovenska. S Obrázkom 01 súvisia 4 ďalšie dôležité fakty:

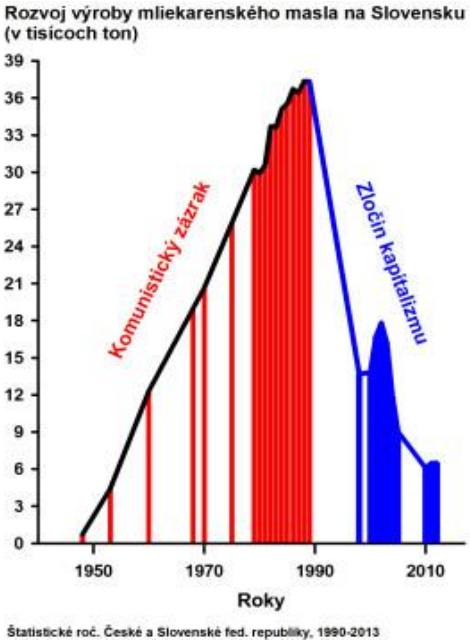

1.) za posledných 25 rokov profesionálnej mediálnej totality, ktorá nastala ihneď po prevrate 1989, všetky „demokratické“ masmédiá (Markíza, TA3, RTVS, Sme, JOJ, Poj, Foj…) v rámci slobody slova efektívne zabezpečili, aby sa nikto na Slovensku nedozvedel o komunistickom zázraku vo výrobe masla na Slovensku a o degenerácii a úpadku, ktorý nastal po roku 1989, keď sa dostali k moci demokratickí morálni uchyláci. Prakticky aj v tomto prípade boli médiá len mediálne fekálne jamy, ktoré plnili svoju úlohu pri budovaní mnohých pomníkov našej degenerácie. **2.)** za posledných 25 rokov profesionálna mediálna totalita zašla až tak ďaleko, že vychovala z väčšiny občanov **morálnych uchylákov**, ktorí, namiesto toho, aby boli hrdí na komunistický zázrak výroby a spracovania mlieka, považujú (a aj musia podľa **trestného zákona SR §422d) socializmus a komunistov za zločincov**.

3.) **Profesionálne premývanie mozgov** išlo a ide až tak ďaleko, že médiami vychované slovenské vytunelované stádo radostne hajlovalo, keď bojovníci proti „komunistickej totalite“ ničili výrobu spracovania mlieka na Slovensku, a ľuďom, ktorí sú za to zodpovední, hajluje až doteraz.

4.) Slovenské vytunelované stádo sa stále hrdí Veľkým pomníkom našej degenerácie, čo je novelizovaný trestný zákon SR (§422d) s účinnosťou od 1.9.2011, ktorí hovorí, že popieranie, spochybňovanie, schvaľovanie alebo snaha o ospravedlňovanie zločinov režimov založených na komunistickej či fašistickej ideológii sa bude trestať uväznením na šesť mesiacov až tri roky.

Britská firma (t.j. Motrokári) postaví závod na spracovanie mlieka a vytvorí 320 nových pracovných miest. My im dáme za to **zadarmo investičnú pomoc 18,5 miliónov eur, t.j. 19% investície.** Pozrel som si, koľko pracovných miest vytvorili komunisti v mliekarenskom priemysle na Slovensku počas komunistického zázraku. Výsledok je na obrázku 02. Počas komunistického zázraku, len za 8 rokov, v rokoch 1969-1977, komunisti v mliekarenstve vytvorili 956 pracovných miest, t.j. 120 ročne. A pritom sme nikomu nemuseli dať 18,5 miliónov eur za vytvorenie každých 320 nových pracovných miest.

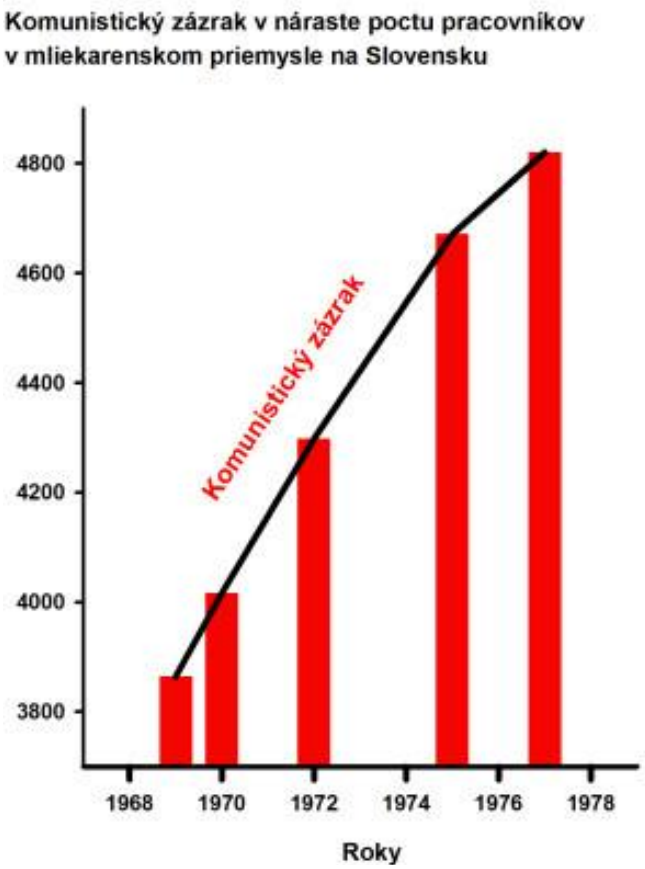

Pretože naše médiá (Markíza, TA3, RTVS, Sme, Joj, Poj, Fuj,…) v rámci výchovy slovenského Motroka a okydávania socializmu a komunistov nesmú spomenúť rozvoj mliekarenského priemyslu na Slovensku, prinášam aspoň pár údajov, ktoré sa mi podarilo zohnať. Zoznam prezentujem aj preto, lebo si myslím, že nie všetci občania Slovenska sú len vytunelované stádo fungujúce v mentálnom rozsahu slovenského Motroka. Komunisti počas komunistického zázraku 1948-1989: z vlastných zdrojov vybudovali národný podnik Milex Bratislava. Z vlastných zdrojov vybudovali Stredoslovenské mliekarne vo Zvolene. Z vlastných zdrojov vybudovali Východoslovenské mliekarne v Košiciach. Z vlastných zdrojov vybudovali Výskumný ústav mliekarenského priemyslu v Žiline.

Národný podnik Milex Bratislava (údaje do roku 1977) mal závody:
v Bratislave, Senici, Galante, Trnave, Bánovciach nad Bebravou, Nitre, Leviciach, Nových Zámkoch, Čalove.

Národný podnik Stredoslovenské mliekarne vo Zvolene (do roku 1977) mal závody:
v Brezne, Krupine, Liptovskom Mikuláši, Lučenci, Martine, Púchove, Prievidzi, Rimavskej sobote, Tvrdošíne, Zvolene, Žiline
Národný podnik Východoslovenské mliekarne v Košiciach (do roku 1977) mal závody:
v Bardejove, Humennom, Košiciach, Kráľovskom Chlmci, Michalovciach, Prešove, Rožňave, Spišskej Novej Vsi, Kežmarku.

Zdokumentuje niekto, čo sa s týmito mliekarenskými podnikmi stalo po prevrate 1989, alebo naše mediálne fekálne jamy budú donekonečna len okydávať socializmus a komunistov?

Pár dôkazov komunistického zázraku v národnom podniku Milex Bratislava

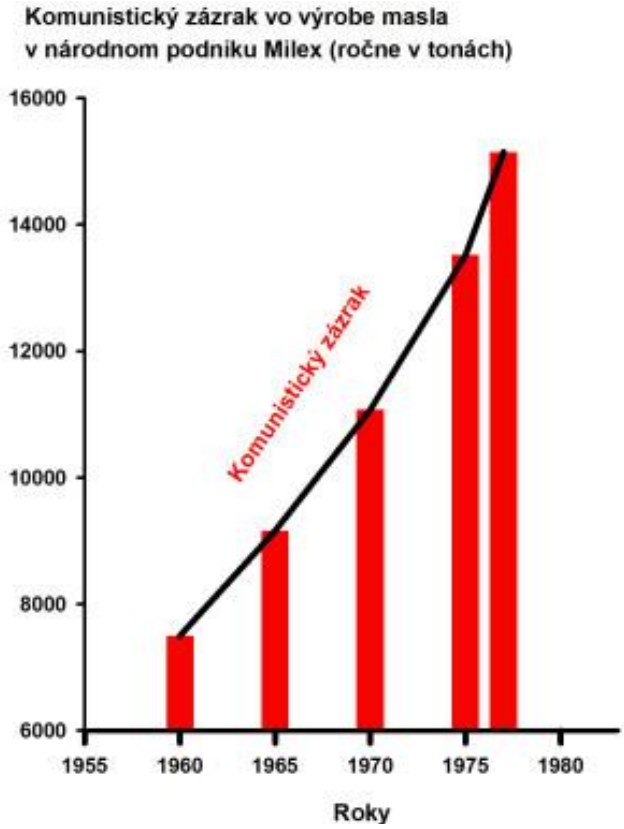

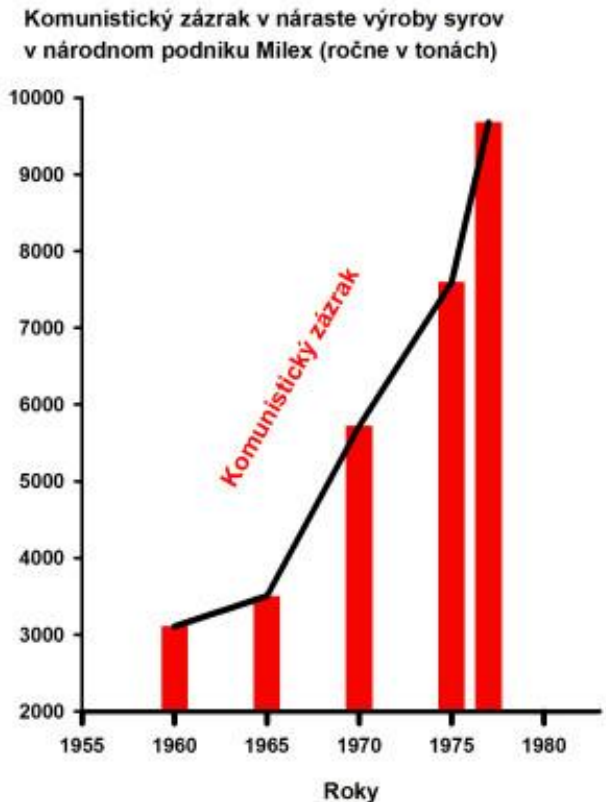

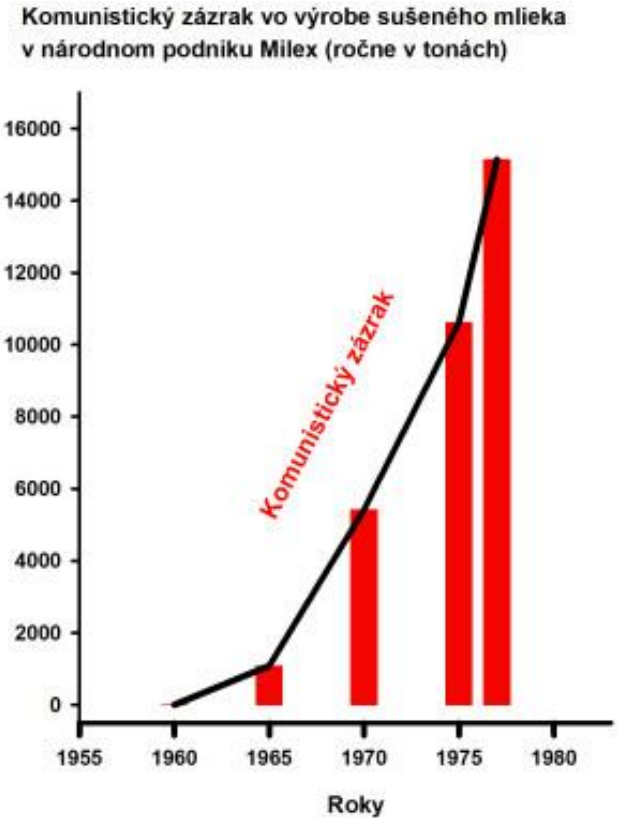

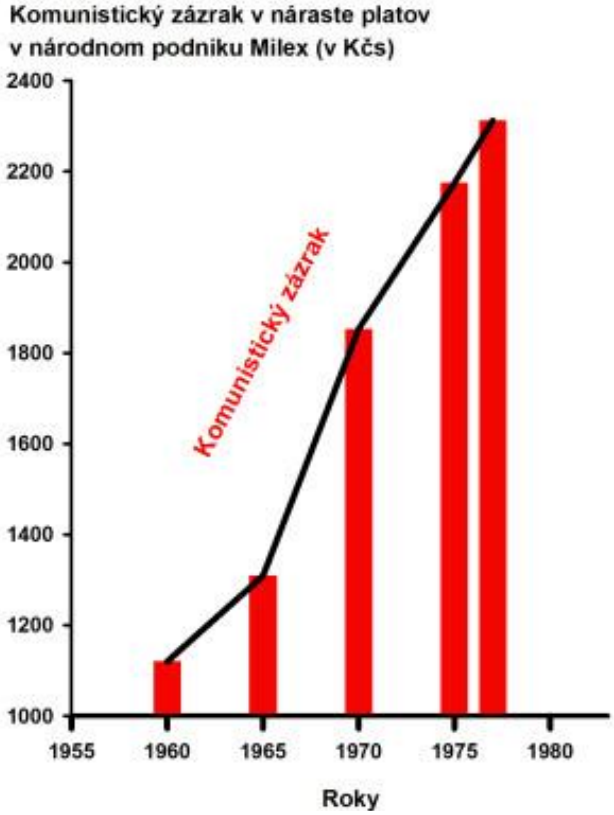

Zoznam podnikov, ktoré boli vybudované alebo zmodernizované počas komunistického zázraku v rokoch 1948-1989 (iba slovenská časť, pozn. editora)

Zozbieral Karol Ondriaš, úvod a koláže zhotovil LP

Súčasná neoliberálna doktrína zamlčiava úspechy minulého režimu, predovšetkým nadčasové a úspešné štátne a družstevné podniky, vybudované za socializmu. Spísal ich Karol Ondriaš, pričom zdroje ďalších informácií poskytla tematická stránka Socíkstyle. Československá ekonomika bola centralizovaná a plánovaná (existoval centrálny národnohospodársky plán, boli stanovené druhy a počty tovaru a taktiež ceny). Domáce podniky mali monopolné postavenie na domácom trhu. Ďalej Karol O: Prikladám zoznam podnikov, ktoré boli vybudované alebo zmodernizované počas komunistického zázraku v rokoch 1948-1989 (aktualizované k 27.3.2016 pozn. editora). Po prevrate v roku 1989 bola drivá väčšina priemyselných podnikov komunistického zázraku zničená, rozkradnutá alebo predaná, väčšinou do zahraničia.

SLOVCHÉMIA

Trast podnikov chemického priemyslu (v roku 1978 zamestnával 63505 pracovníkov)
Slovnaft Bratislava (vybudovaný 1957-1963, rozširoval sa v roku 1978 mal 8173 pracovníkov), chemické závody Juraja Dimitrova v Bratislave, Matador v Bratislave, Benzinol v Bratislave; Chemika v Bratislave; Petrochémia v Dubovej; Chemické závody Wilhelma Piecka Nováky; Chemolak Smolenice; Považské chemické závody Žilina; Slovenské lučobné závody v Hnúšti; Plastika, Duslo Šala; Fosfa Poštorná;

Chemko strážske;
Chemlon v Humennom; Chemosvit vo Svite; Slovenský hodváb Senica Gumárne 1. mája Púchov Gumárne SNBP v Dol.Vest. Plastika v Nitre;
Rafinéria Vojany;

Výskumné ústavy

Výskumný ústav pre ropu a uhľovodík. plyny BA
Výskumný ústav organických syntéz Bratislava;
Výskumný ústav pre petrochémiu Prievidza;
Výskumný ústav chemických vláken Svit;
Výskumný ústav SAPL Nitra;
Výskumný ústav informatiky Bratislava;
Chempol Bratislava;

Bavlnárske závody Vysoká pri Morave

TATRASKLO

Trast sklárskych podnikov v Trnave
– Spojené sklárne v Lednických Rovniach
– Stredoslovenské sklárne v Poltári
– Slovenské závody technického skla v BA
– Skloplast v Trnave
– Skloobal v Nemšovej
– Jablonex Medzilaborce

SLOVAKOTEXT

Trast textilných, odevných a pletiarskych

Výstavba Východoslovenských železiarní začala v roku 1960, prvý valcovaný plech za studena sa vyrobil v roku 1964, prvá vysoká pec začala prevádzku 1965, prvú oceľ vytavili v roku 1966 a v roku 1976 pracovalo v podniku 23302 robotníkov.

Závody ťažkého strojárstva (ZŤS) Martin, generálne riaditeľstvo so sídlom v Martine (okolo 70000 pracovníkov)

ZŤS Martin n.p., ZŤS Detva n.p., ZŤS v Dubnici nad Váhom, ZŤS v Košiciach n.p. ZŤS Bratislava, ZŤS v Komárne, ZŤS Lučenec

Turčianske strojárne Martin závod Malacky

podnikov v Trenčíne. Bavlnárske závody V. I. Lenina, Ružomberok, Závody MDŽ v Bratislave, Závody 1. mája v Liptovskom Mikuláši, Tatraľan v Kežmarku, Poľana v Lučenci, Ľanárske a konopné závody v Holíči, Lykové textilné závody v Revúcej

Slovena v Žiline, Merina v Trenčíne, Tatrasvit vo Svite, Závod Spišská Nová Ves

Československá námorná flotila (ČNP)

Vo vlastníctve Československej námornej plavby bolo počas komunistického zázraku 36 námorných lodí:

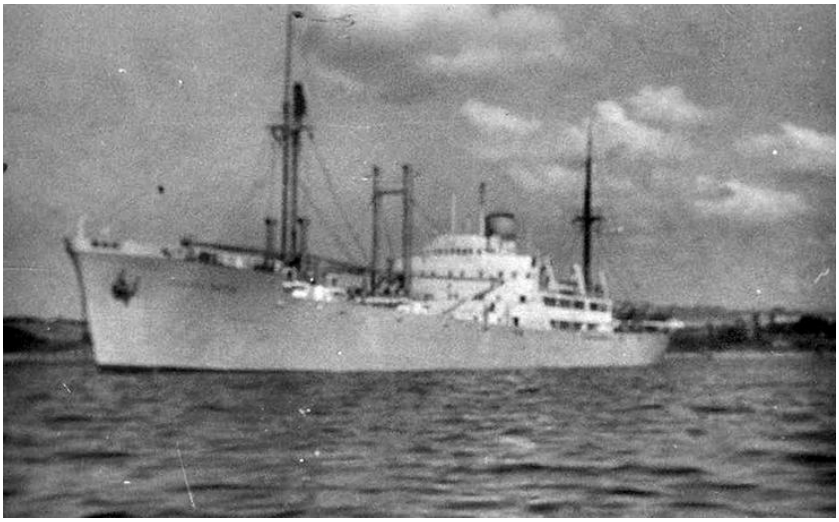

01.) Republika I. 02.) Julius Fučík 03.) Lidice 04.) Dukla 05.) Mír I. 06.) Ostrava 07.) Orava I. 08.) Kladno 09.) Orlík I. 10.) Pionír 11.) Jiskra 12.) Košice I. 13.) Republika II. 14.) Brno 15.) Vítkovice I. 16.) Blaník 17.) Sitno 18.) Radhošť 19.) Kriváň 20.) Praha 21.) Mír II. 22.) Bratislava 23.) Třinec 24.) Orlík II. 25.) Slapy 26.) Lipno 27.) Orava II. 28.) Karlove Vary 29.) Vltava; Rok výstavby: 1988 30.) Otava; Rok výstavby: 1988 31.) Dunaj; Rok výstavby: 1989 32.) Berounka; Rok výstavby: 1989 33.) Labe; Rok výstavby: 1989 34.) Vítkovice II.; Rok výstavby: 1989 35.) Sázava; Rok výstavby: 1989 36.) Košice II.; Rok výstavby: 1989. Po skončení komunistického zázraku v roku 1989 bola v roku 1992 ČNP sprivatizovaná. V roku 1995 sa Harvardské fondy (Viktor Kožený) stali jej majoritným vlastníkom a celá flotila bola postupne rozpredaná.

Slovenské lodenice: Závody ťažkého strojárstva (1979), národný podnik v Komárne. **Účelové organizácie Závodov ťažkého strojárstva** Martimex v Martine; ZŤS Projekčno-organizačný ústav v Banskej Bystrici; ZŤS Obchodný podnik v Banskej Bystrici; ZŤS Ústav technológie a racionalizácie v Bratislave; ZŤS Výskumný ústav pre stavbu lodí v Komárne; ZŤS Elektrotechnický výskumný ústav v Novej Dubnici; ZŤS Výskumný a vývojový

Závody 29. augusta (ZDA), národný podnik v Partizánskom

Výroba obuvi:
v roku 1950=11,1 milión párov obuvi
v roku 1960=20,7 milión párov
v roku 1970=28,3 milión párov
v roku 1980=32,8 milión párov.

Hlinikáreň – Závod SNP v Žiari nad Hronom

– v roku 1980 mal 16000 pracovníkov
– produktivita práce na pracovníka v roku 1980 bola 411000 Kčs.

Závody inžinierskej a priemyselnej prefabrikácie – národný podnik so sídlom v Bratislave.

Slovenské energetické strojárne S.M. Kirova v Tlmačoch.
–bol monopolným výrobcom komponentov pre jadrový program na Slovensku.

ústav v Martine; ZŤS Výskumný a vývojový ústav vo Zvolen; ZŤS Výskumný a vývojový ústav v Košiciach; ZŤS Výskumný ústav hydraulických mechanizmov v Dubnici; Vihorlat Snina; Transporta Michalovce; MEŽ Michalovce; Výskumný ústav jemnej mechaniky Nové Mesto nad Váhom; ZŤS IDOP Martin, Inžiniersko-dodávateľský a projekčný podnik.

Trast podnikov drevár. a nábytkárskeho priemyslu so sídlom v Žiline
Bučina Zvolen; Drevina Turany; Drevoindustria Žilina; Smrečina Banská Bystrica; Preglejka Žarnovica; Piloimpregna Košice; Mier Topoľčany; Západoslovenské nábytkárske závody Bratislava; Tatra nábytok Pravenec; Nový domov v Spišskej Novej Vsi; Nový domov Závod Liptovský Mikuláš; Drevoobrábací podnik Úlič, Lykotex Michalovce

Koncern Slovenské energetické podniky so sídlom v Bratislave: v roku 1978 mal 20000 pracovníkov, priemerný plat bol 2837 Kčs, produktivita práce na pracovníka 307 887 Kčs
– Koncern Elektrárne Vojany vo Vojanoch
– Koncern Elektrárne Nováky
– Koncern Vodné elektrárne v Trenčíne
– Koncern Atómové elektrárne v Jasl. Bohuniciach
– Koncern Stredoslovenské energet. závody v Žiline
– Koncern Východoslovenské energetické závody Košice
– Elektrovod v Bratislave

Naftový a plynárenský priemysel: Generálne riaditeľstvo v Bratislave

V roky 1978 pracovalo v podniku 7000 pracovníkov, mesačný zárobok bol 2740 Kčs, produktivita práce na pracovníka bola 208000 Kčs.

Slovenské magnetizové závody v Košiciach

Mali závody v Hačave; v Jelšave; v Lovinobani; v Košiciach; v Lubeníku; v Banskej Belej; v Kalinove; v Kunovej Teplici; Kalinovská šamotová továreň

LIKO

trast podnikov konzervárskeho, liehovarníckeho, mraziarenského, rybného a škrobárenského priemyslu v BA V roku 1977 tam pracovalo 10460 pracovníkov, mesačný zárobok 2164 Kčs, produktivita práce na pracovníka bola 247000 Kčs: Slovlik v Trenčíne; Stredoslovenské konzervárne a liehovary v Liptovskom Mikuláši; Frukona v Prešove; Slovenské škrobárne v Trnave; Mraziarne v Bratislave; Škrobárne Spišská Nová Ves.

Trast podnikov Pivovary a Sladovne v Bratislave: počet pracovníkov v 1977 bol 5786, produktivita práce na pracovníka bola 289000 Kčs, mesačný plat 2230 Kčs. Slovenské sladovne národný podnik v Trnave začlenený do GRT Pivovary a sladovne v Bratislave.

Slovakofarma v Hlohovci: začlenený do VHJ Spofa v Prahe.
závod Liečebných rastlín v Malackách; Biotika Slovenská Ľupča; Imuna Šarišske Michaľany; Medika Bratislava

Cementárne a vápenky

generálne riaditeľstvo Trenčín
Stredoslovenké cementárne Banská Bystrica;

Východoslovenské cementárne a vápenky Košice; Západoslovenské cementárne a vápenky Bratislava; Výskumný a vývojový ústav maltovín v Trenčíne; Cementáreň Lietavská Lúčka; Ladecká cementáreň Ladce; Hornosrnianska cementáreň Horné Srnie; Cementáreň Bystré v Bystrom; Stupavská cementáreň Stupava; Cementáreň Turňa nad Bodvou

Trust podnikov Spojené strojárne a smaltovne

CALEX Zlaté Moravce; Elektrosvit Nové Zámky; Kovosmalt Fiľakovo; Slovenská armatúrka Myjava; Strojsmalt Medzev; Strojsmalt Pohorelá; Tatramat Poprad; Obchodnoservisný podnik Strojsmalt Piešťany; Ústav pre rozvoj strojárskeho spotrebného tovaru Piešťany

Strojstav – n.p. v Bratislave

– závod v Bernolákove, v Novom Meste nad Váhom, v Záhorskej Vsi, v Sečovciach, v Šahách, v Prešove, v Senci

– stredisko obchodno-technických služieb v Bratislave – v Devínskej Novej Vsi.

Chirana koncern Stará Turá:

Výrobný podnik Chirana Stará Turá, Výrobný podnik Chirana Humenné, Výrobný podnik Piešťany, Obchodno-technické služby Piešťany s pobočkami vo Zvolene a Košiciach, Chirana Export – Import Piešťany

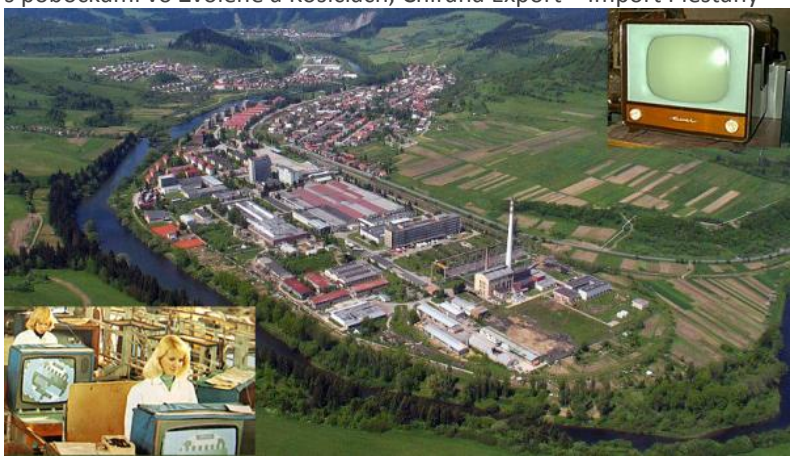

Podniky slaboprúdovej a výpočtovej techniky

– Závody Výpočtovej Techniky, Banská Bystrica

– Závody Výpočtovej Techniky, Námestovo

– Výskumný Ústav Výpočtovej Techniky, Žilina

– DATASYSTÉM Bratislava a pobočky po Slovensku

Poľnohospodárstvo.

Šľachtiteľské a semenárske stanice:

– Klčovo

– Levočské lúky

– Michalovce

– Trnava

– Veľká Lomnica

– Vígľaš

– Semenoles, Liptovský Hrádok

Ďalšie podniky (ešte nezaradené):

– Kablo Malacky

– Kablo-Gumon Bratislava

– Výrobné družstvo Ľudib Bratislava

– Elitex Šurany

– Betonáreň Komjatice

– Pálenica Dolný Ohaj,

– Hydrostav,

– konzervarne OBAL NMnV,

– mliekarne MILEX,

– KONSTRUKTA TN vývojové stredisko

– výrobky DANA, ZUZANA, GRAD, MORAK, STROJSTAV, VZDUCHOTECHNIKA

– Priemstav výrobné haly

– PREFA prefabrikáty

– ZTS, ZVS, Pozemne stavby, TAZ, BAZ, VUMA výskumný ústav mechanizácie automatizácie

– NMnV špeciálna výroba uzáverov a mechanizmov do zbrojárskeho priemyslu

– obuvné závody Zlaté Moravce,

– podnik KOVOPLAST Zlaté Moravce,

– Ponitrianske tehelne Zlaté Moravce,

– Autobrzdy Vráble

– TESLA Vráble - výroba zosilňovačov

– Konštrukta Trenčín; Tesla Orava; Tesla Bratislava; Tesla Liptovský Hrádok a ďalšie Tesly na Slovensku

Závody priemyselnej automatizácie, Prešov

VUKOV Prešov;TOS Trenčín; TOS Galanta; VSS Košice

Nafta Gbely

Závod ťažby plynu a podzemných zásobníkov Malacky

Generálne riaditeľstvo Kozmetika Bratislava

– závody v Rači, Leviciach a Hlohovci.

– závod v Bratislave – Krasňany

Niektoré v Českej Republike:

– Výrobné podniky: Chirana Brno, Chirana Nové Město n/Moravě; Chirana Praha; Chirana Obchodno-technické služby Praha, Výskumný ústav. zdravotníckej techniky Brno

PODNIKY ZAHRANIČNÉHO OBCHODU V ČESKOSLOVENSKU (ZDROJ: SOCIKSTYLE)

Štát mal výhradné právo na centrálné riadenie, kontrolu, organizáciu a uskutočňovanie všetkých obchodných, hospodárských a finančných transakcií so zahraničím. Tieto podniky boli subjektom komunistického práva, podliehali federálnemu ministerstvu zahraničného obchodu a boli samostatnými právnickými subjektmi. Vznikli po roku 1948 znárodnením zahraničného obchodu, fungovať začali začiatkom 50. rokov zákonom č. 119/1948Sb. o štátnej organizácii štátneho obchodu a medzinárodného zasielateľstva. Špeciálne povolenie dovozu a vývozu dostali neskôr aj Filmexport a JZD Slušovice. Vytvorením tohto monopolu došlo k oddeleniu vnútorného a zahraničného trhu. V 60. rokoch došlo k reorganizácii, čím sa výrobné podniky mohli zúčastňovať medzinárodných výstav, obchodovať so zahraničím a pod.

ARTIA 1953a,s. pre dovoz a vývoz kultúrnych statkov v Prahe
CENTROTEX 1967 a.s. pre dovoz a vývoz čs. textilného a odevného priemyslu
DATASYSTÉM štátny podnik 1967
ČECHOFRACHT 1949,námorná doprava
ČS. KERAMIKA PZO od 1948
ČSTP čs. tabakový priemysel od 1965
DREVOUNIA 1970 Vývoz dreva a nábytku
EXICO a.s.od 1948-1965,ďalej ako PZO.Dovoz a vývoz kožených a gumených výrobkov a surovín.
FERROMET a.s. 1953.Dovoz a vývoz hutníckych výrobkov.
FINCOM a.s. 1968
GEOPROSPEKTA PZO 1967
CHEMAPOL a.s. 1948.Dovoz a vývoz chemických výrobkov a surovín.
CHIRANA 1965,dovoz a vývoz zdravotnćkej techniky a výrobkov.
IMEX 1969,dovoz a vývoz spotrebného tovaru.

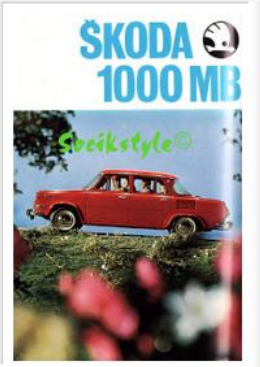

INCHEBA 1972 Bratislava,Dovoz a vývoz chemických výrobkov a surovín.
INSPEKTA 1951,podnik pre kontrolu tovaru v zahraničnom obchode.
INTERCOOP 1969,družstevný podnik,dovoz a vývoz remeselných výrobkov.
INVESTA PZO 1965
JABLONEX a.s. 1953,dovoz a vývoz bižutérie.
KERAMETAL 1970,dovoz a vývoz rúd.
KOOSPOL a.s. 1968,dovoz a vývoz potravín,liehovín a poľnohospodárských výrobkov.
KOVO a.s. 1948,dovoz a vývoz presného strojárstva.
LIGNA a.s. 1948,dovoz a vývoz dreva a výrobkov drevospracujúceho priemyslu.
MARTIMEX 1970,dovoz a vývoz lokomotív a lodí.
MERKURIA Bratislava,PZO 1965 dovoz elektroniky pre PRIOR a TUZEX,domáce potreby.
METALIMEX PZO 1953,dovoz a vývoz rúd,kovu a pevných palív.
MOTOKOV a.s. 1953,dovoz a vývoz vozidiel a výrobkov ľahkého priemyslu.

OMNIA PZO 1959,dovoz a vývoz spotrebičov a techniky do domácností.
OMNIPOL PZO 1959,dovoz a vývoz športových,loveckých zbraní a streliva,ale aj vývoz bojových zbraní,výbušnín atď.
PETRIMEX Bratislava,PZO 1969
POLYTECHNA PZO 1959,sprostredkovanie technickej spolupráce.
PRAGOEXPORT Dovoz a vývoz rozličného a drobného tovaru-papierníctvo,textilná galantéria,športové potreby,textil atď.
PRIOR 1966-sieť OD v ČSSR,pre ktr. dovážal IMPEX š.p.účelový podnik.
SIMEX
SKLOEXPORT-GLASEXPORT a.s. 1953,dovoz a vývoz výrobkov zo skla.
SLOVART 1969,účastinná spoločnosť PZO v Bratislave,dovoz a vývoz umeleckých statkov.
SLOVAKOTHERMA 1966 Bratislava,turistické a rekreačné služby v kúpeľníctve.
STROJEXPORT PZO 1953,dovoz a vývoz strojov a strojárenského priemyslu.
STROJIMPORT PZO 1953,dovoz a vývoz strojov a priemyselných zariadení.
ŠKODAEXPORT PZO 1965,dovoz a vývoz automobilov Škoda.
RAPID PZO 1965,podnik pre propagáciu a reklamu.
TECHNOEXPORT a.s.1968
TECHNOPOL 1970,dovoz a vývoz v poľnohospodárstve.
TRANSAKTA PZO 1958,sprostredkovanie obchodov.
TUZEX PZO 1957,obchod pre predaj tovaru za cudzie meny.
UNICOOP 1959,družstevný podnik ústredia rady družstiev pre dovoz a vývoz

Úspechy socialistickej ekonomiky: Odevné závody ktp. Nálepku v Prešove

Stránka Vtedy.sk dokumentuje svojím bohatým archívom úspechy socialistickej ekonomiky. Pripomeňme si úspechy Odevných závodov kpt. Nálepku (OZKN) v Prešove**.**

Firma Magura postavila po druhej sv. vojne v Prešove nový závod. V roku 1948 v nej pracovalo 475 zamestnancov, po febuári 1948 bola firma znárodnená a spolu s prešovskou odevnou firmou Jána Bohňu boli pričlenené Odevné Závody v Prešove a odevný podnik ODEVA v Trenčíne. Vyhláškou č. 1178 zriadilo ministerstvo priemyslu tri samostatné národné podniky v Púchove, Bardejove a Partizánskom. Prešovské odevné závody zamestnali okolo 1200 zamestnancov, vyučené šičky z okolitých miest a dedín. Priemerná mzda bola 620 korún a prvým riadititeľom sa stal Ján Korienok. Zamestnanci mali vlastný Kultúrny závodný klub, kde organizovali plesy, vychádzal závodný časopis Východoslovenský odevák, sprevádzkovali Závodnú knižnicu, zriadilo sa bytové družstvo, podnik mal jasle i škôlku. Založili aj podnikovú hudobnú školu a vybudovali sa tiež rekreačné zariadenia na Sigorde a Širave. Po roku 1989 Odevné závody kpt. Nálepku zanikli spolu s ďalšími úspešnými podnikmi, ktoré vybudoval socializmus.
Zdroj informácií: TASR, Vtedy.sk

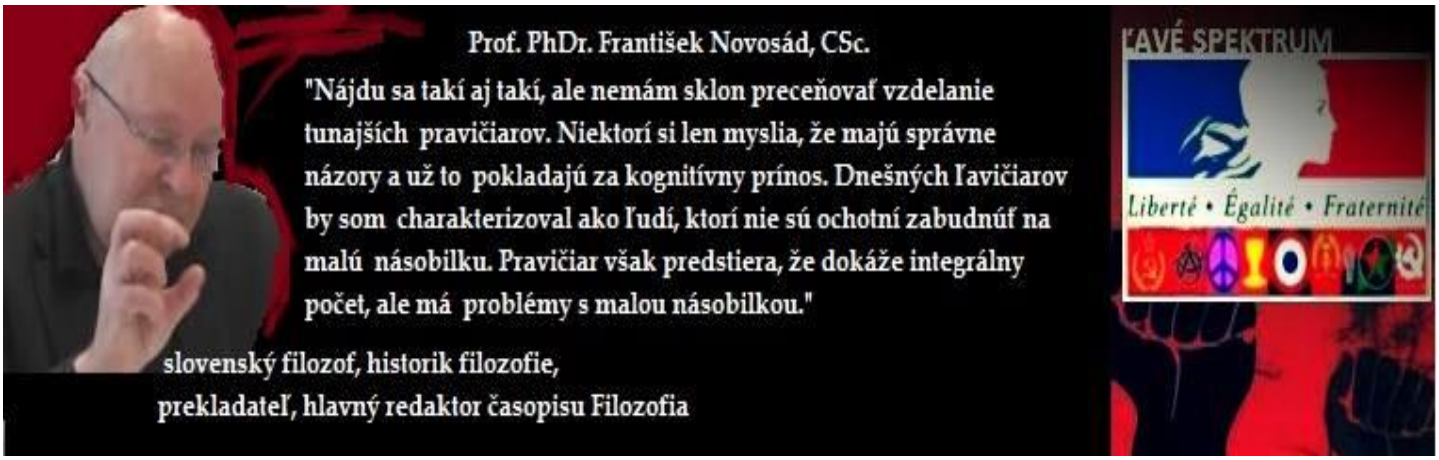

Skúsenosti družstiev z kurdskej Rojavy

Dávid Diczházy

Rojava (Západný Kurdistan) bola vystavená ekonomickému vykorisťovaniu svojich prírodných zdrojov zo strany centrálnej sýrskej vlády, ktorá ešte donedávna kontrolovala celú oblasť. Táto politika sa prejavovala nielen v ekonomickej sfére, ale aj v sociálnej, čo viedlo k rozdeleniu spoločnosti, ktorá mala vždy obrovského komunitného a kultúrneho ducha. Rojava je stále vojnovou oblasťou pod obliehaním, jej obyvatelia si však vďaka obdivuhodnej obetavosti a kooperácii dokážu poradiť aj v tejto situácii.

Rojava čelí množstvu politických, sociálnych, ekonomických a infraštruktúrnych deštrukcií. Okrem toho migrácia ľudí a kapitálu ďalej zhoršuje situáciu. Sťažené podmienky však napokon vyústili do rozvoja sociálnej ekonomiky prostredníctvom lokálnych komunít a družstiev. Práve vďaka nim sa niektoré z ekonomických opatrení prijatých počas počiatočnej fázy revolúcie podarilo dotiahnuť rýchlejšie. Prednosť dostali projekty, ktoré sa zaoberajú poľnohospodárstvom a infraštruktúrou. Mnoho družstiev bolo založených v posledných troch rokoch. Vývoj týchto družstiev posilnil dôveru tunajších občanov v budovaní modernej a vyspelej spoločnosti. Ukázalo sa, že to bol úspešný experiment. Teraz sa musia presunúť do novej etapy, ktorá vyžaduje usporiadanie spoločnosti.

Ich bezprostredným cieľom je vybudovať viac nezávislých lokálnych komunít a družstiev. Medzi priority patria pôda, voda a energie, pričom tieto projekty chcú viac priblížiť miestnym komunitám. Mnoho praktických krokov v tejto oblasti už bolo podniknutých a práca stále prebieha.

1. Poľnohospodárske družstvá

Družstvá boli založené v deviatich oblastiach v provincii Al Jazeera. Každé družstvo má svoju vlastnú administratívu. Takto vyzerá hlavné členenie: 12 všeobecných družstiev a 6 ženských. Dohromady majú spolu 6315 členov. Majú vlastné podiely v rozmedzí od 10 000 - 25 000 SYP (1 SYP= 0,0046 USD). Príjem týchto družstiev sa rozdeľuje medzi jeho členov a komunitnú pokladnicu. Podiely sa taktiež upravujú v závislosti od práce, ale dôraz je kladený vždy na ekonomický rozvoj.

2. Družstevné spoločenstvá chovateľov zvierat

V súčasnosti majú spolu 162 členov. Je tu priestor na vytvorenie novej obce pre družstevníkov.

3. Upratovacie družstvá

Upratujú najmä továrne. K dispozícii sú 3 družstvá so 107 členmi.

4. Družstevné zväzy

V nich je dohromady 6885 členov, ktorí vlastnia 12039 podielov (15 000 SYP na podiel).

5. Družstevné skleníky

Skleníkové družstvá na pestovanie zeleniny sa rozprestierajú na ploche desiatich akrov, kde je dohromady 13 skleníkov. Spolu tam pracuje 140 členov, pričom ich počet sa naďalej zvyšuje. Každý podiel má hodnotu 25 000 SYP.

6. Malé a stredné priemyselné družstvá

Medzi ďalšie typy patria obchodné družstvá na verejnom trhu, družstvá vyrábajúce elektrické káble, pražiarne pistácii, závody na výrobu generátorov, družstvo baliace minerálnu vodu do fliaš, olejové družstvá, čerpacie stanice, stavebné družstvá

7. Poľnohospodárske komunitné dediny

Komúna Fakir / Derbas Yeh – členovia 24 rodín a komúna Jadida / Derbas Yeh – členovia 17 rodín.

Prostredníctvom týchto družstiev bolo zúrodnených 328 270 akrov poľnohospodárskej pôdy.
- Pšenica: 105.374 akrov.
- Barley: 197.155 akrov.
- Koriander: 8.780 akrov.
- Šošovica: 7.720 akrov.
- Cícer: 5.270 akrov.
- Strukoviny: 2.250 akrov.
- Rasca: 301 akrov.
- Nigella sativa (čierna rasca): 1.420 akrov.

Argentínska zamestnanecká samospráva Zanon

Dávid Diczházy

V chudobnom kraji Neuquén (Argentína), vykorisťovanom veľkopodnikateľmi a ničenom katastrofálnou politikou vlastnej vlády, zamestnanci firmy Zanon Ceramic prevzali kontrolu nad továrňou do vlastných rúk potom, ako ju pôvodní majitelia zatvorili. Začali produkovať keramiku znova, ale tentoraz už bez svojich šéfov. Konečne sa cítia slobodní, vo svojej novej práci našli cestu k zušľachteniu svojej ľudskosti. Počas tohto obdobia ale museli často čeliť novým výzvam a zodpovednostiam. Nebolo to vždy jednoduché, začiatky sprevádzalo množstvo konfliktov v podniku i komunite. Počas tohto procesu sa museli robotníci naučiť ako prekonávať a riešiť všetky problémy spojené s produkciou. Prostredníctvom demokratických schôdzí našli cestu ako prevádzkovať vlastnú organizáciu a postupne sa naučili robiť správne manažérske rozhodnutia. V krajine zdevastovanej ekonomickým debaklom vytvorili dve stovky nových pracovných miest. V súčasnosti vo fabrike pracuje 470 zamestnancov. Aj vďaka podpore tisícok miestnych obyvateľov sa robotníci ubránili štyrom pokusom o ich vysťahovanie. Zamestnanci nepovažujú samých seba za jediných vlastníkov novej továrne: celý región Neuquen je považovaný za plnohodnotného vlastníka, navyše zamestnanci vracajú celý zvyškový prebytok, ktorý dosiahnu, v podobe dotácii do najviac potrebných oblastí v komunite. FaSinPat (ako sa medzitým Zanon premenoval) sa úspešne zaradil medzi svetové unikáty, zamestnanci totiž operujú bez vedenia už viac ako štrnásť rokov. Zvádzajú pritom permanentný boj, keďže musia každodenne čeliť vrtochom politického a ekonomického systému, ako aj snahám o bojkot.

Ako si prepustení zamestnanci chicagskej továrne získali späť svoju fabriku

Dávid Diczházy

Keď sa ich šéf snažil prepustiť, zamestnanci firmy "Republic Windows and Doors" zareagovali radikálnym krokom – začali okupovať fabriku. Odvážny krok sa im vyplatil, teraz ju vlastnia ako družstevnú samosprávu.

Štyri roky dozadu, keď v USA kvôli recesii každý mesiac **prišlo o prácu okolo 500 000 ľudí**, skupina zamestnancov z továrne v meste Chicago zachránila svoju fabriku a inšpirovala celú krajinu. Po výpovedi od vedenia začali namiesto odchodu okupovať svoju továreň. Keď boli vyhodení po druhýkrát, opäť začali okupovať fabriku a vytvorili zamestnaneckú samosprávu. V súčasnosti sú vlastníkmi výrobných prostriedkov a zakladajú továreň na inom mieste. "Nemalo by byť veľmi ťažké udržať si dobrú prácu v Chicagu, ale kooperatíva je cestou nielen k prežitiu, ale aj k posunu vpred." Hovorí Amando Robles, jeden zo zamestnancov. Robles bol jedným z **250-tich prepustených zamestnancov** v decembri 2008 (bez oznámenia a bez odstupného), keď firma oznámila, že zatvára fabriku v Chicagu. Vyhlásila, že nemôže ďalej fungovať, keďže stratila svoju úverovú líniu v americkej banke. Irónia celej situácie bola zjavná: americké banky dostali počas krízy bilióny dolárov od vlády ako záchrannú injekciu, aby boli ďalej schopné udržiavať ekonomiku v chode, pričom zamestnanci fabriky, ktorá reálne fungovala v ekonomike, nedostali ani len oprávnené výplaty a benefity. S podporou odborov sa Robles a jeho ďalší kolegovia rozhodli postaviť na odpor. Obsadili továreň na 6 dní, získali naspäť výplaty, odstupné a čas pre ich továreň na prevzatie jej kontroly novým investorom. V novinách sa začali objavovať stovky článkov a správ o ich odvážnom boji, ktorým pozdvihli svoj zronený národ. Podporu im vyjadril dokonca aj samotný prezident Obama, keď počas novinárskej konferencie v čase okupovania fabriky deklaroval: "*Pokiaľ sa jedná o situáciu v tejto továrni v Chacagu, o zamestnancov, ktorí bojujú o svoje platy a odstupné, ktoré zarobili, myslím, že sú absolútne v práve.*" O dva roky neskôr (vo februári 2012) bolo opätovne oznámené, že fabrika v meste Chicago bude zavretá a jej stroje budú rozpredané. S týmito novinkami prišli noví investori Serious Energy of California, ktorí medzitým prevzali firmu od pôvodných majiteľov (február 2009). Tentokrát Robles a ostatní zamestnanci okupovali fabriku len krátko, už po niekoľkých hodinách im manažment ponúkol novú dohodu. Dostali súhlas na možnosť odkúpenia zariadenia továrne a 90 dňovú lehotu na predloženie ponuky. "*Republic odišli z našej práce, takisto Serious, ale my sme zostali,*" povedal Melvin Macklin, ktorý v závode pracoval celú dekádu. V čase medzi prvým (2009) a druhým (2012) oznámením o uzavretí továrne boli už zamestnanci dobre oboznámení s ďalšími možnosťami, ktoré majú. Keď sa patová situácia zopakovala, Robles a Leah Fried (predstaviteľ amerických odborov - United Electrical) si sadli spolu s "The Working World" (nezisková organizácia na podporu zamestnaneckých samospráv), ktorá im pomohla s odkúpením továrenských zariadení. S pomocou The Working World a iných príslušníkov amerického družstevného hnutia Robles, Macklin a ďalších 22 kolegov založilo dňa 30. mája 2012 družstevnú samosprávu s názvom New Era Windows v štáte Illinois. A vyrábajú to, čo chceli stále vyrábať: kvalitné a cenovo dostupné okná. Napriek prvotnej dohode trvalo ešte niekoľko mesiacov, kým na konci augusta Serious Energy definitívne súhlasili s predajom zariadení z fabriky zamestnancom. Noví vlastníci-zamestnanci sa rozhodli, že si budú vyplácať rovnaké mzdy, pričom pri rozhodovaní budú uplatňovať princíp jeden zamestnanec rovná sa jeden hlas. Taktiež sa dohodli, že na začiatku každý investuje rovnako po 1000 dolárov do ich novej firmy. Napríklad 58-ročný Macklin si ich musel požičať od svojej netere, ale uznáva,že to za to stálo. "*Nie je to len o ziskoch,*" povedal Macklin, "*je to aj o udržiavaní komunity, zachovaní pracovných miest, kde to ľudia potrebujú. Nepotrebujeme platiť žiadne drahé firemné autá, žiadne vysoké platy pre generálneho riaditeľa, finančného riaditeľa a ani ich odmeny, naša spodná línia bude jednoduchá, už všetci dobre vieme ako vyrábať kvalitné okná a to je hlavné. Nevieme, ako veľmi budeme úspešní, ale to sme takisto vopred nevedeli, či naša okupácia bude úspešná. Pôvodne som si myslel, že môžem skončiť až vo väzení – pokiaľ to neskúsime, nikdy sa to nedozvieme.*" „*Je úžasné, že to dokázali - sú to obyčají ľudia a to je na tom najlepšie,*" povedal Brendan Martin, zakladateľ a riaditeľ The Working World. "*Mala by tu byť forma pomoci od vlády na udržanie fabrík, ktoré by ešte mohli fungovať a zachovať prácu pre zamestnancov,*" hovorí Robles, "*pokiaľ ale nie je pomoc od vlády, mala by existovať aspoň nejaká forma sociálnej pomoci, napr. od komunity, hocijaká, lebo strata takej fabriky je zároveň veľkou stratou pre celú komunitu.*"

Akým spôsobom vznikajú demokratické podniky

Tomáš Bóka

V nasledujúcom článku stručne načrtneme niektoré z možných spôsobov vzniku demokratických podnikov (teda kooperatívov – družstiev) spolu s príkladmi z minulosti i súčasnosti.

1. Transformácia alebo okupácia – tento spôsob sa uplatňuje vtedy, keď klasický súkromný kapitalistický podnik krachuje a hrozí, že investor (resp. vlastník), ľudovo povedané, „zbalí švestky“ a zamestnancov nechá napospas osudu (resp. nástrahám pracovného trhu). V mnohých prípadoch sa však zamestnanci odmietli stotožniť s bankrotom a stratou práce, azda najznámejší príklad predstavuje tzv. hnutie ozdravených podnikov v Argentíne. To bolo reakciou na gigantickú krízu, ktorá na krajinu doľahla v roku 2001 a ktorá spôsobila hlbokú recesiu. Zamestnanci mnohých podnikov (vrátane renomovaných a predtým úspešných fabrík) pretvorili skrachované firmy na demokratické podniky so zamestnaneckou samosprávou, ktoré úspešne fungujú dodnes. Dramatické udalosti, ktoré viedli k vzniku tohto hnutia, zachytáva známa kanadská ľavicová novinárka Naomi Klein vo svojom dokumente The Take.

2. Osvietený podnikateľ – pochopiteľne, tento spôsob je veľmi zriedkavý, nakoľko samotná podstata súkromného podnikania takmer úplne vylučuje možnosť zamestnaneckej participácie na rozhodovacích procesoch a ziskoch. Tu a tam sa však objavujú podnikatelia, ktorí radi experimentujú a sú ochotní zbaviť sa svojho mocenského monopolu. Žiarivým príkladom je Brazílčan Ricardo Semler a jeho samosprávna firma SEMCO, ktorá funguje do značnej miery na princípoch zamestnaneckej samosprávy a v ktorej disponujú zamestnanci v porovnaní s klasickými súkromnými spoločnosťami nadštandardným podielom na hospodárskom výsledku i rozhodovaní o jeho použití. Ďalším známym klasikom je v našich spoločenských šírkach Tomáš Baťa. Pri tomto bode je načim dodať, že sa jedná skôr o povestné výnimky potvrdzujúce pravidlo, a na to, že takíto podnikateľskí dobrodinci začnú rásť ako huby po daždi, sa nemožno spoliehať

3. Založenie družstva – družstvá vznikajú aj prirodzene, keď sa skupina ľudí dohodne na spoločnom a férovom podnikaní, postavenom na princípoch svojpomocného uspokojovania potrieb členov, zamestnaneckej samosprávy a družstevníckej demokracie. I na Slovensku stále existuje táto možnosť. Situáciu však výrazne komplikuje zákon, ktorý umožňuje prevoditeľnosť (a hromadenie) členských podielov – kvôli tomu sa z družstiev stávajú de facto akciové spoločnosti, ktoré ovláda úzka skupina ľudí (napr. COOP Jednota). Možnosť odcudziteľnosti a hromadenia členských podielov závisí od toho, aké pravidlá si špecifikuje to-ktoré družstvo v stanovách. Na Slovensku v súčasnosti funguje iba hŕstka družstiev v pravom slova zmysle (t. j. s bezpodielovým vlastníctvom, kde má každý člen jeden hlas bez ohľadu na výšku vkladu). .

4. Stelesnenie ideálu – fenomenálny Mondragón, ktorý sa všeobecne vníma ako výkladná skriňa družstevníctva, vznikol špecificky: ako stelesnenie kresťanského idealizmu (ale zároveň aj nacionalizmu Baskov a ich povestného egalitarizmu). Je ironiou osudu, že k odkazu tejto kooperatívnej korporácie sa v súčasnosti hlásia najmä moderní komunisti, anarchisti a iní radikálni ľavičiari, pričom ju v 50. rokoch založil katolícky kňaz José Arizmendiarrieta v duchu ideálov kresťanskej doktríny.

5. Vládna podpora – družstvá prekvitajú samozrejme aj vtedy, ak sa pri moci ocitnú sily ochotné podporovať ich vznik. Klasickou ukážkou je Bolivarská republika Venezuela, v ktorej ešte za vlády charizmatického Huga Cháveza vznikol ucelený vládny program na celoplošnú podporu družstevníctva. Pre tieto účely vzniklo dokonca aj špecializované ministerstvo a program štátnych pôžičiek pre pracovné kolektívy, zaujímajúce sa o družstevnícke podnikanie. Vďaka vládnej iniciatíve vzniklo niekoľko desiatok tisíc družstiev, vďaka čomu sa Venezuela stala baštou celosvetového družstevníctva (v počte družstiev ju predbehla iba Čína, ale aj to iba vďaka obrovskému nepomeru v rozlohe a počte obyvateľov oboch krajín). Práve družstvá považovala vládnuca Zjednotená socialistická strana Venezuely za nástroj na šírenie socialistických myšlienok vo venezuelskej spoločnosti. Nakoľko krátko po spustení programu vláda vyhodnotila, že družstvá sa správajú „príliš kapitalisticky“ (t. j. kooperácia síce fungovala v rámci samotných samospráv, ale vo vzťahu k ostatným družstvám a subjektom na trhu panovala ostrá konkurencia), rozhodla sa ich inštitucionálne prepojiť s tzv. komunálnymi radami, ktoré majú vplyv na zohľadňovanie regionálnych potrieb (čo sa kde investuje, čoho sa koľko vyrobí, atď.). Špecifikom venezuelských družstiev je okrem zamestnaneckej samosprávy, kolektívneho riadenia a demokratickej voľby nadriadených aj často sa objavujúci systém rotácie zamestnancov na pracoviskách, kedy zamestnanci zámerne rotujú na jednotlivých pozíciách a oddeleniach (administratíva, výroba, atď.) z dôvodu rozvíjania ich všestrannosti a eliminovania ubíjajúcej stereotypnosti práce. Medzi ciele venezuelskej iniciatívy na podporu družstevníctva patrí aj prerod pasívnych, apatických a málo angažovaných občanov (zamestnancov) na aktívnych, akčných a sebavedomých jedincov, ktorí si dokážu sami na základe kolektivity, svojpomoci, spolupráce a solidarity „ošéfovať“ jednotlivé aspekty bytia.

6. Revolúcia – družstevné a samosprávne podniky v súčasnosti prekvitajú aj v Rojave (sýrsky Kurdistan) v rámci jej decentralizovaného konfederatívneho zriadenia, inšpirovaného socialistom Abudllahom Öcalanom (Kurdská strana pracujúcich)

a eko-anarchistom Murrayom Bookchinom. Svoj anarchokomunistický model si už vyše 20 rokov udržiava aj povstalecká komunita Chiapas v Mexiku, ktorá je pod správou revolučnej antiautoritárskej organizácie Zapatistas. Tá sa ešte v roku 1994 vzbúrila proti centrálnej mexickej vláde a nadnárodným korporáciám, ktoré si robili zálusk na miestne prírodné bohatstvo. Lokálnym špecifikom je silný dôraz na čo najširšie zapájanie obyvateľstva do rozhodovacích procesov vo forme priamej a ekonomickej demokracie. Klasickým príkladom z minulosti sú zas španielske územia ovládané anarchosyndikalistami CNT-FAI (počas občianskej vojny proti Francovým fašistom v rokoch 1936-1939) – takmer všetky podniky boli spravované ako zamestnanecké samosprávy, vrátane hotelov a reštaurácií. Poľnohospodársku výrobu zabezpečovali anarchistické komúny s kolektívnym vlastníctvom.

Foto: *invent-the-future.org.*

Projekt Venus (úvod)

Marek Kopilec

Čo je Projekt Venus?

Projekt Venus (The Venus Project) je organizácia, ktorá navrhuje zásadnú spoločenskú zmenu založenú na tzv. zdrojovom, t.j. bezpeňažnom hospodárstve (resource-based economy). Ponúka plán, ktorý smeruje k vytvoreniu celosvetovej mierumilovnej a ekologicky udržateľnej civilizácie, ktorá dokáže zabezpečiť dostatok zdrojov pre dôstojný život všetkých obyvateľov našej planéty. Ľudské práva sa tak stanú reálnym spôsobom života a nebudú len prázdnymi slovami na papieri. Jednou z hlavných zásad Projektu Venus je prehlásenie všetkých zdrojov Zeme za spoločné dedičstvo celého ľudstva. Akýkoľvek spoločenský vývoj, v ktorom nebude zahrnutý tento predpoklad, bude len ďalším opakovaním všetkých problémov súčasnosti. Projekt Venus predstavuje nový, odvážny smer pre ľudstvo, ktorý znamená úplnú zmenu nášho doterajšieho spôsobu života. Navrhuje zmenu doterajších ekologických a ekonomických, politických a kultúrnych vzťahov, ktorá v dejinách ľudstva nemá obdobu. Celý projekt sa zakladá na rokoch úvah a štúdií, podporených experimentálnym výskumom mnohých ľudí z početných vedeckých disciplín. Výsledkom tohto výskumu je poznanie, že náš svet je jedným organizmom, jedným celkom, a my sme jeho integrálnou súčasťou. Problémy a krízy súčasného sveta, vyusťujúce neraz do vojen a rôznych iných foriem násilia, sú riešiteľné, len ak rešpektujeme tento základný fakt. Ako dosiahneme dynamickú rovnováhu prírodno-spoločenských procesov v rozsahu celej našej planéty? Je to možné len tak, že sa budeme vo svojich rozhodnutiach a činoch opierať o tieto základné piliere: moderný humanizmus (ktorého rozhodujúcimi hodnotami sú tvorivosť a symbióza), ekologický prístup rešpektujúci nosnú kapacitu Zeme a vedecká metóda spojená s využívaním výdobytkov modernej vedy a techniky.

Rozhodujúcimi podmienkami navrhovanej zmeny sú rozvoj automatizácie a kybernetizácie, ktoré svojou vysokou produktivitou práce dokážu zabezpečiť dostatok zdrojov pre každého, vyhlásenie všetkých zdrojov Zeme za spoločné dedičstvo celého ľudstva, ako aj ľudská tvorivosť a spolupráca. Uvedomujeme si, že prechod zo súčasnej civilizácie založenej na zisku k civilizácii založenej na zdrojoch si vyžiada nielen obrovský posun vo vonkajších podmienkach nášho žitia, ale aj posun v našom myslení, postojoch, hodnotách a činoch. Autorom a tvorcom Projektu Venus je Jacque Fresco, architekt, vynálezca a sociálny inžinier, ktorý takmer celý svoj život venoval hľadaniu odpovede na otázku, ako vytvoriť svet, ktorý by bol lepším miestom na život pre všetkých.

Víťazný boj tureckých robotníkov

Dávid Diczházy

Rebélia nespokojných tureckých robotníkov vyústila do sformovania zamestnaneckej samosprávy. *"Nie, nedostala som žiadnu kompenzáciu, ale získala som celú továreň,"* takto odpovedala Aynur Aydemir, pracovníčka z textilnej továrne Kazova na otázku, či už dostala peniaze, ktoré jej dlžia bývali šéfovia. *"Či už budeme úspešní alebo nie, mám továreň. Možno nám bude chýbať nejaký kapitál na rozbeh podnikania a možno skrachujeme v budúcnosti, ale aspoň niečo máme* " Aynur je členka malého textilného kooperatívu, ktorý po dvoch rokoch boja nakoniec vo február 2015 ohlásil konečné víťazstvo. Práve vteda sa totiž stali legálnymi vlastníkmi textilných strojov, ktoré dovtedy patrili ich bývalým nadriadeným. Počas týchto dvoch rokoch Aynur a jej kolegovia stanovali pred fabrikou, neskôr ju okupovali, boli napádaní políciou a najatými kriminálnikmi, viedli protestné pochody po uliciach a takisto bojovali na súdoch. **Začalo sa to** v januári 2013, kedy po mesiacoch nezaplatených výplat boli všetci zamestnanci poslaní na celozávodnú týždennú dovolenku. Majitelia ubezpečili zamestnancov, že keď sa vrátia do práce, budú ich čakať šeky na vyplatenie všetkých výplat. Ale namiesto toho keď sa vrátili, obdržali od firemného právnika hromadné výpovede, vraj kvôli "neohlásenej absencii v práci". V prvých chaotických dňoch po hromadnej výpovedi ešte zamestnanci neboli rozhodnutí, ako budú postupovať. Aynur ihneď navrhla okupáciu továrne, ale nezískala k tomu veľkú podporu. Keď sa nakoniec skupina 30-tich pracovníkov odhodlala k protestu, bolo už neskoro zabrániť plieneniu. Majitelia zatiaľ obrali továreň o mnoho hodnotných vecí, vrátane 40 ton nití, niekoľko malých strojov a taktiež sa pokúšali znehodnotiť väčšie stroje, ktoré nemohli odniesť, aby ich zamestnanci nemohli neskôr využívať pre budúcu výrobu. Keď si zamestnanci uvedomili, čo sa deje, začali stanovať pred továrňou, aby zabránili ďalšiemu plieneniu fabriky. Pri zorganizovaní protestu v máji na deň práce boli napadnutí políciou, ktorá proti nim použila slzný plyn. Zvrat nastal 30. júna, keď sa zvyšní zamestnanci, podporovaní celoštátnymi protestmi, rozhodli pridať a začali okupovať fabriku. Zamestnanci mali obrovskú dávku solidarity od spoločnosti počas celého priebehu ich boja. Pre Aynur to bola najdôležitejšia skúsenosť: "Neočakávala som až takú dávku solidarity od ľudí, myslela som si, že nás niektorí podporia, ale že len prídu na chvíľu a potom odídu, ale namiesto toho sme mali konštantný prúd podpory." Počas okupácii sa zrodila myšlienka kooperatívy, všetci bývali zamestnanci sa rozhodli, že sa zorganizujú ako zamestnanecká samospráva. Začali s prípravou plánov, ako začnú spravovať fabriku bez svojich šéfov po okupácii. Nasledoval vyčerpávajúci, ale legálny boj, pri ktorom sa už zamestnanci nesústredili na získanie výplat, ktoré im majitelia dlžili, ale na získanie textilných strojov, ktoré im umožnia začať s budovaním ich novej spoločnej firmy. Vo februári boli stroje poslané do aukcie. Súd rozhodol, že výťažok z predaja zariadení továrne bude použitý na výplatu dlžných výplat pre zamestnancov a keď sa žiaden záujemca neukáže, tak samotné stroje poslúžia ako kompenzácia. Všetci zamestnanci preferovali získanie stroje namiesto dlžných výplat a keď sa žiaden záujemca o kúpu strojov neukázal, zamestnanci to vnímali ako víťazstvo. Ulul, ktorý sa pripojil ku kooperácii a pomáha zamestnancom s nastavovaním distribučných kanálov pre ich výrobky, objasňuje, s akými problémami sa musia zamestnanci v nových pracovných vzťahoch stretávať: „Na papieri znie samo-organizovanie, samo-manažovanie a demokratické rozhodovanie dobre, ale keď to všetko chcete aplikovať v praxi, v každodennom chode fabriky, zrazu si uvedomíte, že sa stretávate s celkom iným nastavením pracovných vzťahov, ktoré sú nové pre všetkých zamestnancov.“ Aynur súhlasí: *"Organizácia bez šéfov je veľkým bremenom pre všetkých, najmä kvôli kolektívnej zodpovednosti, čo znamená, že všetky dôležité rozhodnutia musia byť vynášané skupinovo. Musíme sa naučiť veci, ktoré sme nikdy nevedeli,"* hovorí, hneď však s úsmevom dodáva, že je vďačná za túto výzvu.

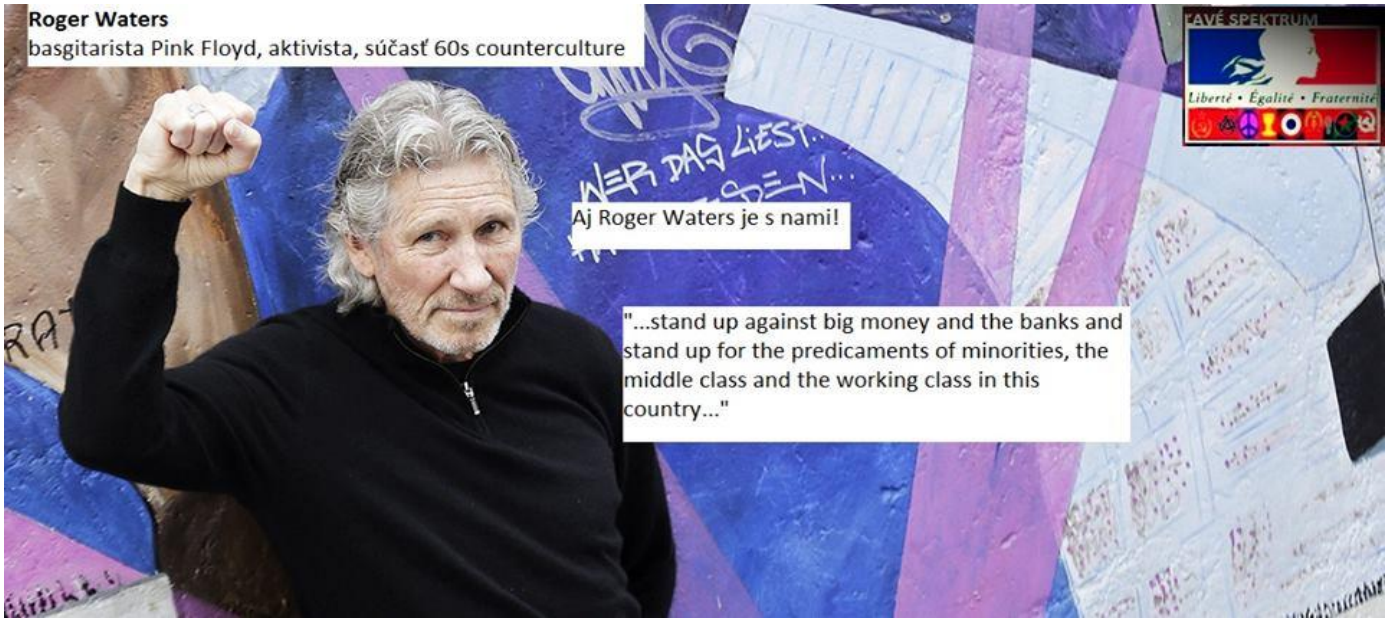

Funkcia pracovných agentúr v súčasnom kapitalizme

Martin Kráľ

Vznik pracovnej agentúry je výrazom špecifickej konfigurácie ekonomických pomerov súčasnej fázy kapitalizmu. Porozumeniu existencie pracovných agentúr musí však predchádzať pochopenie vývoja trhu práce.

Prvotnú organizačnú štruktúru priemyselných gigantov reprezentoval útvar pyramídy. Na samotnom vrchole stál generálny riaditeľ, zvrchovaný určovateľ vývojových trendov podniku. Tesne pod jeho nohami bol situovaný vyšší manažment, implementujúci zvolené smerovanie. Predposlednou vrstvou bol stredný manažment dohliadajúci na výkon základne, teda radových pracovníkov. Nerovnosť príjmov tak bola legimitizovaná nepomerom zodpovednosti a nutnosťou podať profesný výkon.

Globalizácia popísaný model naštrbila prostredníctvom rôznorodých inovácií: od jednoduchého geografického presunu výrobných kapacít, cez rôznorodé programy manažérskeho riadenia práce, až po premenu organizačnej sústavy, reštrukturalizáciu. Práve posledný

uvedený proces je príčinou vzniku pracovných agentúr.

Obrovské nadnárodné korporácie, sledujúce zaistenie dostatočnej návratnosti kapitálu pre investorov, vnucujú pracovníkom čoraz vyššiu úroveň časovej a priestorovej flexibility. Taktiež prenášajú čoraz väčší objem úloh na externých dodávateľov, zamestnávajúcich mnohokrát pôvodných pracovníkov na ich zvyčajných pozíciách. Táto jednoduchá administratívna zmena má nesmierny dopad na radového zamestnanca. Vo vzťahu k materskej firme sa jedná o presun z právomoci zákonníka práce do zákonníka obchodného. Avšak aktuálne najvyššou úrovňou flexiblizácie pracovnej sily je personálny leasing. Práca jednotlivca v tomto prípade nie je žiadnym spôsobom viazaná na objednávateľa, pretože zamestnávateľom je personálna agentúra. Nejedná sa o žiadny výnimočný prípad, alebo výsledok pôsobenia geograficky špecifických faktorov. Analyzovanú stratégiu využívajú globálne korporácie s obratom v miliardách. Najskôr popíšeme dôsledky popísanej premeny na zamestnanca a následne identifikujeme príčinu daného stavu. Zamestnanecký pomer prostredníctvom pracovnej agentúry sa vyznačuje oveľa vyššou mierou neistoty v porovnaní s klasickým pracovným vzťahom. Operačný modus pracovnej agentúry jej umožňuje oveľa rýchlejšie rozviazanie kontraktu, pričom nevyhnutným dôsledkom je prekarizácia práce. Strach prestupuje zamestnancov a narúša ich vzájomné vzťahy. Neustále prítomná obava z prerušenia pracovného pomeru neumožňuje dlhodobé plánovanie života, vytvorenie väzby na miesto, budovanie domova a zakladanie rodiny. Mimochodom, práve tu by mali zanietení ochrancovia tradičnej rodiny hľadať príčiny zvyšujúcej sa miery rozvodovosti.

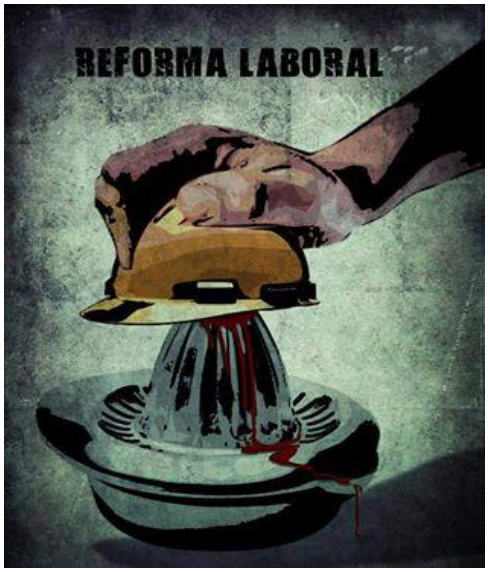

Druhý dôsledkom je redukcia príjmu zamestnanca. Najímanie pracovníkov prostredníctvom pracovnej agentúry je prenosom finančných prostriedkov vyčlenených na mzdy do rúk inej súkromnej spoločnosti. Tieto peniaze sú použité na zabezpečenie chodu pracovnej agentúry a vytváranie zisku pre majiteľov. Nevyhnutným efektom je nielen zníženie mzdy, ale tiež strata statusu firemného zamestnanca s prináležiacimi výhodami.

A teraz sa pokúsime pochopiť, aká sila stojí za touto premenou trhu práce. Finálny súčet nákladov firmy na stranu práce by samozrejme favorizoval obvyklý zamestnanecký pomer, teda vytvorenie zamestnaneckého vzťahu so zvolenými pracovníkmi a zodpovedajúcim počtom jedincov na vedenie administratívne agendy.[17] Popísaný stav by bol však pre firmu prílišnou záťažou a zväzoval by jej krídla pri prelete za ďalšími príležitosťami, rýchlo sa objavujúcimi a miznúcimi na globálnom trhu. **Tento objem financií, teda peniaze vynakladané navyše v porovnaní s výdavkami na obvyklý pracovný pomer, peniaze slúžiace na bezproblémové fungovanie pracovnej agentúry a zabezpečovanie jej rentability, to je suma platená kapitálom za svoju neviazanosť na lokalitu a zamestnancov, za voľnosť presunúť sa čo najrýchlejšie za vyššími ziskami. Týmito peniazmi si kapitál kupuje svoju flexibilitu, pripláca si na svoju slobodu.** Samotné agentúry nie sú príčinou vykreslenej situácie, vznikli na základe snahy veľkých firiem zvyšovať flexibilitu pracovnej sily. Peniaze odobraté zamestnancom nekončia u radových pracovníkov agentúr, ale u ich majiteľov. Vystupňovanie flexibility a konkurencieschopnosti je tak zároveň stratégiou znižovania miezd a budúceho súboja o zvyšné pracovné miesta, pri súčasnom nadbytku voľných pracovných síl. Zároveň je tento stav aj prísľubom ďalšieho ničím neobmedzovaného rastu zisku na strane korporácií.

---

[17] *Pozn. editora: zjednodušený ilustračný príklad – ak má korporácia pri klasickom pracovnom pomere náklady na zamestnanca (tzv. cena práce, teda mzdové náklady + odvody) 1000 €, tak v prípade sprostredkovateľa vo forme pracovnej agentúry sa náklady na jedného zamestnanca spravidla zvyšujú. Ak napr. korporácia zaplatí za jedného externého zamestnanca agentúre 1300 €, zdanlivo je tento postup drahší, v skutočnosti sa však vďaka tomu korporácia zbavuje veľkej časti zodpovednosti i administratívnych nákladov. V prípade zníženej výroby či slabšej sezóony sa totiž lízingových (agentúrnych) pracovníkov zbavuje oveľa jednoduchšie – namiesto „komplikácií“ s výpovednou lehotou a odstupným (ako v prípade kmeňových zamestnancov) im stačí agentúrnika „vrátiť“ agentúre a tá ho buď umiestni na iné pracovisko v inej firme, alebo spraví špinavú prácu za korporáciu – prepustí ho. Korporácii sa tak v konečnom dôsledku viac oplatí lízingové zamestnávanie, ktorým si kupuje flexibilitu a rozširuje mantinely možností – vďaka tomu môže napr. operatívne zareagovať na vývoj situácie na globálnom trhu, zo dňa na deň a s minimálnymi nákladmi „zbaliť švestky“ a odsťahovať sa do krajiny s ešte lacnejšou pracovnou silou.*

Globálne verzus lokálne – globálne krízy a ich dopad na miestnu ekonomiku

Dušan Deák

V roku 2007 definitívne (podľa niektorých odborníkov však už skôr) vstúpila najväčšia ekonomika sveta USA do krízy. V období pred rokom 2007 čelní politickí predstavitelia USA a Veľkej Británie deklarovali obdobie prosperity, spojené so značným hospodárskym rastom. Obdobie poslednej dekády minulého storočia a začiatok storočia nového sa javili ako laikom, tak mnohým politikom, či dokonca väčšine ekonomických odborníkov ako veľmi pokojné. Vyjadrenia prezidenta USA, britského premiéra i exekutívnych predstaviteľov, zodpovedných za rezorty financií v týchto krajinách, mali poslúžiť potrebám finančných elít (Farlow, 2014). Ekonomický cyklus bol v danom období aspoň ,,naoko" stabilný, spotreba obyvateľov krajín Západu stúpala, na burzách vládla dôvera, teda aspoň aktéri, ktorí sa v danom prostredí pohybovali, sa tak tvárili.

Podľa Farlowa (2014) spotreba v krajinách ako USA, Veľká Británia či iných krajinách Západu išla na úkor zvyšovania ich dlhu, čím súčasne vzrástli pohľadávky iných krajín, najmä voči USA. Povedané laicky žiaden zázrak, aj napriek vyššie uvedeným politickým deklaráciám, sa nekonal. Spotreba obyvateľov krajín ako USA sa odzrkadlila na zadlžení a recipročne vzrástli prebytky krajín ako napríklad Čína. Podľa mňa sa jednalo o jasný politický hazard, veď napokon ako uvádza Farlow, ,,celé generácie amerických voličov takýto systém uznávali, (...) to isté platilo pre banky, (...) výnimku nepredstavovali ani americkí politici" (Farlow, 2014, s.33). Za zaujímavé považujem uviesť číselné hodnoty pomeru kumulatívneho (domácnosti, vlády, finančný aj výrobný sektor) dlhu k HDP, ktorý v USA vzrástol o 300 %, v Španielsku o 365% a vo Veľkej Británii o 405%. Ešte ,,krajšie" čísla môžeme vidieť na príklade Írska a Islandu , kde sa jednalo v prvom prípade o 700% a v druhom o 1200%" (McKinsey Global institute, 2010, cit. in Farlow, 2014). Pre správanie sa najmä súkromného nevýrobného sektora bolo v danom období viac ako inokedy typické odsúvanie rizika, poprípade jeho prenos na ďalšie subjekty. Veľmi podobné javy sme mohli spozorovať aj na správaní sa obyvateľstva, ktoré prenášalo v tomto období záväzky na nasledujúce generácie, čo bolo zákonite neudržateľné. Keby som to mal spojiť s vyššie uvedeným, do dlhu išli aj krajiny aj obyvateľstvo, pričom stále hovorím najmä o krajinách, spadajúcich do označenia Západný svet. Táto kríza bola mimo iného spojená s nafúknutím bubliny na trhu takzvaných subprime hypoték, ktoré by v slovenčine mohli dostať označenie podradné hypotéky. Finančné elity povzbudené nečinnosťou a do veľkej miery len prizeraním politických špičiek v USA a Európe chceli rozhýbať stagnujúcu ekonomiku svojich krajín práve cez výstavbu nových domov, čo automaticky viedlo k nárastu cien nehnuteľností, avšak nielen v USA a Európe, ale ceny nehnuteľností vzrástli aj v krajinách ako Čína, India, Rusko (Farlow, 2014). Nárast počtu takýchto podradných hypoték bol aj kvôli tlakom cez ,,spojnicu" finančné elity-politici naozaj rapídny, žiaľ však v konečnom dôsledku sa tento hazard nevyplatil, obyvatelia často o svoje bývanie prišli a bublina na trhu s nehnuteľnosťami praskla. Všetky tieto javy majú zvláštnu podobu najmä v tom, že to, čo sa deje v globálnej ekonomike, už dlhšie obdobie stráca svoju *reálnosť.* To úzko korešponduje aj s tým, že nástup tejto krízy nesúvisí iba s trhom nehnuteľností, ale má svoje širšie pozadie v deregulácií bankového sektora v podstate od 80. rokov minulého storočia a vo vytváraní pochybných finančných derivátov, ktoré navyše dostávali AAA+ ratingy od ratingových agentúr. V období pred vypuknutím finančnej krízy sme mohli zaregistrovať ešte aj ďalšie javy ako napríklad neúmerný nárast bankového sektora najmä voči nefinančnému systému a čo môžem považovať za ešte horší jav, tak vytvorenie tzv. tieňového bankového sektora. Tento sektor bol rozhodne špecifický najmä tým, že nepodliehal reguláciám, vytváral ďalšie špekulatívne nástroje (ako napríklad swapy úverového zlyhania), a najmä prelieval čoraz viac finančných prostriedkov čoraz užšej vrstve vlastníkov kapitálových aktív. Vo finančnom svete tak vznikali čoraz galaktickejšie finančné zoskupenia, ktoré sa zvykli označovať ako rôzne formy bánk, aj napriek tomu, že sa na banky čoraz menej podobali. Pre potrebu tejto práce nepotrebujem uvádzať názvy týchto zoskupení, ani citovať podrobnosti ohľadom finančných tokov, ktoré realizovali. Zjednodušene sa dá povedať, že za svoje chyby zaplatili veľmi málo a došlo buď k ich zlúčeniu, alebo záchrane zo strany jednotlivých krajín, ktoré však bolo iba zriedkavo sprevádzané znárodnením aspoň značnejšej časti z bánk a aj keď boli donútení odpísať značnú časť svojich aktív či zbankrotovať, tak jednotlivci, ktorí stáli v úzkom vedení týchto zoskupení, si aj napriek zjavným chybám vyplatili viac než slušné odmeny. Táto finančná kríza sa kvôli prepojenosti a globálnosti súčasnej ekonomiky preliala od roku 2009 aj do Európy. Európska únia (predovšetkým eurozóna) to pocítila aj z interných dôvodov, najmä pre nesprávne nastavenie pravidiel v rámci nej, ktoré ničí konkurencieschopnosť väčšiny krajín eurozóny doteraz. Eurozóna má tak značné obmedzenia pri manévrovaní a pri snahách o ustátie akýchkoľvek turbulencií. Kríza v Európe sa prejavila najmä vysokým verejným dlhom niektorých členov eurozóny, hlavne Grécka, Portugalska, Írska, Španielska či Cypru. Ako uvádza Farlow (2014), dlhy týchto krajín boli vedené na účtoch nemeckých a francúzskych bánk, čo viedlo k neistote u politikov týchto krajín. Následne boli v dôsledku z obáv z neschopnosti týchto štátov splácať svoje záväzky prijaté opatrenia ako Európsky nástroj finančnej stability alebo Európsky finančný mechanizmus. Vyššie spomenuté javy sú konkrétnymi úkazmi, jednotlivými a špecifickými, ktoré som vybral ako príklady zlyhaní v priebehu krízy (tá začala v roku 2007 v USA a od roku 2009 sa definitívne rozšírila aj do Európy). Opatrenia, odvtedy realizované nadnárodnými finančnými organizáciami, doteraz zjavne nezabrali, veď napokon javy ako záporné úrokové sadzby centrálnych bánk sú historicky bezprecedentné. Súhrnne povedané, prišlo aj na takéto atypické

pokusy, ktoré zatiaľ nenaštartovali ekonomiky krajín eurozóny, ale napríklad ani najväčšiu ekonomiku sveta USA. Táto kríza sa dá nazvať zjednodušene krízou agregátneho celosvetového dopytu, pričom sa do veľkej miery podobá na krízu z roku 1929, avšak kvôli globálnosti súčasného sveta môže mať ešte drastickejšie dopady na svetový finančný systém, čo sa prejavuje pomalým ,,zamŕzaním" svetového obchodu. Samozrejme táto kríza nie je náhodným javom a má svoju podstatu v trendoch neoliberálnych ekonomických reforiem, realizovaných vo svete v priebehu posledných tridsiatich rokov, ktoré museli byť vyvíjané súčasne aj s tlakom na rozbitie ZSSR, jeho satelitných krajín a bývalej socialistickej Juhoslávie. Pretože pokiaľ by k tomu nedošlo, tak ďalšie možné fungovanie kapitalizmu by sa v danom momente (tesne pred rokom 1989) ocitlo na vlásku. V danom historickom období sa do popredia podsúvala aj na území vtedajšieho ČSSR nutnosť nastolenia demokracie, ktorá mala prísť ako vzor zo Západu. Tlak na demokratizáciu vtedajšieho politicky totalitného systému bol aj po rokoch normalizácie prirodzený, avšak dovolím si tvrdiť, že väčšina obyvateľstva chcela niečo, čo by som pre účely tejto práce mohol nazvať demokratickým socializmom. Po páde takzvaného *reálneho* socializmu v ČSSR začali aj na území SR okrem demokratizačných trendov v politickej sfére (aj s viditeľnými excesmi) prebiehať aj trendy ,,transformačné" vo sfére ekonomickej, sprevádzané privatizáciou, žiaľ často aj vyslovene rozkrádaním štátneho či družstevného majetku SR. Takéto trendy majú samozrejme neblahý účinok aj na miestnu ekonomiku rôznych lokalít v našej krajine. Kapitál totiž vyčerpá výhody, ktoré má z konkrétnej miestnej lokality (ako napríklad daňové úľavy, lacnú a často aj kvalifikovanú pracovnú silu), a potom jednoducho odíde. Obyvatelia daných miestnych ekonomík sú nútení buď odchádzať za kapitálom inde, alebo ostávajú doma bez práce odkázaní na príspevky od štátu (Dinuš a kol., 2013). Takto nám ostávajú mimo iného nerovnomerne rozvinuté regióny a rozbíja sa nám sociálna a ekonomická kohézia celej krajiny. Osobne nepovažujem za správne do budúcna prichádzať s opatreniami, ktoré majú na našom území pokryť nedostatok pracovných síl spoliehaním sa na ekonomických migrantov (v prípade našej krajiny môžeme predvídať príchod najmä ekonomických migrantov z Ukrajiny). Medzi sériu ďalších zjavne pripravovaných, sčasti už aj prijatých opatrení určite môžeme radiť ďalšie zlepšovanie podnikateľského prostredia, čo vidíme aj pri pohľade na programové vyhlásenie súčasnej vlády. Slovné spojenie ,,zlepšenie podnikateľského prostredia" býva dnes často glorifikované, považované za niečo iba výlučne pozitívne, avšak podľa môjho názoru si väčšina obyvateľstva SR neuvedomuje skutočný rozmer daných snáh. Budem pokračovať v prezentovaní môjho názoru, napíšem to jednoducho: pokiaľ budete ,,zlepšovať" podnikateľské prostredie v podmienkach veľkej nerovnosti, tak v konečnom dôsledku len tú nerovnosť prehĺbite, nakoľko väčší hráči pohltia menších. Tieto výhody získajú opäť len tí najväčší hráči na slovenskom ekonomickom trhu, dnes už skoncentrovaní vo forme zjavne viditeľnej finančnej oligarchie, zároveň tým podľa môjho názoru nedôjde k vyriešeniu najväčších problémov našich miestnych ekonomík, akými sú vysoká nezamestnanosť, čoraz viac narastajúca nerovnosť a chudoba. Tým nemám na mysli len dlhodobo marginalizované skupiny obyvateľov na našom území, ale dovolím si hovoriť o zjavne najmenšej sociálnej mobilite väčšiny obyvateľov žijúcich na území Slovenskej republiky (určite minimálne za posledné štvrťstoročie). Pokiaľ sme v období pred rokom 1989, ale i neskôr, požadovali a stále požadujeme demokraciu, mali by sme sa dnes vážne zamyslieť nad tým, že nakoľko je naša súčasná spoločnosť skutočne demokratická. Určite si môžeme ,,požičať" pre účely tejto práce najmä v akademickej sfére dobre známe vymedzenie polyarchie, teda politológmi (R.Dahl, Ch.Lindblom) určeným pomenovaním pre súčasné usporiadanie, ktoré sa žiaľ často mylne ľudovo označuje za demokraciu. Alebo ako to vymedzil Schweickart (2010), súčasné zriadenie, nazývané demokratickým, trpí naopak značným nedostatkom demokracie. Nakoľko to uvádza na krajiny Západu (najmä USA), môžeme v prípade Slovenskej republiky hovoriť minimálne o duplicitnej platnosti. Aj na príklade Slovenskej republiky môžeme vidieť, že politickí predstavitelia ako na národnej, tak aj na regionálnej či miestnej úrovni zjavne neslúžia dostatočne ľuďom, ktorí im dali mandát, ale minoritnej vrstve vlastníkov kapitálu, ktorí takto čoraz viac aj prostredníctvom takzvaných neziskových organizácií ohrozujú fungovanie demokracie. Musím však uznať, že najmä na miestnej úrovni (predovšetkým v malých obciach) tento trend nie je až natoľko viditeľný a ich bližší styk s občanmi tu udržuje aspoň v akej takej miere zastupiteľskú funkciu demokracie. V nadväznosti na to by som navrhoval nepokračovať v neoliberálnych trendoch, neorientovať sa na pro-trhové (v zmysle pro-kapitálové) riešenia, ktoré zjavne zlyhávajú, ale prísť s niečím kvalitatívne iným. Mám tým na mysli požadovanie demokracie nielen vo sfére politickej, ale aj v tej ekonomickej. Za vhodný považujem teoreticky vymedzený koncept ekonomickej demokracie v práci D. Schweickarta *„Po kapitalizme – ekonomická demokracia"*, ktorý môžeme nazvať zjednodušene socializmom 21. storočia. Z tejto práce vychádza teoretický rámec, ktorý by mohol byť aplikovaný aj na celé územie SR, aj napriek špecifikám, v ktorých sa v súčasnej situácii nachádzame. Myslím tým najmä členstvo v Európskej únii, eurozóne, ale aj zjednodušene povedané situáciu v okolitom svete, v ktorom v súčasnosti ako krajina fungujeme. Schweickart (2010) vymedzil pojem *ekonomická demokracia* ako súčet troch základných čŕt: zamestnanecká samospráva, trh, spoločenská kontrola investícií. Zamestnanecká samospráva znamená, že ľudia pracujúci v podnikoch ho skutočne aj riadia a kontrolujú práve prostredníctvom zamestnaneckej samosprávy, pričom každý zamestnanec v podniku disponuje rovnako ako ostatní jedným hlasom (žiaden jednotlivec nie je väčším vlastníkom podniku ako ktorýkoľvek iný). Treba však podotknúť, že sa ani náhodou nejedná o úplné rovnostárstvo v podniku, ale sú zohľadnené aj elementy ako zodpovednosť či odborná kompetentnosť, ktoré sa odrážajú na rozdieloch v príjmoch medzi zamestnancami. Ďalšiu črtu – trh – netreba bližšie predstavovať, za dôležité však potrebujem podotknúť, že v zmysle Schweickartovho konceptu sa jedná o trh riadený princípmi ponuky a dopytu, teda zjednodušene povedané trh *férovejší,* ako ho poznáme dnes. Za nutné považujem uviesť už len to, že táto predstava moderného socializmu sa práve touto črtou líši od jeho centrálne plánovanej

verzie. Posledná črta – spoločenská kontrola investícií – je sprevádzaná najmä: vytvorením národného investičného fondu a neexistenciou špekulatívnych súkromných búrz a bánk, čím sa vytvoria podmienky pre spoločenské investovanie (alebo skôr prerozdeľovanie) prostriedkov do jednotlivých regiónov. Tento proces môže byť riadený centrálne, ale skutočnou výzvou by bola aj regionálna varianta. Ako som vyššie uvádzal, miestne ekonomiky sa pod tlakom krízy dostali do početných problémov, pričom mnohé z nich sa zdajú byť z pohľadu doterajších skúseností ako neriešiteľné. Riešením pre problémové miestne ekonomiky by mohlo byť budovanie, ako uvádza Blaha (2009), *kooperatívov* (alebo po našom – družstiev). Nemyslí sa tým iba družstvo poľnohospodárske či bytové, ako sa u nás tento pojem často mylne chápe. Okrem tohto verejne úzko vyprofilovaného videnia pojmu družstvo považujem za nutné uviesť ešte ďalšie negatívum, ktoré sa s družstvami v hlavách mnohých bežných ľudí chápe a to je historická skúsenosť s násilnou kolektivizáciou v minulosti na našom území. Avšak aj napriek týmto skutočnostiam považujem za vhodné minimálne v teoretickej rovine sa týmto konceptom venovať. Budovaním takýchto *kooperatívov*, fungujúcich na princípoch kolektívneho vlastníctva v rôznych odvetviach ekonomiky, by sa nám podarilo vyzdvihnúť marginalizované regióny a zlepšiť tým kondíciu miestnych ekonomík. Žiaľ, situácia je nasledovná: po dezindustrializácii mnohých oblastí Slovenskej republiky a následne nevybudovanej infraštruktúre sa javia tieto regióny ako zjavne nepríťažlivé pre zahraničný veľkokapitál, čo môžeme vidieť už dlhšiu dobu. Situáciu v daných regiónoch samozrejme zhoršila už vyššie spomenutá emigrácia obyvateľov za prácou, ale aj značné starnutie obyvateľov v daných oblastiach, čo úzko korešponduje s dlhodobo negatívnymi demografickými trendmi. Pokiaľ by sme pokračovali v realizovaní politiky na báze status quo, tak by sme museli obyvateľov v daných oblastiach ešte mohutnejšie dotovať sociálnymi dávkami (ktoré dnes nepovažujem za priveľké), alebo jednoducho by nám tieto územia padali ešte hlbšie do ekonomickej a sociálnej recesie. Takéto podniky sú správnou odpoveďou nielen na súčasnú krízu kapitalizmu z pohľadu miestnych ekonomík, no zároveň sú omnoho sociálne spravodlivejšie a vzhľadom k vlastníckemu vzťahu pracovníkov môžu byť aj efektívnejšie. Som si vedomý, že vyššie uvedené tvrdenie naráža na klasickú predstavu súčasnosti, že jedine kapitalistické podniky môžu byť efektívne a všetko ostatné je vsúvané do pomyselného priestoru nezmyslov, utópii a podobne označovaných záležitosti. Na Slovensku viac ako v niektorých západných krajinách je kapitalizmus považovaný za nevyhnutnosť, za niečo o čoho neexistencii nemá zmysel ani diskutovať. Toto považujem za naše (no nielen naše) špecifikum, aj z dôvodu toho, že sme aj našom území už mali spoločnosť, ktorá bola postkapitalistická, a doteraz je vedome prezentovaná v každom ohľade zväčša negatívne. Tým mám samozrejme na mysli už vyššie spomínaný *reálny socializmus*, ktorý bol sprevádzaný centrálne plánovaným riadením, čo by som nepovažoval za problém, avšak jeho markantným negatívom bola minimálne politicky autoritatívna, často až totalitne usporiadaná spoločnosť. Napriek tomu všetkému by mohol byť koncept takýchto *kooperatívov* zaručene vhodným pre budovanie malých a stredne veľkých podnikov. Úspechom by určite najmä v prvotnej fáze realizácie mohlo byť aspoň preberanie krachujúcich podnikov do režimu zamestnaneckej samosprávy, ale rozhodne aj budovanie – spočiatku najmä menších – družstiev (v zmysle *kooperatívov*) . Po zriadení prvých fungujúcich *kooperatívov* by sa tento signál vyslal ďalej do okolia, čo by tlačilo na vytváranie ďalších, čím by sa takto mohla vytvoriť komplexnejšia a fungujúca sieť *kooperatívov* aj v rámci súčasného, u nás v podstate iba kapitalisticky fungujúceho hospodárstva. Takýto proces by sme mohli teoreticky označiť ako proces budovania socializmu zdola. Čo je však podstatnejšie ako rôzne teoretické vymedzenia je to, že regióny, ktoré dnes označujeme ,,hladovými" dolinami a ktorým podľa môjho názoru zlepšením podnikateľského prostredia nepomôžeme, by sme takto mohli navrátiť ich niekdajšiu kondíciu. Za rozhodne dôležité ešte považujem podotknúť, že vyššie uvedený model *kooperatívov* nie je iba teoretickým modelom, ale má zastúpenie aj vo fungovaní v reálnych prípadoch. Najlepším príkladom takto fungujúceho podniku je Mondragón (Španielsko), okrem toho môžem uviesť ako príklad preberanie podnikov zamestnaneckými samosprávami v USA, Južnej Amerike, Grécku, budovanie takýchto alternatív v minulosti najmä v Škandinávii, Portugalsku, Nemecku či Austrálii (Blaha,2009). Okrem toho by som ešte rád dodal, že takéto koncepty (*kooperatívy* či Schweickartom vymedzený model *ekonomickej demokracie*) sa rozhodne netýkajú len ekonomickej sféry v užšom zmysle, ale naopak sú celospoločenskými výzvami do budúcna – dokonca aj pre Slovensko, aj keď sa to v tejto chvíli môže zdať ako nemožné. Na záver by som ešte rád dodal, že ekonomická demokracia, nech už je v literatúre označovaná akokoľvek, môže prirodzene viesť k prepájaniu so samosprávou – takýto model by mohol zahrňovať aj koncept participatívneho rozpočtu. V odbornej literatúre sa vyskytuje množstvo modelov, ktoré by mohli byť podľa potreby konkrétnej krajiny (v našom prípade konkrétneho regiónu) realizované rôzne. Súčtom takýchto opatrení by bolo posilnenie rozmeru demokracie. Otázkou však ostáva, či v našich podmienkach v súčasnosti existuje požiadavka na posilnenie demokracie, nakoľko viditeľne dochádza k javom, ktoré tomu skôr odporujú. Napriek tomu sa situácia môže zmeniť, či už to budú sprevádzať negatívne sprievodné znaky (vojna, násilný rozpad momentálne fungujúceho systému, revolúcie, ktoré môžu byť samozrejme aj legitímne), alebo naopak, transformačné a progresívne javy.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY:

1. Blaha, Ľ. (2009). *Späť k Marxovi?* Bratislava: VEDA. ISBN 978-80-224-1251-3
2. Dinuš, P. a kol. (2013). *Ekonomická Demokracia dnes (Od teórie k praxi)*. VEDA. ISBN 978-80-224-1315-2
3.Farlow, A. (2014). *Kolaps a jeho dôsledky*. VSS. ISBN 978-80-8061-811-7
4.Schweickart, D. (2010). *Po kapitalizme – Ekonomická demokracia*. VSS. ISBN 978-80-8061-428-7

Prechod k zdrojovej ekonomike na komunitnej báze

Štefan „Exocet“ Buchta

Ekonomický systém založený na využívaní prírodných zdrojov v záujme spoločnosti, známy ako zdrojová alebo planetárna ekonomika, bol navrhnutý sociálnym inžinierom a futurológom Jacqueom Frescom ešte v minulom storočí ako alternatíva súčasného systému. Funkčnosť súčasného modelu sa blíži ku koncu pod tlakom technologickej revolúcie, paradoxne oberajúcej ľudí o prácu navzdory tomu, že spoločenskou úlohou automatizácie výroby bolo pôvodne uľahčenie práce a nie zníženie životnej úrovne ľudí.

Frescova koncepcia predpokladá, že systém bude nahradený na globálnej úrovni a to v pomerne krátkom časovom horizonte, tzv. prechodnom období, kedy má pod tlakom kolapsu kapitalizmu dochádzať k spontánnemu zlučovaniu kooperujúcich územných celkov a nástupu meritokratického (objaví sa problém, vyrieši sa problém) kvázipolitického systému.

Jedným s podstatných problémov tejto vízie je skutočnosť, že kapitalizmus už kolabuje a napriek snahám o šírenie ideológie zdrojovej ekonomiky prostredníctvom propagačných akcií a dokumentov hnutí Zeitgeist a The Venus Project je táto považovaná za utopickú a spoločnosť sa tak ako vždy, keď sa začala prehlbovať priepasť medzi ekonomickými triedami, začína polarizovať na „ultra“ ideológie, ktoré sami seba stavajú na opačné strany pomyselnej frontovej línie. Logickým následkom tejto polarizácie je vznik občianskej vojny. Skutočne, množstvo občianskych vojen na Zemi sa zvyšuje už od roku 2007, kedy sa postupujúci ekonomický kolaps prejavil navonok aj s následkami, predovšetkým na strednú ekonomickú triedu – tá prakticky prestala existovať, pričom sa jedná práve o tú triedu, ktorá je zodpovedná za najväčšiu časť odbytu v priemysle. Roztáča sa špirála nedopytu a neponuky, systém je udržiavaný pri živote umelo tlačením virtuálnej likvidity. Tento stav nie je možné udržať donekonečna a posledný pomyselný klinec do rakvy by mala kapitalizmu zatĺcť štvrtá priemyselná revolúcia. Táto by mala za následok produkciu veľmi lacných výrobkov, na druhú stranu bude zodpovedná za znižovanie zamestnanosti a tým pádom kúpyschopnosti postkonzumnej spoločnosti. Doslova „hrozí“, že nám roboty ukradnú zamestnanie.

Aké sú teda možnosti prechodu na zdrojovú ekonomiku z reality, ktorá nás obklopuje?
Tou najideálnejšou cestou, ako začať s prechodom k zdrojovej ekonomike, je zavedenie bezpodmienečného základného príjmu človeka, ktoré je však rovnako ako zdrojovú ekonomiku potrebné prijať na globálnej úrovni. To však naráža na nerovnomernosť rozloženia bohatstva a tiež miestnu mentalitu obyvateľstva, ktorá bráni prechodu aj na území Slovenska, pretože „aby niekto, kto nikdy nerobil, dostával rovnako ako ja, ktorý som celý život drel, nech sa radšej pakuje“.

Cesta bezpodmienečného základného príjmu (BZP) má ešte zopár negatívnych vlastností, ako napríklad skokový nárast produkcie odpadu alebo zvyšovanie migrácie obyvateľstva, pri inom ako globálnom zavedení BZP. Tieto však vysoko prevyšuje pozitívna vlastnosť tohto modelu, ktorou je nemožnosť vykorisťovania zamestnanca zamestnávateľom, keďže tento má k dispozícií bez podmienok množstvo peňazí, ktoré vykryje jeho základné životné potreby. To zasa indukuje zvýšený záujem o vzdelávanie obyvateľstva, zamestnávanie sa na čiastočné úväzky a zvyšovanie množstva voľného času jedinca, vedúceho k lepšej komunikácií s okolím, ku komunitným aktivitám či lepšej starostlivosti o potomstvo. Prechod k zdrojovej ekonomike je v tomto prípade ukončený vydelením dávky BZP jej vlastnou výškou, kedy sa prístup k životným potrebám stáva automatickým a stáva sa z neho jedno z ľudských práv.

Máloktorá krajina o zavedení BZP uvažuje a tie, ktoré sa ním zapodievajú, zároveň čelia migračnej vlne, čo indukuje ultrapravicové zmýšľanie časti spoločnosti, ktorá v demokratickom zriadení dokáže prechod zastaviť.

Menej ideálnou, zato reálnejšou možnosťou je prechod na komunitnej báze. Spočíva v zriadení menších územných celkov, ktoré sa kooperáciou ich obyvateľstva úmyselne odpájajú od kolabujúceho kapitalizmu – ten tak prestáva byť pre ich životy podstatný. Zároveň systém stráca časť príjmov z výberu daní, keďže uzavretá sebestačná komunita sa navonok javí ako neprodukujúca a tým pádom nezdaniteľná. Pokusy o vytvorenie takýchto komunít sú zaznamenávané už viac ako sto rokov, ich cieľom však obvykle nebýva prechod k inému ako súčasnému systému, ale jednoducho alternatívny spôsob existencie. Absencia

vízie progresie takejto komunity do budúcnosti vedie po čase k úpadku a z hľadiska využívania technológií a prístupu k neobnoviteľným zdrojom sa jedná skôr o primitivizmus.

Z týchto dôvodov je možné považovať za komunitu vedúcu k prechodu na zdrojovú ekonomiku len takú komunitu, ktorej členovia sú od začiatku uzrozumení s ideológiou, majú dostatočnú úroveň vzdelania, alebo motiváciu k vzdelávaniu a komunita produkuje pridanú hodnotu, ktorou je možné financovať zabezpečovanie technológií znižujúcich pracovné zaťaženie členov komunity na minimum. Komunita prechodného obdobia tiež musí byť schopná sebaprezentácie navonok a zdieľania svojho know how pre prípad záujmu inej skupiny ľudí o založenie ďalšej komunity zdrojovej ekonomiky.

Pohľad osoby žijúcej v kolabujúcom kapitalizme na rozkvitajúcu nezávislú komunitu zvonka vedie prirodzene k akceptácii modelu zdrojovej ekonomiky ako k reálne fungujúcemu spôsobu života bez negatívnych dopadov kapitalizmu. Idea sa z utopickej mení na reálnu a záujem o prechod na zdrojovú ekonomiku začína exponenciálne rásť. Pokusy o násilný zásah do takto vytvorených komunít zo strany súčasného systému vyvolá v občanoch kapitalizmu negatívny ohlas a kapitalizmus tak prichádza o svoj posledný dôvod existencie – vieru. Nakoniec dochádza k spájaniu komunít zdrojovej ekonomiky do vyšších celkov, až na planetárnu úroveň.

Ešte je tu jedna možnosť prechodu, tá však nie je ani náznakom ideálna, ani optimistická, nanešťastie je však najreálnejšia. Je to postavenie systému na troskách civilizácie, ktorá sa nechala prehovoriť na poslednú svetovú vojnu v mene záchrany toho, na čo bola civilizácia zvyknutá – nemennosti.

Postavenie zdrojovej (planetárnej) ekonomiky na komunitnom princípe vychádza subjektívne ako najlepší pomer medzi krvavosťou a reálnosťou.

Komunita zdrojovej ekonomiky nemusí vyzerať práve ako projekt Venus. Na začiatok postačuje vychádzať z toho, čo máme k dispozícií. Obec, ktorej obyvateľstvo je vedené k vzájomnej kooperácii a to buď osvieteným starostom, občianskym združením navrhujúcim prechod, alebo jednoducho miestnou morálnou autoritou. Cesta k zdrojovej ekonomike bez politikov, vojen a chudoby nie je vôbec ťažká. To, čo považujeme za nemožné, je len naša neochota vzdať sa zaužívaných stereotypov.

The Venus Project ponúka množstvo fascinujúcich technologických konceptov, postavených na základe už existujúcich poznatkov (foto: thevenusproject.com)

Predstavenie sekcie POLITIKA

Táto časť bude venovaná najmä analýze politickej situácie na Slovensku, či už z politologického, alebo filozofického hľadiska. Súčasťou tohto okruhu budú i filozofické reflexie nášej reality.

Skazený kapitalizmus ako mylný pojem

Martin Kráľ

Radikálni liberáli a zástancovia utopického voľného trhu často smerujú voči ľavicovým oponentom kapitalizmu výčitku, ktorú možno formulovať nasledovne: „Vy, ľavicoví mudrlanti, vlastne vôbec nekritizujete kapitalizmus. Panujúce pomery mylne pokladáte za kapitalizmus, aj keď sa takmer vôbec nezhodujú s nami definovaným obsahom daného pojmu. To, čo kritizujete je pokrivená a poškvrnená verzia kapitalizmu, ktorá sa od svojej ideálnej podoby značne odlišuje. Jedná sa o nekalý a pľuhavý „kamošský kapitalizmus“ (pozn. editora: rozumej kapitalizmus skazený korporátnym lobbingom, rodinkárstvom a korupciou; anglicky crony capitalism). Aj my, liberáli voľného trhu, sme rovnako kritickí voči zlučovaniu štátnej moci a sily kapitálu, voči korporáciám zneužívajúcim svoje dominantné postavenie na trhu. No na rozdiel od vás pokladáme za riešenie nastolenie čireho a neskaleného kapitalizmu, nie socializmu“.

Daná obrana spočíva na implicitnom predpoklade jestvovania akýchsi dvoch kapitalizmov. Jedného dobrého, spravodlivého, odmeňujúceho húževnato pracujúcich podnikateľov a druhého zlého, parazitického, znevýhodňujúceho poctivého účastníka trhovej súťaže. Teda ak by sa nám podarilo zlikvidovať podmienky pre vznik účelového spojenia štátnej moci a kapitálu súkromných spoločností, ak by sme tiež zamedzili vzniku nespravodlivých konkurenčných výhod nadnárodných obchodných spoločností, potom by nastal ten pravý kapitalizmus prirodzeného práva. Daný predpoklad je absolútnym omylom, ba mierne ironickým protirečením.

Ako východisko musíme použiť popis základných charakteristík kapitalizmu, ktoré sú v našom uvažovaní dôležité:

1. Kapitalizmus je vystavaný na vzájomnej konkurencii, pričom úspech jedného je smrťou konkurenta. Hospodárska súťaž je krutou hrou o prežitie, kde vzájomná pomoc a spolupráca je stratová položka.

2. Kapitalizmus celkom neskrývane hlási ako vrchol motivácie ľudskej činnosti sebectvo. Egoizmus je dokonca niektorými povyšovaný na piedestál cnosti.

A teraz uvedené myšlienky zlúčme do jednotného celku. Kapitalizmus je definovaný nutnosťou uspieť, alebo zomrieť, a sebecky zarobiť čo najviac peňazí. Ak tieto myšlienky chápeme celkom správne ako východiskové premisy fungovania kapitalizmu, poďme do takto vytvoreného ekonomického prostredia vložiť reálny subjekt (reálneho človeka). Budeme tak hľadať odpoveď na otázku: „Prečo dochádza k narušeniu pravidiel spravodlivej hospodárskej súťaže?“ a „Je súčasná kríza kapitalizmu vyliečiteľná umocnením jeho fundujúcich princípov?“.

Myslime účastníka (subjekt A) hospodárskej súťaže, ktorý má silné väzby na štátny aparát. Prostredníctvom týchto môže ovplyvňovať legislatívne prostredie, alebo iné podmienky spojené s chodom hospodárskej sféry. Zároveň je tento podnikateľ natoľko silný, aby dokázal neférovým spôsobom manipulovať ceny a rôznorodým spôsobom narušovať spravodlivú hospodársku súťaž. Proti nemu stojí konkurent (subjekt B), malý a nevýznamný podnikateľ bez vplyvu na orgány štátneho dozoru a taktiež bez dominantného postavenia na trhu. V ponímaní liberálov, v ich vysnenom, racionálnom a bezchybnom kapitalizme, nezneužije silnejší a vplyvnejší (subjekt A) svoje možnosti, aby tak nespravodlivo zvíťazil v hospodárskej súťaži. A opýtajme sa, prečo by tak nikdy neučinil? Lebo by nechcel potupiť a znesvätiť pravidlá férovej hospodárskej súťaže! Zopakujme si to teraz celé. Takže, v systéme, v ktorom panuje zákon „uspej alebo uhyň“ a ktorý zároveň odmeňuje nehatené sebectvo, liberáli očakávajú, že mocní a vplyvní nezneužijú svoje výhody proti slabým a bezmocným. Neučinili by tak napriek tomu, že by tým navýšili pravdepodobnosť svojho úspechu v konkurenčnom boji (protirečenie s prvou nami uvedenou premisou kapitalizmu), čím by zároveň minimalizovali riziko straty a zvýšili pravdepodobnosť zisku (protirečenie s druhým vyššie uvedeným predpokladom). A to by boli bohatí ochotní podstúpiť, len preto, aby nepošliapali sväté pravidlá kapitalistického súťaženia! Dosť naivná predstava, nemyslíte?

Až bizarne smiešne sú obrazy realizácie tohto dobrého kapitalizmu v kontexte súčasného hospodárskeho života.

Predstavme si tých najbohatších a najvplyvnejších mužov, ktorí sa zleteli z celého sveta, aby sa stretli ako konzorcium akcionárov ropnej spoločnosti Chevron. Na svojom zasadnutí práve prijímajú rozhodnutie podplatiť sudcu v New Yorku, usporiť náklady (na úkor životov domorodého obyvateľstva) a znečistiť Amazonský prales v Ekvádore, keď tu zrazu sa jeden z držiteľov akcií zdvihne a mocným hlasom prevraví: „Nie, nemožno tak konať! Bolo by to nespravodlivé a porušili by sme tak základné pravidlá právnej spoločnosti. Ak má fungovať férový kapitalizmus, nemôžeme tak učiniť, aj keby nás to malo stáť 9 miliárd dolárov v nákladoch na odstraňovanie environmentálnych škôd! Ja som ochotný obetovať svoje zisky pre fundamentálne princípy spravodlivého trhového hospodárstva! “ Rovnako absurdná je táto predstava: na výročnej schôdzi spoločnosti Monsanto sa analyzujú rôzne nelegálne možnosti ovplyvňovania regulačného úradu FDA. Zámerom je presadiť legislatívu, ktorá by umožnila predaj neoznačených GMO potravín. No z ničoho nič, náhle a odhodlane povstane srdcom čistý trhový fundamentalista i takto prehovorí: „Z najhlbšieho presvedčenia nesúhlasím s Vami navrhovanou možnosťou využívať štát na presadzovanie našich súkromných záujmov. Či si neuvedomujete, že by sme tak prerazili ináč nerozbitnú stenu medzi súkromnou a verejnou sférou? A zároveň by sme zamlčaním GMO pôvodu obrali kupujúceho o plnú informovanosť, takže by, neborák, nemohol učiniť dokonale racionálnu voľbu! To nedovolím, ani keby moje dividendy mali klesnúť na nulu! Radšej nech ja skapem, ako by mal kapitalizmus zhynúť!“

Tieto príklady, dúfam, dostatočne ozrejmili mylné východiská, na ktorých sa zakladá kritika skazenosti kapitalizmu a snahy obnoviť spoločnosť návratom k jeho pravej podstate. Keď princípy férovej hospodárskej súťaže kolidujú so súkromnými záujmami a zvyšovaním ziskov bohatých, nevyhrávajú abstraktné normy a predpisy, ale celkom obyčajná zištnosť. Tá zištnosť a to sebectvo, ktoré je vo výkladnej skrini kapitalizmu každodenne oprašované a okrášľované schopnosťou plodiť všeobecné spoločenské blaho. Avšak stačí letmý pohľad na štatistiky prerozdelenia vytvoreného bohatstva a uvedomenie si nesmierneho rozsahu zneužívania moci nadnárodnými korporáciami, aby sme mohli zamietnuť hypotézu o konvergencii a súzvuku záujmov najvyššie situovaného percenta s väčšinovou populáciou.

Ešte zostáva zodpovedať dve vyššie položené otázky.

1. „Prečo dochádzka k narušeniu pravidiel spravodlivej hospodárskej súťaže?“

Pevne verím, že čitateľ už odpoveď aspoň tuší. Deje sa tak preto, lebo sa tak urýchľuje naplňovanie egoistického súkromného záujmu akcionárov či podnikateľov, teda základného axiómu kapitalizmu. Aby sme túto vetu previedli z abstraktného do konkrétneho: rýchlejšie sa plnia vrecká peniazmi. Prečo zdržiavať akumuláciu kapitálu pre dajaké obstarožné abstraktné princípy férovej hospodárskej súťaže, keď táto činnosť by znamenala zbytočné straty? Počestný podnikateľ by len riskoval, že ho menej cnostný konkurent oberie o dosiahnuteľné zisky a následne vytlačí z účasti na trhovej súťaži. A motiváciu dodržiavať pravidlá hry tiež dramaticky znižuje, ak zisky z riskantných burzových machinácií tečú priamo k riaditeľom finančných inštitúcií, zatiaľ čo vzniknuté straty nesie celá spoločnosť.

2. „Je súčasná kríza kapitalizmu vyliečiteľná umocnením jeho fundujúcich princípov?“.

V prvom rade musíme zamietnuť otázku, pretože je zle formulovaná. To, čoho sme svedkami nie je žiadna kríza kapitalizmu! Veď kríza z nadvýroby, nezamestnanosť, vysoké príjmové rozdiely patria ku kapitalizmu od jeho počiatku. Bolo by metodologicky krajne nekorektné považovať periodicky sa opakujúce javy za niečo nevšedné a nútiť sa do údivu nad ich výskytom. Veď práve systematický a pravidelných charakter ich existencie potvrdzuje pevnú spätosť symptómov „krízy“ s kapitalistickým hospodárstvom. Áno, tieto javy majú devastujúce sociálne dôsledky a vytvárajú mnoho kríz v životoch väčšiny ľudí a celých národných spoločenstiev. Ale patria bezpodmienečne ku kapitalizmu, nie sú príznakom jeho náhleho vychýlenia z rokmi zabehanej dráhy ku stanici Prosperita. Preto nemožno „kamošský kapitalizmus“ považovať za náhly a liečiteľný neduh ináč zdravého spoločenského systému. Práve naopak! Kamošský kapitalizmus je vyvrcholením, najvyššou formou kapitalizmu, v ktorom sa predmetom trhovej výmeny stávajú zákony, občianske práva, životy ľudí a jestvovanie celej biosféry.

Niekedy dávno sa Carl von Clausewitz vyjadril: „Vojna je len pokračovaním politiky inými prostriedkami“. Nadviažme na tento realizmus v nahliadaní na presadzovanie geopolitických záujmov. Môžeme povedať: „Korupcia, kupovanie si zákonov a sudcov, potláčanie občianskych práv, vedomé kalkulovanie nákladov na záchranu ľudských životov a súdnych trov pri rezignovaní na záchranu, podvodné výrobné praktiky, využívanie monopolného postavenia na trhu, ba aj samotná vojna, to všetko je len pokračovaním kapitalizmu inými prostriedkami.“

Buržoázia zneužíva triedny hnev na falošný triedny boj

Lukáš Perný

Buržoázne (resp. oligarchické, ako sa dnes hovorí) strany podnikateľov, privatizérov a zbohatlíkov, ktorí by spoplatnili aj dýchanie vzduchu, používajú (v rámci svojej populistickej rétoriky) v každej druhej vete práve slovo oligarcha. Ľudia majú prirodzenú tendenciu nenávidieť alebo pociťovať odpor voči mocným a majetným jednotlivcom. Marxisti majú tieto triedne vzťahy jasne zadefinované ako boj medzi buržoáziou a proletariátom (v súčasnosti by platilo skôr ako boj medzi neofeudálmi a proletariátom). Neoliberálne a pravicové populistické strany typu Oľano, SaS či NOVA opakujú denno-denne slovo oligarchia. Šikovne a selektívne zneužívajú prirodzený odpor ľudí voči mocným, využívaním v podstate ľavicovej rétoriky: "Pozrite sa, tam sú oligarchovia, oni môžu za vašu biedu." Ukazujú na strany napojené na oligarchiu, pričom ich vlastné strany reprezentujú oligarchickú-buržoáznu triedu. Zároveň však títo sociálni darvinisti ako Lipšic a Mihál dodávajú, že treba zabezpečiť na Slovensku také podnikateľské prostredie, aby ľudia nemuseli utekať za hranice. To ale podľa nich samozrejme znamená rovnú daň (ktorá priamo oligarchov zvýhodňuje), uprednostňovanie súkromného a podnikateľského sektoru pred štátnymi podnikmi, zvýšenie efektivity práce a hlavne deregulovaný voľný trh, z ktorého profitujú nadnárodné korporácie, s požehnaním od MMF a ECB. Pýtam sa, čo je vláda oligarchov a čo je vláda ľudu? Vláda oligarchov je v prvom rade vláda súkromného sektora, vláda podnikateľov, zbohatlíkov a buržoázie. Vláda ľudu je vláda proletariátu - teda nás všetkých, ktorí sme odkázaní na nekonečnú neistotu a kolísanie prebytku a nedostatku, ktoré prináša súkromný sektor. Už Marx dokázal vo svojich nekonečných výpočtoch a analýzach, že ekonomický rast súkromných kapitalistických podnikov nezvyšuje životnú úroveň zamestnancov, ba práve naopak, buržoázia bohatne na úkor triedy zamestnancov - teda na úkor proletariátu. Kapitál zostáva spravodlivo rozdelený medzi ľuďmi iba v prípade vlastníctva družstevného, o ktorom žiadna z podnikateľských strán nehovorí! Samozrejme, pravicové strany majú radi rozprávku o dobrom Baťovi, čo je výnimka, ktorá potvrdzuje pravidlo, a ako vieme, v praxi takmer nikdy nefunguje (a už vôbec nie na Slovensku, kde vyhráva nekonečná chamtivosť a bezočivosť veľkopodnikateľov, teda spomínaných oligarchov). Ak niekto skutočne chce vládu bez oligarchov, musí chcieť skutočnú ľudovú demokraciu, kde rozhodujú v prvom rade zamestnanci a nie zamestnávatelia. Kde rozhoduje človek a nie kapitál. Používanie slova oligarcha pravicovými stranami je jeden z najpriehľadnejších a najviac do očí bijúcich podvodov súčasnosti.

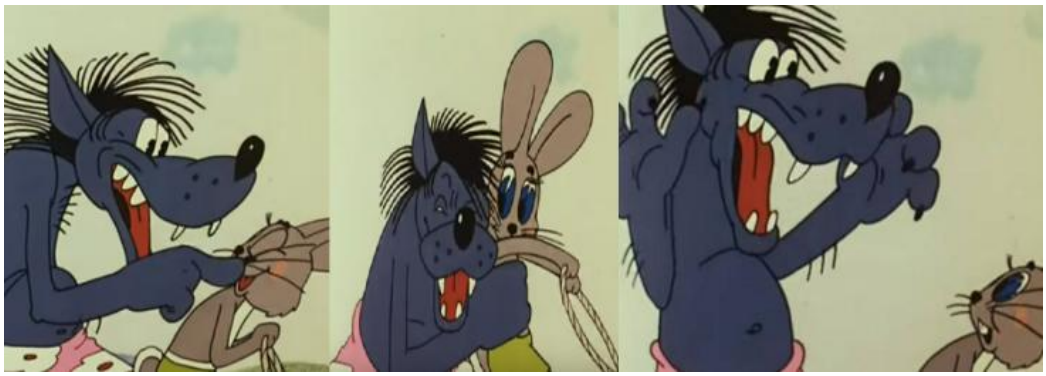

Billboard Andreja Palacka na LaFranconi v Bratislave s fotografiou kubánskeho revolucionára Fidela Castra.

26 rokov od novembra: Pokojný rast sa skončil, nastáva obdobie nepokojov

Stanislav Pirošík

Kontrarevolúcia v Československu ale i v celom východnom bloku nezačala až v novembrových dňoch, 17. november bol už len jej vyvrcholením. Myslím si, že záchrana socializmu bola už v tej dobe tak či onak nemožná, nakoľko vtedajšie "komunistické strany" boli už dávno zvnútra prehnité, až na pár výnimok bez kreditu. Socializmus by sa dal zachrániť jedine, ak by tu boli nejakí dobre organizovaní komunisti s morálnym kreditom v spoločnosti. Koncom roku 1989 došlo prakticky už len k formálnemu odovzdaniu moci do rúk kapitálu.

Na ľudí, ktorí boli v tú dobu v uliciach, nie je dôvod sa hnevať – títo ľudia boli podvedení. Sám prezident Havel im sľuboval, že nie je pravdou, že chce nastoliť kapitalizmus. Už len tento fakt nám jasne ukazuje, že ľudia boli nespokojní s politikou strany, no rozhodne si neželali návrat kapitalizmu a mnohé veci, ktoré prišli s prevratom, si ani nevedeli predstaviť. Ľudia teda naivne čakali, že to zlé odíde a to dobré ostane zachované. Neuvedomovali si, že isté veci spolu súvisia. Dnes sa mnohí hanbia za svoju účasť na zhromaždeniach. Deň 17. november preto nevnímam ako fakt, že "dobrí komunisti" odišli a prišli "zlí kapitalisti", nakoľko sa jednalo o koordináciu z oboch strán.

Počul som už aj názory, že sa to malo potlačiť násilím, avšak to by nikam neviedlo, celú situáciu by to len eskalovalo a vyžiadalo by si to zbytočné obete. Systém sa totiž nedá napraviť až keď je "o 5 minút dvanásť". O tom, že samotná KSČ a ŠTB mali záujem na eskalovaní demonštrácií, svedčí aj fakt nafingovania smrti študenta – v skutočnosti príslušníka ŠTB Ludvíka Zifčáka. Paradoxne jediný, kto v kontrarevolučných rokoch hovoril vo východnom bloku pravdu, bol Nicolae Ceauesceau, ktorý ľudí v uliach varoval pred tým, že Rumunsko stratí svoju nezávislosť. So 17. novembrom teda prišli do Československa ale aj do celého východného bloku zmeny, ktoré sa však dotkli celého sveta.

Východný blok – raj pre kapitalistov

Pádom socializmu sme oddialili krízu kapitalizmu, ktorý mohol bez problémov expandovať do "našej polovice sveta", kde našiel lacnú pracovnú silu, odbytisko a šancu privatizovať strategické podniky. Prevrat, po ktorom tu bol "čistý trh", bol v tej dobe aj rajom pre začínajúcich podnikateľov, alebo aj rabovačov-privatizérov a bývalých členov KSČ či ŠtB. Podniky, ktoré fungovali celé roky, boli zrazu "stratové" a rozpredané za korunu, následne zlikvidované. Nikomu nezáležalo na tom, aby podniky plnili štátnu kasu, aby slúžili ľudu. "Ak nemám mať z neho profit ja, tak nemá zmysel sa oň starať. Treba ho predať tak, aby som z tohto predaja niečo mal, inak sa ho neoplatí ani predať," – asi takto sa dá charakterizovať politika všetkých vlastizradných ponovembrových vlád, ktoré by za túto rabovačku mali byť riadne odsúdené a potrestané. Jeden z týchto vlastizradcov Ján Slota sám vymyslel označenie pre tento čin: Intergalaktický lup. Privatizovali všetky vlády bez ohľadu na stranícke tričká a farbu. Všetko to podčiarkujú aj nedávno odhalené machinácie v elektrárňach, kde bola umelo vyvolaná strata, aby sa opodstatnil ich predaj. Ktorý hlupák by však kupoval stratový podnik? Svoje podniky sme teda zlikvidovali a okliešťili a stali sme sa lacnou montážnou linkou pre nadnárodné značky. A keďže v kapitalizme človek žije len vtedy, keď sa predá, ako lacné handry sme sa podhodili týmto "investorom", dostali od nás dotácie aj na vlastné platy, pozemky a niektorým sme postavili aj dediny. Presne tým, ktorí z našej krajiny vyvezú ročne desiatky až stovky miliónov eur. Vyberte si – buď budete lacnými otrokmi, alebo nezamestnanými. Inú možnosť systém neponúka. Okrem zahraničných firiem tu vznikla aj stabilná domáca oligarchia, ktorá obchoduje v rôznych odvetviach – od finančníctva, cez zdravotníctvo, mäsiarstvo až po vydavateľstvá a odvetvia, o ktorých ani netušíme, že v nich majú prsty. Samozrejme, inak sa začínalo s podnikaním v roku 1993 a inak sa začína dnes. Predovšetkým preto, lebo ľudia v roku 1993 boli riadne zabezpečení, mali strechu nad hlavou, časom pri stúpaní cien nehnuteľností sa z nich stali milionári. Trh bol tiež prázdnejší a nebol tak koncentrovaný ako dnes. Bežný človek dneška a najbližšej budúcnosti už nebude človek zabezpečený, ale naopak – človek zadĺžený, ktorý je rád, že dokázal zabezpečiť aspoň holú existenciu sebe a rodine.

Nasťahujte celý svet do Nemecka, Beneluxu a Anglicka!

Nenariekaj a vycestuj smer Západ! – také sú rady mladých samozvaných "nádejných, šikovných a úspešných intelektuálov" smerom k našej kritike kapitalizmu. Poďme si to teda rozdeliť na drobné – títo ľudia teda rešpektujú, že v krajinách, ktoré nie sú imperialistické a ekonomicky nerabujú podriadené krajiny, musíme žiť pod úrovňou (prečo potom počúvame od politikov, že si žijeme "nad pomery?"). Je to teda dôkazom toho, že kapitalizmus nespravil zo Slovenska Rakúsko alebo Švajčiarsko – ale vrátil ho tam, kam patrí – medzi krajiny lacnej pracovnej sily. Títo ľudia nevedia, že kapitalizmus je rozdelený na krajiny bohatého a chudobného kapitalizmu. Pre nich je kapitalizmom len západonemecký Mercedes, nie bangladéšske dieťa, ktoré pracuje v textilke za 20 centov na hodinu pre jednu zo svetových značiek oblečenia. Zarobíme jedine na Západe – takže riešením "intelektuálov" pre chudobu sveta je – nasťahujte 4 miliardy ľudí do krajín západnej Európy. Čo by sa stalo? O to rýchlejšie by sme aj v Nemecku pracovali za 4-5 € na hodinu. Konkurencia totiž funguje aj na strane tých, ktorí pracovnú silu predávajú. Tiež pochybujem, že majú na Západe 4 miliardy pracovných príležitostí. Keď dnes prídete na akúkoľvek nemeckú stavbu, tak po Nemcoch tam nebude ani stopy, ale ocitnete sa na "všeslovanskom zjazde" – Rusi, Srbi, Poliaci, Slováci, Česi, Ukrajinci… Príďte na montážne práce do Prahy a môžete sa naučiť po rumunsky. Po kontrarevolúcii bolo ešte možné vycestovať do

Británie, Nemecka či USA, vrátiť sa, kúpiť nejaký zabehnutý podnik a začať podnikať. Dnes sa vrátite, zaplatíte hypotéky, pohľadávky a iné účty a môžete vycestovať opäť. Vycestovanie na Západ nám dnes teda ponúka to, čo nám ponúkal socializmus – zabezpečiť si strechu nad hlavou a nezadlžovať sa. Akurát s tým rozdielom, že nás odtrhne od rodiny a domova. Naozaj celé Anglicko nemá umývača riadu? Naozaj musia chodiť slovanské ženy utierať zadky rakúskym a nemeckým dôchodcom? Je toto vôbec v poriadku? Nie je socialistický systém zamestnávania ľudskejší a dôstojnejší a mysliaci na človeka? Prečo by sa za tú istú prácu v inej krajine mali platiť násobky mzdy? Žiadne vrece sa však nedá plniť donekonečna.

Kapitalistická "kultúra"

Aký je ekonomický základ systému, také sú i pravidlá a zmýšľanie ľudí. Časom si spoločnosť začína zvykať na to, že mladiství zmlátia okoidúceho len preto, lebo sa im nepáči a dostanú maximálne podmienku. Zvykajú si na to, že sa nemajú do ničoho starať, lebo príslušní grázli si to s nimi vybavia alebo ich môžu rovno dobodať za to, že ich na niečo upozornili. Kultúra sa vyznačuje dvoma protikladmi – na jednej strane hrubá agresia, na strane druhej pracujeme v rukavičkách s agresormi.

Sám som bol raz na základnej škole drzý k učiteľke, za čo mi dala facku. Riešilo sa to až u zástupkyne a riaditeľa. Nechápem prečo. Podľa mňa konala úplne normálne a prirodzene – zaslúžil som si. V zmýšľaní ľudí prevláda egoizmus, egocentrizmus, povyšovanie sa nad druhých, neúcta, nedôstojnosť, najvyššia životná méta je mať riadny dom a luxusné auto. Predovšetkým pre takéto správanie ľudí som sa stal komunistom. Kapitalizmus nás vrátil do pralesa. O masovej kultúre ani nehovoriac. Kapitalistický režim potrebuje idiotov naháňajúcich sa za každodennými zábavkami, ťukajúcich do tabletov a smartfónov, ktorí buď opakujú to, čo počuli 100-krát, alebo naopak nemajú o politike a histórii žiadnu vedomosť. Televízia je zahltená dvoma formami zábavy – americkými komédiami a americkými vojnovými filmami či seriálmi o tajných službách. Komédie sú zväčša o arogancii človeka k človeku o násilí človeka k človeku a o celej vede okolo sexu. Typickou ukážkou sú "Prci prci prcičky" alebo "Scary Movie", kde má byť napríklad vtipné horiace dieťa alebo stará mama, ktorú zavalí klavír letiaci zo schodov. Vojenské filmy zasa ospravedlňujú a propagujú zahraničnú politiku USA. Ďalej sme si zvykli na reality show, kde televízie zneužívajú malomyseľných, zakomplexovaných a asociálov k vytĺkaniu ziskov a zvyšovaniu sledovanosti. Po hudobnej stránke sú dnes populárni predovšetkým úbožiaci ako Rytmus, Ego či Majk Spirit. Neviem, ako by ľudia v roku 1989 reagovali, keby sa dozvedeli, že víťaz talentovej súťaže (The Pastels) bude tancovať v klipe "Čo ti jebe". Nikto by neveril, že človek, ktorý nazve vo videu niekoho deti "malými kurvami" (rapper Ego), nebude mať hanbu chodiť na ulicu, nie to ešte vystupovať na pódiu. Nik by tiež neveril že partia samoľúbych chudákov natočí pesničku o tom, ako "ľubia jebať" a naozaj ju nahrajú na internet. Nuž áno, takéto hviezdy nám splodil kapitalistický režim.

Nedávno som stretol učiteľa, ktorý bol vždy antikomunistom a s ktorým sme sa na hodinách vždy doberali a sám mi povedal, že komunisti mali podstatne lepšiu kultúru ako tento súčasný humus a odpad. Pokiaľ ide o ideologickú časť, tak ľuďom je cez médiá vštepovaný antikomunizmus príbehmi o jeho údajných zločinoch, neraz vytrhnutých z kontextu. Kapitalistické zločiny sú naopak ignorované alebo neoznačované ako "kapitalistické". Uvedie sa len "polícia nasadila slzotvorný plyn", namiesto – "totalitná kapitalistická polícia slúžiaca záujmom oligarchov nasadila na pokojných protestantov slzotvorný plyn", ako by to bolo v opačnom prípade.

Medzinárodná situácia

Víťazný kapitalistický blok napriek dohodám vojensky a ekonomicky expandoval až k hraniciam Ruskej federácie. Vytvorili sa nové bloky, tentokrát sú však všetky kapitalistické. Na jednej strane USA a im podriadená Európska únia a na druhej strane predovšetkým Rusko a Čína. Dochádza ku konsolidácii blokov v snahe ekonomicky, vojensky a politicky pohltiť čo najviac štátov. Štáty EÚ, ktoré boli pod diktátom USA už od čias Marshallovho plánu, sa časom stali jednotným blokom s voľným pohybom kapitálu, tovarov a osôb, ale aj s jednotnou politikou a okliešteními možnosťami suverenity štátov. Tento stav vyhovuje predovšetkým nemeckému a francúzskemu kapitálu, čím sa jeho bezproblémové pôsobenie rozšírilo na územie celej únie. V súčasnosti sa pripravujú nové dohody o zónach voľného obchodu jednotlivých blokov. Príkladom je TTIP, ale aj zmluvy iniciované Čínou s niekoľkými ázijskými krajinami. Podobné zmluvy ako s Európou chystajú USA aj v Ázii – s inými krajinami ako Čína.

Vo svete prevláda vojenská dominancia NATO, a teda predovšetkým USA. NATO sa rozšírilo o množstvo nových krajín, rovnako aj podmienkou vstupu do EÚ bol vstup do NATO. Svet je posiaty základňami NATO, ostatné bloky nemajú na cudzích územiach takmer žiadne základne. V posledných dňoch armáda USA aj názorne dokázala, že okupuje celú Európu, vrátane bývalého Československa. Vlastizradný parlament len nedávno oficiálne odsúhlasil ich vojenskú prítomnosť na Slovensku. Proti tomu hlasovala len hŕstka poslancov. Zdôrazňujem predovšetkým fakt, že členstvom v NATO a slúžením tomuto celku sme v bezpečí

– avšak len pred NATOm samotným. Tento stav má však aj inú – podstatne temnejšiu stránku. Akýkoľvek ľudový odpor môže byť veľmi rýchlo a efektívne vojensky potlačený, ako to poznáme z krajín Latinskej Ameriky či Ázie. Počas 26 rokov kapitalizmu sme mohli pozorovať rôzne snahy o prevraty a farebné revolúcie v krajinách, kde západný kapitál nemá dostatočný vplyv. Šlo o krajiny ako Gruzínsko, Ukrajina či Bielorusko. V Hondurase došlo v roku 2010 ku klasickému vojenskému prevratu podľa bežného scenára CIA. V súčasnosti je v Európe najvyhrotenejšia situácia v súvislosti s udalosťami na Ukrajine. Európa sa militarizuje, pričom zámienkou má byť údajná "ruská agresia" na Ukrajine. Má sa jednať o údajnú anexiu Krymu, na ktorom prebehlo po fašistickom puči referendum o pričlenení sa k Rusku a vznik Doneckej a Luhanskej ľudovej republiky, ktoré bojujú proti ukrajinským fašistom-banderovcom. Zo širšieho hľadiska môžeme povedať, že tu prebieha boj o ukrajinský trh medzi Ruskou federáciou a Západom, pričom jedna veľmoc tento trh nechce pustiť a druhá ho chce naopak získať pre seba. Na Ukrajine prebehol "majdan", ktorý je čo sa týka násilia najagresívnejší prevrat v novodobej histórii Európy. K moc sa dostali fašistické reakčné sily poháňané nacionalizmom a nenávisťou k Rusku. Tieto fašistické sily predovšetkým z Pravého sektoru stoja za zastrelením a napokon aj upálením takmer 50 ľudí vo východoukrajinskej Odese. Európa je voči fašizmu slepá a zaujíma ju len fakt, kam sa Ukrajina pripojí. Európou sa preháňajú vojská NATO, budujú základne.

V utečeneckej kríze a vzniku teroristického "Islamského štátu" sa tiež prejavila západná neokolonialistická politika, ktorej dôsledky nepociťujú už len obyvatelia tretieho sveta, ale i samotní Európania. Táto situácia je živnou pôdou pre nový vzostup nacizmu v Európe, ktorý namiesto vyriešenia základných rozporov kapitalistického zriadenia prejde k národnostnej nenávisti a fyzickej likvidácii. Kapitalistické štáty sú pre svoje vlastné zákony nekompetentné konať v tejto veci, skutočné komunistické či antifašistické hnutie sa ešte len prebúdza. V niektorých krajinách ako Nemecko je silnejšie, inde je marginálne.

Pokojný rast sa skončil – nastáva obdobie nepokojov

Nemyslím si, že pri porovnávaní kapitalizmu a socializmu máme "na výber" ako pri výbere farby steny. Nemáme na výber zvoliť si zriadenie, ktoré sa nám viac páči a vyhovuje. To je akoby sme sa dnes mohli rozhodnúť pre feudalizmus, čo je v súčasnom stave priemyselnej výroby nemožné, respektíve možné len vo veľmi zaostalých krajinách. Celý boj medzi kapitalizmom a socializmom je bojom medzi pokrokovými a reakčnými silami, bojom medzi buržoáziou a proletariátom. Kapitalizmus treba chápať v pohybe, nakoľko kapitalizmus pre svoje základné rozpory pravidelne smeruje do chudoby, kríz a vojen. Ničí, likviduje a prerozdeľuje, aby mohol znova vyrábať a predávať. S ním sa mení i myslenie a uvedomovanie ľudí. To, čo dnes nechápeme, pochopíme o pár rokov. Rovnako tak pochopíme tie úseky histórie, ktoré sa nám dnes zdajú nelogické.

Všimnime si, kam sa kapitalistický svet posunul za posledných 5 rokov. Kapitalizmus bude musieť byť odstránený bez ohľadu na to, či bol ten kapitalista lepší a ten horší. Aj feudál bol jeden lepší, druhý horší, rovnako tak jeden otrokár sa o otroka staral viac, iný menej. To však nič nemení na ekonomickej podstate vykorisťovania človeka človekom a nevyhnutnosti jeho nahradenia vyspelejším zriadením, pokiaľ chce spoločnost vôbec prežiť.

Príprava na socialistickú revolúciu, poučenú z chýb minulosti

Súčasný stav myslenia a predovšetkým triedneho uvedomenia spoločnosti je po 26 rokoch kapitalizmu zúfalý, no má to svoje príčiny. Predovšetkým tieto:

– sila, ktorá o sebe deklarovala, že predstavuje záujmy pracujúcej triedy, zradila a sklamala

– neexistuje tu žiadna iná dostatočná sila, ktorá by ukazovala cestu a uvedomovala

– neexistujú žiadne novodobé úspechy vzájomnej solidarity, tá je rovnako rozbitá

Momentálne sa teda, čo sa týka uvedomenia, nachádzame ďaleko pred narodením V. I. Lenina. Stav sa však krok po kroku zlepšuje aj u nás. Ľudia v Československu akoby úplne prijali pravidlá a zákony kapitalizmu bez ohľadu na to, či sa im páčia alebo nie. Názory na kapitalizmus v spoločnosti by som rozdelil na dve hlavné skupiny:

a) pozitívna

– keď budeš na sebe pracovať, môžeš byť milionárom (hovoria často študenti, ktorých živia rodičia). Tento názor je momentálne v istých skupinách dosť populárny.

– potom je tu skupina kapitalistických detí – "môj otec vybudoval od základu našu firmu", tí už zo svojho triedneho postavenia nemôžu patriť inde

– ďalšia skupina kritizuje predovšetkým obmedzenia v socializme (samozvaní umelci a herci)

– samotní kapitalisti – teda trieda podnikateľov, ktorým sa darí

– politickí antikomunisti typu Kalmus, Šinágl a spol. Ich antikomunizmus prerastá do podpory imperialistickej agresie a fašizmu.

– ľudia, ktorí oprávnene kritizujú chybné kroky KSČ, no neuvedomujú si, že to, čo majú – napríklad dom, majú práve vďaka socializmu. Kritizujú drobné neprávosti, ale nevidia väčšie neprávosti kapitalizmu. Už to nechcú zažiť – stačilo im.

b) negatívna

– za socializmu sa im žilo lepšie, ale chápu to ako minulosť a sú stotožnení s kapitalizmom

– držia nám palce ("bodaj by sa Vám to podarilo") , ale to je všetko.

– kritizujú kapitalistický režim, predovšetkým však neoliberalizmus, a hľadajú alternatívy, ktoré však neprekračujú hranicu kapitalizmu

– kritici kapitalizmu, no zároveň kritici komunizmu

– ľudia, ktorí sa stávajú aktívnymi komunistami

c) pomätenci

– táto skupina, pomerne početná, ani nevie čo je kapitalizmus, čo je socializmus. Socializmus, to je pre nich Rusko, Putin, Fico, Zeman a každý, kto zadlžuje. Títo ľudia zároveň často patria do úplne prvej spomínanej skupiny.
Snažil som sa vymenovať aspoň hlavné skupiny, s ktorými prichádzam do kontaktu. Zatiaľ všeobecne platí, že ľudia skôr ako odstrániť kapitalizmus uvažujú nad tým, ako sa stať kapitalistom. So vznikom novej marxisticko-leninskej strany začínam vnímať, že socializmus nie je akýmsi "retrom" – pobehovaním doma v pionierskom. Ľudia začínajú chápať socializmus ako reálny boj za budúcnosť.
Vysvetľujeme ľuďom základné veci fungovania systému. Vysvetľujeme im, že nie je podstatné, ktorá strana je pri moci, ale ktorá trieda je pri moci.
Vysvetľujeme im, že demokracia neznamená, že sa môžeme sťažovať, ale že o niečom môžeme reálne rozhodovať.
Vysvetľujeme im, že naši tzv. zástupcovia sa v súčasnej situácii musia len prizerať kapitalistickému trhu, nemôžu do neho výrazne zasahovať, rovnako tak kapitalisti sa ním musia tak či onak riadiť.
Vysvetľujeme a na príkladoch odhaľujeme, že sloboda slova platí len dovtedy, kým sa slová nezačnú meniť na činy, vtedy dokážu kapitalisti povstanie utopiť v krvi.
Vysvetľujeme im, že je rozdielom obdobie studenej vojny, kedy za akýmkoľvek bezvýznamným disidentom, ktorý si prdol, stál celý Západný svet a stačili mu plné ulice nato, aby rozobral a ukradol republiku. Stačila mu akákoľvek nespokojná skupina ľudí ku štvavej kampani proti socializmu. Dnes nás môžu byť v uliciach milióny a rozídeme sa domov, nik si nás nevšimne. Nestojí za nami polovica sveta s bohatým kontom a štedrými darmi. Snažíme sa predovšetkým o to, aby sa ľudia nenechali opiť rožkom a pridali sa k boju za budúcnosť.

Keď sa Marx, Engels a Lenin dokázali poučiť z Parížskej komúny, aj my sa musíme poučiť z prvého pokusu o nastolenie socializmu. Predovšetkým v týchto bodoch:
– viac demokracie pre pracujúcu triedu, no rázne potlačenie oligarchie
– voliteľnosť, odvolateľnosť – konkrétne a pravidelné zodpovedanie sa zo zverených úloh
– riešiť veci na mieste, nie od stola
– podmienkou získania miesta musí byť odbornosť, nie členstvo v strane
– žiadne osobné výhody z členstva v strane (naša strana má už v Stanovách, že zvolený poslanec odovzdáva plat strane a tá ho následne vypláca)
– posilnenie kritiky i sebakritiky, osobný príklad
– kontrola zdola nahor i zhora nadol, demokratizácia riadenia výroby i miestnej politiky
– žiadni "študovaní politici", ktorí po skončení školy hneď obliekajú sako
Boj pokračuje – nie späť, ale vpred k socializmu!

Marx sa nemýlil, ide o triedny záujem (prevzaté zo Slova)

Luboš Blaha

Karl Marx vo svojej analýze kapitalizmu, ako aj každej inej historickej výrobnej formácie, vychádzal z toho, že spoločnosť je rozdelená na rôzne spoločenské triedy, ktoré majú rôzne ekonomické záujmy. Jedny vládnu, druhé sú ovládané. Od toho sa odvíja ich kultúra, morálka či politické preferencie. Marx analyzoval spoločenské triedy vzhľadom na špecifickú situáciu v 19. storočí, takže mnohé jeho postrehy už nie sú aktuálne, ale pointa je stále tá istá: spoločnosť je rozdelená na rôzne triedy a tie majú v mnohých oblastiach odlišné, často až protikladné záujmy.

It´s class, stupid!
Ekonomické postavenie jednotlivca do veľkej miery ovplyvňuje jeho ideologické presvedčenie, jeho morálku, jeho kultúrne stereotypy. Práve toto sa snažil povedať Marx a práve toto platí dodnes. Samozrejme, nejde o žiadny surový determinizmus: napokon Marx pochádzal z nižšej strednej vrstvy, Engels dokonca z vyššej strednej vrstvy. Neboli to žiadni proletári, no napriek tomu proletárov obhajovali. Je to úplne normálne. Mnohí intelektuáli, politici, aktivisti či revolucionári pochádzali z celkom iných tried, aké vo svojom verejnom pôsobení obhajovali. Nejde o to hľadať výnimky z pravidla, ale skôr o pochopenie politických afiliácií. Vo všeobecnosti nám Marxova triedna analýza pomáha pochopiť určité spoločenské trendy a povahu verejnej diskusie. Nejde o žiaden schematizmus ani paušalizáciu, iba o lepšiu orientáciu v politike. Pikantné je, že marxisti tradične kládli dôraz na spoločné triedne vedomie pracujúcich – no práve toto triedne vedomie je v súčasnej dobe rozvinuté asi najmenej. Naopak, triedne vedomie a triedna solidarita vyšších tried je v modernej ére priam ukážková. Práve to nám pomáha pochopiť mnohé politické či etické postoje niektorých spoločenských tried. Pokúsim sa vo svojej úvahe upozorniť na niektoré z týchto politických postojov a bližšie sa pristavím pri nižších vrstvách, aby som sa na triednej analýze pokúsil vysvetliť aj aktuálne spory v súčasnej ľavici.

Horných desaťtisíc drží spolu
Najbohatší ľudia medzi sebou udržujú triednu solidaritu, akú by im mohli závidieť aj robotníci v časoch Marxa a Lenina. Výborne ju opisujú analytici globálneho kapitalizmu, napríklad William Robinson. Táto triedna solidarita nepozná hraníc – je doslova globálna, kozmopolitná. Stretávajú sa na spoločných fórach od Davosu až po Dóhu, chránia svoje záujmy cez korporátny lobing a občas sa aj (ne)kultúrne odreagujú na nejakom snobskom plese, ktorý „okorenia" rôznymi charitatívnymi omrvinkami, aby v médiách nepôsobili príliš arogantne. Ak ide v nejakom štáte do tuhého a záujmy korporácií sú ohrozené, trieda globálnych

zbohatlíkov využije svoju globálnu politickú moc na potrestanie ľavicových režimov, a to všetko za asistencie svojho mediálneho impéria, ktoré slúži záujmom svojich akcionárov. Takto vznikajú rôzne sankcie, blokády, alebo otvorené vojenské konfrontácie s nepohodlnými štátmi. Za všetky spomeňme Venezuelu či Kubu.

Snobská morálka a perverzné hry

V minulosti mala trieda najbohatších biznismenov aspoň určité ukotvenie v národných štátoch, ktoré ich nútilo prinajmenšom predstierať určitú starosť o národné záujmy či rovnomernejší ekonomický rozvoj. To bola éra povojnového sociálneho štátu. Globalizácia toto puto zničila. Dnes už nie je táto trieda limitovaná žiadnou vyššou morálkou, ani predstieranou. Dnes už najbohatší ľudia nemajú žiadnu vlasť: dane (ne)platia v daňových rajoch, haciendy im stoja na romantických plážach, za biznisom lietajú po celom svete, nakupujú v luxusných obchodoch v multikulturálnych globálnych metropolách, ich korporácie sú nadnárodné. Ich ekonomické aktivity už na rozdiel od minulosti nemajú žiaden dosah na ich vlastné životy: môžu zruinovať svoju vlasť a ďalej spokojne žiť na pláži v Karibiku. Už dávno stratili akékoľvek puto k národným štátom a žiadne iné puto nikdy nemali: okrem triedneho vedomia s ďalšími zbohatlíkmi. Toto triedne vedomie určuje ich identitu: dáva im pocit dôležitosti a motivuje ich k ďalšej akumulácii bohatstva. Všetky ich svetské potreby aj hmotné túžby sú uspokojené, majú všetko, na čo ukážu prstom. Duchovne sú zväčša úplne vyprázdnení. Čo ich má teda motivovať? Za ďalšími majetkami ich ženie vpred len vzájomná rivalita a snobská morálka. Tamten vlastní viac hotelových reťazcov, henten má také fáro, onen si kúpil futbalový klub. Hrajú sa ako malí chlapci, zatiaľ čo deti vo svete hladujú. Ale čo je dôležité: všetci túto perverznú hru milujú, iný zmysel života nemajú. A to im velí v konečnom dôsledku bojovať za spoločné triedne záujmy. Morálka tejto triedy je určitý deviantný variant nietzscheovskej morálky: nejde o dobro, ide o silu.

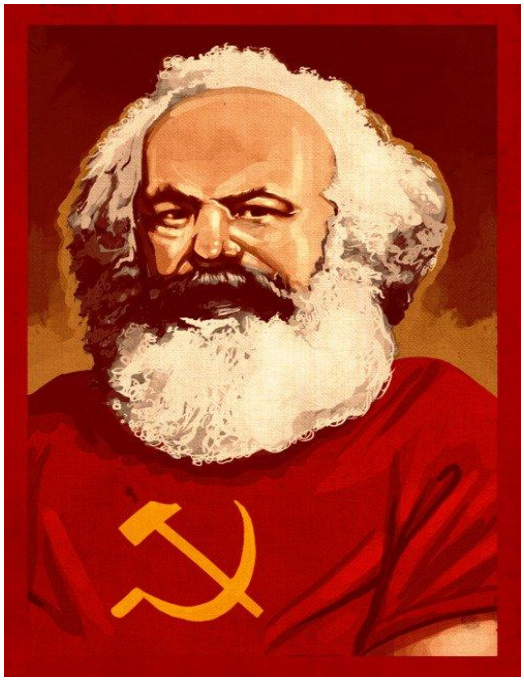

Vyššie stredné triedy – bezohľadnosť ako ideológia

Liberálne stredné vrstvy sa takisto vzopäli k nebývalej triednej solidarite. Ale predsa je tu rozdiel, ktorý je politicky mimoriadne dôležitý. Niečo iné sú vyššie stredné vrstvy, niečo iné sú nižšie stredné vrstvy. Niečo iné je arogantný bankár alebo manažér v seniorskej pozícii; niečo iné liberálna inteligencia zo západných mestských kaviarní. Povaha vyšších stredných vrstiev sa nezmenila od 19. či 20.storočia: ovláda ju sociálny darvinizmus, v ktorom silnejší vyhrávajú a slabší si nezaslúžia zľutovanie. Ich prirodzenou ideológiou je pravicový liberalizmus – trhová džungľa a každý za seba! Túžobne očakávajú, že ich úspech vynesie vyššie a z duše opovrhujú tými chudobnejšími – tými pod sebou. Individualizmus pochopili ako bezočivý egoizmus, takže solidaritu zväčša neprejavia s nikým, maximálne s najbohatšími vrstvami, pretože vo svojich túžbach a predstavách sa už vidia v ich koži. Vyššia progresívna daň o tri percentuálne body pre horných desaťtisíc by ich rozľútostila viac než to, že im pod oknami zomrie bezdomovec. Zväčša sú to rasisti, sexisti, sociopati. Ich bezohľadnosť im garantuje úspech, a tak si z nej urobili cnosť.

Nižšie stredné vrstvy – trochu civilizovanejší liberalizmus

Nižšie stredné vrstvy holdujú takisto liberalizmu, ale nie tomu vulgárne pravicovému. V civilizovanejších spoločnostiach už zväčša dávajú prednosť sociálnemu liberalizmu – keď mudrujú pri kávičke, pôsobí to humánnejšie. Ak sa na to pozrieme z triedneho hľadiska, čo ich spája, to je určitá miera empatie voči rovnako situovaným ľuďom, a teda k svojej vlastnej spoločenskej triede. Preto sa najmä nižšie stredné vrstvy často angažujú v rôznych humanitárnych kampaniach.

Obvykle nejde o boj proti chudobe či vykorisťovaniu: ich darvinistická morálka, ktorá spája všetkých liberálnych zástancov trhovej ekonomiky, tieto fenomény nielenže pripúšťa, ale doslova vyžaduje. Ich triedna morálka je plná malomeštiackeho liberalizmu: zaujíma ich rovnosť pred zákonom, ktorá – za predpokladu, že máte dostatočne široké lakte – musí podľa ich triednej morálky postačovať každému príslušníkovi strednej vrstvy na to, aby v trhovej džungli obstál. Oni milujú trh, milujú súťaž, milujú pocit, že sú lepší než iní – milujú seba. Len by do toho radi primiešali trochu férovosti, aby pri tom všetkom slastnom súťažení nemuseli prešliapavať mŕtvoly. Sú to, skrátka, humanisti.

Nejde o humanizmus, ale o triednu solidaritu

Stredné triedy v oboch variantoch prakticky nikdy neprejavia súcit s chudobným robotníkom, ktorý tvrdo pracuje niekde v továrni – pre nich je luzou, ktorá nemá úroveň. Opovrhujú ním za jeho politické preferencie, vysmievajú sa mu za jeho vzdelanie, hnusí sa im akýkoľvek osobný kontakt s obyčajnými ľuďmi. Ešte by sa zašpinili. Súcit v nich dokáže vyvolať iba taká diskriminácia, ktorá by sa potenciálne mohla dotknúť ich samých, úspešných a vzdelaných malomeštiakov s dobrým zázemím. To je podstata ich triedneho vedomia. Prekáža im napríklad diskriminácia sexuálnych menšín, prekáža im utláčanie národnostných menšín, prekáža im diskriminácia kvôli náboženskej viere. Na tom nie je samo osebe nič zlé. Diskriminácia sa prieči rovnosti. Problém je, že im prekáža iba toto, alebo hlavne toto. Vojnové konflikty vo svete ich nezaujímajú kvôli miliónom hladujúcich detí, ale kvôli tomu, že zo svojich domovov musí utiecť šikovný podnikateľ, učiteľ, novinár či lekár... „Len si to predstavte," horlivo diskutujú v kaviarňach, „to by sa mohlo stať komukoľvek z nás!" Čo tam po chudobných, ktorí žijú v oveľa strašnejších podmienkach po celom svete – tí sú pre nich predsa luza. Súcit väčšiny stredných vrstiev nie je motivovaný univerzálnou ľudskosťou, ale triednou

solidaritou s ľuďmi, ktorí sú im podobní a do ktorých sa preto dokážu vžiť.

Opíjaný proletariát?

Smutné je, že jediná klasická spoločenská trieda, ktorá dnes nevykazuje prakticky žiadne známky triedneho vedomia, sú chudobní ľudia, nízkopríjmoví robotníci, najzraniteľnejší zamestnanci či živnostníci. Ak by tieto skupiny ľudí sledovali svoje racionálne ekonomické záujmy, stáli by pri sebe a kolektívne by ich presadzovali. No je to často presne naopak. Vinu na tom nesú tak korporátni politici, ako aj masové médiá, ktoré ich indoktrinujú ideológiami, ktoré sú v protiklade k ich záujmom. Popri tom spoľahlivo fungujú aj ďalšie osvedčené „opiáty". Kým v 19. storočí bolo opiátom náboženstvo a v 20. storočí nacionalizmus, v 21. storočí sa opíjajú lacným konzumom, ktorý je dnes už aj tým najchudobnejším ľuďom na Západe umožnený vďaka brutálnemu vykorisťovaniu chudobných ľudí v rozvojovom svete. Úlohou skutočnej ľavice je týchto ľudí opätovne spojiť a zviesť spoločný boj za ich záujmy – za záujmy utláčaných, vykorisťovaných, chudobných a vylúčených. Nebude to ľahké, ale iná cesta pre ľavicu nie je.

Selektívna empatia na základe triedneho postavenia

Marx mal pravdu v tom, že bez spoločného postupu tých najslabších nikdy k zmene nedôjde. Snobi, sociopati ani malomeštiaci ju nevybojujú. Podstatná na Marxovi je myšlienka, že ľudia zväčša nevnímajú svet podľa univerzálnej morálky, ale podľa vlastných triednych záujmov a triednych kultúrnych vzorcov. Tie sa potom snažia kamuflovať nejakou univerzálnou morálnou teóriou, ale vždy ide len o následnú racionalizáciu inštinktívnej triednej solidarity. Od triedneho vedomia sa odvíja miera empatie, ako aj objekt súcitu: vyššie triedy sa budú solidarizovať s biznismenmi a bankármi, stredné vrstvy s diskriminovanými menšinami, nižšie vrstvy s vykorisťovanou väčšinou. V niektorých veciach sa pohľady jednotlivých tried môžu prelínať, a preto sa v dejinách stávalo, že sa pod hlavičkou „ľavice" spojili na určitý čas nižšie stredné vrstvy s chudobou. Tak to bolo napríklad v roku 1848, kedy spoločne bojovali za radikálne liberálne reformy. Akonáhle boli tieto politické a občianske práva, ktoré boli v záujme oboch vrstiev, vybojované, liberálne stredné triedy sa postavili proti chudobe. Zľakli sa revolučných zmien, ktoré by ohrozili ich bohatstvo a ekonomické postavenie.

Liberáli sa nakoniec vždy postavia proti socialistom...

Výborne to opisuje slávny britský historik Eric Hobsbawm, keď píše, že rok 1848 priniesol obrat v ľavicovom hnutí. Kým dovtedy bolo možné hovoriť o jednotnom fronte sociálnych liberálov a socialistických radikálov, od tohto roku táto krehká jednota prestáva platiť. Liberáli si uvedomili, že revolúciu v roku 1848 vyvolali chudobné robotnícke masy, a že revolučné ciele socialistov môžu ohroziť kapitalistické zriadenie. Umiernení liberáli, rovnako ako aj liberálni radikáli sa definitívne prihlásili k pravici, k stabilite a k poriadku. Podobný osud stihol aj radikálne študentstvo, ktoré sa na revolučnom roku 1848 takisto výdatne podieľalo. Rovnako, ako generácia západných študentov z revolučného roku 1968, aj táto generácia mladých ľudí veľmi rýchlo rezignovala na svoje radikálne ciele a oddala sa konzervatívnym stereotypom a malomestskému, prípadne bohémskemu životnému štýlu. Skrátka, v polovici 19.storočia sa od ľavice odvrátili aj radikálne liberálne zložky a celý liberalizmus stratil svoj revolučný potenciál, ktorý si ešte od roku 1789 čiastočne zachovával.

Prirodzený rozkol súčasnej ľavice

Aj dnes je ľavica v Európe rozdelená a dosť to pripomína rok 1848. Ľavičiari sa vzájomne obviňujú z toho, ako kto zrádza hodnoty ľavice. Pritom ide o úplne prirodzený rozkol, v dejinách sa viackrát opakoval a vôbec ho netreba dramatizovať, stačí ho len pochopiť: liberálna ľavica na Západe obhajuje (nižšie) stredné triedy, kým socialistická ľavica v strednej Európe obhajuje chudobné vrstvy. Dôvody súvisia s triednym rozdelením európskych spoločností. Kým v bohatých západných štátoch dominuje stredná trieda, v štátoch strednej a východnej Európy je stredná trieda iba v plienkach a väčšina ľudí žije od výplaty do výplaty. Od toho sa odvíjajú aj rozdielne prevažujúce hodnoty západných a stredoeurópskych štátov: stredné triedy majú plné ústa liberálneho humanizmu, ktorý v konečnom dôsledku má pomôcť strednej triede kdekoľvek na svete (o tom je aj dominantný diskurz sociálnych demokratov na Západe); nižšie triedy, ktoré sa dokázali vzoprieť indoktrinácii, volajú po solidarite s chudobnými a tá si nevystačí s frázami o liberálnych ľudských právach, ale žiada radikálny boj proti imperiálnym vojnám, globálnemu kapitalizmu a neoliberálnemu režimu (o tom chce hovoriť autentická ľavica v strednej Európe).

Dva rôzne svety: mestskí liberáli a chudobné vrstvy

Triedne postavenie určuje aj mnohé ďalšie hodnotové postoje, napríklad postoj k národným verzus globálnym identitám. Nižšia stredná trieda patrí medzi tie najvzdelanejšie spoločenské vrstvy, ktorá často hľadá svoje uplatnenie za hranicami svojho rodného štátu, rada cestuje, spoznáva iné kultúry, pohŕda prehnaným národovectvom či konzervatívnejšími stereotypmi. Rozmýšľa v abstrakciách a za svoju morálnu povinnosť považuje prejavovať určitú dávku idealizmu. Hodnotami stredných vrstiev sú celkom prirodzene kozmopolitanizmus, meritokracia a liberálne slobody. Naopak, chudobnejšie vrstvy kdekoľvek vo svete stále svoju identitu odvíjajú od príslušnosti od svojej komunity, od svojho

štátu či národa, majú realistickejšie postoje a menej politickej korektnosti. Súvisí to s ich životnou perspektívou, ktorá im zväčša neumožňuje významnejšie uplatnenie za hranicami svojho štátu, nehovoriac o ekonomickom postavení, ktoré im bráni v cestovaní a spoznávaní iných kultúr. Ich životný svet je surovejší, ich postoje praktickejšie. Hodnotami chudobných vrstiev sú zväčša komunita, rovnosť a solidarita.

Komu vyhovuje globalizácia?

Netvrdím, že globálna identita sa s postojmi bežných ľudí zákonite vylučuje a už vôbec nie, že sa treba nevyhnutne zmieriť s nacionalizmom, či už lokálnym, štátnym alebo európskym (hoci ten tretí nie je opiátom bežných ľudí, ako skôr technokratov a liberálnych elít). Hovorím len, že stratégia kozmopolitného globalizmu (vrátane progresívneho alterglobalizmu), ktorá vyzýva k radikálnemu prekonaniu národnej identity, aby mohla byť vytvorená globálna identita, prehliada jeden dosť trápny fakt: že keď sa zbavíme národného štátu, jedinou aktuálne realistickou alternatívou je neobmedzená dominancia nadnárodných korporácií, nie kozmopolitný globálny sociálny (socialistický) štát. Alternatívy nevznikajú tým, že si ich jednoducho vysnívame. Kým neoliberálny globalizačný model nebude mať reálnu protiváhu, je povinnosťou ľavice obhajovať štát a nerozbíjať identity, ktoré ho držia pokope. Búšiť do národného štátu je teda v tejto historickej fáze v záujme globálneho kapitálu viac než v záujme kohokoľvek iného. Nečudo, že snobské pravicové médiá tlieskajú vždy, keď pomýlení liberáli označujú každú obhajobu národného štátu za prejav nacionalizmu či fašizmu. Takýto diskurz je v ich záujme. Globálny socialistický štát je boj na dlhé trate. A nezabúdajme, že marxizmus vždy hovoril o internacionalizme (spolupráca medzi národmi), nie o kozmopolitanizme (svetoobčianstvo bez národnej identity). Je politicky naivné obetovať v mene vzdialenej chiméry to jediné, čo dnes drží kapitál na uzde – národný štát.

Ľavica nikdy nesmie pohŕdať ľuďmi

Ľavica nemá povinnosť kopírovať všetky postoje chudobných ľudí, ale zároveň nesmie byť arogantná a elitárska: socialisti sa nemôžu premeniť na samozvaných pedagógov plebsu, ktorí sa znesú z intelektuálnych výšin a idú „osvietiť“ hlúpe, nevzdelané a surové masy. Posledné, čo ľavica potrebuje, je znásilňovať ľudí touto misionárskou polohou... Je to povýšenecké, snobské a nehumánne. Ľudí treba počúvať, rešpektovať a chápať. Odťažitá malomestská arogancia je typickým znakom odcudzeného liberalizmu, nie autentickej ľavice. V mnohom sú teda tieto dva svety – svet liberálnej a socialistickej ľavice – odlišné, hoci ich môže spájať boj za väčšiu sociálnu spravodlivosť, boj proti tomu najvulgárnejšiemu neoliberálnemu kapitalizmu. Sú však témy, v ktorých jednoducho nenájdu spoločnú reč: nižšie stredné vrstvy nikdy nepochopia politickú nekorektnosť robotníkov; chudobní ľudia zasa nikdy nepochopia svetoobčianske postoje liberálov. Od toho sa potom odvíjajú aj mnohé vášnivé nezhody, ktoré sa za posledné roky nakopili, či už hovoríme o ukrajinskej, gréckej či migračnej kríze.

Nestačí chcieť sociálny štát

Áno, sú veci, na ktorých sa sociálni liberáli s klasickými ľavičiarmi dokážu zhodnúť, napríklad na obhajobe sociálneho štátu. Liberálna ľavica nižších stredných tried obhajuje sociálny štát ako svoj ultimatívny cieľ, ktorým v konečnom dôsledku chráni svoje záujmy – sociálny štát napokon nikomu nepomáha viac, ako nižším stredným vrstvám, a to tým, že im sprístupňuje verejné vzdelanie, zdravotnú starostlivosť či sociálne služby. Radikálna ľavica nižších vrstiev obhajuje sociálny štát ako niečo, čo môže zmierniť utrpenie najchudobnejších, ale v konečnom dôsledku sú jej ciele ambicióznejšie – cieľom je prekonanie kapitalizmu spravodlivejším ekonomickým poriadkom. Som presvedčený, že ľavica by sa mala spájať tam, kde to dokáže, ale nemá zmysel nasilu ju spájať tam, kde rozličné triedne postoje nemôžu byť prekonané žiadnou racionálnou argumentáciou.

Calm down and read Marx again!

V konečnom dôsledku je (otvoreným alebo zakrývaným) cieľom všetkých variantov ľavicového myslenia obhajoba záujmov nižších vrstiev, a teda boj proti záujmom zbohatlíkov a vyšších stredných tried. V tomto by ľavica mala vždy držať za jeden povraz – najmä ak arogancia vyšších tried prestáva poznať hraníc. Revolúcia však nepríde ani zajtra, ani pozajtra: umelo spájať všetky ľavicové odtiene je za daných okolností zbytočným politickým luxusom. Nikto nedokáže do detailov predvídať dejinné okolnosti, za ktorých bude antikapitalistický (alterkapitalistický) boj prebiehať v budúcnosti, a preto ani nemá zmysel dávať ultimatívne odpovede na to, akú stratégiu má ľavica zvoliť. V tejto chvíli som chcel len upozorniť na to, že podstata našich hodnotových rozdielov súvisí oveľa viac s tým, aké spoločenské vrstvy ako ľavičiari obhajujeme než s tým, kto sa hrá na akého humanistu. Inými slovami, treba sa upokojiť a vrátiť späť k Marxovi... Ale o tom som už vlastne v jednej knihe písal...

Klanová politika na Slovensku (vybrané z komentárov v Ľavom spektre)

Juraj Janošovský

Priateľ má – správne – upozornil, že ľavica je priestorové určenie a v každej situácií, komunite, organizácii či dobe existuje rozdelenie na „pravicu“ a „ľavicu“. Ja k k tomu dodávam, že ak budem viesť diskusiu zoči-voči, tak moja pravica bude pri pohľade z druhej strany ľavica...

Hľadanie definície je teda predovšetkým určenie vlastného miesta a pohľadu. Seneca vraj povedal, že kde je súlad a jednota sú aj cnosti. Preto oceňujem hľadanie súladu a jednoty. Ako proces i ako cieľ...A ak som v zajatí citátov nuž to čínske: „Aj najdlhšia cesta začína prvým krokom“. Je návodom a výstrahou. Aby nebolo tisíc dlhých ciest osamelých chodcov, unavených zbytočným i krokmi.

Desať poznámok k topografii súčasnej slovenskej ľavice

1. Slovenská politika je provincionálna. Teda nie je ideologická, ale klanová. Jednotlivé „klany“ používajú, spravidla zahraničné, vzory na krytie vlastných politických záujmov. Preto častejšie sa dajú identifikovať ideologické postoje v názvoch, ako v činnosti jednotlivých strán.

1. a) permanentná dezideologizácia sa prejavuje rovnakým správaním strán pri moci. Zjednodušene: odlišnosti sa prejavujú iba v identite príjemcov politických benefitov. Ich individuálna hodnotová orientácia (napr. miera sebeckosti a ohľadu na verejnú mienku) však vytvára zreteľný rozdiel. Oficiálna (mainstreamová) ľavica je (od prevratu) reprezentovaná osobnosťami so „socialistickou minulosťou“ . Bola teda formálne sociálnejšia, ako vulgárna liberálna pravica. V poslednom období, s nástupom novej politickej generácie, vzrastá aj v tejto ľavici podiel privatizačnej a podnikateľskej elity. A to ju politicky približuje k „pravici“.

2. Na Slovensku sa oficiálna politika pohybuje (mení) zľava doprava (alebo naopak) ako celok, podľa záujmu dominujúceho mocenského centra (veľmocenského záujmu). Ten určuje politické pomery na Slovensku a poskytuje „licenciu“ na ich regionálnu realizáciu (aktuálne USA resp. Nemecko).

2. a) Politická loajalita k veľmocenským centrám umožňujú „prežívať“ slovenskej politickej elite od Uhorska - viď „Demokratov“ Janka Jesenského. Takéto politické správanie minimalizuje „straty na životoch“. Pokusy o obhajobu iných ako veľmocenských záujmov spravidla končia politickou „smrťou“.

3. Sociálne-ekonomicky je Slovensko prirodzeným prostredím pre politickú ľavicu. Preferuje jej hodnoty – solidaritu, rovnostárstvo, silné komunitné väzby, ako i skrytý odpor voči „vrchnosti“ (obmedzovaniu slobody). Nedostatkové existenčné pomery (ohrozenie chudobou a extrémne hladom) však určuje dominanciu loajality k moci. Naviac silné rodové väzby a spätosť s krajinou (a pôdou) posilňujú konzervativizmus.

3. a) Lokalizácia spoločenstva v politicky exponovanom koridore strednej Európy vystavila existenčnú stratégiu mnohým skúškam- cudzia nadvláda a mocenské konfrontácie geneticky sformovali dominantnú schému prežitia-„duby vyváľalo, osiky sa ohli...“ Aj baťko Mináč mi raz v súkromnom rozhovore na tému ako prežiť prudké zvraty (Slovenský štát/SNP, obrodný proces/normalizácia, reálny socializmus/grunderský kapitalizmus) povedal: „na Slovensku ide vždy o to zachrániť živú silu!“

4. Najčastejšou, politicky úspešnou, koncepciou na Slovensku je populistická, umiernene ľavicová politika (perónizmus).

4. a) Slovensko v danom priestore disponuje – vzhľadom k veľkosti vlastného mocenského potenciálu – len obmedzenou suverenitou. Preto tradične sa dá definovať silná otvorene kolaborujúca skupina politikov a ich strán, mainstreamová skupina vyvažujúca kolaboráciu snahou o „ľudový charakter“ politiky (malá systémová opozícia je trpená, pre prípad nepredvídaných obratov/ pre strýčka príhodu).

5. Aj pravicové strany používajú v strádajúcej, konzumne orientovanej spoločnosti populistické tézy (budujeme pomery aké sú v Rakúsku, budeme Švajčiarskom strednej Európy, budeme mať dvojnásobné platy).

5. a) Ľavica je často vykrádaná pravicovými stranami, keďže reálne nefunguje politická zodpovednosť. Voľby nie sú overením klasických politických kvalít (program, profesionalita, zodpovednosť a pod.), ale plebiscitom o garanciách konzumných nárokov. Ide teda spravidla o ovládnutie komunikácie – vytvorenie názoru na najlukratívnejšiu „ponuku“. Výsledok obvykle určuje množstvo zdrojov na komplexné manipulačné stratégie. Výsledky volieb tak určujú napr. záujmy privatizačných fondov alebo oligarchov kontrolujúcich zdroje EU.

6. Na Slovensku majú tradične aj národné strany silnú ambivalenciu na sociálne ciele (ľavicové hodnoty). Tradicionalizmus národne orientovaných síl vnáša do politiky aj konfesionálne záujmy.

6. a) Stáročné ovládanie priestoru a komunity cudzími kultúrno-politickými záujmami generuje deficit národnej kultúry a svojbytnosti. Tento deficit je často primitívne kompenzovaný národne orientovanými iniciatívami. Tie trpia na diskontinuitu elít, ich obmedzená konkurencieschopnosť sa ventiluje v expresívnych vyjadreniach a postojoch. Religiózne elity majú vyššiu mieru kontinuity, čo ich prirodzene favorizuje v tomto politickom priestore. Charakter týchto elít zasa určuje ich signifikantné ambície: katolicizmus koreluje s národnými a sociálnymi hodnotami, evanjelici tendujú k liberalizmu a zásluhovosti, židovské elity sa spravidla snažia o internacionalizáciu a teda sa programovo od týchto tendencií dištancujú.

7. Dobový vplyv – vnútená transformácia a prirodzená európska „integrácia“ určujú „oficiálnu“ politickú ľavicu. Po vlastnej transformácií a transformácii odborov sa bývalá KSS (najmä nomenklatúra) stala sociáldemokratickou stranou (SDĽ). V záujme začlenenia sa do mainstreamovej politiky účelovo prešla až na liberálne pozície (blairovská SD – tzv. tretia cesta). V rámci svojej legitimizácie sa programovo zbavila tradičných záujmov. Dôsledkom sociáldemokratizácie bol vznik novej KSS a odčlenenie Združenia robotníkov Slovenska.

7.a) Radikálna ľavica je naviac poznačená tým, že do jej priestoru boli vytlačení aj najexponovanejší predstavitelia reálneho socializmu. Títo sa snažia definovať radikálnu ľavicu ako hnutie za návrat k reálnemu socializmu. Často v dobrej viere (pri porovnaní rozvoj/úpadok Slovenska) ale aj ako dôsledok preddefinovaného

ideologického vnímania viažu značný potenciál na scholastické diskusie.

8. Po úspešnom dosiahnutí klanových cieľov (účasť na privatizácii, individuálna akceptácia pre štátnu správu a zablokovanie rizika politických procesov) sa SDĽ rozpadla. Prirodzene vznikol nový subjekt, združený okolo charizmatického lídra. Z trosiek HZDS a SDĽ, z iniciatívy miestnej oligarchie a profesionálnych politikov, uvoľnený sociálnodemokratický priestor generoval Smer-SD.

8. a) V súčasnosti vytvára Smer-SD dominantný politický subjekt, ktorý udržuje v celku najmä tlak zvonka, volebné ambície a očakávaný profit z predsedníctva SR v EU. Ľavicová časť však postupne stráca dôležité osobnosti a na ich úkor rastú ambície straníckych lídrov z podnikateľskej (liberálnej) frakcie. Situácia v Smere-SD naznačuje oslabenie vnútornej kohézie a signalizuje riziko jeho rozpadu.

9. Na periférii politiky sa pohybuje KSS. Po prevzatí „politického" dedičstva porazeného reálneho socializmu stále hľadá „politický program". Programová neurčitosť suplovaná dogmatizmom umožňuje vedeniu vytláčať nepohodlné frakcie alebo ambicióznych (schopných) lídrov mimo strany. Postupne boli vytlačení zakladatelia ZKS, redakcie Úsvitu, SZM a iní.

9. a) KSS je naďalej reprezentantom historickej „značky", vo vidieckom prostredí ťaží z rastúcej kritiky režimu, ale nemá politický potenciál (osobnosti) – až na niekoľko výnimiek – schopných organizovať a programovo zastrešovať radikálnu ľavicu. Hegemonistickými ambíciami a paralyzovaním vnútornej demokracie a diskusie udržuje slovenskú radikálnu ľavicu rozdrobenú a rozdelenú. Z vylúčených vznikol Úsvit a neskôr Vzdor-strana práce. Kým Úsvit pôsobí regionálne (relatívne úspešne), Vzdor-strana práce je generačnou konkurenciou KSS. Trpí, prirodzene, detskými chorobami, disponuje však „historickým časom" a „generačnou energiou".

10. V predvolebnom období sa účelovo mnohí aktivisti pokúšali využiť politický priestor uvoľnený liberálnou (niekedy až stredopravou) sociálnou demokraciou a konzervatívnou KSS. Väčšinou sa jedná o politické iniciatívy s insitným „ľavicovým" programom. Pohybujú sa tu mnohí skúsení organizátori, nadšenci ale aj rôzni renegáti s pestrou politickou minulosťou.

10. a) Veľmi obtiažne sa definuje ich programová orientácia. Zjavná vzdialenosť od reálnej politiky im umožňuje operovať s radikálnymi heslami (často tradičnými) bez predstavy ich uskutočniteľnosti. Hustota ich výskytu je nielen funkciou volebných termínov ale aj frustrácie spoločnosti z mainstreamovej politiky a očakávaní zmien polarity medzinárodných vzťahov.

Na záver niekoľko názorov na aktuálnu stratégiu slovenskej ľavice:

Rastúca dubióznosť režimu vytvára príležitosti pre jeho diskreditáciu. Je nevyhnutné postupne – spočiatku najmä intelektuálnym elitám - predkladať dôkazy o jeho úpadku. Slovenské elity sú nadané rýchlo vycítiť stratu historickej dominancie. Naviac je možné spochybniť osobnú angažovanosť intelektuálov na jeho obhajobe, napr. rizikom straty kredibility, statusu.

Civilizačné zmeny redefinujú nielen ekonomický mechanizmus ale aj sociologické a politické členenie spoločnosti. Analýza zmien a ich tendencií si vyžaduje čas a naviac pokusy o udržanie režimných pomerov spoločnosť vystavujú stále vulgárnejším tlakom (mocenské nástroje, mediálna manipulácia a pod.) a urýchľujú formovanie politických tried (a definovanie ich odlišných záujmov)

V organizátorskej práci je mimoriadne dôležité nevyčerpávať energiu v neplodných ideologických polemikách (neznamená to rezignovať na kritickú analýzu, na hľadanie koncepčných riešení, ale na snahu v súčasnej situácii „definovať" a monopolizovať si univerzálny ideologický program ľavice). Naopak, je potrebné budovať osobné vzťahy a overovať ich v spoločnej aktivite. Budovať akčnú jednotu – je jedno či mačka, ktorá chytá myši, je čierna alebo biela, dôležité je, aby chytala myši! Dosiahnuť – hoci malý – politický úspech, za účasti spektra ľavicových aktivistov a strán (napr. odpor voči NATO cirkusu, zdraviu ako tovaru, strate formálnej suverenity a pod.).

V posledných parlamentných voľbách išlo najmä o snahu režimu potvrdiť svoju legitimitu. Preto si myslím, že programové odmietnutie volebnej inscenácie (založenej na pseudodemokratických mechanizmoch, mediálnej manipulácii, vplyve oligarchov a i.) by bolo do budúcna zrozumiteľnou a efektívnou politickou akciou. Jedna z možných predstáv je tiež účasťou na voľbách (prezentáciou – zaznačením sa do volebných zoznamov) oceniť volebné právo, zároveň však odmietnutím hlasovania – napr. vhodením prázdnej obálky – delegitimizovať režim a dištancovať sa od volebnej frašky.

Neproduktívnosť pojmu národ v kontexte kapitalizmu (prevzaté zo Slova)

Martin Kráľ

Pojem národ v súčasnom období zažíva vzrastajúcu popularitu a frekvenciu používania. Vracia sa do všeobecnej rozpravy, aby tu, údajne ozdravne, pôsobil a pomáhal nám pri riešení väčšiny spoločenských problémov. Nezanedbateľná skupina ľudí vkladá do tohto pojmu značnú nádej. Miera týchto očakávaní sa rovná minimálne intenzite emócií, ktoré v nich skúmaný pojem vybudzuje. Žiaľ, pojem národ je neproduktívny, priam sterilný. Uvažujte o akomkoľvek súčasnom spoločenskom, ekonomickom či ekologickom probléme a následne vytvorte riešenie. Operovali ste pojmom národ? Potrebovali ste ho? Bol tento pojem východiskom, alebo nevyhnutným prvkom riešenia aspoň jedného problému? Mne sa tento pojem nepodarilo zapasovať do odpovede na žiadny spoločenský nedostatok. Súčasnosť je definovaná dvoma závažnými problémami: ničením životného prostredia a majetkovou nerovnosťou, pričom obidva tieto fenomény spája spoločný menovateľ: kapitalizmus. Ak opustenie kapitalistického ekonomického usporiadania chápeme ako základ riešenia väčšiny spoločenských problémov, potom vo vzťahu k tomuto procesu treba hodnotiť aj použiteľnosť skúmaného pojmu národ. Vo všeobecnosti bolo prekonanie kapitalizmu jeho kritikmi chápané dvojako. Jedna skupina navrhovala radikálnu spoločenskú premenu prostredníctvom prebudenia revolučných más. Druhá skupina, prvou označovaná za buržoáznych reformistov, akcentovala postupný prerod spoločenského poriadku. Avšak bez ohľadu na preferenciu tempa spoločenskej zmeny pojem národ zostáva nefunkčný. Riešenie nami identifikovaných problémov (poškodzovanie životného prostredia a nerovnosť) nevyhnutne vyžaduje len operovanie pojmami „spoločenská trieda“ alebo „skupina“. Avšak ani jeden z uvedených pojmov v sebe nutne neukrýva ideu národa. Pretože polarizačným činiteľom nie je etnická príslušnosť, ale rozpor bohatstva a chudoby, konflikt výroby a životného prostredia. Pojem národ sa vďaka vzájomnej globálnej ekonomickej závislosti stáva takmer kontradikciou riešenia problému. Akákoľvek náhla snaha ekonomicky sa oddeliť od zvyšku sveta by rezultovala v nemožnosť exportovať výrobné prebytky, ako aj nedostatok spotrebného tovaru pre plynulé fungovanie výrobnej sféry na národnej úrovni. Hrdé, etnicky čistulinké spoločenstvo by zakúsilo nesmiernu úroveň chudoby a nedostatku. Keďže súčasná komplexnosť výroby vyžaduje medzinárodnú spoluprácu, uzatváranie sa do národných hraníc zároveň znamená vzdanie sa podielu na využívaní aktuálnej úrovne technologického rozvoja. Príklad: Čína je nielen dielňou sveta, ale aj krajinou s 95-percentným podielom na ťažbe vzácnych kovov, nevyhnutných na výrobu modernej elektroniky. My potrebujeme čínsku elektroniku, aby sme obstáli vo svetovej konkurencii, zároveň však Čína potrebuje externý dopyt, pretože masívne prebytky sú neabsorbovateľné vnútorným trhom. A klamné predstavy o výrobnej sebestačnosti Slovenska by sa tak skončili pri triviálnej neschopnosti uskutočniť hovor.

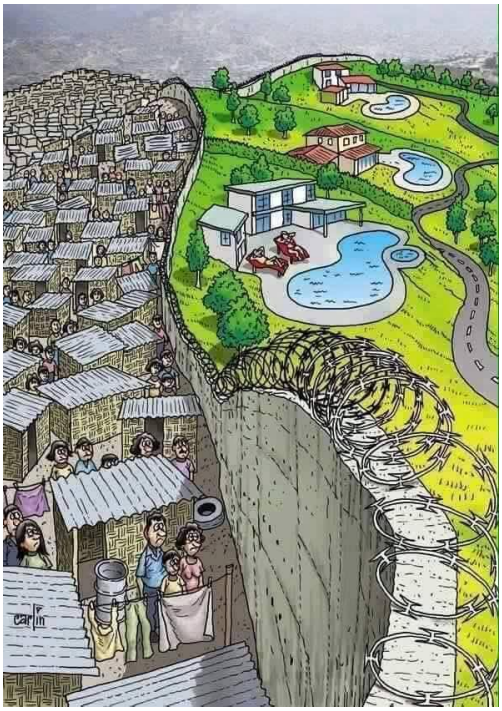

Iluzórnosť použiteľnosti pojmu národ sa naplno prejavuje pri snahe čeliť narastajúcim ekologickým hrozbám. Prepojenosť celej biosféry znamená nevyhnutný prenos negatívnych dôsledkov drancovania životného prostredia z územia koristníckeho národného spoločenstva na biotopy lokalizované na území národa s mimoriadnou úrovňou ochranou krajiny a živočíchov. Rádioaktívne žiarenie, exhaláty priemyslu, ropné škvrny či postupný kolaps potravinového reťazca sa rozširujú v protiklade k požiadavkám národného sebaurčenia, celkom bez ohľadu na národné hranice. Poďme ďalej. Uvažujme o riešení kapitalizmu ako návrate k lokálnym ekonomikám. Potrebujeme v tomto prípade pojem národ? Nie bezpodmienečne. Pretože lokálna ekonomika je nevyhnutne definovaná len geografickým vymedzením, nie etnickou homogenitou osídlenia danej oblasti. Teda, ak myslíme na relatívne samostatné ekonomické celky vytýčené regionálnou pôsobnosťou ako nutné východisko, potom národnostný profil tejto výrobno-spotrebnej jednotky môže byť veľmi diverzifikovaný. Samozrejme, uvedený argument je pravdivý len na úrovni výrokovej logiky. Prax spolužitia favorizuje etnickú rovnorodosť ako faktor ekonomického rozvoja (Alesina & La Ferrara, 2005; Delhey & Newton, 2005). Avšak ani uvedený fakt nepremieňa funkcionalitu pojmu národ vo vzťahu k problémom exploatácie životného prostredia a nerovnosti.

Na záver je nevyhnutné dopovedať niektoré marginálie pre nadšených používateľov pojmu národ.

1. Predkladaný článok nie je prvoplánovým nabádaním na ľavicový internacionalizmus. Mojou snahou je eliminovať v spoločenskej debate pojmy zamedzujúce odhalenie a nachádzanie riešenia skutočných problémov.

Myslenie v pojmoch národa nevyhnutne implikuje vymedzovanie sa voči iným národnostným celkom, pričom daný proces zároveň požaduje priestorové ohraničenie a mocenské jednotky, zastupujúce národné spoločenstvo. Národné bytie je tak determinované jestvovaním zastupiteľských orgánov, represívneho štátneho aparátu a v neposlednom rade armádou, touto poslednou obrankyňou periodicky ohrozovanej (kým asi?) národnej identity. Opustenie pojmu národa v kontexte riešenia podstatných problémov súčasnosti nie je zastieranou požiadavkou zániku národných spoločenstiev či straty národnej príslušnosti. Znamená len odhalenie falošnosti mámivých

predstáv nepoddajne a pevne zomknutého spoločenstva, šírených mocichtivými egoistami.

2. Článok taktiež žiadnym spôsobom neneguje a neznevažuje všetko späté s národom a jeho existenciou. Pojem národ má svoje opodstatnenie a substanciálne jadro. Avšak v kontexte nami vytýčených problémov je nepoužiteľný. Touto neupotrebiteľnosťou, samozrejme, nestráca svoje opodstatnenie, rovnako nezaniká jeho označovanie. Podobne ako prostredníctvom pojmu trojuholník nemožno vypočítať objem valca, aj keď pojem trojuholník dokonale postačuje v iných kontextoch, neumožňuje pojem národ riešiť antagonizmy kapitalizmu. Jednoducho, pojem národ nestráca touto kritikou svoj heuristický potenciál, tento však objavujeme mimo množinu problémov asociovaných s kapitalizmom.

Použitá literatúra:

Alesina, A., & La Ferrara, E. (2005). Ethnic Diversity Economic Performance. Journal of economic literature, 43(3), 762-800. Delhey, J., & Newton, K. (2005). Predicting cross-national levels of social trust: global pattern or Nordic exceptionalism?. European Sociological Review, 21(4), 311-327. doi: 10.1093/esr/jci022

Ako volí mládež na Západe a na Slovensku

Komentár J.Stiglitza doplnil Ladislav Hohoš

V štruktúre volebných výsledkov na oboch brehoch Atlantiku mladí ľudia volili zásadne odlišným spôsobom ako ich rodičia. Joseph Stiglitz si všimol túto novú generačnú priepasť - preto generačnú, lebo sa nezakladá na príjme, vzdelaní alebo pohlaví. Dôvodom je, že sa líšia životy starších a mladších, majú rôzne minulosti a vyhliadky. Položil si otázku, prečo západná mládež volí ľavicu: studená vojna im už nič nehovorí, zmenil sa význam slova „socializmus“. Akceptujú vytváranie spoločnosti, v ktorej fungujú spoločné záujmy, starostlivosť o druhých a o prostredie, v ktorom ľudia žijú. Nevydarené experimenty so socializmom z minulosti nič nehovoria o pokusoch nových, ani sa na ne nepodobajú.

Uvedené znamená generačný konflikt, ktorý v pokojných dobách vystačí s ressentimentom, ale naberá dynamiku v ére zmien a prevratov. Bola by to vďačná téma, už len pripomenúť revolučných študentov v päťdesiatych a deväťdesiatych rokoch, niekedy by sa našla podobnosť. Zhrniem však argumenty popredného amerického ekonóma a kritického publicistu, ktorý v roku 2000 založil *Iniciatívu na politický dialóg* ako think tank pri Kolumbijskej univerzite. Američania a Európania z vyššej strednej triedy prežili dobrý život. Pri nástupe do pracovného veku ich čakali dobre ohodnotené miesta a mali na výber. Nemuseli rozmýšľať, ako dlho budú musieť bývať u rodičov, kým si budú môcť dovoliť nasťahovať sa do vlastného, nemuseli odkladať skorý sobáš ani kúpu domu a dočkali sa primeranej penzie. Oprávnene očakávali, že sa budú mať lepšie než ich rodičia. Prostredníctvom kapitálového zisku zo svojich domov často zarobili viac než prácou.

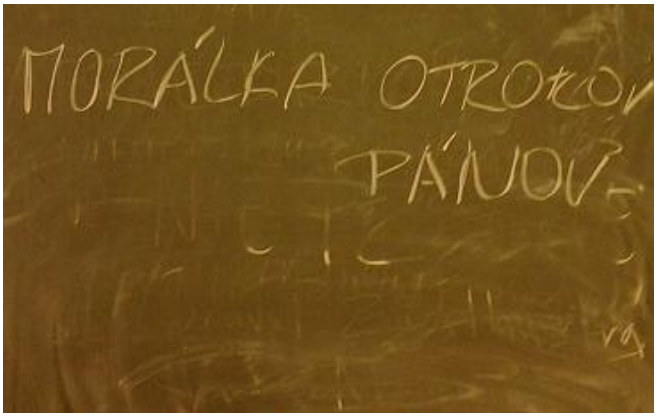

Dnes sú očakávania mladých ľudí opačné, **po celý život ich čaká pracovná neistota**. **Absolventi vysokých škôl ťažko hľadajú zamestnanie, radi prechádzajú neplatenými stážami.** Pokiaľ si stáže na rozdiel od chudobnejších kolegov môžu dovoliť. Mladí absolventi vysokých škôl sú zaťažení dlhom, čim sú chudobnejší, tým viac dlhujú. Nemôžu si vyberať prácu, aj dvadsať rokov ich ťažia vysokoškolské pôžičky a kúpa domu je vzdialený sen. Nemyslia na penziu a keby mysleli, tak by sa zhrozili vzhľadom na mizerné úrokové sadzby, koľko by potrebovali nahromadiť na slušný život. Potomkom vyššej strednej triedy sa môže dariť dobre, pokiaľ zdedia bohatstvo od svojich rodičov. Takže dnešní mladí ľudia nazerajú na svet optikou generačnej spravodlivosti. Sú to mladí ľudia, ktorí pilne pracovali, veľa času venovali štúdiu s výbornými výsledkami. Majú pocit sociálnej nespravodlivosti. Dojem, že ekonomická hra je zmanipulovaná, silnie pri pohľade na bankárov. Títo spôsobili finančnú krízu a chorľavé hospodárstvo, poberajú obrovské mimoriadne odmeny a neboli a nie sú braní na zodpovednosť. Dopúšťajú sa stále masových podvodov, ktoré nikto nevníma. Politická elita sľubovala, že „reformy“ prinesú prosperitu, čo sa aj stalo, ale len pre horné 1% najbohatších. Ostatným vrátane mladých namiesto nevídanej prosperity nastala nevídaná neistota.

Stiglitz presne definoval našu politickú súčasnosť: **sociálna nespravodlivosť bezprecedentného rozsahu, obrovská nerovnosť a strata dôvery v elity.** Z uvedeného vyvodil, že preto v Európe strácajú *stredo*ľavé a *stredo*pravé strany. Amerika sa nachádza v podivnej situácii. Na jednej strane prezidentskí kandidáti republikánov súperia v demagógii nedomyslenými návrhmi, ktoré by situáciu ďalej zhoršili. Na druhej strane demokratickí kandidáti majú zmysluplné návrhy na zmeny stavu vecí, lenže iba pokiaľ by sa im tieto podarilo presadiť v Kongrese. Bernie Sanders a Hillary Clintonová navrhujú reformy, ktoré by zabránili finančnému systému zdierať tých, ktorí tak či onak vedú prekarizovaný život. Majú pripravené aj zásadné reformy, ktoré by zmenili spôsob financovania vyššieho vzdelávania v USA. Treba však urobiť viac, aby si dom mohli kúpiť bez príspevku rodičov a aby mali zabezpečenú penziu. A to navzdory svetu, do ktorého sme

vstúpili, svetu vrtochov akciového trhu a nulových úrokov. Ak sa ekonomike nebude dariť oveľa lepšie, mladí ľudia nenájdu cestu na trh práce. Oficiálna miera nezamestnanosti v USA 4,9% maskuje oveľa vyššiu skrytú nezamestnanosť, ktorá udržiava nízke mzdy. Pán Stiglitz končí tým, že mládež vníma absenciu medzigeneračnej spravodlivosti a je oprávnene rozhorčená.

A ako volili mladí ľudia na Slovensku?

Boli to voľby protestné. Každý politológ vie, že rozdiel medzi ľavicou a pravicou sa v súčasnosti jednoducho a transparentne definovať nedá, aj voliči sa rozhodujú podľa konkrétnej situácie a nerozmýšľajú primárne na osi Ľ-P. Myslím, že skôr sa dá rozlíšiť záujem na zachovaní statu quo v nejakej podobe a záujem na jeho zmene. Potom sa dajú rozohrať viaceré scenáre.

Hneď po minulých voľbách, v ktorých strana Smer nie vlastnou zásluhou získala absolútnu väčšinu, som bol toho názoru, že treba myslieť na budúce voľby a možných koaličných partnerov. Už pred štyrmi rokmi bolo evidentné, že táto konštelácia je neopakovateľná. Monopol na ľavicovú časť politického spektra sa vypomstil, mohla a mala vzniknúť politická strana typu *Die Linke*. Hlasy, ktoré by táto ľavicová strana, nazvem ju *Vízia,* získala, chýbajú na vytvorenie ľavicovej koalície. Kam sa rozptýlili, sa dá ľahko odhadnúť. Slovenské voľby nie sú o programoch, ale o osobách. Napokon na to, aby sa strana dostala do parlamentu, program mať nemusí, stačí dobre nastavená kampaň. Napriek tomu sa pokúsim naznačiť, aké by asi mali byť jej základné programové východiská.

Fiktívnu stranu som nazval *Vízia* preto, lebo by mala byť orientovaná na budúcnosť. Totiž budúcnosť v strednedobom horizonte, v ktorom sa dokáže zmysluplne pohybovať futurológia, je a bude dramatická. Čas sa zhusťuje, zmeny akcelerujú, výsledky budú čoraz menej predvídateľné; „čierna labuť“ nepredstavuje len „divokú kartu“ s extrémne malou pravdepodobnosťou a fatálnymi dôsledkami, ale hrozí stať sa štandardom. Zaklínadlo rastu je neudržateľné, vymkol sa z rúk a ekonomické teórie zlyhali. Orientácia na budúcnosť znamená vo všeobecnej rovine revolučnú transformáciu alebo transformačnú revolúciu, ide o alternatívu vznikajúcej *plutokratickej oligarchie*. O tom by sa dal napísať teoretický traktát. Kapitalizmus je v štádiu kumulovaného úpadku, vynárajú sa alternatívy, niektoré hrozivé, iné nádejné. Treba jednoznačne povedať, že naľavo je dnes ten, kto sa neuspokojí len s vylepšovaním - presnejšie - „zachraňovaním“ kapitalizmu, čo môže predlžovať agóniu, ale je za kvalitatívnu zmenu v podobe samoučiacej a samosprávnej spoločnosti s technológiami štvrtej priemyselnej revolúcie, s deglobalizáciou a relokalizáciou, atď. (Ak sa nájdu osvietené elity, ktoré podľa receptu Josepha Kennedyho presadzujú reformy, aby si udržali postavenie, treba ich v tomto podporiť a nepostupovať sektársky.)

Dôležitejšie pre program Vízie za súčasnej situácie v našej krajine je naznačiť divergentnú alternatívu blízkej budúcnosti Slovenska. Súčasné politické strany sú všetky spokojné, máme dočasnú konjunktúru, ktorú nám zabezpečuje ďalší prírastok do monopolného automobilového priemyslu. Treba si položiť elementárnu otázku – dokedy? Ide o to, že sme ako malá outsourcovaná ekonomika extrémne závislí od najmenších výkyvov ponuky a dopytu jedného produktu. Varovný scenár Detroit nás môže nemilo prekvapiť. Začať by sa mohlo opatreniami, ktoré by zmierňovali outsourcing, čo ľudia pociťujú ako nespravodlivo nízky príjem vo vzťahu k dosiahnutej úrovni produktivity. Na to treba mať koncepciu, napríklad Futurologická spoločnosť vypracovala návrh vodnej stratégie s využitím prirodzeného bohatstva, ktoré máme. Zárodky nového sú vždy krehké, inovácie treba spočiatku podporovať, aby sa stali konkurencieschopnými. Takže štátne subvencie neponúkať tým, ktorí outsourcujú zisk, ale skôr inovatívnym malým a stredným podnikateľom. Program pre živnostníkov, ktorých sa treba zastať, má iba jedna pravicová strana. (Samozrejme, väčšina z nich nie je inovatívnych, pôsobia buď v službách, alebo sú nútení predávať svoju pracovnú silu cez agentúry.)

Oveľa viac a systémovo treba podporovať a rozvíjať družstevníctvo, začať znovu uvažovať o tom, čo sme už mali, o aspoň minimálnej potravinovej sebestačnosti. Skoncovať s deštrukciou tzv. nevýrobných sektorov (terminológia z doby minulej). Ide napríklad o školstvo, zdravotníctvo a vedu, ktoré sú rozhodujúcimi rozvojovými faktormi v znalostnej spoločnosti. Prestať držať akadémiu vied pod krkom limitom, ktorý núti prepúšťať, hlavný problém je v ľudských zdrojoch (terminológia z doby súčasnej) a nie v dostupnosti nejakého prístroja. Financovať iba výstupy vedy pre prax znamená zlikvidovať základný výskum a teda vedu ako takú. Pokiaľ ide o zamestnanosť, jej udržiavanie tradičnými prostriedkami vedie do slepej uličky. Totiž nástup nových technológií bude produkovať nezamestnaných, ktorí nemajú kam prejsť ako svojho času z priemyslu do služieb, verejný sektor ich neprijme. (Preto zhrozenie v Davose 2015.) Takže diskutovať o univerzálnom základnom príjme. A o sociálnej spravodlivosti, začať by sa mohlo zdaňovaním finančného kapitálu, ako navrhuje T.Piketty.

Mám jeden návrh pre nového ministra hospodárstva tentoraz koaličnej vlády. Nech sa postará o zrušenie účelovo prijatého zákona, ktorý vznikol v roku 2014 ako kazuistika pre jedného oligarchu, že investičnú pomoc nad 200 miliónov € ani len *neprerokuje* vláda. Navyše tento druh pomoci by mal byť v útlmovom režime, keďže nenapĺňa a nikdy nenapĺňal zámery, pre ktoré bol prijatý, deformuje podnikateľské prostredie, poškodzuje domácich podnikateľov. A v neposlednom rade nie je strategicky nastavený na žiadúcu budúcnosť. Nezamestnanosť znižuje len efemérne. Politici si príliš draho kupujú čas. Automonokultúra má hegemóniu vo vzťahu k ostatným sektorom, neostáva priestor na systematickú inovatívnu podporu malého a stredného podnikania. Automobilový priemysel síce jednou revolučnou zmenou prechádza, robotizácia je

vyvrcholením tretej vlny, bude však doznievať v konfrontácii so štvrtou technologickou revolúciou, ktorá je radikálne kvalitatívne odlišná. Pertraktovaná vodná stratégia umožňuje formovať zárodky nového, vytvára inovatívny rámec pre štvrtú vlnu v našich špecifických podmienkach.

Otázkou najbližšej budúcnosti je, ako ľudstvo dokáže využívať výdobytky „všeobecného intelektu“, o čom prorocky písal Marx v súvislosti s premenou vedy na bezprostrednú výrobnú silu. Marx si predstavoval emancipáciu ľudstva, nejde však o historickú nevyhnutnosť. Napokon globálna plutokratická oligarchia tak či onak smeruje k deštruktívnej finančnej katastrofe na základe schopnosti generovať zisk na základe totálneho oddelenia od reálnej ekonomiky. Konštruktívne ekonomické aktivity nielenže nie sú potrebné, ale sú prekážkou tohto šialeného počínania. Oni dobre vedia a odskúšali si v praxi nielen to, že nebudú bratí na zodpovednosť, ale sú si istí, že keď bublina spľasne a bude treba zaplatiť účet, zaplatia to za nich občania ako v gréckom protektoráte. Darmo Benjaminov Angelus Novus bezmocne trepoce krídlami... Na Slovensku by sme potrebovali výskumné pracovisko globálnych štúdií a politický subjekt, ktorý by videl do budúcnosti, v ideálnom prípade aby takýchto subjektov – občianskych združení ale aj politických strán schopných vizionárstva - bolo viac v celej šírke politického spektra.

Referencie:

J.Stiglitz©Project Syndicate
https://forumsk.wordpress.com/2016/03/15/ladislav-hohos-alternativa-a-spomienka-na-tlacovinu-par-cisiel-ktorej-sme-improvizovali-v-roku-1994/
http://nezavisli.blogspot.cz/2014/08/dobyvanie-renty-je-typickym-znakom.html
http://www.noveslovo.sk/prispevok-v-blogu/Stvrta_priemyselna_revolucia

Tma na konci tunela (prevzaté zo Slova)

Michal Frič

Tento text je predovšetkým odpoveďou na prosbu mojich zahraničných priateľov o stručný komentár k posledným slovenským parlamentným voľbám. Vôbec som nemal v pláne komentovať ich verejne pre tento časový odstup. Z rovnakého dôvodu sa musím čitateľovi vopred ospravedlniť za množstvo všeobecne známych informácií, kvôli čomu som bol donedávna rozhodnutý text na Slovensku nepublikovať. Nakoniec by sme sa mali všetci seriózne Áno – publikovať celý článok kvôli rozumne, ale lepší spôsob, ako sa s som však nadobudol presvedčenie, že zamyslieť aspoň nad jeho záverom. jednej pasáži nevyzerá veľmi myšlienkou v nej obsiahnutou

Predvolebné očakávania

Nemalo sa konať žiadne volebné prekvapenie. Prieskumy verejnej mienky, domáce a zahraničné médiá, ale aj politológovia predpovedali síce nižší, no stále presvedčivý zisk volebných hlasov pre vládnu stranu. Diskutovalo sa tak najmä o podobe budúcej vlády Smeru, na ktorú mali mať rozhodujúci vplyv predovšetkým preferencie SNS, KDH a strany Sieť. Existovala tiež určitá nádej pre pravicu v podobe zlepenca – terminus technicus zavedený premiérom Ficom pejoratívne pomenúvajúci koalíciu strán s rozdielnymi politickými hodnotami, no spoločným cieľom vládnuť. V podstate sa neočakávalo iné, než mierne posilnenie opozície na úkor vládnej strany. Volebné výsledky však nakoniec vykreslili úplne inú realitu.

Výsledky

Smer prepadol viac, než sa čakalo. Kým vo voľbách 2012 získal rekordných 44,41% hlasov, teraz spadol pod hranicu 30% (hlasovalo zaň 28,28% voličov). Naopak, liberálna SaS posilnila zo 6,66% na 12,10% a konzervatívci z OĽaNO dosiahli 11% oproti predošlým 8,55%. Výrazný úspech zaznamenala SNS. Táto, ešte pred voľbami mimoparlamentná strana, sa po posledných voľbách teší z priazne 8,64% voličov. Pred voľbami by tiež málo kto hádal, že sa do parlamentu nedostane jedna z najstabilnejších politických strán Slovenska: Kresťanskodemokratické hnutie (KDH). Aby prekvapení nebolo málo, strana Sieť, do volieb považovaná za najsilnejšiu pravicovú stranu, len tesne prekročila prah zvoliteľnosti zo ziskom 5,6% hlasov. Aj Most-Híd veril v lepší výsledok, než je 6,5%. Naopak, svoju spokojnosť s volebnými výsledkami neskrýva milionár Boris Kollár, ktorý je známy tým, že deväť detí splodil s ôsmimi rôznymi ženami. Svoju stranu výstižne pomenoval Sme rodina a hoci ju založil len 4 mesiace pred voľbami, hlasy jej odovzdalo 6,6% voličov. Šok volieb som ponechal nakoniec. V roku 2016, prvýkrát od roku 1945, zasadá do slovenského parlamentu strana, ktorej členovia sa netaja svojimi sympatiami k Hitlerovi, slovenskému fašistickému štátu, neskrývajú rasistické a xenofóbne názory. Výsledok 8% pre Kotlebovu Ľudovú stranu naše Slovensko (ĽSNS) nie je pritom zanedbateľný.

Príčinu nepresných predvolebných odhadov treba vidieť vo vysokej miere voličov rozhodujúcich sa na poslednú chvíľu a dvojtýždňovom moratóriu na predvolebné prieskumy, pričom nečakaná vysoká volebná podpora ĽSNS môže spočívať aj v neochote opýtaných informovať o svojej podpore tejto strany v predvolebných prieskumoch. Väčšina politických analytikov sa zhoduje, že za oslabením vládnej strany a posilnením jej najväčších kritikov (SaS a OĽaNO-NOVA) stojí:

-venovanie väčšej pozornosti vlády utečeneckej kríze než domácej politike

-rozdiel medzi prezentovanými úspechmi vlády, hospodárskymi a

sociálnymi ukazovateľmi a ich reálnym dopadom na obyvateľstvo
-očividné prepojenie vlády skôr s podnikateľskou vrstvou než bežnými občanmi
-premiér osobne hovorí o únave politického materiálu (voľby vyhral už tretí krát po sebe),

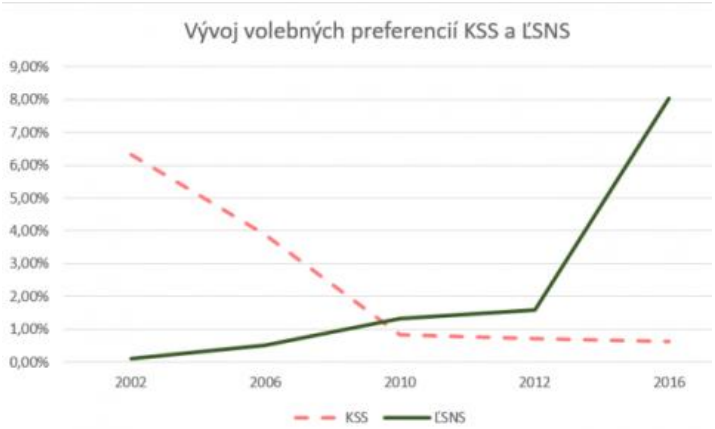

svoju úlohu zohralo aj vedenie predvolebnej kampane, ktorej súčasťou sa stali protivládne protesty učiteľov a zdravotných sestier.

Príčin nečakaného úspechu neštandardných strán, predovšetkým však ĽSNS, existuje podľa analytikov hneď niekoľko. V prvom rade poukazujú na regionálne rozdiely a stále vysokú mieru nezamestnanosti. Jej celková hodnota presahuje 10%, niektoré okresy však evidujú viac než 20 % nezamestnaných. Prieskumy tiež poukazujú na stratu dôvery voličov v štandardné strany riešiť ich problémy. Pátranie po príčinách úspechu ĽSNS prinieslo znepokojujúce zistenia, týkajúce sa úrovne historických poznatkov slovenskej mládeže, za čo nesie vinu i bagatelizovanie fašistických zverstiev v samotnom vyučovacom procese.

Toto odhalenie v kombinácii s frustráciou slovenského voliča, nízkou životnou úrovňou v chudobných regiónoch, s prirodzeným sklonom mladých k hľadaniu radikálnejších riešení dáva čiastočnú odpoveď i na prvý pohľad nepochopiteľné úspechy ĽSNS v obciach, obyvatelia ktorých sa za druhej svetovej vojny stali obeťami najbrutálnejších masakier v celej histórii slovenského národa. Napríklad v obci Ostrý Grúň, ktorú v januári 1945 protipartizánske jednotky vypálili po tom, čo povraždili väčšinu obyvateľov vrátane žien a detí, získala ĽSNS takmer 17% hlasov – dvojnásobok celoslovenského priemeru.

Pohľad zľava

Pri kritickom pohľade na politické spektrum nového slovenského parlamentu ako prvé zarazí absencia ľavicového politického subjektu. Smer, hoci presadzuje najsociálnejšiu agendu, za taký považovať nejde. V prvom rade pre uprednostňovanie pragmatických a populistických krokov pred realizáciou jasnej prosociálnej politiky. V druhom rade preto, že po spojení so stranami Most-Híd, SNS a Sieť (a vytvorení nového, predtým Ficom toľko zosmiešňovaného zlepenca) stráca podstatnú časť aj zo svojej stredoľavej orientácie. Posledné voľby, v ktorých mala svoje zastúpenie radikálnejšia ľavica, sa konali v roku 2002. Aspoň tak bola kedysi vnímaná Komunistická strana Slovenska, ktorá v nich získala 6,33% voličských hlasov. Dnes ide o marginálny politický subjekt ovládaný úzkou skupinou neodvolateľných ľudí. Za 14 rokov sa im podarilo cielene zredukovať členskú základňu strany z 22 000 na 1 000 členov, z ktorých je prevažná väčšina v dôchodkovom veku. Skupine sa rovnako úspešne podarilo zlikvidovať mládežnícku organizáciu. Táto, na prvý pohľad vnútorná záležitosť jedného politického subjektu má na slovenskú spoločnosť nezanedbateľný dopad: komunisti mávali veľmi dobre organizovanú a širokú členskú základňu, ktorá najmä v chudobných regiónoch dokázala plniť nielen politickú, ale aj sociálnu, vzdelávaciu a kultúrnu úlohu. Jej odchod znamená odovzdanie tohto obrovského priestoru so stovkami tisíc frustrovaných ľudí do rúk fašistom.

Je náprava možná?

V strednodobom horizonte určite nie. A aj z dlhodobého hľadiska je ťažké byť optimistom. Povolebná situácia Slovenska je totiž výsledkom dlhodobo zle nastaveného systému – či už politického, vzdelanostného alebo hodnotového. Systému, v ktorom sa do parlamentu majú najväčšiu šancu dostať politickí podnikatelia a kriminálnici. Systému, v ktorom si študenti mýlia holokaust s výrubom stromov a meno prezidenta fašistického slovenského štátu spájajú s futbalom. Systému, ktorý mladých učí čítať a počítať, nehovorí im však nič o príčinách a dôsledkoch chudoby či priepastných hospodárskych a sociálnych rozdieloch medzi ľuďmi všeobecne. Pokiaľ neuzrie svetlo sveta politický subjekt schopný zmeniť tento systém, bude vplyv kombinácie frustrovaný volič + nezáujem politických strán o jeho problémy + voľná ruka pre extrémnu pravicu v našej spoločnosti **čoraz citeľnejší.**

Od neoliberalizmu k neoľudáctvu (prevzaté zo Slova)

Otáznik nad legitimitou hnedo-modrého výsledku parlamentných volieb

Karol Krpala

Oficiálne analýzy vstupu extrémistov do parlamentu spravidla zahmlievajú systémové príčiny tohto javu. Prienik Kotlebu do oficiálnej politiky najprv na regionálnej a potom na štátnej úrovni nie je len výsledkom jeho šikovnosti a ani sa nedá pripísať zvlášť vysokému sklonu Slovákov podporovať hnedé názory.

Je to najmä výsledok toho, že neoľudáci dostali mediálno-politický priestor, ktorý im umožnil verejnú, politickú existenciu a ktorý bol nedosiahnuteľný pre iné v tom čase podobne relevantné subjekty. Po zvolení Kotlebu za župana sa priestor v médiách pre neho zmenšil, aj v reakcii na kritiku istých médií za jeho zviditeľňovanie. Stále ho však dostával v dostatočnej miere ako župan i politik. Aj pomocou internetu dokázali neoľudáci nadviazať na výrazné mediálne zviditeľnenie z rokov 2009 – 2013, keď to často pôsobilo dojmom, že niektoré hlavné médiá propagujú ich aktivity. Pomohli aj neoľudácke médiá, ktorých vzniku, na rozdiel od ľavicovej tlače, nič nebráni a pomaly sa stávajú okrajovou súčasťou hlavného prúdu. Odkiaľ získali extrémisti financie na existenciu, sa ani nepýtame.

Niekto môže a iný nie

Neoľudáci by politicky neexistovali, ak by dostali podobne nijaký mediálno-politický priestor ako ostatné subjekty s potenciálom osloviť protestné hlasy. Ak by, naopak, aj iné v tom čase podobne relevantné subjekty dostali rovnaký politický priestor, ako mal Kotleba, v ich množstve by zanikol a sotva by niekoho oslovil. Pre Kotlebu sa politický systém otvoril, kým pre iných zostal uzavretý. Kotleba relatívne najviac ťaží z tábora antisystémových hlasov, čo ho oddeľuje od Kollára alebo Matoviča, ktorí sa pohybujú v rámci systému a ktorým vďaka ich uličníckej rétorike médiá nesprávne pripisujú akési „protestné“ charakteristiky. Kollára a Matoviča je možné označiť ako „trucové“ hlasy, kým Kotlebu ako „protestný“. Zisk ĽSNS a Kotlebu na úrovni menej ako 5% podpory zo všetkých oprávnených voličov, nie je až taký vysoký, ak vezmeme do úvahy veľký potenciál protestných hlasov v spoločnosti. Nikdy by ich však neoslovil, ak by mu to systém neumožnil tak, ako to neumožňuje iným. Neextrémistický subjekt s reálne systémovo-kritickým programom by dokázal osloviť podstatne viac ľudí. Pr e taký však politický režim otvorený nie je. Politické subjekty naľavo od Smeru v minulosti nedostali nijaký politicko-mediálny priestor a v prípade ich nábehu prekročiť určitú úroveň volebnej podpory boli postavené volebné atrapy, ktoré rozložili ich podporu vo voľbách. Systémovými nástrojmi teda bolo zabránené ich vstupu na oficiálnu politickú scénu. Pre neoľudákov je však systém dlhodobo otvorený.

Augusto Pinochet, niekdajší čilský pravicový diktátor

Jednoznačná vina politického systému

Oficiálne mediálne tance okolo nástupu fašistov do parlamentu sú v tomto kontexte hrubo manipulatívne, ak nie rovno pokrytecké. Ak by neofašisti získavali 20 – 30% podpory, môžeme sa baviť o tom, kde v spoločnosti zlyhala socializácia. Ale spoločnosť, kde existuje menej ako 5%-ný potenciál pre podporu extrémistu, je na dnešné pomery takpovediac úplne v poriadku. V poriadku nie je to, že systém vytvoril podmienky, aby extrémista tento mizivý potenciál politicky plne využil. Hoci na druhej strane režim nemá problém úspešne eliminovať podstatne väčší potenciál neextrémistickej systémovej kritiky. Chyba teda nie je v občanoch. Príčinou nástupu extrémistov do oficiálnej politiky je systém, ktorý im to umožnil, hoci mnohým iným to neumožňuje. Pritom ak by tu bola možná verejná existencia neextrémistickej kritiky systému, táto by odčerpala značný potenciál pre tú extrémistickú. Uzavretosť systému pre ľavicu a otvorenosť pre hnedú pravicu sú tak nielen kontrastujúce, ale aj vzájomne prepojené javy. Takzvaný „fenomén Kotleba“ je v skutočnosti systémovým fenoménom a vypovedá o tendenciách vývoja politického režimu, nie spoločnosti. Pokiaľ je verejný politický priestor pre akýkoľvek iný kritický hlas prakticky uzavretý a pritom sa vrúcne otvorí pre jedného „protestne“ sa tváriaceho neoľudáka, potom nie je na tom nič zvláštne, ak sa mu podarí získať pár percent na to, aby sa dostal do parlamentu. Skutočným fenoménom je pokrytectvo režimu, pre ktorý je prijateľnejšie dať politický priestor neoľudákom, ako rešpektovať reálnu systémovú kritiku a názorovú pluralitu spoločnosti.

Modro-hnedá „pluralita“ ako bezpečnejší variant pre hegemóniu pravice

Kotlebovci ťažia z antisystémových hlasov, no v skutočnosti nie sú antisystémovou stranou a bolo by nebezpečné obdariť ich týmto puncom, z ktorého môžu ťažiť. Sú len protestnou stranou, ktorá má k antisystémovosti oveľa bližšie ako iné subjekty s „trucovým“ imidžom, ktorých existencia je možná vo verejnom politickom priestore. Proti systému, kapitalizmu, neoľudáci zásadne nevystupujú. Útočia proti niektorým občiansko-právnym konceptom, ktoré súčasná verzia kapitalizmu akceptuje. Zároveň prenášajú frustráciu zo systému na zástupný objekt, čím prispievajú k zníženiu kritiky zameranej na podstatu usporiadania. Aj snaha o kompromitáciu kritiky oficiálnej politiky bola zjavnou príčinou toho, prečo dostal Kotleba neprimerane veľký politický priestor. Napríklad kritický postoj k NATO je legitímny. Ak ho však vysloví hnedý politik, je ľahšie takýto názor označiť ako extrémistický. To sme videli už v povolebnej diskusii SRo, kde ako atribút Kotlebovho extrémizmu bol uvedený aj tento rozšírený postoj. Tie isté motívy badať za vyjadreniami oficiálnych analytikov, ktorí mu pripisujú antisystémové názory v snahe zdiskreditovať pojem antisystémovosti a je im jedno, že tým zároveň extrémistu posilňujú. Ak by bol Kotleba naozaj pre systém nebezpečný, ten by sa pre neho nikdy neotvoril. Vstupenku do oficiálnej politiky dostali hnedí aj preto, lebo sú prijateľnejšou deklaratívnou opozíciou pre modrých pravičiarov ako ľavica. Ideologicky neanticipujú režim, kompromitujú akúkoľvek kritiku, ktorú im médiá vložia do úst a nakoniec, vďaka svojmu extrémizmu nezískajú veľmi veľkú

Nová kniha Karola Krpalu

podporu v spoločnosti. Je to na prvý pohľad lepší variant ako reálna kritika systému, s ktorou by mohla prísť ľavica a ktorá by oslovila väčšie skupiny.

Ľavica mimo hru

Smer sa ocitol v kurióznej situácií. Ak sa bude názorovo vymedzovať voči pravici kriticky, bude na jednej lodi s Kotlebom a jeho názory budú kompromitované. Ak sa posunie smerom k neoliberalistickej pravici, prenechá zas kritickú agendu extrémistom. Tí ju na jednej strane zdiskreditujú a znížia ochotu občanov verejne sa k nej prihlásiť, čiže kritická agenda sa tým oslabuje. Na druhej strane získavajú časť podpory, ktorú by s jej pomocou mohol nazbierať neextrémistický subjekt. Smer nie je nijaká „autentická" ľavica, poskytuje len sociálnejšiu verziu neoliberalizmu. V politickom systéme založenom na modro-hnedej farebnej kombinácií však priestor pre ľavicu nie je. Dokonca ani pre tú modravú. Posun k tolerancií hnedej pravice súčasne s potláčaním ľavice v podmienkach neoliberalizmu je dlhodobý. Dá sa pozorovať i v našej ideologickej legislatíve a oficiálnej akademickej vede. [1] Tá stavia ideológiu a systém fašizmu na jednu normatívnu úroveň so spoločensky relatívne akceptovaným socializmom. Oficiálna veda reprezentovaná „modlami" našej historiografie a politológie zašla ešte ďalej, socializmus („komunizmus") sa interpretuje ako totalitnejší v porovnaní s fašizmom. Tieto názory zodpovedajú ortodoxnej ideologickej línií, ktorá sa používala nejaký čas na Západe počas vyhrotenej studenej vojny. I napriek oprávnenosti kritiky režimu v časoch socializmu, jeho zrovnanie s fašistickým systémom je neprimerané. No na Slovensku je zákonnou normou. Potom sa nemožno čudovať, že časť mladých ľudí podporí neoľudákov v situácii, keď jediný protestne sa tváriaci hlas, ktorý môže verejne zaznieť, je hlasom extrémistov. Je zbytočné za to kritizovať prácu učiteľov. Tí prednášajú to, čo je v osnovách, čo predpisuje zákon a oficiálna veda. Z toho, čo je oficiálne stanovené, vyplýva, že fašistický režim a 80. roky boli vlastne svojou povahou analogické režimy, ba socializmus bol ešte horší. Uzavretosť režimu pre ľavicu naľavo od Smeru a, naopak, tolerancia pre hnedú pravicu, je v súlade s aktuálnou oficiálnou ideologickou líniou a z tohto pohľadu bolo len otázkou času, kedy sa tá línia prenesie aj do praxe politického režimu.

Nedôveryhodný „boj proti fašizmu"

Kotleba by sa nikdy nedostal do parlamentu, ak by bol pre neho politický režim podobne uzavretý ako pre ľavicu. Teda ak by nedostal politický priestor a prípadná podpora subjektu bola rozložená. V tomto kontexte je úsmevnou metóda, ktorou sa Pravda, SME, „N" a iné oficiálne médiá vrátane rôznych iniciatív postavili na „odpor proti fašizmu". Za najvhodnejšiu formu takéhoto „odporu" považujú pokračovanie a zintenzívnenie tých aktivít, ktorými dostali hnedú pravicu do oficiálnej politiky. Zverejňujú Kotlebu v médiách, urobili z neho hlavnú tému, organizujú absurdné a porazenecky pôsobiace protesty proti tomu, že ho niektorí ľudia volili, tieto protesty sú znova medializované a tak stále dokola. Reálne by mohli kritizovať vzniknutý stav i bez toho, aby vytvorili z neoľudákov mediálnu tému a tým im robili propagandu, ale len vtedy, ak by problém riešili nie ako problém nejakého Mariána, ale ako problém systému. Pokiaľ by nástup pravicového extrémizmu pomenovali ako výsledok toho, že došlo k otvoreniu systému pre tento politický smer. Potom by sa nehovorilo o Mariánovi, ale o tom, prečo je systém uzavretý pre niektorých a otvorený pre iných. Lenže práve tomuto sa snažia zabrániť.

Legitímne a demokratické voľby?

Nedajbože, dotknúť sa legitimity systému a volieb. Lenže práve tento problém je v hre, keď je reč o hnedo-modrom režime ako výsledku vraj legitímnych volieb. Ako možno považovať za legitímny systém (vrátane jeho volebného rituálu), pokiaľ je tento systém otvorený pre hnedú a modrú pravicu, vrátane neoliberalizmus akceptujúceho Smeru, no na druhej strane uzavretý pre všetko naľavo od Smeru? Ak by sme aj považovali KSS a Vzdor-stranu práce, pre ktoré je systém fakticky uzavretý, za relevantné subjekty, medzi nimi a Smerom je stále veľký ideologický priestor nevyplnený akoukoľvek, nieto relevantnou stranou. Systém neumožnil existenciu takejto strany. Neexistujú nijaké systémové predpoklady na jej existenciu – ľavicové médiá nie sú, oficiálne médiá sú vyložene antiľavicové, nehovoriac o prostriedkoch nevyhnutných na existenciu organizovanej občianskej ľavice, čo sú znova, médiá, ale aj financie. Pokusy o politickú organizáciu tohto priestoru režim v minulosti rozložil už spomínanými systémovými nástrojmi. Práve do tohto priestoru, pre ktorý je politický režim úplne uzavretý, by sa identifikovala veľká časť obyvateľstva. To ale znamená, že režim je uzavretý pre veľké skupiny názorov v spoločnosti. Práve tieto názory tak tvoria skupinu antisystémových hlasov, z ktorých malá časť podporila Kotlebu, lebo nijaký iný voliteľný protestne znejúci hlas vo verejnom priestore neznel. Ak by bol systém otvorený aj pre iné protestné hlasy ako protestne sa tváriacich extrémistov, ĽSNS by sa do parlamentu zrejme nedostala a, naopak, dostali by sa tam mnohí iní. Potom ale kritika nástupu hnedej pravice do oficiálnej politiky nie je možná bez kritiky režimu, ktorý to iným neumožnil. Nie je možné oddeliť otvorenosť systému pre neoľudákov od problému uzavretosti tohto systému pre tých ostatných, s výnimkou modrej pravice (a Smeru). Voľby, ktoré neumožnili volebný výber veľkým názorovým skupinám naľavo, zato však poskytli priestor na mobilizáciu hnedej pravici, nie sme povinní považovať za legitímne.

Možnosti riešenia problému

Tie isté systémové nástroje, ktoré bránia vstupu ľavice do oficiálnej politiky, by mohli byť aplikované na hnedú pravicu. Čiže bol by im upretý politický priestor a ich podpora rozložená. Zatiaľ však proti neoľudákom neboli tieto nástroje použité. Mimosystémovým nástrojom je kontra-oficiálna politická kultúra, čiže disent. Pokiaľ by sa ľudia s antisystémovým postojom mohli realizovať aj mimo volebného rituálu, v rámci iných protestných aktivít, časť z Kotlebových voličov by od neho prešla k neextrémistickým, no viac antisystémovým politickým prejavom. Napríklad k odmietaniu volebnej účasti a aktívnej delegitimizácii režimu, čo je plne legitímny občiansky postoj. Po sprístupnení verejného priestoru pre ĽSNS je problematickejšie uzavrieť ho pre ňu znova, lebo ako parlamentná strana má veľa možností zviditeľniť sa. Dôležité je, aby sa neetablovala ako extrémna, ale bežná súčasť oficiálnej politiky. Optimálne by bolo skrátiť funkčné obdobie parlamentu predčasnými voľbami. Pôsobenie fašistov by bolo len krátkou epizódou chaosu, za ktorý však musia zobrať zodpovednosť určité systémové štruktúry, teda mal by byť pomenovaný tento jav ako problém systému: „Áno, bola to chyba systému, ktorý bol pre mnohých uzavretý, no pre tých hnedých nie, prepáčte." Toto však nenastane. A je diskutabilné, či to

hegemón tohto režimu, neoliberalistická pravica, vôbec chce. Ak niekto cielene vpustil do oficiálnej politiky hnedú pravicu, mal na to svoje dôvody. Smiešne sú i plány na „resocializáciu“ Kotlebových voličov cez oficiálne nástroje. Pokiaľ extrémista ťaží z množstva antisystémových postojov, títo ľudia budú sotva počúvať oficiálne zdroje. Rozložiť už existujúcu podporu pre extrémistov by bolo možné jedine neextrémistickými hlasmi z antisystémového tábora. Problém je, že Kotleba dostal priestor aj preto, lebo určité štruktúry tohto režimu mali záujem na umlčaní ako i kompromitácii systémovej kritiky.

A čo ponížená ľavica?

Situácia je jasným odkazom pre už v organizovanej podobe takmer neexistujúcu ľavicu naľavo od Smeru: „Systém je pre vás uzavretý a radšej do neho prijmeme fašistov ako vás – strápňujte sa komparzom v hre na demokraciu a pobozkajte nohy Kotlebovi, ktorý je pri vás obrom.“ Otázka je, či ľavica tento ponižujúci odkaz už konečne pochopí, alebo zotrvá v dementnej politickej pozícií „musíme postaviť dobrú kandidátku a zjednotiť sa“. Nikto nie je zvedavý na ich kandidátku ani zjednotenie a nikto sa o tom ani nedozvie. Ak aj áno, nie je problém postaviť ďalšie tri atrapy a dostať ich tam, kde boli pred veľkým historickým zjednotením kandidátky. Ale to už je minulosť. Časť ľavičiarov zotrvá v dementnej pozícií. Časť sa bude venovať obvyklému pozérstvu, čiže predvádzaniu svojej individuálnej avantgardnosti a exotickosti. Časť sa pokúsi transformovať zvyšky politických trpaslíkov vytesnených za okraj politiky na štruktúry, schopné realizovať politické aktivity adekvátne podmienkam systému, ktorý pre nich nie je prístupný. Čiže pôsobiť na systém zvonka: zvoliť antisystémové formy politickej aktivity zamerané na formovanie ideologickej situácie, delegitimizovať kľúčové štruktúry, autority a inštitúcie režimu, artikulovať fakt jeho uzavretosti a neskôr nastoliť otázku reformy či zmeny. Či to niekto dokáže, bude kľúčová otázka ďalšieho vývoja, ak sa systém nevysporiada s hnedou pravicou svojimi vlastnými mechanizmami. Vlastnými mechanizmami sa s tým asi nevysporiada, pretože zjavne nechce.

S čím nerátali

Otvorením inak uzavretého systému pre hnedú pravicu sa politická situácia na Slovensku celkovo radikalizuje. Takýto stav je pre viacerých deštruktívny. Je neprijateľný pre ľavicu naľavo od Smeru a systémovú kritiku, pretože ju kompromituje. Z podobných príčin poškodzuje Smer, hoci od tejto strany asi nemožno očakávať pružné politické uvažovanie, pokiaľ ide o jej vzťah k systémovej kritike. Hnedá pravica je nepríjemnou zbraňou, ktorú môže hegemón systému použiť proti akémukoľvek, teda aj obmedzene kritickému hlasu. Lenže sú tu aj faktory, ktoré v tejto radikálnej situácií dávajú tromfy do rúk tým, ktorých poškodzuje. A to najmä vtedy, ak dokážu uvažovať rovnako pružne a chladne ako niektorí z tých, čo otvorili cestu hnedým. Štátny a politický systém bude vykazovať rad nestabilít a slabín. Vedľajším faktorom otvorenia režimu pre hnedých ako i pokusov o rozklad Smeru, je aj tá najbizarnejšia politická reprezentácia a zastupiteľský zbor v povojnovej epoche. Dokonca aj Matovič vyzerá ako slovutný pán pri rôznych zlatokopkách a ich čávoch, mafiánskych kamarátoch, extrémistoch. Poslední seriózni politici sa v tomto parlamente budú už len strápňovať, ak ho rýchlo nezmenia predčasnými voľbami. V tejto situácií nie je ťažké dosiahnuť úpadok autority oficiálnych politických inštitúcií a štruktúr. Využijúc ten čas, kým sa režim (málo ak vôbec) stabilizuje, môžu tí, ktorí nie sú v systéme vítaní, aj s malými nákladmi dosiahnuť takú úroveň jeho delegitimizácie, ktorá im umožní neskôr nastoliť otázku jeho reformy či zmeny, alebo donútiť oficiálnu sféru, aby upustila od stratégie začleňovania hnedej pravice do systému a likvidovania ľavice. Dokáže však ľavica uvažovať pružne a chladne aspoň vtedy, keď jej ide o prežitie?

Poznámka:

[1] Tento problém som podrobne rozobral v knihe Oficiálna línia. Obraz socializmu v epoche neoliberalizmu. Bratislava: Kalligram, 2015.

Rozdiely medzi pravicou a ľavicou (prevzaté z Nezávislých)

Martin Kráľ

Ohľadom politickej ľavice je nevyhnutné korigovať nemálo omylov a nedorozumení v mysliach mnohých ľudí. Niektorí vnímajú príslušníkov ľavicového bloku ako posledných prežívajúcich stúpencov režimu predchádzajúceho. Ďalší ľavicu vnímajú ako družinu výstredných adolescentov, provokujúcich tabuizovanou ideologickou symbolikou. A väčšina si pestuje predstavu ľavicového voliča ako chronického alkoholika, pripraveného odtŕhať chlieb od úst poctivým a pracovitým živnostníkom. Ani jedna z alternatív nie je pravdivá.

Pre vysvetlenie diferencií medzi zaužívanými politickými polaritami nepoužijeme explanačný rámec politológie, ale sociálnej psychológie. Obsiahla analýza doposiaľ publikovaných výsledkov (Jost, Glaser, Kruglanski, & Sulloway, 2003) redukovala odlišnosti mnohotvárnych politických ideológií na priestor vymedzený dvoma na seba kolmými úsečkami. Vertikálna dimenzia reprezentuje rozptyl postojov k sociálnej nerovnosti: od akceptovania radikálnych majetkových rozdielov po zásadné odmietanie akýchkoľvek významných príjmových disproporcií v spoločnosti. Horizontálna dimenzia zachytáva rozloženie názorov na spoločenskú zmenu. Jeden pól požaduje revolučnú zmenu spoločenského usporiadania, pričom opozitná názorová frakcia usiluje o zachovanie jestvujúcich pomerov, prípadne návrat k staršiemu spoločenskému zriadeniu. Do vzniknutého geometrického priestoru štyroch kvadrantov možno na základe stanovenia oboch uvedených parametrov zaniesť akúkoľvek ideológiu a politickú stranu.

Radikálnu ľavicu tak vymedzuje absolútne odmietanie majetkových rozdielov a požiadavka principiálnej spoločenskej zmeny. Naproti tomu konzervatívne ideológie definuje úplná akceptácia nerovnosti rozloženia zdrojov v spoločnosti a zároveň vysoká potreba uchovať súčasné spoločenské smerovanie. Sociálna demokracia utvára prvý kompromis: redukovanie

príjmových diferencií chce realizovať bez transformácie spoločenského poriadku. Posledná možnosť zlučujúca bezvýhradné uznanie správnosti priepastných majetkových rozdielov s túžbou po novej kvalite spoločnosti je charakteristická pre liberalizmus. Veď práve z ideových centier korporátneho kapitalizmu počuť hlasy požadujúce ústup štátu a nástup novej, už ničím nelimitovanej trhovej spoločnosti.

Čitateľovi odporúčam na vloženom grafickom znázornení analyzovaného konštruktu určiť svoju vlastnú pozíciu. Presadzovanie progresívneho daňového zaťaženia a navyšovanie regulatívnych kompetencií štátu v riadení ekonomickej sféry indikuje ľavicovú politickú príklonnosť. Favorizovanie rovnej dane a ničím nelimitovaného voľného trhu vypovedá o inklinácii k pravicovej polarite politickej sily.

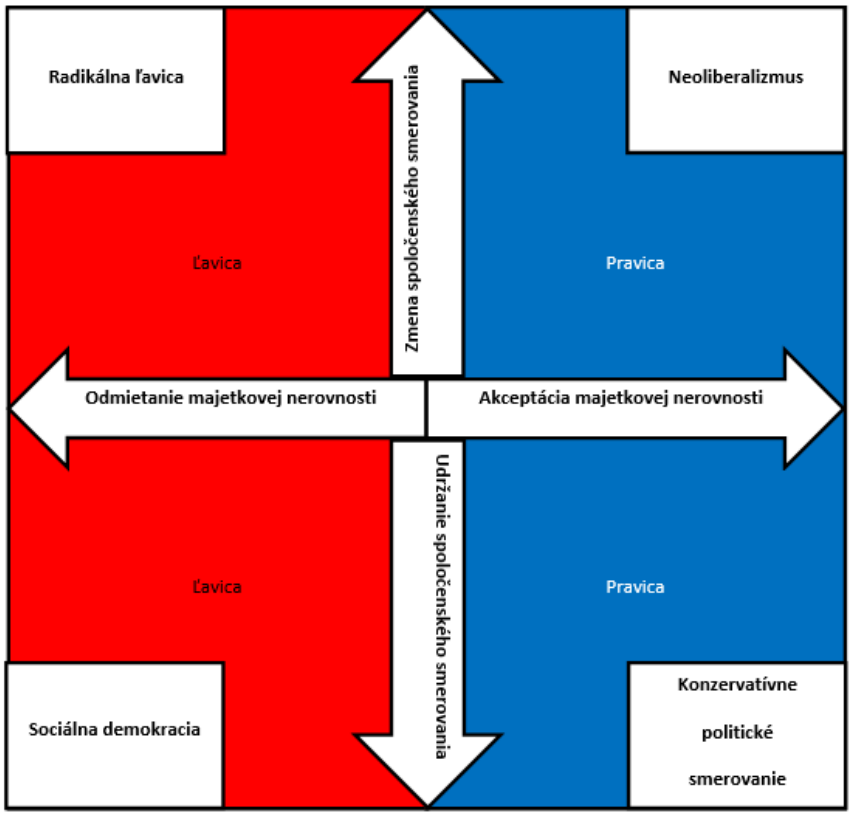

Pravicový blok politických síl neochvejne presadzuje akceptáciu nerovnosti prerozdelenia vytvoreného bohatstva, preto kontinuálne vytvára a propaguje ideológiu legitimizujúcu disparitu príjmov obyvateľstva. Konzervatívny variant pravicového usudzovania zasnene hľadí do minulosti a vyzdvihuje cnosti stredného stavu tradičnej spoločnosti. Nadobudnuté bohatstvo je tu nevyhnutným výsledkom svojrázneho previazania nezlomnej usilovnosti, obozretného plánovania, obdivuhodného podnikateľského zámeru a tvorivej individuality. Dokonalou inkarnáciou popisovaného podnikateľského princípu sú priekopníci pásovej výroby a kapitáni ťažkého priemyslu: Tomáš Baťa, Henry Ford, Andrew Mellon, John Rockefeler, Andrew Carnegie. Preto progresívne daňové zaťaženie len nespravodlivo penalizuje produktívnu zložku obyvateľstva v prospech chudobných, preferujúcich dnešnú zábavu pred zajtrajšou povinnosťou. A akékoľvek vyrovnávanie príjmovej nerovnosti je aj tak absolútne kontraproduktívne. Štát len systematicky okráda nemajetných o možnosť rozvinúť ich doposiaľ driemajúci podnikateľský potenciál, znemožňuje im vykovať svoju osobnosť vo vyhni tvrdej práce a odriekania.

Neoliberálny modifikát generuje protikladný legitimizačný naratív. Naftalínom napáchnuté dedičstvo podnikateľskej pričinlivosti, pracovnej vytrvalosti a protestantskej umiernenosti je už navždy zabudnuté. Dominuje ničím nelimitovaná kreativita, bezbrehá flexibilizácia a hravá inovatívnosť. Preto vzdorovanie progresívnym trendom alebo opovrhovanie nepredvídateľnosťou modernity je nepopierateľným symptómom disfunkčnej stareckej strnulosti. Súbežné zamedzenie babravého vstupovania štátu do ekonomickej sféry a neprítomnosť bezúčelných legislatívnych obmedzení utvára bezchybné prostredie pre neodvrátiteľne prichádzajúcu prosperitu. Bohatstvo tu vzniká ako číry epifenomén geniálnej invenčnosti, prevratného technologického alebo organizačného vizionárstva, je výsledkom dokonalého vytušenia budúceho vývoja a vyhotovenia neprekonateľne revolučného produktu. Rovná daň je preto nevyhnutnou výstupnou časťou rovnice o rovných príležitostiach. A neprimerané daňové zaťaženie úspešných len neopodstatnene okliešťuje kompetitívnosť, znemožňuje im zhotovovať produkty obohacujúce naše životy o nepoznané možnosti a unikátne zážitky. Velikánmi podnikateľskej vynaliezavosti sú najmä pôvodcovia informačného pokroku: Bill Gates, Steve Jobs, Larry Page, Sergey Brin, Mark Zuckerberg.

Diferencie oboch variánt pravicovej ideológie nachádzame výlučne v oblasti regulácie občianskeho spolužitia. Hlučný konflikt a nezmieriteľné nepriateľstvo konzervatívcov a liberálov, vytvárané tematikou práv sexuálnych menšín, registrovaných partnerstiev a regulácie potratov, je doprevádzané zarážajúco nepočuteľným a dôverne kamarátskym ekonomickým konsenzom. Bezmedzná dôvera v model trhovej ekonomiky je nespochybniteľnou doktrínou a nejestvuje žiadna alternatíva spoločenského usporiadania. Rezignácia na riadenie ekonomickej sféry a výhradné sústredenie na tematiku občianskej spoločnosti je premyslenou utilitárnou stratégiou. Napomáha zvyšovať zisky donorov politických subjektov a súčasne legitimizuje ich pôsobenie v parlamente. Pravicové strany vedú neúprosný boj za ochranu tradičnej rodiny a práva nenarodených detí, alebo protikladne za sexuálnu slobodu a právo na voľbu, avšak takmer úplne opomínajú budovanie funkčnej hospodárskej základne štátu. Jedinou stratégiou je ustavičné zvyšovanie flexibilizácie zákonníka práce a vyživovanie neoblomnej viery v spásny príchod zahraničného investora.

Pravicová ideológia zdôvodňuje bohatstvo ako výsledok konfigurácie jedinečných osobnostných dispozícií, vôľových či

myšlienkových. Ekonomický nezdar je preto nesporným dôkazom nepostačujúcej snaživosti alebo zlyhávajúcej tvorivosti. Dôsledky svojej nedokonalosti a trhovej nepotrebnosti preto právom nesie výhradne jedinec a nikdy nie celá spoločnosť. Bohatých popísaná ideológia odbremeňuje od zlého svedomia, no najmä nutnosti doplácať na neúspechy ostatných. Zároveň je tak systematicky zamlčiavaný vzťah tvorby bohatstva k širšiemu ekonomickému vývoju.

Naproti tomu prvotnou a východiskovou myšlienkou ľavice, jej legitimizujúcim činiteľom a najvyšším cieľom je nezmieriteľná požiadavka po sociálnej spravodlivosti. Ak kresťanskou podmienkou viery je zmŕtvychvstanie Krista (1 Korinťanom 15, 14), potom stúpenci ľavicových myšlienok budujú na presvedčení o nevyhnutnosti rekonfigurácie vlastníckych pomerov v prospech všetkých členov spoločnosti. Racionalitu uvedenej predstavy nemusíme umiestňovať do oblasti nikdy neuskutočneného ideálneho spoločenského usporiadania, empirické výskumy opakovane identifikovali vyššiu úroveň kohézie v spoločnostiach bez enormných príjmových rozdielov (Coburn, 2000).

Väčšina obyvateľstva oprávnene požaduje vyššie finančné ohodnotenie a menej nepotrebnej práce. Avšak zásadný rozpor ľavicového myslenia vyvstáva z protikladov vertikálnej dimenzie analyzovaného konštruktu. V klasických pojmoch je odkrytý problém vyjadriteľný nasledovne: **Majorita populácie odmieta kapitalizmus ako spôsob prerozdeľovania, ale nie ako spôsob výroby!** Afirmujú síce základnému antagonizmu kapitalizmu: kontradikcii spoločenského charakteru výroby a súkromnému privlastňovaniu zisku, ale vonkoncom nepožadujú radikálnu transformáciu hospodárskeho usporiadania spoločnosti. Sociálnu spravodlivosť dúfajú vybudovať implementovaním progresívneho daňového zaťaženia a navýšením mzdového ohodnotenia radových pracovníkov. Postačuje len odňať korporáciám vyššiu časť privlastnených ziskov, legislatívne zabezpečiť vyplácanie adekvátneho pracovného ohodnotenia a doteraz nepoddajne uzamknuté brány kapitalistického spôsobu výroby sa doširoka roztvoria. Hmotné dobrá budú neprestajne rinúť a všetci konečne nadobudnú podiel na pôžitkoch masovej výroby, nekonečného komerčného vysielania a prísľubu zvyšovania životnej úrovne.

Radikálna ľavica však nesmie a nemôže redukovať svoje úsilie na znižovanie príjmových rozdielov! Princíp sebaurčenia, implementovaný v občianskej sfére, žiadame vniesť do oblasti ekonomickej! Chceme odvrhnúť bremeno vynútenej výroby, ukončiť útlak plánovaného opotrebovania, zvrhnúť diktatúru nehumánnej efektivity a vzájomného odcudzenia! Prostriedkom je demokratizácia ekonomickej oblasti, legislatívne zabezpečený podiel na určovaní spôsobu a predmetu výroby. Finalitou je kvalitatívne nové hospodárske usporiadanie, uspokojujúce pravdivé životné potreby každého člena spoločenstva a umožňujúce plnohodnotnejšie bytie. Radikálnu ľavicu tak definuje priesečník hospodárskej pragmatiky a sociálnej ideality.

Použitá literatúra:
Jost, J. T., Glaser, J., Kruglanski, A. W., & Sulloway, F. Pollitical conservatism as motivated social cognition. Psychological Bulletin,129, 339–375.
Coburn, D. (2000). Income inequality, social cohesion and the health status of populations: the role of neo-liberalism. Social Science & Medicine, 51(1), 135-146.
Engels, F. (1845). The Condition of the Working−Class in England in 1844. (marxists.org/archive/marx//works/1845/condition-working-class/)

Novoročná úvaha futurológa (2016 – 2045) (prevzaté zo Slova)

Ladislav Hohoš

Pokračovanie futurologickej elégie spred roka bolo už v Slove zverejnené pod názvom Kassandra podáva správu o stave sveta (I. Bajer, L. Hohoš). Tendencie popísané v elégii pred rokom sa naďalej vyhraňujú a vyostrujú. Nádej, že ľudstvo sa spamätá na základe varovných prognóz, je z hľadiska pravdepodobnosti veľmi malá, dokonca by sa dala prirovnať k „divokej karte“. Tento termín používajú prognostici. Ide o udalosť typu „čierna labuť“, ktorej pravdepodobnosť je extrémne nízka, lenže ak predsa len nastane, tak má fatálne dôsledky (príklady – úspešný atentát, teroristický útok, tsunami v jadrovej elektrárni, automatické odpálenie jadrových zbraní). Nevzťahuje sa na každú nepravdepodobnú udalosť, napríklad pristátie malého lietadla pri Kremli je „čierna labuť“. Ak už sa začala „rozkúskovaná vojna“, je veľké riziko, že nejaká divoká karta bude akcelerátorom. Ako je známe, v roku 2007 predložili ekonómovia prognózu, že Slovensko bude mať tempo rastu na úrovni 3 %. V roku 2008 im číslo vyšlo, lenže v rámci krízy nastal 3 % pokles. Myslím, že sa nemali vyhovárať, ale mali priznať, že neurobili prognostickú syntézu a teda nenaformulovali riziká – divoké karty. Českí sociológovia k svojim deviatim scenárom divoké karty priložili.

Významný predstaviteľ slovenského automobilového priemyslu sa nedávno vyjadril v médiách: „Dnes je však dôležité, aby akákoľvek vláda pripravila víziu Slovenska a automobilový priemysel tu udržala naveky." Keď odhliadneme od nezmyselného nároku „naveky“, ide o mentálnu slepotu. Keďže SR je extrémne otvorenou ekonomikou, je veľmi citlivá na výkyvy svetového a európskeho trhu, musíme byť pripravení na „čierne labute“, nepredvídateľné katastrofické udalosti podmienené tým, že svetový systém je extrémne vychýlený od rovnováhy. Malé výkyvy trhu môžu už aj tak vysokú nezamestnanosť katastroficky

znásobiť. Seriózna vízia by sa v prvom rade mala zaoberať tým, ako sa bude radikálne meniť spôsob osobnej dopravy, nielen technologicky, ale aj koncepčne. To znamená, že individuálny dopravný prostriedok nebude treba vlastniť, ale bude sa používať podľa potreby, ako bicykel v niektorých mestách. Scenár „Detroit“ môže niekto považovať za extrémne nepravdepodobný a teda divokú kartu. Ja si myslím, že automobilová monokultúra nevydrží ani v strednodobom horizonte do roku 2030, ale aj keby zapracovala autarkia, fatálne dôsledky divokej karty by nás mali varovať, aby sme aspoň v talóne mali alternatívy. Malá krajina ako Slovensko už dosiahla limity outsourcingu, čo pociťujeme odlivom zisku a teda nízkymi mzdami vo vzťahu k dosiahnutej produktivite. Budúcnosť spočíva v malom a strednom podnikaní, ktoré však musí byť konkurencieschopné na svetovom trhu. Zárodky nového sú spočiatku slabé, musia vyrásť. Nositeľ Nobelovej ceny J. Stiglitz podrobne popisuje ako ich treba chrániť a pestovať, čo je základnou podmienkou samoučiacej spoločnosti (learning society). Tam by mali ísť stimuly, a nie korporáciám, ktoré po ich vyčerpaní odchádzajú alebo vydierajú, nehovoriac o tom, že niekedy ani nemusia vytvoriť nové pracovné miesta a zákony si upravíme v prípade potreby kazuistikou. Pritom disponujeme národným bohatstvom, zásobami kvalitnej vody, rozvoj spoločnosti by sa mal postupne presmerovať na vodnú stratégiu. Futurologická spoločnosť Slovenska vypracovala príslušný návrh pred dvoma rokmi a predložila do Národného konventu. Stratégia vodných inovácii reprezentuje priesečník vnútornej i zahraničnej politiky Slovenska, či už si to uvedomujeme alebo nie. Ide o to, či danú príležitosť dokážeme využiť alebo ju jednoducho stratíme. Šírenie gramotnosti zmenilo a mení svet. V súčasnosti ide o počítačovú gramotnosť, prístup k sieti – internetu. Futurologická gramotnosť znamená vnímať aktuálne situácie cez prizmu budúcnosti, pretože každým rozhodnutím budúcnosť spoluvytvárame. A to aj vtedy, ak sme futurologicky negramotní, perspektívu budúcnosti jednoducho neberieme do úvahy. Ide o to, či sa budúcnosť bude približovať k žiaducim variantom a podarí sa nám odkloniť menej žiaduce varianty, vyhnúť sa katastrofe. Keď sa zmení perspektíva, zmení sa spôsob videnia toho, čo nazývame realitou. Vodná gramotnosť znamená, že do nášho obrazu reality sme zakomponovali základný strategický faktor, ktorý formuje budúcnosť ľudstva: dostatok alebo nedostatok pitnej vody a v širšom slova zmysle dostupnosť pitnej a úžitkovej vody. Podstatné sú racionalizácia vodnej spotreby a súvislosť medzi vodou, energiami a potravinami. *Stratégia* reprezentuje cieľovú adaptáciu na budúcnosť, nevystačíme iba s konštatovaním, že obhospodarovanie prírodného bohatstva je jednou z priorít rozvoja. Zásoby podzemných vôd sú nielen výnimočným prírodným kapitálom Slovenska, ako aj jeho nevyužívaným ekonomickým, priemyselným i poľnohospodárskym potenciálom. Znalosti sú tou pridanou hodnotou, ktorá umožňuje konkurencieschopnosť v rámci transformácie, ako aj zlepšovanie parametrov kvality a udržateľnosti života. *Stratégia* predpokladá líniu znalostnej sociálnej adaptácie, dobrý príklad predstavuje znalostno-sociálny škandinávsky model. Presadenie vodných inovácií dáva odpoveď, odkiaľ na transformáciu získať zdroje, vrátanie povznesenia spravidla zaostalých regiónov v povodiach riek. V kritickom svetle sa potom javí politika všetkých doterajších vlád, ktoré zanedbávali školstvo, vedu, výskum a tým aj vytváranie postindustriálnej inovačnej infraštruktúry. V blízkej budúcnosti nie ropa, ale pitná voda bude strategickým faktorom, už dnes cítime, ako napreduje celosvetová vodno-potravinová bublina, ktorá praskne rovnako ako finančná bublina. Krajiny budú a možno sú cieleným objektom vonkajších manipulácií a ekologického neokolonializmu, vodnej a pôdnej mafie. Slovensko so svojimi výnimočnými zásobami podzemnej vody a pôdy sa pomaly, ale iste dostáva do pozície takto manipulovanej krajiny. Divokou kartou okrem známych globálnych rizík sa stáva aj „kosovský scenár“. Naše vodné bohatstvo by sme nemali rozpredávať, ale riešiť jeho právnu ochranu prostredníctvom vodného práva. Kumulácia prevratných zmien potvrdzuje hypotézu slávneho futurológa A.Tofflera o zhusťovaní historického času. Zo stanoviska historického optimizmu snáď ľudstvo dospeje do štádia, kedy dokáže prekryť divergentné interpretácie relevantného univerzalizmu bez križiackych výprav, dobyvačných vojen alebo krvavých revolúcií. Tak či onak prichádza niečo, čo transhumanisti označujú ako *„nová singularita“.* Mohlo by sa zdať, že ľudstvo bude mať otvorenú cestu k dosahovaniu mét, ktoré sa dnes javia ako science fiction. Naša éra je dobou tektonického zlomu (napríklad skok ku kvantovým počítačom), zrejme sa končí éra kauzálneho typu racionality ako určitého druhu istôt. Takýmito istotami boli v minulosti cyklické teórie kolobehu, geocentrizmus prípadne laplaceovský determinizmus. Vo vyhrotených situáciách dejinných zvratov nastupujú proroci, zvestovatelia, vizionári. Aj svetovláda je predmetom konšpiračných teórií, špekulácií o konci dejín a dokonca apokalyptických veštieb. Dalo by sa namietnuť, že dvadsiate storočie sa vyznačuje rozpadom impérií, tento proces spustil americký prezident W. Wilson: jedným z možných scenárov je implózia USA v role impéria (J. Galtung The Fall of the US Empire, 2009). Vizionár Ray Kurzweil sa zaoberá duševnými alebo inteligentnými strojmi a vôbec nemá pochybnosti, či môže inteligencia vytvoriť ďalšiu inteligenciu na vyššej úrovni. Programátorom je evolúcia, ako akcelerátor pôsobí sama zmena. Technologický pokrok napreduje exponenciálne. Okolo roku 2029 si stroje budú nárokovať vedomie a tento ich nárok bude akceptovaný. Kurzweil založil Univerzitu singularity. O tridsať rokov bude v podstate vyriešená nesmrteľnosť, nastúpi kyborg a éra biologického ľudstva sa skončí do konca tohto storočia. Tieto vízie uvádzam, lebo mladí ľudia, ktorí sú dnes

v produktívnom veku, budú vystavení oveľa radikálnejším zmenám než moja povojnová generácia (hoci zvratov, prevratov a objavov sme si užili aj my dosť). Dynamika zmien samozrejme nepôsobí vo vzduchoprázdne, týka sa aktívnych živých indivíduí a najmä skupín ľudí, dotýka sa ich záujmov. Pozná víťazov a porazených, môže prebiehať nebadane, takpovediac ticho alebo s krutosťou násilnej revolúcie. Zmena sa uskutočňuje pod tlakom, je svojím spôsobom vynútená, musí narážať na odpor, revolúcia sa vyčerpá potláčaním odporu a spravidla nedosiahne vytýčené ciele. Nielen E. Bondy, ale väčšina kritických teoretikov dospela k postoju, že „revolúcia“ v novoveku sa stotožňuje s „násilnou, svojvoľnou a zbytočnou aktivitou, ktorá je dopredu odsúdená ku krachu“, pod čím sa rozumie termidor, bonapartizmus a útlak. (O globalizaci). Transformácia musí korigovať seba samu, neprebieha podľa vopred vytýčeného plánu, v tomto mal Popper pravdu. Na počiatku priemyselnej éry luddisti nevedeli, čo činia, v podstate sa bránili zmene spôsobom, ktorý nemohol mať úspech. Nefungujú ani keynesiánske, ani monetaristické recepty, nedarí a nebude sa dariť udržiavať lineárny rast, ani plnú zamestnanosť. Mení sa totiž rámec, v ktorom sa formuje na jednej strane globálna ekonomika, na druhej strane relokalizované podnikanie na miestnej a regionálnej úrovni. Takže potrebujeme vízie a normatívne prognózy. V tejto súvislosti ma zaujala teoréma Iana Morrisa, inšpirovaná známym scifi autorom Robertom Heinleinom: podľa Lazarusa Longa *pokrok nepřinášejí ranní ptáčata; pokrok existuje díky těm, kteří jsou líní a hledají způsoby, jak si věci zjednodušit.* (Dost času na lásku) Morris to naformuloval nasledovne: *zmenu vyvolávajú leniví, chamtiví, vystrašení ľudia, ktorí usilujú o ľahšie, výnosnejšie a bezpečnejšie spôsoby ako robiť veci, lenže zriedkakedy vedia, čo vlastne činia.* (Why the West Rules, 2011) Títo leniví, chamtiví, vystrašení ľudia preferujú pohodlie, chcú pracovať čo možno najmenej a byť v bezpečí. To vyvoláva tlak na zdroje, takže narastajúci sociálny rozvoj generuje sily, ktoré bránia ďalšiemu sociálnemu rozvoju. Preto sa v dejinách striedajú obdobia vzostupu a úpadku, ľudia buď bojujú alebo rezignujú. Autor tvrdí, že Východ a Západ za ostatných 15 tisíc rokov prešli rovnakými štádiami sociálneho rozvoja. Transformovať sa musí nielen geografia, ale aj biológia a sociológia. Zásadnou otázkou *nie* je, či Západ bude v budúcnosti vládnuť. Zásadnou otázkou je, či sa ľudstvo ako celok dokáže povzniesť na zásadne nový spôsob existencie skôr, ako nás zrazia nadol katastrofy. Problematika kríz a katastrof by mala byť predmetom spoločenskovedného výskumu, ako je tomu na základe podpory vlády v Akadémii vied Českej republiky. Nie na Slovensku. M. Bárta, M. Kovář, O. Foltýn (eds) vydali nedávno knihu „Povaha změny. Bezpečnost, rizika a stav dnešní civilizace.“ Túto prácu by som odporúčal politikom ako povinné čítanie. Dejiny sú prerušované, dynamika historických procesov je diferencovaná, diskontinuitná. Aktuálne sa stalo to, že všetky vnútorné faktory, ktoré pôsobili prorastovo, od určitého bodu začali navádzať systém na trajektóriu kolapsu. Záujmové skupiny, nepotizmus, strata legitimity elít, dnes rozpad sociálneho systému, na to svojho času doplatili aj veľké civilizácie v minulosti. Ide o príklady neudržateľnej komplexity, ku ktorým treba priradiť vonkajšie faktory (zmena prírodného prostredia, klímy a pod.) Spúšťače na zmenu sú neočakávané, nevieme ich dopredu identifikovať. Môžeme však do určitej miery byť na túto situáciu pripravení alebo len hasiť problémy (environmentálna dynamika, migrácie). Kedy sa nájde politik, ktorý bude schopný povedať ľuďom pravdu? Pýta sa (nielen) M. Bárta. Totiž to, že budúce generácie nemôžu očakávať vzostup, ale pokles materiálnej životnej úrovne. To, samozrejme, neznamená nižšiu kvalitu života len preto, že paradigma rastu končí, naopak **non-rast** (degrowth) môže priniesť vyššiu kvalitu života a vyššiu mieru pozitívnej slobody, to však nie je automaticky zaručené. Znamená zmenu, nastolenie novej paradigmy. Výsledok závisí od konania ľudí už v súčasnosti. Napríklad, ak sa budú realizovať opatrenia parížskeho summitu, je ešte šanca na odvrátenie katastrofy, ale okno v čase sa stále zužuje, od určitého okamihu už nebude návratu a biosféra bude spoľahlivo navedená na kurz kolapsu. Pokiaľ ide o koevolúciu, účelom biosféry nie je vytvárať podmienky pre druh homo sapiens ako korunu tvorstva, možno sa ho rada zbaví ako kedysi dinosaurov. Ako to dopadne, nevieme. Paleontológ a filozof Teilhard de Chardin sa vyjadril, že ak sa to s ľudstvom nepodarí, príroda si experiment s noosférou možno niekedy zopakuje. Úlohou kritickej teórie v súčasnosti je dokazovať že existuje pluralita alternatív, že transformácia predstavuje sieť vízií možnej budúcnosti, ktoré sa iba začínajú tvoriť. Žiaduca budúcnosť spočíva v rozmanitosti, pestrosti, spontánnosti, neformálnosti, v samoorganizácii a samospráve, v unikátnosti individuality a kreativity, v neopakovateľnosti a neštandardnosti, v minimalizácii a estetizácii atď. Jednoducho bude pravým opakom dominancie, hierarchizácie, totalizácie, maximalizácie a štandardizácie na spôsob stroja, čím sa vyznačovala industriálna éra. Nadčasové Adornovo vyjadrenie, že vzťahy dominancie pretrvajú po porážke fašizmu, sa potvrdilo. Súčasné technické výdobytky umožňujú extrémny rozsah sociálnej kontroly, aký ľudstvo dosiaľ nepoznalo. Ide o sofistikovaný globálny fašizmus v podobe vlády plutokratickej oligarchie, spätý s obnovou feudálnych a dokonca otrokárskych vzťahov dominancie. Bezuzdný kapitalizmus naozaj regresívne smeruje k centrálne riadenej totálne organizovanej spoločnosti.

Ironická vražda politiky (prevzaté z Nezávislých)

Martin Kráľ

Charakter kultúry naučenej v mladosti ovplyvňuje jej nahliadanie v dospelosti. Ľudia privyknutí hodnotám hravej populárnej kultúry ich neskôr uplatňujú na hodnotenie politického diania. Uvedený fakt podkopáva racionalitu západných demokracií v prospech mnohofarebného postmoderného divadla. Ale aké sú vlastne hodnoty populárnej kultúry? Predkladaný zoznam nevznikol žiadnou metodologicky korektnou procedúrou, bol vytvorený na základe jednoduchého a nesystematického pozorovania.

1. Novosť. Jeden z dominantných znakov populárnej kultúry je neustála tendencia vytvárať nové obsahy. Reprízy sú pre predpoludňajšie vysielanie a dôchodcov. Mladí, úspešní, kreatívni a energickí ľudia neznesú žiadne opakovanie. Preto je v krajinách rozvinutého západu dobrým zvykom dostatočne často obmieňať zloženie politickej strany. Ináč by mohli voliči nadobudnúť dojem stareckej strnulosti politického zoskupenia, čo by malo neblahý vplyv na jej zastúpenie v riadiacom aparáte štátu. Preto strana ako had zvlieka starú kožu, aby mohla oslniť novým obsadením pri udržaní identického politického smerovania. Rituálna očista strany a jej znovuzrodenie je súčasťou mytológie modernej spoločnosti, podopierajúcej racionalitu demokracie.

Vtipnejší vyhráva alebo ako sa z politiky stáva fraška.Predvolebný bilboard strany SaS z roku 2010 (zdroj: anc, cas.sk, 2011)

2. Vizuálnosť. Preferencia zaujímavej grafiky pred nudným textom je v súlade s kinematografickou kultúrou dneška. Žiadna komerčne úspešná kniha nemôže zostať nesfilmovaná, žiadna idea nesmie ostať nezmaterializovaná. No politika by mala byť súbojom abstraktných myšlienok, preto v snahe osloviť nevšímavý národ pomáhajú politikom reklamné agentúry. Vytvárajú svojrázne komixy, kde hlavná postava zanietene prehovára k čitateľom o prichádzajúcej prosperite. Vzhľadom na vysokú mieru vzájomného prelínania týchto mediálnych obsahov jednotlivých strán je potrebné stabilizovať pamäťové stopy voličov. K tomu slúži logo strany, symbol bez akéhokoľvek vzťahu k politickému životu, ale zato bohato postačujúci k identifikácii sa s obľúbeným hrdinom.

3. Menlivosť. Nič nie je dosť dobré, aby nemohlo byť ešte lepšie. V jadre uvedenej hodnoty tkvie presvedčenie o blízkosti cieľa a jeho nedosiahnuteľnosti zároveň. Ak sú podľa antických predstáv pažravci v záhrobí mučení nemožnosťou dosiahnuť na videné jedlo a opilci neschopnosťou uchopiť mech s vínom, potom v modernej spoločnosti sú ľudia už za života trýznení hľadaním väčšieho šťastia. Preto aj ten najúspešnejší herec musí zmeniť účes, aj najúspešnejší politik stranu. Zmena kulís vždy udržuje diváka v napätí ohľadom druhého dejstva politického súboja, bez toho aby znudene odvrátil tvár k ešte dynamickejšiemu a nestálejšiemu programu komerčnej televízie.

4. Juvenilnosť. Preč sú časy kedy šediny znamenali nazhromaždené skúsenosti a hlbokú múdrosť, hodnú načúvania. Dnes sú neklamným znakom nepokrokovej myšlienkovej osifikácie a neschopnosti čeliť novým výzvam tekutého kapitalizmu. Mladý a dynamický politik nielenže spoľahlivo viaže pozornosť ženskej časti voličskej základne, taktiež dokáže svojou agilnosťou presvedčiť vekovo mladšie kategórie o závažnosti politického zápolenia. Úsmevom na konci svojho prejavu potvrdí ústup strojenej vážnosti staroby v prospech jeho nenútenej žoviálnosti.

5. Povrchnosť. Ak je súčasným dominantným princípom vyvažovanie času peniazmi, potom akákoľvek zbytočná analýza je len stratou. Médiá priam prekypujú povrchnosťou; televízne noviny ponúkajú prehľad najdôležitejších správ bez vzťahu k predchádzajúcemu, ako aj nasledujúcemu dňu. Zúčastniť sa politickej debaty je dovolené len výrečným, na všetky otázky okamžite odpovedajúcim protikandidátom. Príliš premýšľavý politický reprezentant pôsobí v televíznej debate nanjvýš nedôveryhodne. Ale obsah už aj tak dávno prestal väčšinu zaujímať, dôležitá je presvedčivosť a charizma, ráznosť a vierohodnosť prejavu. Rovnako ako herec, politik musí najmä uistiť o stotožnení s reprezentovanou postavou a predstierať spoľahlivosť. Politici si pre svoje časové vyťaženie nemôžu dovoliť vysvetľovať voličom princípy fungovania štátnej moci, ani východiskové tézy ich volebného programu. A voliči o to aj tak nemajú záujem.

6. Hravosť. Voľba hravého pred vážnym je istotne pochopiteľná u detského recipienta, avšak takéto smerovanie volieb je u dospelého symptómom nespôsobilosti prebrať zodpovednosť. S hravosťou postmoderne vlastnou to naposledy skúšalo knieža od vedľa. Neuspel, pretože ľudia zatiaľ príliš vlažne reagujú na neónové farby (aj keď sú aktuálne v kurze) a intertextualitu (aj keď bola tak žartovná). Do budúcnosti možno očakávať ešte väčšiu premenu volebnej kampane na postmoderné

predstavenie, pričom proces bude stupňovaný ústupom reálnej možnosti politikov ovplyvňovať chod ekonomickej sféry.

7. Optimizmus. Kto by nepoznal filmové okamihy, kedy sa už všetko zdá stratené, no poslednú iskierku nádeje premení v plápolajúcu vatru istoty svojím udatným činom hlavný hrdina. Žiadna katastrofa nie je dosť rozsiahla, aby sa jej nedalo uniknúť a žiadna okolnosť natoľko beznádejná, aby sa nedala pretransformovať v monumentálny triumf. Týmto princípom sa pravdepodobne riadi aj väčšina obyvateľstva. Svojou neúčasťou vo voľbách privoláva budúcu katastrofu, aby mohla byť na poslednú chvíľu zažehnaná udatným politickým reprezentantom. Politici svoju kampaň nikdy nevedú so zbabelým povzdychom a odkazom na globálnu krízu, nie. Aj tú najzložitejšiu ekonomickú situáciu dokážu zvrátiť v prospech voličov, pokiaľ obsadia dostatočný počet kresiel. A voliči im uveria, pretože aj rozprávky končia vždy len dobre.

8. Ironickosť. Favorizovať ironické pred humorným nás naučili desiatky amerických situačných komédií. Už sa dokážeme od srdca zasmiať na prekvapených výrazoch alebo nudných dialógoch; humornosť tu však najprv musí byť schválená prítomnosťou zvukovej stopy smiechu neexistujúceho publika. Popísaná prísne situačná komediálnosť nahradila pointu ničím neprerušeným pochechtávaním.

Všetky jednotlivé faktory spolu podrývajú zmysel politickej diskusie, no spolu tvoria smrteľnú kombináciu pre demokraciu. Ak rezignujeme na históriu v prospech ľubovoľného citovania a ironizovania predošlých ideálov, strácame kontinuitu s minulosťou a rovnako tiež schopnosť smerovať k budúcnosti. To všetko pre súčasnú zábavu. Taktiež strata kategórie vážnosti je len defenzívna stratégia bezmocných; nenadarmo je humor poslednou zbraňou porazených. Avšak do tejto pozície sme boli vovedení prevládajúcim politickým usporiadaním. **Podstatu problému možno zhrnúť nasledovne: rozdiel medzi akoukoľvek kultúrou a kultúrou populárnou je nahliadaný ako kvantitatívny, nie kvalitatívny.** Tento radikálny rozdiel nás premieňa z dejateľov na pozorovateľov politického divadla, nivelizuje snaženie predchádzajúcich generácií na nepodarenú imitáciu moderny. **Priveľa postmodernej irónie zabíja akékoľvek ideové snaženie v prospech pragmatikov moci.** Hodnoty populárnej kultúry sú rozhodne problematické, avšak nie sú úplne zlé. No aplikované na politickú realitu z nás činia pubescentov v oblasti, kde by sme už predsa len mali byť dospelí. Irónia bezpochyby vytvára odstup a preveruje vážnosť myšlienok. Kritika ideálov je nevyhnutná, nie však ich zničenie. **Postup zosmiešňovania sa stáva ničivý, ak je jediným modelom nahliadania sociálnej skutočnosti.**

LEFTY CARTOONS

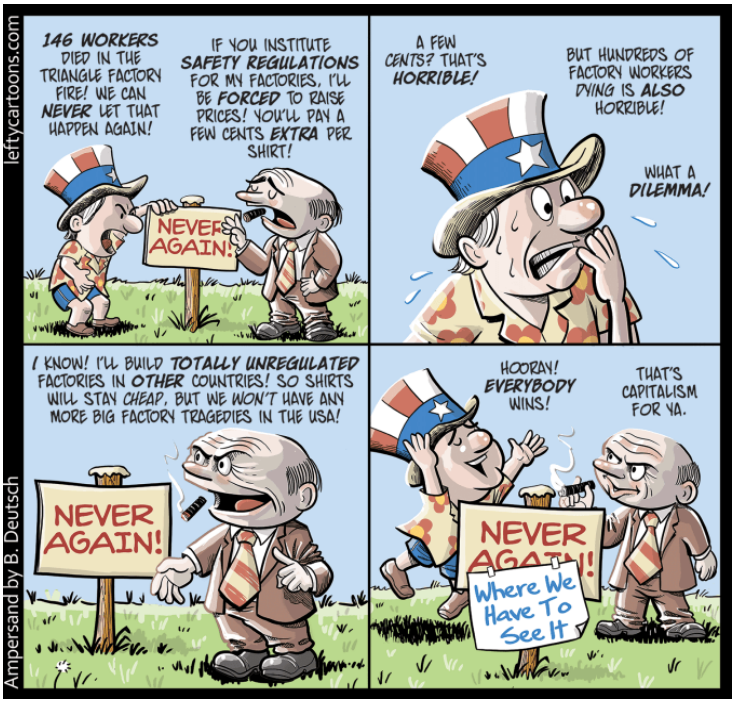

Pred 85 rokmi tiekla robotnícka krv v mene československej „demokracie“

Lukáš Perný

Dňa 25. mája 1931 uplynulo už 85 rokov od dnes už takmer zabudnutej, ale o to dôležitejšej udalosti pre slovenské komunistické hnutie – zásahu četníckych bodákov do štrajkujúcich robotníkov v Košútoch.

Veľká hospodárska kríza, ktorá začala prepadom akcií na americkej burze New York Stock Exchange, sa prejavila začiatkom 30. rokov aj v Československu – už na jej začiatku začal strácať cukrovar Dioségy svoje odbytiská, čo viedlo ku zhoršeniu sociálnej situácie pracujúcich. Tých začal organizovať komunista Štefan Major, ktorému sa podarilo doviesť robotníkov na verejné zhromaždenie – tie však Okresný úrad v Galante nepovolil. Potom, čo došlo ku stretu robotníkov a četníkov, začali padať výstrely a použili sa bodáky. O chvíľu ležali na zemi traja mŕtvi (34-ročný Štefan Turzo z Košút, 20-ročný Alexander Žabka, tiež z Košút, 16-ročný Ján Gyevát zo Sládkovičova), ďalších päť ľudí bolo zranených. Poslanec Štefan Major skončil na Okresnom súde v Galante a vo väznici spolu s ďalšími funkcionármi strany a komunistami z Košút. V okrese je následne absolútny zákaz zhromažďovania a obete sú pochované v tajnosti.

Košúty mali medzinárodnú dohru. Skupina komunistických intelektuálov okolo skupiny DAV (Vladimír Clementis, Ladislav Novomeský, Daniel Okáli a ďalší) totiž zabezpečila aby sa o tejto akcii dozvedel svet. DAVisti rozposielali preklady do zahraničných médií a tak upozornili na represívne zásahy kapitalistického štátu. DAVisti vydávajú špeciálne číslo DAVu s podtitulom *„Nyní je v Košútech pořádek a klid…“*

Komunisti v obrane pracujúcich

Pôsobenie DAVu na Slovensku malo obrovský význam aj preto, že dokázali osloviť k podpore i nekomunistických umelcov. Ako reakcia na košútske udalosti vychádza Manifest slovenských spisovateľov, koncipovaný Okálim a Lukáčom, pod ktorý sa podpisujú aj nekomunisti Tajovský, Lukáč, Urban, Smrek, Vámoš a Makovický. O krvavých udalostiach v Košútoch píše aj Štefan Drug: *„25. mája 1931 napadli Slávikovi četníci demonštráciu poľnohospodárskych robotníkov, vedenú komunistickým poslancom Štefanom Majorom. Zastrelili troch demonštrantov a mnohých zranili. (…) Četníci vykázali z Košút aj komisiu Ligy pre ľudské práva, zloženú zo samých právnikov, v ktorej bol aj člen redakcie DAVu D. Okáli.“* (DRUG, Š.: DAV a davisti. Bratislava: Obzor. 1965. s. 53)

Štefan Major je jedna z prvých obetí kapitalistickej 1. ČSR, o ktorej sa dnes už v tomto kontexte v médiách nehovorí. Organizátor štrajkov a protestov na južnom Slovensku, večne prenasledovaný a súdený, v DAVe prehlásil: *“Mňa kriminál nezmenil, len mňa utvrdil v mojom presvedčení. Som vojakom triedneho boja. A keď ste mňa postavili na prvé miesto, je to veľký úkol. Budem sa snažiť, aby som tento úkol čestne plnil. Ale musíte vedieť, že bez Vás nemôžeme dosiahnuť ničoho. Len vtedy, keď v bojoch pracujúceho ľudu všeobecne budete na svojich miestach, bude víťazstvo naše.”*

Súd so Štefanom Majorom bol sfilmovaný v rámci TV filmu Smrť ministra z roku 2009. Právnik Vladimír Clementis sa bez nároku na honorár zastával pracujúcich.

Emil Kadnár napísal o tejto udalosti v roku 1963 knihu Krvavé Košúty, ktorá sa stala aj predlohou pre rozhlasovú hru.

Vlna štrajkov v 1. ČSR

Štrajkov a protestov bolo v 1. republike ako húb po daždi. Okrem Krompách treba určite spomenúť aj mestá a obce ako Nové Mesto nad Váhom, Gemerská Hôrka, Hlohovec, Rumanová, Močenok a Vráble. Podľa J. Minárika bolo na Slovensku v rokoch 1921-1938 asi 920 štrajkov, na ktorých sa zúčastnilo 270.000 robotníkov. V rokoch krízy 1929-1933 úrady zaznamenali 1034 akcií nezamestnaných. Dodnes stojí v Košútoch pamätník obetiam kapitalizmu a busta Štefana Majora.

Košúty sú varovným signálom, ako ďaleko môže štátna moc kapitalistických štátov zájsť pri zásahoch voči sociálnym právam pracujúcich. Bude sa história opakovať? Košúty sú významným

miestom pre komunistické hnutie a je na čase obnoviť pripomínanie si tejto krvavej udalosti. Košúty sú miestom, ktoré symbolizuje skutočný triedny boj pracujúcich za svoje práva. Košúty boli a sú symbol hrdinstva pracujúcich, ktorí riskovali a niektorí i stratili svoje životy. Aj taká bola realita "demokratickej" prvej Československej republiky.

…a aká je situácia poľnohospodárov dnes? Valcujú ich nadnárodné korporácie, šuriansky cukrovar chátra, cukor kupujeme zo zahraničia a obchodná zmluva TTIP z nás definitívne môže urobiť nesebestačnú kolóniu, v ktorej budú o všetkom rozhodovať korporácie a koncerny. "Nové Košúty", ktoré symbolizuje každá slovenská dedina, kde vládne mizéria a beznádej, povstanú už čoskoro…

Košutským

Střílelo se dnes ; a zítra třebas přijdou
Trenčín, Košice a Šurany.
Cožpak žandár za to může,
že mu vběhne psisko do rány?
Tiše, tiše! Ať je puška
O líc dobře opřená!
Tiše, tiše, ať je rány dobře slyšet,
ať se z dálek vrátí jednou ozvěna

F.X. Šalda

Máj 1931 – Dohodou o zvýšení platov sa skončil štrajkový boj cestárskych robotníkov, stavajúcich cestu zo Serede do Trnavy. Seredský štrajk cestárov vypukol 15.mája živelne pod vplyvom štrajku zemerobotníkov. Štrajkové boje skončili víťazstvom štrajkujúcich. Veľkostatkári boli nútení prijať zvýšenie miezd dľa návrhu predstaviteľov Červených odborov a poľnohospodárskych sekcií marx. Medzinárodného všeodborového zväzu. V tento deň prebiehali ešte ostré štrajkové boje na panstvách v Gáni a Košútoch. Štrajk ukončili len zemerobotníci pracujúci v cukrovare v Dioségu (Sladkovičovo).

Biblia komunizmu neexistuje, komunizmus je vo vývoji (vybrané z komentárov v Ľavom spektre)

Juraj Janošovský

Čistý komunizmus nie je možné chápať ako definovanú a nemennú dogmu, ale ako politický názor a konanie motivované snahou (jednotlivca či organizácie) konať a hodnotiť verejný život podľa komunistických princípov. Tieto princípy sú súčasťou práce Marxa, Lenina ale i Gramsciho ale aj iných autorov, hľadajúcich všeobecne prospešné etické zásady (od antických, biblických až po súčasných európskych či amerických). Snaha nájsť "bibliu" komunizmu – a potom podľa formálnych kritérii kritizovať jednotlivé osobnosti – je popretím komunistickej teórie, účelový útok na vykostenie dialektiky zo systému...

"Obete komunizmu" sú účelovou konštrukciou antikomunizmu. Ak došlo k ľudským tragédiám a k perzekúcii nevinných, nebolo to systémovou chybou komunizmu, ale nedostatkov systému či subjektívnymi zlyhaniami. Ale to predsa vzdelaný kritik dobre vie, že

ľudské konanie postráda neomylnosť (a komunizmus netúži byť zbožtelou dogmou). Len vtedy, keď individuálne túžby (či davová psychóza alebo záujem "klanu") prehlušili všeobecné etické princípy, sa diali veci, ktoré sa možno prikrývali "perinou" komunizmu, ale boli jeho anomáliou. Napadá ma teraz principiálny postoj Gustáva Husáka voči partizánom, ktorí zneužili situáciu na zločiny proti ľudskosti, jeho postoje v tejto veci sa totiž stali súčasťou jeho perzekúcie v päťdesiatych rokoch.

Liberálne a komunistické hodnoty nie sú tak vzdialené, aby nebolo možné o nich (podobnosti a rozdielnosti) diskutovať. Súčasný kapitalizmus však nie je liberálny, ale libertariánsky (von Hayek, M. Friedman, Tea party...). Reálne „obete socializmu“ neexistujú – vznikajú len v dôsledku antikomunistickej interpetácie osudu konkrétnych jednotlivcov. Pritom môžeme spravidla odlíšiť, že ľudské obete boli výsledkom zlyhaní jednotlivcov, ktorí zneužili situáciu pre svoje ambície, resp. vo vlastnom individuálnom "záujme". Teda že sa nejednalo o úmysel, ale o nežiaduci efekt "horlivosti" málo zaslúžilých či iné subjektívne problémy. Obete imperializmu sú však cieleným výsledkom neomaltuziánskeho charakteru systému, úmyselným dôsledkom zákonov a pravidiel, sú prirodzenou súčasťou verejnej morálky.

Čo všetko je komunizmus

Lukáš Perný

Slovo komunizmus je v súčasnej paradigme démonizované aj z toho dôvodu, že množstvo ľudí netuší, aký je jeho skutočný sémantický význam. Preto by som to chcel už úvodným článkom aspoň v krátkosti vysvetliť. Pod vplyvom masívnej antikomunistickej propagandy sa videnie zúžilo výlučne na negatívne prvky, ktoré socialistické experimenty v dejinách priniesli. Je čas vykoreniť túto zaužívanú predstavu a poukázať na skutočnú hodnotu slova common.

Už od dávnych a pradávnych čias hľadá človek spôsob, akým nastoliť spravodlivú spoločnosť, ako sa vzdať opakovania „večných hriechov nášho slabého ja“,[18] ako sa vymaniť z útrap nekonečného boja s ľudským zlom až k vesmírnym výšinám. Opakom cesty zla, tmy a beznádeje je hľadanie toho najvznešenejšieho a Bohu najpodobnejšieho v človeku, hľadanie svetla pre ľudstvo.

Slovo **komunizmus** pochádza z latinského *communis, common–univerzálny* s čím súvisí zvýznamňovanie kooperácie, zdieľania, súdržnosti a hľadanie zdôvodnenia objektívneho poznania skutočnosti. Skutočný význam a jadro slova komunizmus skrýva stelesnenie odvekej túžby ľudstva po spravodlivej spoločnosti. Komunizmus ako spoločnosť založená na zdieľaní, spoločnom vlastníctve, triednej rovnosti a spolupatričnosti má však omnoho hlbší pôvod. Definície

[18] Parafráza z Robespierrovho prejavu

komunizmu podľa Engelsa a Bukharina sú viazané na **sociálnu, politickú a ekonomickú ideológiu viazanú na vybudovanie beztriednej, bezpeňažnej, komunistickej spoločnosti založenej na spoločnom vlastníctve**. Táto spoločnosť môže teistická i ateistická, môže byť dosiahnutá revolučným alebo evolučným spôsobom; môže byť založená na samosprávach alebo centralizovaná. Skrátka dá sa povedať, že existuje niekoľko variant konkrétnej realizácie komunizmu v konkrétnych historických podmienkach.Najvyšším vrcholom tejto spoločnosti je dosiahnutie anarchokomunistického konceptu bez štátu, kde sa ľudia budú prirodzene rozhodovať v súlade s ideálom *„každý podľa svojich schopností a každému podľa jeho potrieb*."

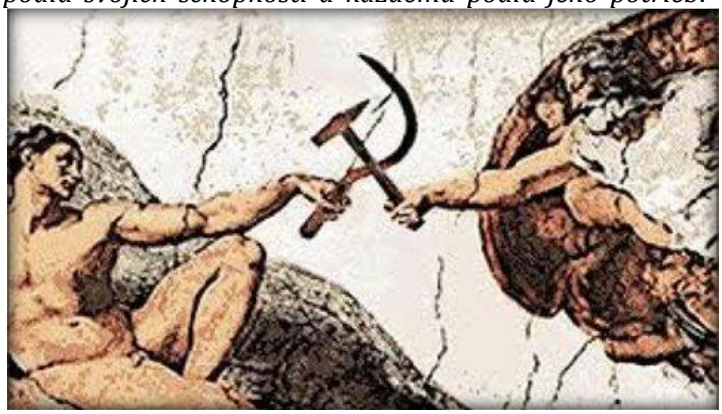

S komunizmom je spájané oslovovanie slovom súdruh, ktoré taktiež získalo v dnešnej dobe výsmešný charakter. Sémenatický význam slova **súdruh** (comrade) je pritom v rozličných jazykoch úzko spätý s výnamom slov ako kamarát, priateľ, druh, kolega. Je prejavom spolupatričnosti, solidarity a lásky ku kolektívu a lásky k ľudu a je protipólom súčasnej neoliberálnej paradigmy predstavujúcej alegóriu človek človeku vlkom. Ak však chceme definovať komunizmus v jeho najvyššej podstate a v zmysle očistenia od historických krívd, jeho kontinuitu musíme hľadať už od praveku cez Platónovu *Ústavu*, vznik stredovekých komún, boje o sociálne oslobodenie v stredoveku a novoveku, vznik slovanských občín, bogomilov (Balkán), táboritov, habánov, katarov, flámsku pechotnú revolúciu, diggerov, utopické koncepty Thomasa Mora a Campanelu, utopických socialistov, priamu demokraciu a ideály Francúzskej revolúcie (predovšetkým radikálnych jakobínov) či Parížskej komúny, až po leninskú revolúciu, kibuce, anarchokomunistické hnutie v Španielsku v rokoch 1936-1939, lýbíjský socializmus, kubánsky socializmus a množstvo ďalších sociálnych experimentov, ktoré sa snažili o nastolenie rovnosti a spravodlivosti. Nové koncepty v súčasnosti prináša hnutie Zeitgeist a The Venus Project, komunity ako Damanhúr v Taliansku či celosvetovo expandujúce družstevnícke hnutie. V súčasnosti sa úspešne rozvíja unikátny decentralizovaný model so silným zastúpením priamej a ekonomickej demokracie v Severosýrskej federácii Rojava (sýrsky Kurdistan), ktorý kombinuje prvky hlásané niekdajším marxistom-leninistom a zakladateľom Kurdskej strany pracujúcich (PKK) Abdullahom Öcalanom ako aj eko-anarchistom Murrayom Bookchinom. Nemôžeme zabudnúť ani na veľký pokus západných revoltných hnutí roku 1968, ktoré však zanikli a zmizli do stratena (dokázali, že tzv. západný ľavicový liberalizmus sa dá celkom efektívne zapracovať do kapitalistického systému cez reformy a tým dosiahnuť triedne vykastrovanie tohto druhu ľavice, čo Slavoj Žižek nazýva depolitizovaný odkaz roku 1968), či nezlomnú vôľu a hrdosť hnutia Zapatistov, ktorí si dodnes zachovávajú autonómiu na časti územia Chiapas v Mexiku. Podľa Engelsa je na tom proletár horšie, než otrok, pretože otrok si môže byť aspoň istý, že prežije. *„Otrok je predaný navždy, pričom proletár sa musí sám predávať den čo deň a hodinu čo hodinu*," píše Engels v *Zásadách komunizmu* z roku 1847. Proletárova existencia je závislá iba od jeho práce, ktorá je viazaná na nepriaznivé hospodárske obdobia a neustále kolísanie konkurencie. Nie sme teda skoro všetci proletármi? Nie sme práve my obete, ktoré sú obetované pre zisky tých, ktorí z nás robia žijúce stroje? Stroje, ktoré vďaka tzv. časovej flexibilite práce nemajú právo na voľný čas, citový život, rodinu, duchovný rast? Túžba po komunistickej spoločnosti je úplne prirodzená túžba človeka od prapočiatku dejín. Mnohí by chceli z čírej nevedomosti, osobnej nenávisti či nevzdelanosti komunizmus zakázať. Preto je potrebné šíriť osvetu vo filozofických a sémantických kontextoch a ozrejmiť skutočný význam tohto slova. Komunizmus ako abstraktná predstava človeka po spravodlivej spoločnosti sa jednoducho zakázať nedá. Podľa Novomeského je komunizmus všetko, čo patrí človeku. Ak je tomu tak, tak je zákaz komunizmu podobný zákazu humanizmu, zákazu solidarity, zákazu podstaty človeka v združovaní sa. Keby chcel niekto z dejín ľudstva vynechať komunizmus, samotné ľudstvo by neexistovalo. Komunizmus ako abstraktná predstava túžby po raji na planéte Zem (či dokonca mimo nej) alebo túžby po utópii je súčasťou človeka, jeho dejín, jeho prirodzenosti, pretože, ako povedal Aristoteles, "človek je zoon politicon," tzn. bytosť sociálna, včlenená do spoločnosti. Nie je sám vo vesmíre – vždy bol a bude odkázaný na spoločenstvo a kolektív. Preto je zákaz

komunizmu z filozofického hľadiska absurdný podobne ako zákaz združovať sa a vytvárať sociálne väzby.

Hugo Chávez

Milan Antal

Pred tromi rokmi, 5. 3. 2013 zomrel charizmatický ľavicový venezuelský politik a štvornásobný prezident Hugo Chávez. Chávez si ctil myšlienky Simona Bolívara, propagoval víziu demokratického socializmu v podobe programu Socializmus 21. storočia, propagoval myšlienku latinskoamerickej integrácie a boj proti západnému, najmä americkému imperializmu.

V tomto duchu presadzoval zákaz privatizácie prírodného bohatstva Venezuely, aby z neho mali úžitok aj najchudobnejšie vrstvy venezuelskej spoločnosti, vďaka čomu nachádzal širokú podporu u občanov. To sa však nepáčilo starým kapitalistickým štruktúram najmä v Spojených štátoch amerických, ktoré trpia starou predstavou výlučného práva na vlastníctvo všetkých zdrojov na tejto planéte. Preto prežil viacero pokusov o prevrat, najvážnejší organizovaný pokus sa za pomoci amerických tajných služieb udial v apríli 2002. Vojenským prevratom bol zosadený z funkcie, nakrátko na jeho miesto prichádza Pedro Carmona, ale mohutné demonštrácie ľudových más, požadujúce jeho návrat, dosiahli svoje. Nedá sa povedať, žeby ho podporovali len chudobné vrstvy venezuelskej spoločnosti, ale aj stredná trieda, nenávidený bol hlavne medzi úzkou bohatou vrstvou. Reakčné sily sa však s výsledkom neuspokojili a organizovali mnoho ďalších demonštrácií na jeho odstavenie. Podarilo sa im dosiahnuť aj vypísanie referenda, ktorým chceli odstaviť Huga Cháveza od moci ešte pred vypršaním volebného obdobia. V referende z augusta 2004, v ktorom išlo o jeho odvolanie z úradu, napokon zaznamenal Hugo nové víťazstvo, keď mu svoj hlas odovzdalo 58 percent voličov, ktorí prišli k urnám. Spolupracoval s ľavicovými juhoamerickými vládami, často pobýval na Kube v rozhovoroch s Fidelom Castrom, ktorého bezmedzne obdivoval. Zasadzoval sa o vytvorenie latinskoamerickej integrácie, ktorá mala prehĺbiť deľbu práce medzi juhoamerickými krajinami, zefektívniť a zlacniť výrobu, výmenu a obchod a pevnejšími ekonomickými, obchodnými, politickými väzbami vytvoriť bezpečnejší priestor, ochranu pre latinskoamerické krajiny pred zasahovaním zvonku. Previedol rozsiahle sociálne reformy pod názvom „Bolívarská revolúcia“, ktorými bola zavedená masová podpora vzdelávania, znižovanie negramotnosti najmä pôvodných obyvateľov Venezuely, veľkorysý bytový program, sociálna podpora najchudobnejších vrstiev. Chávez bol zvolený za prezidenta Venezuely v r. 1998, 2000, 2006 a 2012. Ak niektoré zahraničné médiá tvrdili, že Chávezov systém bol tvrdou diktatúrou, museli by vysvetliť fakt, že vo voľbách 6. 12. 2015 do jednokomorového parlamentu zvíťazila opozícia. V diktatúrach opozícia nie je pripúšťaná k voľbám, je zakazovaná, zatváraná do väzenia – a určite venezuelský systém je demokratickejší ako väčšina západoeurópskych systémov, tam by sa ťažko mohlo stať, žeby zvíťazila antisystémová opozícia, usilujúca sa o zmenu systému, pretože takýto výsledok volieb nedopustí kapitál finančne, propagandisticky, mediálne, politicky, prípadne aj vojensky. Starým kapitalistickým štruktúram však treba znovu pripomenúť, že Venezuela, venezuelský ľud má právo slobodne, bez zasahovania a vnucovania si vybrať svoju cestu existencie, svoj spôsob života – ako som to zdôraznil aj v ďalšom článku o Kube.

Kultúru, umenie a sféry duchovné si doslova sprivatizovali pravicové médiá. Ak nerátame Nové Slovo, Kroky, Nezávislých či časopis a webovú stránku Vzdoru-strany práce, tak prakticky neexistuje médium, ktoré by zľava hodnotilo, propagovalo, reflektovalo na kultúru, filozofiu a umenie zľava. Nový DAV/ bude prvou revue, ktorá venuje priestor aj kultúre v samostatnej sekcii!

Hon na mainstream

Tomáš Klimek

V tomto krátkom zamyslení o nekritickom odmietaní mainstreamovej kultúry som sa chcel pôvodne zo štylistických dôvodov vyhnúť otrepaným prirovnaniam a neohrabaným analógiám veľkohubých senzačne znejúcich titulkov typu: „Nový hon na čarodejnice?“ a pokúsiť sa nájsť alternatívnejšie vyjadrenie.

Napokon som sa však rozhodol využiť práve toto prirovnanie, hoc omleté, nakoľko vystihuje podstatu opisovanej skutočnosti a samoúčelné hľadanie netypického výrazového prostriedku by v tomto prípade popieralo vlastnú myšlienku článku... Mainstream je skutočne umelo vytvoreným fenoménom dneška, tak ako ním bolo čarodejníctvo pred niekoľkými stáročiami. A rovnako sa voči nemu vedie hon ako reakcia naň; či skôr hon, ktorý daný fenomén spoluvytvára. Keď hovorím o „vytváraní“, nemám na mysli vedomé, či priam zlomyselné konšpirovanie jednotlivcov, ale skôr nezamýšľaný následok mylného uvažovania a konania, ktoré rozdeľuje kultúru na hlavný prúd a alternatívu (subkultúru, kontrakultúru) ako absolútne protiklady, čím sa spätne podieľa na samom vzniku (či prehĺbení) mýtu mainstreamu, resp. mýtu alternatívy.

Pripomína mi to film Deux hommes dans la ville, kde je A. Delon tak obsesívne prenasledovaný policajným inšpektorom, ktorý ho podozrieva zo zločinu, až naozaj zločin spácha... V Delonovej úlohe dnes vystupuje mainstream, ktorý je celospoločensky (skoro až „mainstreamovo“) kritizovaný natoľko, že sám uveril vo svoju vinu a berie na seba dobrovoľne rolu vyprázdneného pozlátka, čo možno jasne vidieť, resp. počuť pri posluchu rádií ako Europa 2 alebo Funrádio. Akoby úplne prijal kritiku a rezignoval voči nej. Táto „kapitulácia“ stredného prúdu je navyše sprevádzaná jeho nadhľadom voči sebe samému, ba priam až cynizmom: viem, že som otrasne povrchný a páči sa mi to/je mi to jedno. Ak sa vnoríme hlbšie do dejín umenia, všimneme si, aké významné, ba až epocho-tvorné diela vznikli v rámci mainstreamu. Iste, „revolúciu“ v umeleckých štýloch vždy musel nastoliť konkrétny jednotlivec vďaka svojej kreativite a inovácii, vymykajúcej sa z rámca prevládajúcej kultúry (ako napr. pre-romantizmus Goetheho či „podivína“ Rousseaua), avšak historicky aj obsahovo najvýznamnejšie diela boli, podľa môjho názoru, väčšinou ukotvené niekde uprostred hlavného štýlu a dodnes vďaka svojej typickosti slúžia ako vzor, na ktorom učitelia vysvetľujú žiakom konkrétne znaky umeleckých slohov. Keby sa Mozart vzoprel dobovým konvenciám a začal robil naschvály Jozefovi II, nikdy by nevzniklo možno najlepšie dielo klasicizmu. Toto tvrdenie dokladá i skutočnosť, že aj v alternatívnej hudbe či filme vznikne prvotná zmena narúšajúca hranice „možného“ či „mysliteľného“, ktorá ale okrem toho príliš kvalitnou nebýva (spravidla), a až ďalší nasledovníci daného alternatívneho štýlu dovedú tento do dokonalosti a vybrúsia z neho ozajstný klenot (čo potom mnohí napádajú, ako zradu či zneužitie pôvodného „ideálu“). Sama alternatívna scéna totiž predstavuje akýsi mikrosvet, svet vo svete, ktorý sa sám pre seba stáva mainstreamom – novátorom je vždy iba jeden umelec, ostatní ho už iba nasledujú, či priam napodobňujú a vylepšujú.

Voči uvedenému možno namietať, že v rámci kapitalistických vzťahov a dominancie „kultúry dopytu a ponuky“ sa alternatívou nerozumie ani tak za každú cenu kreatívny „spoločenský okraj“, ako skôr akákoľvek kultúra stojaca v opozícii k tržne prispôsobivému umeniu, „pásovo“ vyrobenému pre komerčné účely. V tomto zmysle je alternatívne umenie dozaista legitímnym vyjadrovacím prostriedkom, ale nedostáva sa nám odpovede na otázku: prečo by i umenie vytvorené pre masy (kľudne aj dostupné v obchodných reťazcoch) nemohlo byť obsahovo hodnotným?

Nie je orientácia na alternatívne umenie problematizovaním formy namiesto problematizovania obsahu? V dnešnej dobe rozoznávame v otázke umenia a kultúry v zásade štyri typy ľudí, resp. názorov:

1) cynickí alebo neinformovaní zástancovia mainstreamu;
2) kritici mainstreamu, zaslepení zástancovia alternatívy;
3) kritici alternatívy tvrdiaci, že bola „kooptovaná“ systémom, že došlo ku komodifikácii jej podvratnosti, ktorú mocenské štruktúry teraz predávajú v lákavom obale;
4) kritici alternatívy pre jej samotnú alternatívnosť. Tá bola vždy iba prostriedkom pre odlíšenie sa subjektu a nikdy nemala diverzný, tobôž nie revolučný charakter a z pohľadu

kvality umenia nemožno určiť víťaza, keďže aj v alternatíve aj hlavnom prúde môže vzniknúť dielo hodné záujmu a uznania. Obe sú, ako už bolo uvedené, určitým mainstreamom, či skôr určitou „kultúrou bez prívlastkov“, nakoľko len taká môže dávať objektívny zmysel. Alternatíva existuje len vo vzťahoch relatívnych, postráda univerzálny význam. Naozaj cenné umenie by malo mať dôveru v ľudí, v spoločnosť a v masy a nevytvárať autonomistické „kluby“ elít, ktoré znechutene opúšťajú svoje lode unášané vlnami popkultúry, akonáhle sa cestujúci z 3. triedy utrhnú z podpalubia, namiesto, aby zhodili do vody kotvu a našli čo najlepší prístav pre všetkých. Kvalitná kultúra nesmie mať fóbiu ani z komercie. Musí ju ustáť. V kapitalizme je komerčné (alebo minimálne komercie schopné) všetko. Aj nekomerčná alternatíva je komerčnou, nakoľko nepriamo vytvára nový priestor obchodovateľnosti vecí a vzťahov, „dobýva“ dosiaľ neobjavený trh s módou, názormi a životným štýlom, ktorý stojí peniaze. Sama potom priamo usporadúva koncerty či kultúrne podujatia za nemalé vstupné. Ľudia radi platia za exkluzivitu... Navyše si ešte vybijú sprostredkovane i trochu zlosti, druhého rána si odšrtnú v kalendári „subverznú“ protisystémovú činnosť a vydajú sa spokojne do svojich (ne)zamestnaní... O koľko cennejšia sa v tomto svetle javí zradcovská strednoprúdová kapela „kooptovaná“ systémovým matrixom, ktorej texty majú hĺbku a druhý rozmer. Hodnotný mainstream preto považujem za cennejší ako samoúčelný underground.

Opäť ale možno polemizovať s danými tvrdeniami. Alternatívna scéna už v minulosti dokázala, že je schopná vytvoriť skalopevný kultúrny fenomén, nezmeniteľný v tovarovú položku. Za všetky príklady uvediem etiku DIY, teda „Do It Yourself“ alebo „Urob si sám“, ktorá vlastne dala odpradávna bežnému spoločensko-ekonomickému správaniu politický rozmer v postindustriálnej dobe.

Ako možno komercionalizovať niečo bytostne nepredajné? Systém to dokáže – estetizáciou etiky. Ak sa zameriame na to, čo je pekné, namiesto toho, čo je správne, ocitneme sa zrazu v dobe „hipsterských ošúchaných favoritov“ z ebay-u. Kapitalizmus dokáže divy, ale v tomto prípade nie je hlavným (jediným) vinníkom. Už len „technicky“ nie je možné, aby každý ukradol svojej 90-ročnej babičke starý bicykel spred dedinskej Jednoty; nie je možné, aby si každý piekol doma sám svoj chlieb; aby si sám zhotovil svoj hudobný nástroj; či založil bio-farmu. Kto si nedokáže tieto potreby zabezpečiť sám, svojpomocne, jednoducho si ich kúpi alebo mu ich (nekapitalistická) spoločnosť zabezpečí iným, možno komickým či povrchným spôsobom, aby nikto výrazne nevyčnieval alebo nebol privilegovaný. Masová kultúra je v tomto zmysle rovnostárskou a spravodlivou a kritizovať ju je prinajmenšom povýšenecké, ak nie priam fašistické. Obhajoba spravodlivej masovej kultúry (avšak nositeľky konzumnej etiky) od kritika konzumnej spoločnosti a kritizovanie etiky DIY, ktorá, naopak, podrýva konzumný spôsob uvažovania, sa môže javiť paradoxne, to uznávam. V KĽDR je povolených iba desať oficiálnych účesov a napriek tomu nejde o konzumnú spoločnosť... Konzum nie je závislý na uniformite či masovosti, ale na súťaživej spotrebe. Tú vytvára práve alternatíva. DIY je toho do istej miery súčasťou. Z objektívneho hľadiska zasa ide o reakčnú etiku návratu „paleolitu“ či feudálnej „ekonomiky rodín“ s minimálnou produktivitou práce a maximálnou záťažou životného prostredia, nakoľko výroba v malom môže byť iba ťažko ekologickou (a ak by aj takou bola, bude záťaž prenesená na drastické ničenie „ľudských zdrojov“, čo je opäť neekologické, keďže človek je súčasťou ekosystému). Takýto vzdor voči súčasnému zriadeniu teda nemožno považovať za vzdor obsahovo správny alebo zmysluplný. Spomínané heslo by muselo znieť inak... Muselo by znieť: „Urobme si sami spoločne (proti kapitálu)“, nie „Urob si sám (ako namyslený bohatý individualista proti masovej spoločnosti)“. Problémom hľadania priestoru priateľského dialógu medzi masovým mainstreamom a elitárskou alternatívou je zaryté odmietanie násilia... „My nikoho nútiť nebudeme,“ hovoria si alternatívci, aristokraticky povznesení nad poklesky lúzy. Takáto „láskavosť“ je však v konečnom dôsledku iba skrytou aroganciou. Obsahovo cenné masové umenie si vyžaduje určitú formu násilia – v podobe nátlaku alebo donútenia (čo ale zákonite neznamená zákaz iných umeleckých foriem). Ponechanie úplnej slobody divákovi vytvára predpoklady pre rozmnoženie vzťahov dopytu a ponuky, nakoľko neexistuje „autorita“, ktorá by výchovne „intervenovala“ do súkromného umeleckého cítenia diváka, a on sa ocitá v dekonštruovanom prostredí chaosu, kde jedinou istotou (autoritou) sa javí trh a najsilnejší hráč-umelec, ktorý sa svojim divákom-spotrebiteľom túži zavďačiť čímkoľvek hneď tu a teraz, namiesto aby si ich vychoval. Ak hovoríme o násilí, nemusí hneď ísť o povinné čítanie prorežimnej literatúry alebo pálenie zakázaných diel... Stačí ak by sme už existujúce, hoc i komerčné a „spotrebné“ umenie (v televízii, rádiu či na internete) doplnili zaujímavými komentármi alebo diskusiami širokého spektra filmových kritikov, filozofov, sociológov či vedcov (trebárs konfrontovanými názormi bežných ľudí) pred a po odvysielaní diela. V tomto zmysle som sa inšpiroval športovými prenosmi, ktoré bývajú uvádzané debatou v štúdiu medzi moderátorom a jeho hosťami z oblasti športu. Podnetným bolo pre mňa v tomto ohľade i počúvanie Rádia Devín, kde tak isto nie je núdza o komentár ku každému audio-dielu.

Bezuzdný hon na mainstream môže zájsť (ak už i nezachádza) do úplne komických rozmerov nekonečnej plurality alternatív. Ťažko nájsť správny recept nápravy. Riešením by mohlo byť jednoduché „preťatie“ tohto gordického zapletenca – alternatívou alternatívy, teda akousi obdobou „negácie negácie“, ktorá by nepredstavovala návrat do pôvodného východiska (uniformná hegemónia stredného prúdu), ale zamerala by sa viac na obsah diela a stierala formálne rozdiely medzi alternatívou a mainstreamom.

Knižné typy

Ian Birchall: Rebelův průvodce Leninem

„Knižočka je určená predovšetkým mladším čitateľom. Lebo ani o histórii ruskej revolúcie, ani o Leninovi ako historickej osobnosti nič nevedia, nehovoriac o totálnej neznalosti jeho textov. Prehľadne sú spracované jednotlivé etapy na ceste k októbrovej revolúcii, medzníky – rok 1905, boľševická strana, Zimmerwald, imperializmus, dvojvládie v roku 1917, krehký robotnícky štát, ústup a NEP, Leninov posledný boj so Stalinom a dnešný leninizmus (jednota a jasnosť ako princípy).“
L. Hohoš (zdroj: Slovo)

Karol Krpala: Oficiálna Línia

„Tak ako v minulosti aj dnes platí, že bez toho, aby došlo k prekonaniu oficiálneho dogmatizmu pri interpretácii minulosti, nebude možné prekonať oficiálny dogmatizmus pri interpretácii súčasnosti. Tak ako je na jednej strane spojená minulosť so súčasnosťou, na druhej strane je spojená možnosť hodnotiť minulosť ako aj súčasnosť v realistických kategóriách. Ani po roku 1989 sme sa neocitli v idealizovanom stave „slobody a demokracie“, ale len v podmienkach ďalšieho sociálno-politického usporiadania v poradí, ktoré sa takto samo označuje. Svoje pozitívne hodnotenie uzákoňuje podobne, ako to robili tie predošlé. Problémy, ktoré sú s tým spojené, sú v zásade analogické, ako boli v minulosti. Označovanie režimu sebou samým ako „sloboda a demokracia“ nie je nič prekvapujúce ani nové. Všetky politické režimy u nás po prvej svetovej vojne, s výnimkou toho v rokoch 1939 – 1945, sa oficiálne označovali ako „demokracie“. Či už tie buržoázne, ľudové, alebo najnovšie ako liberálna demokracia. Z pohľadu systémovej teórie ani jeden politický systém nemôže byť totožný s ideálom demokracie; nie je demokraciou. Je teda normatívnou záležitosťou, či ho človek označí ako diktatúru, alebo ako obligátne proklamovanú demokraciu. Každý systém možno nahradiť (podstatne) demokratickejším, čiže zmeniť ho alebo reformovať pod tými istými heslami, pod ktorými sa tu etablovali systémové zmeny a zmeny politických režimov v rokoch 1918, 1948 a 1989.“ (oficiálny popis)

Oliver Stone: Utajované dejiny USA

„Oscarový režisér Oliver Stone a renomovaný historik Peter Kuznick předkládají odvážně kritický přehled nejbolestnějších (a často také málo známých) aspektů amerických dějin – od anexe Havaje a invaze na Filipíny, podpory diktátorských režimů, zákulisní politiky a pletichaření během obou horkých světových válek a následující studené války až po období tzv. války proti terorismu.“
(oficiálny popis, zdroj: Slovo)

Ľuboš Blaha a kol.: Európsky sociálny model - čo ďalej?

„Európsky sociálny model, ktorý občanom desaťročia zabezpečoval dôstojnú životnú úroveň, sociálne práva a rovnováhu v spoločnosti, čelí vážnym rizikám. Tie nesúvisia iba s aktuálnou ekonomickou krízou, ale aj s dlhodobejším procesom globalizácie svetových trhov. Globalizácia sa dnes riadi logikou neoliberalizmu, ktorá povzbudzuje vlády k liberalizácii, deregulácii a privatizácii. Liberálni ekonómovia predstavujú sociálny štát ako prežitok. Existuje však aj alternatívny názor, ktorý upozorňuje na zásadný význam európskeho sociálneho modelu, bez ktorého Európe hrozia obrovské nebezpečenstvá vrátane politickej a sociálnej nestability. Kľúčová otázka znie: Čo robiť, aby si Európa zachovala svoju sociálnu tvár?“
(oficiálny popis, zdroj: Slovo)

Lukáš Perný: Hudobná kontrakultúra 60s & 70s v kulturologickej perspektíve

„Rok 1968 a postmaterialistická revolúcia je v slovenskej politologickej literatúre málo skúmaná, a preto je text L. Perného niečím avantgardným, novátorským a revolučným. Pozitívnom textu je jeho radikálnosť a dynamika. Prepojenie s politikou a filozofiou je citeľné v celej práci a autor ponúka živé interdisciplinárne dielo, ktoré nielenže čitateľa/čitateľku informačne obohatí, ale zároveň ho/ju núti premýšľať a prehodnocovať svoje morálne horizonty. Kniha nie je písaná encyklopedicky, jej zámerom je niesť určité normatívne posolstvo. Knihu L. Perného úprimne vítam a dúfam, že odštartuje novú vlnu záujmu o hodnoty, ktoré v 60. a 70. rokoch v západnej spoločnosti viedli k revolučným premenám v kultúre a myslení." Ľ. Blaha (Zdroj: Slovo)

Charita a hľadanie spravodlivosti

Tomáš Klimek

„Neprispejete na podporu svalových dystrofikov?“ „Pomôžte zachrániť hladné deti v Sudáne!“ „Pošlite SMS v tvare Hodina_detom na číslo...“ „Kámo, nemáš 50 centov, chýba mi na vlak“

Forma žiadania finančnej pomoci od ľudí má mnoho podôb, jej obsahom je však vždy presne to isté - zdelenie, ktoré by sa dalo zhrnúť asi ako: „pomôž práve mne, ja som ten, ktorý je toho hoden, vyber si ma!“ Jedinou možnou odpoveďou na neustávajúce otázky a nastavené dlane je holé konštatovanie, ktoré zamkne ústa všetkým pracovníčkam neziskových organizácií, študentom so žltými kvietkami, ako aj „dobrým anjelom“ - že už som zaplatil dosť - prostredníctvom daní a odvodov... Skôr než sa po tomto výroku stanem terčom obvinení a verejného opovrhnutia, rád by som uviedol niekoľko argumentov, prečo zastávam názor, že je charita nedostačujúca (niekedy až priamo nežiaduca) ako spôsob riešenia sociálnych problémov.

Charita patrí histórii

Pomoc druhému v núdzi je samozrejme prejavom solidarity a ako taká nemôže byť vo svojej podstate zlá. Rovnako tak nemožno tvrdiť že by charita v najzákladnejšej rovine nebola ľavicovou. Spolu s rozmachom sociálneho štátu v 20. storočí je však treba revidovať aj vlastné postoje voči charite... Pôvodné charitatívne úlohy cirkvi postupne prevzala moderná spoločnosť a jej sociálne mechanizmy, prostredníctvom ktorých sa stará o chorých, znevýhodnených a slabších. Štát výlučne trestajúci, charakterizovaný represiou, vychádza z brán moderných dejín ako štát opatrovateľský a sociálne angažovaný. Výdobytky ako zákonník práce, systém vyplácania dôchodkov či investície do zdravotnej starostlivosti a na výskum liečby chorôb tu nie sú od večnosti (a súdiac podľa neoliberálnych politických trendov posledných rokov ani naveky nebudú...). V solidárnej spoločnosti tak už jednoducho nie je viac miesto pre charitu. Tá je ideologicky ďalej zdôvodniteľná už jedine čisto pravicovým spôsobom uvažovania... Áno, jednému finančne pomôžeme, možno i zachránime život. Ale koľkých tým zabijeme? Koľkých okradneme? Neprináleží naša pomoc rovnako tak im ako prvému? Pre pravicu je však hodný pomoci iba ten kto „na sebe pracuje“, kto je „schopný“; v prípade najchudobnejších ten, kto je schopný si vyžobrať, prípadne - v ešte perverznejšej forme - ten, kto na ulici predáva časopis Nota Bene a je ochotný sa nechať ponížiť a vmanipulovať do role „bezdomovca – podnikateľa“. Kritériá a meradlá tohto „makania na sebe“ sa samozrejme vždy spolu s určitou dobou menia a za spoločensky užitočné sa v tej ktorej epoche môže považovať rozličné správanie. Rovnako tak sa teda menia i náhľady na to, čo je spravodlivé, čo je zaslúžené a čo už nie. Skutočná univerzálna spravodlivosť však nepozná posudzovanie takéhoto druhu. Nedáva len jednému, nevyberá si, ani nelosuje šťastlivcov, ktorým bude nadržiavať. Pozná iba človeka ako dôstojnú bytosť. A ľudia sme predsa všetci rovnako. Okrem toho, že je charita bytostne elitárska a diskriminačná, možno voči nej vzniesť i ďalšie obvinenia.

Obžaloba charity

Predovšetkým legitimizuje súčasný stav vecí na našej politickej scéne, keď všetky sociálne a existenčné problémy ľudí vydáva v jednom „almanachu“ pod spoločným názvom „Zlá doba“ či „Ťažké časy“, kamuflujúc tak ich pravú systémovú podstatu a upriamujúc pozornosť iba na potrebu individuálnej pomoci jednotlivcom, ktorí sa v takejto situácii ocitli. Navyše, možno povedať, že kapitalizmus ekonomicky potrebuje charitu, aby aspoň časť ľudí - potenciálnych spotrebiteľov - vytiahla z najhoršej biedy a obnovila tak ich kúpyschopnosť. Pomoc druhým tak nadobúda namiesto etického rozmeru rozmer čisto ekonomický a v konečnom dôsledku nie je o nič lepšia než bohapustý konzumerizmus, obhajoba imperiálnej politiky, či hociktorý iný neduh dneška. Jednoducho, či chceš byť samaritán alebo hedonista, musíš sa prispôsobiť potrebám kapitálu...

Zároveň i samotný človek, charitatívnou pomocou oblažený, prestáva viniť zo svojej mizérie kapitalizmus, ba čo viac, začne v ňom prevládať pocit vďaky k systému, ktorý ho najprv ekonomicky zničil, aby mu vzápätí niečo milostivo podaroval, či požičal za úžernícky úrok... V najbizarnejšej podobe potom jednotlivec začne takýto systém uctievať, podvolí sa jeho logike a blažene si hovie vo svojej biede a špine bezdomovca, pod ochrannými krídlami zahraničných turistov, ktorí mu denne nahádžu viac milodarov než by zarobil produktívnou prácou. Taký človek sa potom naozaj stáva asociálom; nie však kvôli nepravidelnému styku s mydlom (povedané slovníkom krajne pravicového populistu), ale kvôli ignorácii a popretiu základnej úlohy človeka či – všeobecne povedané – rezignáciou na humanizmus. Osobne som zažil, ako sa inteligentný, sčítaný bezdomovec môže namiesto revolučného radikalizmu uchýliť až k extrémnemu šovinizmu - snahe vyhnať zo svojho mesta cudzích bezdomovcov, ktorí mu kradnú prácu (?). Nech si vraj žobrú doma! Nech žije polícia! Malomestské názory strednej triedy zrejme presakujú až do najnižších vrstiev. Doteraz som popravde netušil, že existuje i takáto obscénna forma kapitalistickej konkurencie - trh žobrákov... Ten získava intenzívnu materiálnu podporu predovšetkým vďaka „dobrodincom“, rozdávajúcim

almužny, ktorí veria, že robia správnu vec. Iní, menej idealisticky založení, zasa tak konajú iba preto, aby uľahčili svojmu svedomiu.

Charita korumpujúca

S tým súvisí ďalší zásadný neduh charity - korumpuje morálku; ako inak, opäť na oboch stranách - dávajúcej i prijímajúcej. Donor má potrebu všemožne medializovať svoj „spasiteľský“ čin, čo následne nielenže vyvoláva pochybnosti o jeho skutočných pohnútkach k pomoci, ale núti i ostatných podieľať sa na charitatívnej činnosti (hoc sami nechcú alebo už pomáhajú skryte a nezištne) pod hrozbou ostrakizácie, vylúčenia a odsúdenia zvyškom spoločenstva, ktorí si už medzičasom pripli na kabát narcis či odznak Unicef. Na obdarovaných zasa necháva charitatívna pomoc trvalú škvrnu úlisnej pretvárky, konformity a úslužnosti k tým, ktorí im prispeli, alebo existuje vysoká pravdepodobnosť, že by prispieť mohli. Ten, kto automaticky pristupuje k iným ľuďom ako k potenciálnym darcom, pripravuje sa o možnosť nadviazania akéhokoľvek hlbokého vzájomného vzťahu s druhým človekom.

Charita feudálna

Práve táto amorálnosť pramení z nemožnosti (alebo neochoty či neschopnosti) dnešnej spoločnosti zabezpečiť sociálnu pomoc pre každého, čím sa opäť vraciame na začiatok - k individualistickému a elitárskemu charakteru milodarov. Ten je potrebné rozobrať ešte z iného uhla pohľadu než je len prostá diskriminácia väčšiny sociálne vylúčených z hmotnej pomoci. Ide predovšetkým o hrozbu, ktorá rozvracia našu spoločnosť a všetky jej demokratické mechanizmy ako celok... Hrozbu, ktorá na seba berie masku ľudskosti, ale pritom je len súkromníckou, partikularistickou „feudálnou“ praktikou - milosrdenstvom, ktoré sa zvrháva na zvôľu jednotlivca „dám – nedám“, od ktorej závisia životy biednych... Sociálne otázky patria v spoločnosti označujúcej samú seba za demokratickú na popredné miesto vo verejnej diskusii, vo verejnom boji, vo verejnom živote. Iba vybudovanie samotného „zmyslu pre verejno“ - angažovaného zápalu ísť šíriť polemiky medzi obyčajný ľud, trvalo Európe stáročia... Nenechajme si teraz demokraciu vziať pochybnými neoliberálnymi metódami - od charity ako súkromnej sociálnej pomoci, cez rozhodovanie rodičov, či pošlú svoje dieťa do školy, až po súkromné väznice... Sféra „verejného“ sa pomaly ale isto vytráca a my sa vraciame do stredoveku, kde ako dediční páni na svojich lénach vládnu Penta a J&T, ochotní utratiť občas pár zlatých na svojich poddaných - ako dobré gesto.

To je moja obžaloba charity, ktorú vznášam. Je diskriminačná, elitárska, legitimizujúca systémové násilie, ktoré v súčasnosti vládne. Je korumpujúca a partikularistická. Ale najhoršie na nej je, že i cez to všetko musíme dať, musíme pomôcť, lebo je to ľudské. Neľudské sú ale životné podmienky tých, ktorí charitu potrebujú. Zlepšiť tie predstavuje prvý krok na ceste k jej odstráneniu.

Autor: neznámy, zdroj: sociálne siete

Filozofické, umelecké a kultúrne inšpirácie z archívu Ľavého spektra

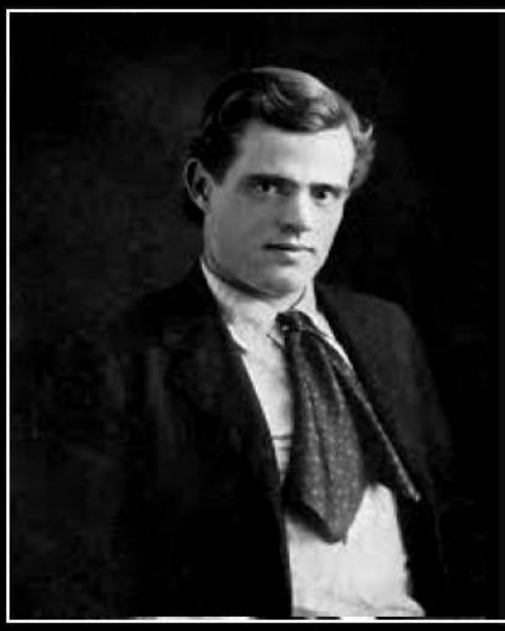

Jack London (*1876-†1916)

"Hovoria si comrades, títo muži, muži ako súdruhovia v socialistickej revolúcii. Slovo to nie je prázdne, ani nezmyselné. ... stoja bok po boku pod červeným práporom vzbury... tento červený prápor, mimochodom, symbolizuje bratstvo človeka s človeka a nie podpaľačstvo, s ktorým ho okamžite spájajú v presile buržoázne mysle. Súdržnosť a revolúcie prekračujú územné a rasové predsudky, byť súdruhom je vzťah pevný a živý. We are revolutionists! Revolúcia je revolúcia robotníckej triedy. Ako môže kapitalistická trieda, v menšine, tento trend zastaviť? Čo môže ponúknuť? Čo ponúka?"

Jack London, socialist at Workers libery/London's writings are at http://www.jacklondons.net

Mirko Amage

"Považuji za **velmi unavující jeden zásadní nešvar v socialistickém hnutí** a to ten, který spočívá v **upřednostňování otázek minulosti před otázkami budoucnosti.** Považuji za podřadné dělení se na Stalinisty, Trockisty, Leninisty, Maoisty, Chávisty, Titoisty atd. vůči cíli budování skutečně socialistické společnosti.

Osobně se nepovažuji za Stalinistu a dokonce ani za Trockistu či bolševika, ale mým cílem je tvorba **socialismu bez vykořisťování, sociálních nespravedlivostí, rasismu a vlády byrokratů a s možností každého člověka projevit svůj názor a rozhodovat o své práci a o společnosti ve které žije** (...). Pokud má druhý člověk stejný či alespoň velmi podobný cíl jako já, potom kašlu k jakému závěru došel ohledně Stalina.

A za nejvíc komické považuji vkládání se do této otázky ze strany různých lidí co se považují za anarchokomunisty, snažíce se upevnit svojí myšlenku ukazováním prstu na druhé a varováním dalších lidí ve smyslu "Pozor ! Tenhle člověk řekl něco dobrého o Leninovi. To znamená že se ti při nejbližší příležitosti pokusí uříznout hlavu a naplivat ti do krku. Pojď radši se mnou podporovat mojí aktuálně neproveditelnou myšlenku."

Utopickí socialisti – základný kameň socializmu

Friedrich Engels: „Nemecký teoretický socializmus nikdy nezabudne, že stojí na pleciach St. Simona, Fouriera a Owena, troch mužov, ktorí pri všetkej fantastickosti a utopizme patria k najvýznamnejším hlavám všetkých čias a geniálne anticipovali mnohé veci, ktorých správnosť teraz vedecky dokazujeme.“ Vybrané spisy 1. Bratislava 1963, s. 544

Lenin: „Dívali sa na tú istú stranu, ktorou sa uberal skutočný vývoj; títo autori skutočne predbiehali tento vývoj.“ Spisy 2, Bratislava 1960, s. 20

New Harmony Roberta Owena od F. Bate (1838)

„Idea komunistickej spoločnosti sa spája s myšlienkou revolúcie v Meslierovom Závete, v hnutí Graccha Babeufa a jeho spolupracovníkov, v teoretickej a praktickej činnosti ruských revolučných demokratov. Utopickí socialisti geniálne predpovedali niektoré črty novej spoločnosti, ktorá vystrieda vykorisťovateľské zriadenia.“ Vedecký komunizmus, Bratislava 1975, s. 33
„Thomas More vniesol do vymyslenej spoločnosti prvky **utopického komunizmu**…“ Vedecký komunizmus, Bratislava 1975, s. 20

Ukážky z Utópie Thomasa Mora:
"Všude tam, kde trvá soukromné vlastníctví a kde všichni všechno měří penězi, stěží může kdy nastat, aby byl stát zřízení spravedlivě a prospěšně. (…) cesta k veřejnému blahu je totiž vyhlášení majetkové rovnosti. (…) Raditi se o společenských záležitostech mimo senát nebo veřejné schůze syfograntu trestá se smrtí. Toto zřízení má ten účel, aby nebylo snadné, kdyby se spikl vladař s tranibory, potlačit lid a změnit stav státu. (…) práci se Utópijci věnují 6 hodin, tri hodiny dopoledne, po nich jdou na oběd, a když si po oběde odpočinou dvě odpolední hodiny, věnují další tři hodiny práci a uzavírají ji večeři. (…) většina lidi vynakládá přestávky na vzdělání (…) v časných hodinách ranních konají se prednášky (…) po obědě tráví hodinu zábavou, v létě v zahradách, v zimě v onech společenských síních, kde obědvají. Tam buď provozuji hudbu, nebo se osvěžuji hovorem. (…) pracovná **doba 6 hodin je nejenom dostačující, nýbrž dokonce nadbytná.** (…) všichni se věnují praktickým remeslům a vystačují si s menším počtem výrobků… Životní **štěstí spočívá v svobodném vzdělávní ducha**. (…) Odmítají-li domorodci žít podle utopijských zákonu, vyženou je z toho území (…) Každý oběd a večeři zahajují nějakým mravoučným čtením… žádné jídlo není bez hudby, rovněž na záver nikdy nechybí desert. (…) zapalují se též kadidlové vůně, rozprašují voňavky a vůbec podnikají vše možné ke vzbuzení přijemné nálady u hodovniků. (…) Všichni vyslanci sousedních kmenů, kteří tam někdy dříve přistali a dobře znajíce mravy Utopijských vědeli, že u nich nák**ladný oděv není v nijaké cti, že hedvábný šat je pro posměch a zlato se dokonca pokládá za ostudné,** obvykle se dostavovali v ústroji co nejskromnejším. (…) Rovněž se podivuji, že zlato, svou přirozenou podstatou tak neužitečné, je nyní u všech národu tak vysoce ceněno, že člověk sám, jimž a pro nehož obdrželo takovou hodnotu, má mnohem menší cenu než samo zlato….“
„Nikdo nemůže být chuďasem nebo žebrákem. (...) přebytek jednoho města nahradí nedostatek druhého. A činí tak zdarma, aniž oplátkou něco dostávají od těch, které obdarovávají, (...) tak je celý ostrov jako jedna rodina.“
(...) lidská duše je nesmrtelná a dobrodním Božím zrozena ke štěstí; našim ctnostem a dobrým činům jsou po skončení vzdejšího života určeny odměny, mrzkostem tresty. (...) Ovšem nemyslí Utopijští, že v každé rozkoši spočívá štěstí, nýbrž jen v rozkoši dobré a počestné. (...) vymezuji ctnost jako žít podle přirody - k tomu nás totiž určil Bůh (...) ti, kteří hlídají nadbytečné bohatství, se spíše dávají jen šáliti rozkoší klamnou. Pravé rozkoše: jedny pričítajú duši, druhé tělu. Duši přiznávají rozum a ono sladké potešení, které se rodí pozorování pravdy. K tomu přidávají půvabnost, vzpomínky na život dobře prožity a nepochybnou nadějí v budoucí dobro. Tělesnou rozkoš dělí ve dva druhy: první z nich je ta, která naplňuje smysly zřetelnou příjemností (...) jídlem, pitím, jestli se rodí děti, rozkoš z hudby... Druhý druh tělesné rozkoše spočívá v klidném vyrovnaném stavu tělesném. Míní tím zajisté pocit zdraví u každého jednotlivce, nerušeného žádným zlem. Největší rozkoš, pocit zdraví, je rozkoš prvního řádu. Jde li o rozkoš nepočestnou, rodí se z ní bolest (...)

...vysmívat se člověku nezvhlednému a mrzákovi pokládá se za potupné a neslušné pro posměváčka, který hloupě někomu vyčíta za vadu něco, čemu se vyhnout nebylo v jeho moci. (...)
Je síce nějaký počet těch, kteří se dají získat jenom tělesnou krásou manželky, ale ve všech případech základem trvalého vztahu může být jenom ctnost a úslužnost. (...) Popsal jsem vám, jak jsem dovedl, onu podobu státu, o které pevně věřím, že je nejenom nejlepší, nýbrž i jediná, aby si plným právem mohla činit nárok na jméno státu jakožto veřejného řízení. (...) v **Utopii není nic soukromé, opravdově se zabývají veřejným zájmem**. (...) není tu chudáků a žebráků, ačkoli nikdo nemá nic, přece všichni jsou bohatí... **Vždyť co může být bohatšího než žít zhola bez jakékoli starosti a myslí radostnou a klidnou, beze strachu o vlastní živobytí**, bez týrání manželčinimi vyčítavými požadavky, bez obavy o syna pro chudobu, **bez úzkosti** o dceřino věno, zato v jistotě o budoucím živote a štěstí vlastních potomků, prapravnuků a tak dlouhé další řady vlastních potomků, jakou se chlubívajú jen šlechtici? Žítí tam, kde je právě tak postaráno o ty, kteří kdysi pracovali, ale nyní jsou již práce neschopni, jako o ty, ktěri dosud pracují?
(...) A tak když v duchu prihlížim ty státy, které dnes všude vzkvétají – Bůh mi buď milostiv – nepřipadá mi to jako nic jiného, než jako spiknutí boháčů, jednajících o VLASTNÍCH VÝHODÁCH POD ZÁMÍNKOU A JMÉNEM STÁTU."

Počuli ste o Fouriérovej Brook Farm?

V roku 1844 si farmári z Brook Farm adoptovali spoločenský model, založený na socialistickom koncepte Charlesa Fouriera, zároveň začali publikovať The Harbinger ako oficiálnu tlačovinu, propagujúcu Fourierove myšlienky. Brook Farm bol utopickým experimentom v Spojených štátoch v 40. rokoch 19. storočia. Bol založený ešte v roku 1841 protestantským kazateľom Georgeom Ripleym a jeho ženou Sophiou na Ellis Farm vo West Roxbury neďaleko Bostonu (Massachuesetts), ktorí sa čiastočne inšpirovali ideami transcendentalizmu, náboženskej a kultúrnej filozofie pochádzajúcej z New England. Farma fungovala ako egalitárna akciová spoločnosť, ktorá účastníkom sľubovala podiel na ziskoch farmy výmenou za rovnomerný podiel na práci. Farmári v Brook Farm verili, že rovnomerným rozdelením pracovnej záťaže získajú viac voľného času, ktorý budú môcť využiť na svoje záľuby a intelektuálny rozvoj.

Francúzska revolúcia – inšpirácia aj pre dnešnú ľavicu

Jean Paul Marat: "Záleží na múdrych pripraviť triumf veľkých právd, ktoré prinesú panovanie spravodlivosti a slobody a utužia základy verejného šťastia." Prospectus for L'Ami du Peuple (noviny Priateľ ľudu), 1789

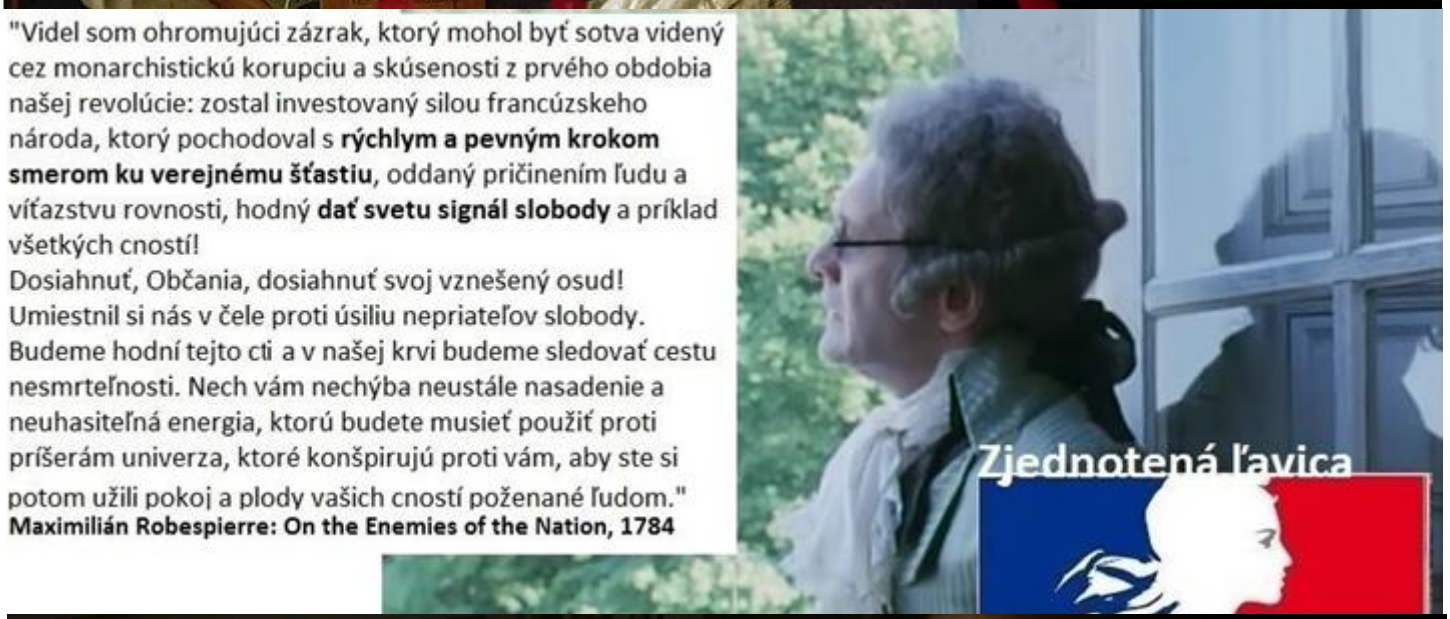

K výročiu Parížskej komúny (1871)

Vladimír Manda (verejný status na sociálnej sieti): *"Pred 145 rokmi, 18. marca 1871, sa v Paríži po prvýkrát v histórii dostali k moci pracujúci, ktorí následne vyhlásili Parížsku komúnu. Parížska komúna sa udržala pri moci do 28. mája 1871, kedy bolo pri Stene komunardov popravených 147 posledných bojovníkov komúny. Celkovo bolo počas bojov ako aj po nich vyvraždených 30 000 komunardov a ďalšie tisíce boli poslané do väzenia."*

Laco Novomeský si všíma súvislosti medzi rebéliou prekliatych básnikov a sklamaním z prehry Parížskej komúny. Píše o rozkvete „bezcharakterného, obmedzeného a cynického meštiactva," ako hlavnom stimule ich tvorby a vzbury voči tomuto svetu: *„Bolo to roku 1871, pri vzniku Parížskej komúny. Rimbaud sa aktívne zúčastňuje na bojoch o Komúnu a o Duccasovi sa nedohodli jeho životopisci, či nie je totožný s politickým ľudovým rečníkom Ducassom, prevadepodobne zákerne zavraždeným políciou. Komúna sa skončila na Pére Lachaise. A atmosféra smrteľnej úzkosti, mrazivý, mŕtvolným jedom napustený dych tohto ovzdušia, to bolo duševné útočište zo situácie, pred ktorou fyzikum prekliatych sa schovávalo v tuláckych krčmách v susedstve, nad páchnúcim, ničivým alkoholom. Medzi dvoma revolúciami: jednej dávno minulej, druhej zďaleka neprichádzajúcej, uprostred prevratových kvasov, znamenajúcich koniec koncov rozmach nenávidenej tuposti, žije poézia zmyslového opojenia, desivý smútok vyziabnutých postáv na popravišti, úžasný, nebývalý rozkvet poézie podmienený hnilobou, do ktorej boli vsadení prekliati básnici. Takýto je básnický typ 1830. Básnický typ 1870."*

Rimbaud: *"Chcem byť básnikom a pracujem, aby som sa stal vidiacim. Ide o to, dôjsť k neznámemu rozrušeniu všetkých zmyslov. Je to veľké utrpenie, ale treba byť silným, byť rodeným básnikom, a ja som spoznal, že som básnik. To nie je moja vina. Nesprávne sa hovorí: Myslím. Malo by sa povedať. Myslí to vo mne. Ja je niekto iný. Tým horšie drevu, ktoré si uvedomí, že je husľami, a vysmieva sa nevedomým, ktorí sa hádajú o tom, čomu nerozumejú."*

Z histórie Sovietskeho zväzu

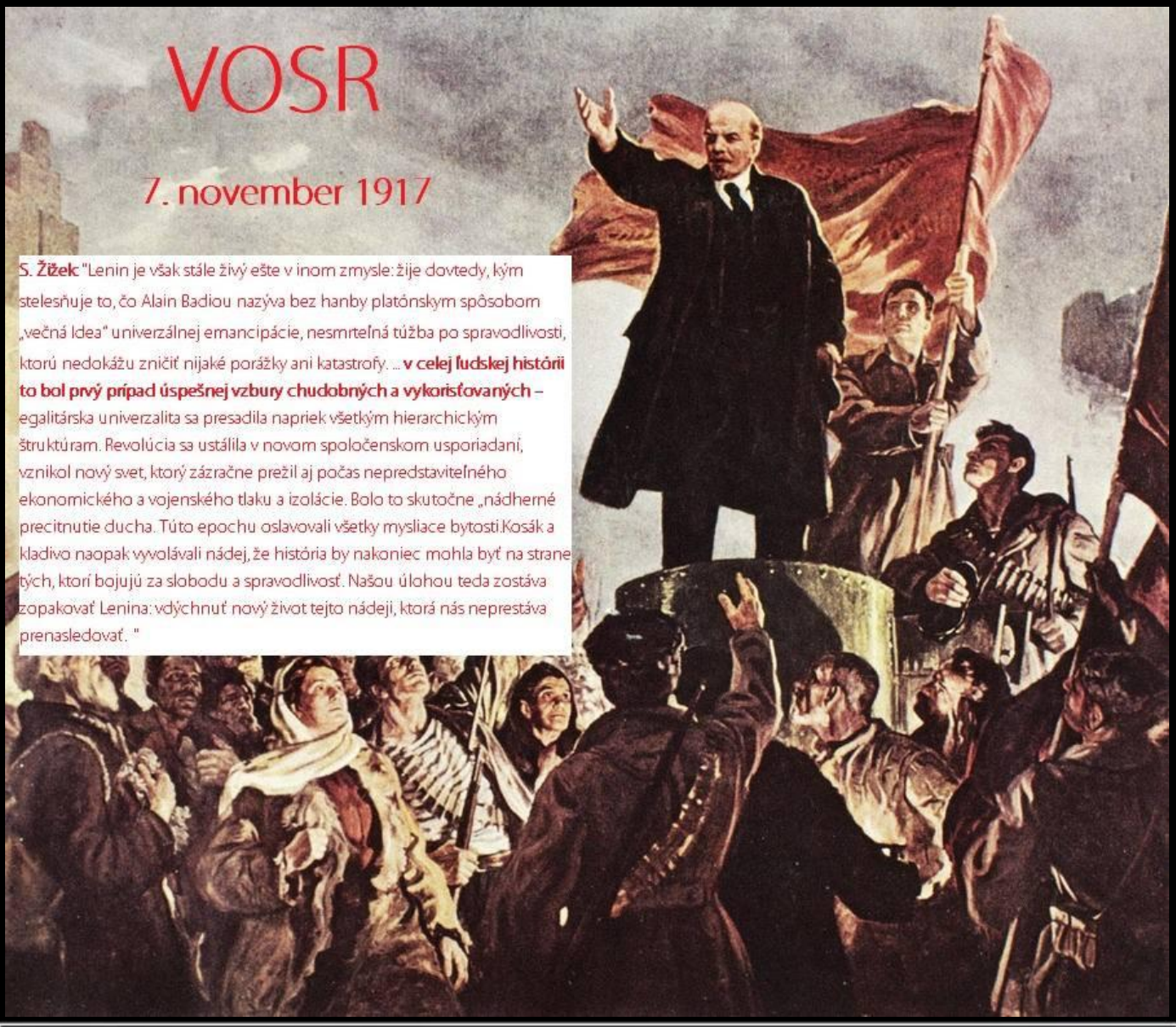

S. Žižek "Lenin je však stále živý ešte v inom zmysle: žije dovtedy, kým stelesňuje to, čo Alain Badiou nazýva bez hanby platónskym spôsobom „večná Idea" univerzálnej emancipácie, nesmrteľná túžba po spravodlivosti, ktorú nedokážu zničiť nijaké porážky ani katastrofy. ... **v celej ľudskej histórii to bol prvý prípad úspešnej vzbury chudobných a vykorisťovaných** – egalitárska univerzalita sa presadila napriek všetkým hierarchickým štruktúram. Revolúcia sa ustálila v novom spoločenskom usporiadaní, vznikol nový svet, ktorý zázračne prežil aj počas nepredstaviteľného ekonomického a vojenského tlaku a izolácie. Bolo to skutočne „nádherné precitnutie ducha. Túto epochu oslavovali všetky mysliace bytosti.Kosák a kladivo naopak vyvolávali nádej, že história by nakoniec mohla byť na strane tých, ktorí bojujú za slobodu a spravodlivosť. Našou úlohou teda zostáva zopakovať Lenina: vdýchnuť nový život tejto nádeji, ktorá nás neprestáva prenasledovať. "

Ján Smrek

Smrekova báseň z rukopisu

Čím väčší um, tým väčšia ukrutnosť...
To Germánia v štíte svojom mala.
Lež beda jej, silu piesne tej,
čo Volgou stále hučí, nepoznala.

Hlbiny volgy osud určili,
na päťsto liet a päťsto krásnych jarí,
že na trón sadne Eurázia
a všetky národy
holdovať budú spanilej jej tvári.

Aj pevec piesne tejto odtiaľ je,
od mora Kaspického, z Eurázie,
preto husle jeho vetrom znejú,
urbi et orbi,
keď na česť Stalingradu skladá epopeju.

Filmový typ ruskej avantgardy o šírení komunizmu až do vesmíru. Založenie Martian union of Soviet Socialist republics"
"Aelita je považovaná za prvý sovietsky sci-fi film. Príbeh začína v decembri 1921, na začiatku **NEP - Novej ekonomickej politiky**. Záhadná rádiová správa obieha po celom svete a medzi inžiniermi, ktorí ju dostali, je aj hlavný hrdina Los a jeho kolega Spiridonov. Aelita je dcéra Tuskuba, panovníka totalitného štátu na Marse, v ktorom je pracujúca trieda umiestnená do mraziacich boxov vždy, keď nie je práve potrebná. Aelita môže cez teleskop pozorovať Losa na Zemi. Po vražde jeho manželky Los prevezme identitu Spiridonova a postaví vesmírnu loď. S revolucionárom Gusevom odletí na Mars, kde sú následne pozemšťania aj s rebelujúcou Aelitou na príkaz diktátora uväznení. Gusev a Los začnú proletárske povstanie a Aelita sa ponúkne viesť revolúciu..."

Nadčasové myšlienky frankfurtskej školy

Frankfurtská škola je smer nemeckej filozofie a sociológie 20. storočia, ktorý sa vytvoril v 30.-40. rokoch okolo Ústavu sociálnych výskumov univerzity (Institut für Sozialforschung, IfS) vo Frankfurte nad Mohanom vedeného Maxom Horkheimerom. Jej ideovú náplň tvorila kritická teória spoločnosti, vyrastajúca najmä z marxizmu, existencializmu a psychoanalýzy. Vytvárala koncepciu autentického človeka, odmietala odcudzenú moc a autoritárstvo inštitucionálnej spoločnosti.

"Alternativa mezi vlastněním a bytím se neobrací k běžnému lidskému rozumu. Může se zdát, že ‚mít' je normální životní funkcí - abychom mohli žít, musíme určité věci mít. Jak může v kultuře, kde nejvyšším cílem je mít - a mít víc a víc - a ve které lze říci, že někdo ‚má cenu milion dolarů' - existovat nějaká alternativa mezi vlastněním a bytím? Naopak by se mohlo zdát, že pravou podstatou bytí je vlastnění; jestliže někdo nic nemá, je nic."
Erich Fromm, Mať alebo byť? s. 21

Erich Fromm (*1900 – † 1980)
nemecko-americký psychoanalytik, sociológ a filozof, predstaviteľ neofreudizmu, dialektický humanista, predstaviteľ neomarxistickej Frankfurtskej školy

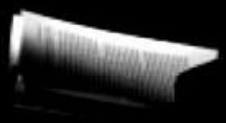

"V rozvinutej industriálnej spoločnosti prevláda pohodlná bezkonfilktná, demokratická nesloboda, ktorá je znakom technického pokroku. ... Od samého počiatku nebola sloboda podnikania vôbec žiadnym požehnaním. Ako sloboda pracovať alebo hladovať znamenala pre prevažnú väčšinu obyvateľstva trápenie, neistotu a strach. Keby indivídum nebolo donútené osvedčovať sa na trhu ako slobodný ekonomický subjekt a tento druh slobody by zmizol, bola by to jedna z najväčších vymožeností civilizácie." One dimensional man

Herbert Marcuse (1898 – 1979)

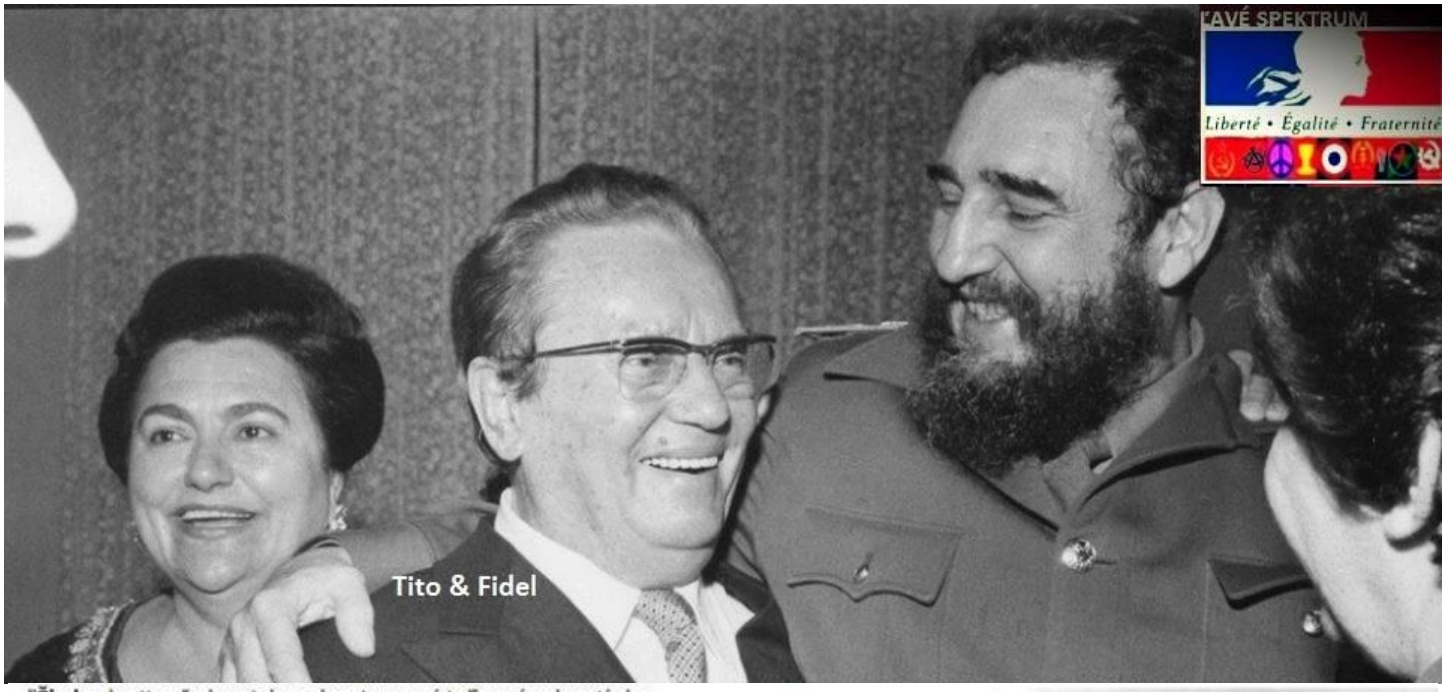

"**Žiadna** krajina ľudovej demokracie nemá toľko národností ako **naša** krajina. Kým u iných krajín je dôležitá iba otázky triedy, u nás je to aj otázka národnosti. Otázku národností sme vyriešili dôkladne **vďaka urovnanému revolučného spôsobu počas oslobodenia**, ktorého sa zúčastnili všetky národnosti a každá skupina národa pridala svoju **časť** k **celkovému úsiliu o oslobodenie od okupantov**. ...

Komunistická strana musí byť vždy o ÚSILÍ, aby sa eliminovali všetky negatívne javy nacionalizmu. Ľudia budú vzdelávaní v duchu internacionalizmu. V starej Juhoslávii bol národnostný útlak súčasťou pra-kapitalistickej slučky, ktorá posilňovala ekonomické zneužívánie utláčaných národov. V **novej socialistickej Juhoslávii existuje rovnosť práv pre všetky národnosti, pretože neexistuje hegemónia jednej národnosti nad druhou.** Iba ekonomická , politická, kultúrna a univerzálna rovnosť práv môže stvoriť to, čo je pre nás možné... aby rástla sila týchto obrovských úsilí našej komunity."

J. B. Tito: Concerning the National Question and Social Patriotism, 1948

Josip Broz Tito

*1892 - † 1980

revolucionár

zjednotiteľ južných slovanov,

prezident Socialistické federativní republiky Jugoslávie

Zjednotená ľavica

Liberté • Égalité • Fraternité

Mikuláš Galanda, výtvarník socialistickej avantgardy

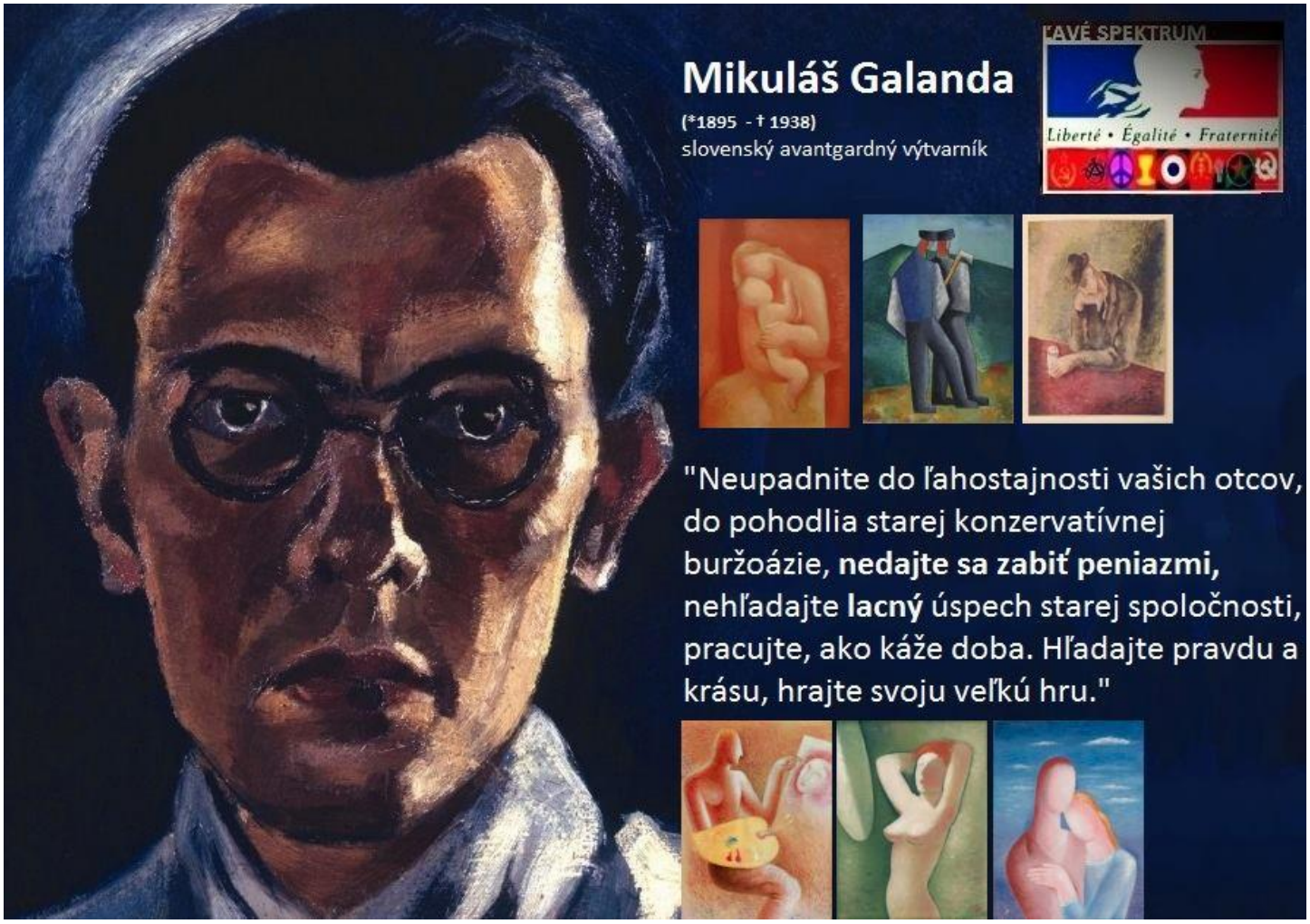

Je taká múdrosť:
kľaknúť si pred koncilom,
priznávať kardinálom blud a blúdenia a bludy,

radšej si pokľaknúť, než klesnúť na hranici,
radšej skryť pravdu v sebe kdesi
akoby v klenotnici,
potom si doznať, že sa predsa krúti.
Však, súdruh Galilei,
je taká múdrosť?!

Lež nad mudrca múdrejšie je dieťa,
ten rozprávkový chlapček nerozumne smelý,
ten chlapček, ktorý skrikol hlasito, až beda,
že kráľ je nahý, že nahý je celý.

Ľavé spektrum
Liberté • Égalité • Fraternité

Búranie PKO v mene kapitálu, protest ako prvá akcia nových DAVistov

Členovia v tej dobe ešte neexistujúceho DAV/ zorganizovali spoločne s inými aktivistami protest proti búraniu Parku kultúry a oddychu. Na akcii z členov prehovorili Tomáš Klimek, Tomáš Bóka, Lukáš Perný a zúčastnil sa i Ladislav Michalek. Na akcii vystúpil okrem iných aj syn Gustava Husáka, architekt Vladimír Husák. PKO nám zbúrali, ale náš protest zostane zapísaný v dejinách Slovenska ako boj proti barbarstvu a nekultúrnosti v neoliberálnom kapitalizme.

Fotografie Jozefa Šolca

Príhovory

Tomáš Klimek

Vážení priatelia, hoci je dnes sobota – deň, keď pre väčšinu úradníkov a verejných činiteľov prestávajú existovať veci verejné, ja dúfam, že náš hlas zaznie tak silno, že ho budú počuť i tí, ktorí sú zodpovední za právny stav, v ktorom sa ocitlo PKO. Voliči súčasného primátora Bratislavy zrejme precenili jeho meno, keď dúfali, že zachová kultúrne dedičstvo hlavného mesta – no on ho skutočne a doslova „srovnal“. Predal kus života našich otcov a starých otcov za 1 € a dovolil si to zdôvodniť existenciou akýchsi pochybných pohľadávok

developerskej spoločnosti, ktoré vôbec neboli súdom judikované a v danej veci ešte len prebiehal spor v rámci súdneho konania. On však tento boj radšej dopredu vzdal a podpísal mimosúdnu dohodu. Neprajníci nám vyčítajú, prečo sa ozývame až teraz, keď už je všetko dohodnuté, schválené a čoskoro zrejme i zbúrané... Kde sme vraj boli predtým, keď sa rozhodovalo... Otázka však neznie, kde sme boli, ale akú formu boja zvolíme a aké dôsledky z celej kauzy vyvodíme. Iba niekde fyzicky „byť" neznamená ešte vôbec nič... Za posledných 10 rokov sme boli svedkami cyklických fáz hlasovania, predávania, následne protestovania, ďalšieho schvaľovania, ďalších protestov, spisovania petícií a napokon opäť podpisovania a predávania. Petície proti predaju a búraniu PKO podpisovali osobnosti politického i kultúrneho života. Za všetky spomeňme napríklad básnikov Feldeka, Rúfusa, Janovica, umelcov ako Marián Varga, Lasica či Müller, podpora prišla i z Čiech od Jiřího Menzela a Zdeňka Svěráka, z radov politických pokrytcov môžeme uviesť Ivetu Radičovú alebo Mikloša, ktorí síce podpísali, avšak politika privatizácií je ich srdcu veľmi blízka... Všetci aktivisti, politici či bežní ľudia, ktorí sa zapojili do protestov proti likvidácii PKO, uspokojení hrubým štósom petičných hárkov s menami významných osobností, verili, že toto bude samo osebe stačiť, že zvíťazia svojou morálnou autoritou, že vedú prostý súboj s magistrátom hlavného mesta a že ich apel a presvedčovanie budú zákonite znamenať úspech. Neboli si vedomí toho, že tento boj je iba bojom čiastkovým, akýmsi partikulárnym stretom veľkého kapitálu a verejnej sféry, ktorý má svoje hlboké príčiny v globálnych ekonomických vzťahoch nadvlády súkromného bohatstva nad demokraciou, a že sme všetci svedkami ďalšieho zločinu kapitalizmu. Boj, ktorý sa tu viedol bol dôležitý... Ale zároveň bolo potrebné ihneď poukázať na širší kontext svetového ekonomicko-politického diania a nehnať celý spor do roviny žabomyšej vojny s magistrátom... S každým predaným m² PKO mizne aj kus demokracie... Magistrát argumentuje, že developer sa zaviazal zriadiť na tomto mieste okrem iného i námestie. Je však rozdiel medzi námestím či parkom, prístupným každému bez rozdielu – už len preto, že je občanom, že je človekom. A medzi námestím ako developerským projektom, ktoré mi je sprístupnené iba preto, že mi to niekto milostivo dovolil – už však nie ako občanovi, ale ako zákazníkovi. Dnes sa nám dostalo výraznej podpory i od ľudí z iných krajov... Proti tomu sa zas tu a tam ozývajú starí Bratislavčania s výhradami, čo majú čo do PKO „kecať" východniari, ktorí tam reálne boli možno raz v živote. Hlboko sa teda ospravedlňujem tvojej urazenej pýche, milá Bratislava, ale pre mňa je omnoho dôležitejší hlas nezaujatého cudzinca, ktorý sa dnes ozve preto, že je to jeho občianska povinnosť, než hlas bratislavského umelca, ktorý sa ozve iba z nostalgie za vypredanou sálou... Ten dnes kričí proti nám – ale neuvedomuje si, že svojim heslom „Bratislava Bratislavčanom" doslova „privatizuje" verejný život – rovnakým spôsobom ako súkromný investor, na ktorého sám nadáva. Hudobník Peter Lipa prirovnal PKO k Madison Square Garden, Royal Albert Hall či Lucerne v Prahe... Ja hovorím, PKO bolo omnoho viac než nejaká Lucerna, vlastnená Havlovcami. Vlastnili sme ho všetci. Áno, je pravdou, že na toto všetko sa mohlo poukázať už skôr, ešte pred tým, než sa osud PKO spečatil... Mnohí z nás na to i aktívne poukazovali, či už vyjadreniami, článkami, podpismi alebo svojou účasťou. V lepšom prípade však boli vysmiati, v horšom prípade neboli ani vôbec vypočutí. Všetci totiž v tej dobe ešte verili, že zničia tento súkromno-verejný korupčný moloch svojou morálnou silou a zbožnými prosbami smerovanými primátorovi. Teraz sa tí istí ľudia ozývajú kritickými hlasmi voči nám, že už je neskoro a že náš boj je zbytočný... PKO už je napoly zbúrené, stala sa z neho ruina, zničený pomník viacgeneračného projektu, ktorý ukazoval, že voľný čas je možné tráviť i ako občan, nie len ako spotrebiteľ. Dnes už PKO týmto pomníkom nie je, stalo sa iba trpkým mementom, ktoré umožnilo vystúpiť i nám, pričom už nikto nemôže povedať, že sme nemali pravdu... Náš dnešný protest je skôr pietnym aktom, než záchrannou akciou... Avšak častokrát až smrť dokáže ľudí prebudiť k životu. Ďakujem.

Likvidácia PKO ako prejav arogancie štátno-korporátnej chobotnice

Tomáš Bóka

PKO – alebo „pekáč“ ako Bratislavčania ľudovo nazývajú tieto priestory – má pre mnohých občanov akési ťažko definovateľné čaro a neoceniteľnú historickú hodnotu. Isteže, to čaro je v mnohých prípadoch zapríčinené aj istou dávkou sentimentu a nostalgie, nakoľko životy mnohých sú výrazne prepojené s týmito priestormi.

Celé generácie sa tam chodievali kultúrne vyžiť a zabaviť, s PKO ich preto spája množstvo osobných zážitkov. Výsledkom je neviditeľné, ale o to silnejšie emocionálne puto. Práve preto možno považovať nedávne dramatické vyústenie udalostí za skutočne necitlivý zásah a za ozajstnú facku občanovi.

Skúsme sa však odosobniť. Aj keď sa oprostíme od týchto sentimentov a na celú záležitosť sa pozrieme z rýdzo racionálneho hľadiska, stále nájdeme množstvo indícií, ktoré naznačujú, že sa nám pred očami odohral podvod gigantických rozmerov. Verejnosť bola – a stále je – právom rozhorčená, lebo bola z akýchkoľvek rozhodovacích procesov nekompromisne vykázaná. Pýtam sa potom – aká je tu potom demokracia? Skutočne ešte stále môžeme zriadenie, v ktorom žijeme, označiť za demokraciu? Alebo sa z nej stala len vyprázdnená floskula, ktorá slúži iba na to, aby dala všetkým špinavostiam, ktoré sa dejú pod pokrievkou, punc legitimity? Tento prípad spolu s mnohými ďalšími dokazujú, že pravdivá je, žiaľ, tá druhá možnosť. Akonáhle totiž predstavitelia štátnych orgánov a korporátnej mašinérie nájdu spoločné záujmy, akékoľvek pripomienky verejnosti idú do stratena. Kruhom profitujúcim z tejto prepletenej štátno-korporátnej chobotnice postačí pach moci a peňazí na to, aby sa mimovoľne zorganizovali presne tak, ako keď žraloci zacítia pach krvi a zoradia sa do neľútostného kŕdľa. Ich agresivita a arogancia následne nepozná hraníc. Občanom tak ostáva iba rozhorčenie a trpké rozčarovanie, keď zistia, že mestu v skutočnosti nevládnu zástupcovia, ktorých si právoplatne zvolili, ale akési tajomné siločiary, ktoré vyvierajú z vreciek veľkokapitálu. Pýtali sa nás, aký má zmysel organizovať túto akciu, keď je už po funuse a demontáž PKO nezadržateľne postupuje. Nevnímam to však ako podstatu. Predovšetkým nespravodlivosť ostane nespravodlivosťou aj vtedy, ak sa už stala. To, že sa im to nateraz podarilo, totiž neznamená, že im to prejde, že ostanú nepotrestaní a že občania na to zabudnú. Áno, treba pozdvihnúť protestný občiansky hlas, keď už nie kvôli PKO, ktoré je už pasé, ale kvôli ďalším a ďalším podobným prípadom, ktoré sa v tejto republike diali, dejú a aj sa budú diať, pokiaľ občan konečne nevezme iniciatívu do vlastných rúk a nevzoprie sa. Z hľadiska širšieho spoločenského kontextu a kontinuity vládnej moci a jej praktík je kľúčové poukázať na všetky nekalé kauzy z minulosti či prítomnosti, aby sme vďaka nim lepšie pochopili, ako k nim došlo a dokázali sa im do budúcna vyvarovať. Ako vraví stará ľudová múdrosť, všetko zlé je na niečo dobré. Tragédia spojená s PKO totiž vyzliekla hlavných aktérov donaha. Ukázala v plnej miere mechanizmy, ktorými si agresívny veľkokapitál získava vplyv a skutočnú moc. Nie, moc nespočíva v rukách volených štátnych zástupcov či na celoštátnej alebo komunálnej úrovni – a už vôbec nie v rukách samotných občanov, ako je to zakotvené v Ústave a ako sa nám to snažia nahovoriť. Skutočnú moc má ten, kto má peniaze, a tí, ktorým dávame dôveru vo voľbách, sú v tomto spoločenskom zriadení iba obyčajnými bábkami. Treba si na rovinu povedať, že finanční žraloci, nadnárodné korporácie, finančné a bankové inštitúcie, a všetci tí, ktorí sa skrývajú za honosné termíny ako investori a developeri, sú v skutočnosti tými, ktorí držia opraty moci pevne v rukách. Vidíme všetci veľmi dobre, kam to dospelo. Bola by však chyba, keby sme sa snažili problémy, ktoré kvária Slovensko, personifikovať. Isteže, je nevyhnutné poukázať na konkrétne mená a konkrétne zločiny – ale my si v prvom rade musíme uvedomiť, že mafie s bielymi goliermi a štátno-korporátna chobotnica, ktoré ovládli Slovensko, nie sú skutočnou príčinou, sú iba produktom. Produktom čoho pýtate sa? Produktom tohto spoločensko-politického a ekonomického usporiadania, v ktorom žijeme, teda produktom kapitalizmu. Tento systém je totiž založený na vykorisťovaní, na tom, že jeden človek alebo úzka skupina ľudí rozhoduje o životoch miliónov nevinných ľudí, a ktorého hlavným motívom je egoizmus a individualizmus. Z tohto dôvodu predstavuje živnú pôdu pre všetky špinavosti, podvody a nespravodlivosti. Aj keby sme odsekli hlavu chobotnici, nič sa nezmení a mocenské vákuum obsadí zas nejaký zmrd. Zmeniť treba samotné ekonomické, politické ale aj medziľudské vzťahy, ktoré sa spolupodieľajú na fungovaní tohto systému – sú totiž tou prapodstatou, vytvárajúcou samozvané elity, parazitujúce na ľuďoch a ich čestnej práci. Jediným východiskom, aj keď si to mnohí nechcú priznať, je zmena systému. Mnohí by sa najradšej venovali údržbe tohto zriadenia a neustále ho kozmeticky vylepšovali – ale ja tvrdím, že aj keby sme zdochlinu navoňali hoci aj tými najlepšími a najsilnejšími ingredienciami, mŕtvolný zápach sa nikdy nepodarí preraziť.

Búranie PKO – zločin kapitalizmu

Lukáš Perný

Park kultúry a oddychu v Bratislave, symbol slovenskej kultúry, architektonický skvost a priestor určený pre šľachtenie ducha nám zbúrali. V mene kapitálu mocných, v mene ich nekonečnej chamtivosti. Je našou občianskou povinnosťou zareagovať a vyjadriť protest proti kriminálnemu predaju Park kultúry a oddychu nielen ako zločinu proti kultúrnemu dedičstvu, ale najmä ako symbolu **bezmocnosti občanov voči kapitalistom a oligarchii.**

Bezohľadne likvidujú náš verejný priestor, naše verejné inštitúcie a na ich mieste stavajú **chrámy mamonu pre privilegovaných,** ako výsmech tmám bedárov, ako výsmech všetkým, ktorým záleží na verejnom blahu a spravodlivosti. Namiesto priestoru, ktorý bol určený na kultúrne vyžitie všetkých občanov, namiesto priestoru, kde sa písala história našej kultúry, bude stáť ďalšia výkladná skriňa kapitalistických supov, ktorí stavajú svoj luxus z krvi a potu nespravodlivo chudobných. Ale my sme tu, ľudia, ktorým nestačí umelý svet nafúknutej prázdnoty supermarketov. Stav budovy PKO je istým spôsobom symbolom stavu slovenskej kultúry, ale možno i kultúry svetovej. Posprejovaná budova ponechaná napospas nekultúrneho kapitalistického úpadku. Búranie mohlo mesto kedykoľvek zastaviť do momentu, kým budovu primátor nepredal a „nesrovnal" so zemou. Aké boli pohnútky primátora predať túto vzácnu budovu a modernistický symbol Bratislavy? Ktovie... Ako almužnu vybavil primátor Nesrovnal kompromis s Henbury Development v podobe revitalizácie priestoru pri Dunaji, avšak na pozadí monštruózneho pokračovania River parku. Nesrovnal iba „srovnal" a dokončil kriminálny čin, ktorý **začal v roku 2005 primátor Ďurkovský** a ktorý **dodnes nebol potrestaný.** Je to výsmech celému národu a predovšetkým výsmech spravodlivým ľuďom. Je to jasný symbol nevymožiteľnosti práv voči korporáciám v kapitalizme, je to symbol toho, že ten, kto má v tomto systéme moc, môže si robiť čokoľvek bez následkov. Prečo treba tento protest poňať z hľadiska ľavicového? Pretože narozdiel od kapitalistov to socialisti myslia vážne! Na rozdiel od paní a pánov z SaS a podobných tzv. protikorupčných strán (ale v skutočnosti prokapitalistických, prozápadných, pro-neoliberálnych). Dokonca tieto strany používajú anti-oligarchickú rétoriku, aby vzbudili dojem, že stoja za ľudom, pričom na ich kandidátkach sú samotní oligarchovia a neo-feudálna trieda z podnikateľsko-ekonomického prostredia, ktorá by robila to isté. Dôkazom je cenzúra členov strany SaS, ktorú prevádzkujú na stránke SOS Bratislavský hrad. Tá sa tvári, že je pre občanov – ale v skutočnosti iba občanov z pozície stránok ako antiFico, podporovateľov pravicových strán a podobne. Ako dobre vieme, tieto stránky chcú jednu garnitúru nahradiť inou, ešte horšou, o čom sme sa mohli presvedčiť počas Dzurindových vlád či vlády zlepenca s Radičovou. O SaS ako dokonalom príklade neoliberálnej strany snáď ani nemusím hovoriť, stačí pripomenúť jednohlasnú podporu NATO či zmluvy TTIP, ktorá je v podstate dovŕšením a plným realizovaním toho, čo táto strana chce – absolútnej nadvlády korporácií a veľkých kapitalistov, kde štát nebude mať žiadne kompetencie, iba dohliadať a trestať; na scénu nastúpia arbitrážne súdy a strata akejkoľvek národnej suverenity. V dnešnej spoločnosti to myslia vážne iba antikapitalisti – aj z toho dôvodu, že sú pre názory prenasledovaní ideologickou cenzúrou a odstavení na okraj spoločnosti. Pre svoje názory riskujú celú svoju budúcnosť, kariéru a stratu zamestnania, vŕtanie sa mediálnych agentúr v súkromí, prípadne nemožnosť zamestnať sa. Byť komunistom, socialistom alebo ľavičiarom, nazvime to akokoľvek (dokonca priamym demokratom, ktorý ma k ľavici z hľadiska Rousseaovho konceptu spoločenskej zmluvy blízko; kľudne i prívržencom kresťanského socializmu, ktorý je realizovaním Kristovho antimaterialistického učenia, resp. duchovne založeného socializmu po vzore Venezuely a Bolívie; antikonzumerizmu, alterglobalizmu a pod.), dnes **neprináša žiadne výhody –** podobne ako to neprinášalo výhody v 20. rokoch, keď zopár mladých idealistov založilo revue DAV, ktorú financovali z vlastných zdrojov, aby šírili osvetu a prebúdzali ľudí. Iným príkladom je antifašistické hnutie a Slovenské národné povstanie. Títo ľudia to nikdy nerobili pre výhody, pre peniaze, pre slávu, ale pre ideály, ktorým verili! Pre svojich druhov. V mene ľudu, v mene národa, v mene všetkých národov v internacionálnom boji proti zlu! Istý Miroslav Dragúň Jr. na sociálnej sieti v súvislosti s ľavicovým protestom proti búraniu PKO napísal: *"Komunistická luza ide chrániť PKO? Pohrobkovia komunizmu v Bratislave nemajú právo sa vyjadrovať k ničomu! Vaši súdruhovia zničili celú historickú Bratislavu a Petržalku!"*

A tu je zásadná **odpoveď**! Gustáv Husák pri vymenovaní prvej ponovembrovej vlády povedal: *„Nerobte procesy tak ako my. Bola to chyba."* (scéna je krásne sfilmovaná v seriáli České století). A práve preto sme tu, my noví komunisti, socialisti, ľavičiari – my v ktorých horí túžba po spravodlivosti. Poučení minulosťou, kedy sa tiež nespravodlivo zbúralo množstvo nádherných kultúrnych pamiatok, sa dištancujeme od kultúrneho barbarstva. **Noví komunisti nebudú búrať kláštory, hrady, kultúrne inštitúcie, nebudú zakazovať náboženstvo, nebudú diktovať umelcom, čo majú tvoriť**

alebo čo nesmú tvoriť, noví komunisti budú totiž poučení všetkými chybami minulosti. Nebudú to robiť do momentu, kým nepôjde vyslovene o kriminálnu alebo protištátnu, protiľudovú činnosť, ktorá by nás vrátila do stavu nadnárodného korporátneho kapitalizmu. Prečo? Pretože nechceme byť ako oni. Pretože aj moderna a architektúra vybudovaná pred rokom 1989 má výpovednú hodnotu, a oveľa vyššiu než plastovo-železné chrámy mamonu, ktorých funkcia je založená výhradne na službe kapitálu – a nie verejnosti, nie šľachteniu ducha, nie kultúrnemu vyžitiu a nie verejnému blahu, lež blahobytu tých, ktorí nás ovládajú. Ako pripomenul súdruh Tomáš Bóka – ide o konkrétny prejav agresívnej a arogantnej štátno-korporátnej chobotnice. Autormi modernistickej stavby, ktorá sa dnes búra, sú architekti Pavol Andrík, Ján Štefanec a Kamil Gross, ale obsahovala aj obraz akademického maliara Františka Gajdoša či sochy akademického sochára Tibora Bártfaya, ktoré údajne investor zachoval. Ale čo z toho, keď zbúra symbol! **Symbol kolektívneho, symbol ľudového nahradí symbolom elitárstva, kapitalizmu a vystreleného prostredníka ľuďom.** Odkazujeme pánom z Henbury Development, že prídu časy, keď sa za tieto zločiny budú zodpovedať a bude ich súdiť ľud! Nikto iný, než ľud! A práve my, autentickí ľavičiari (rozumej triedne uvedomelí, pretože viem, že sme proletariát – ľudia, ktorí sú odsúdení k večnej neistote), ponúkame najracionálnejšie a najspravodlivejšie riešenie. Tento priestor by mal byť jednoducho znárodnený, nakoľko bol **získaný kriminálnym spôsobom**. Tak by to fungovalo, keby existovala v tomto štáte spravodlivosť. Znárodňovalo sa aj po vojne (v ČSR komunisti spoločne s buržoáznymi stranami na základe Košického vládneho programu; a na západe dokonca samotní predstavitelia kapitalistických štátov): znárodňoval sa majetok fašistov, kolaborantov, zradcov a všetkých, ktorí sa postavili proti ľudu. A vari nestojí Henbury Development proti ľudu, keď privatizuje priestor, ktorý je určený pre všetkých? PKO je symbol a memento, ako môžu dopadnúť všetky verejné priestory. Ako píše stránka Zachráňme PKO: *"Budovy sa stali organickou súčasťou nábrežia a sú verejnosťou vnímané ako nedeliteľná súčasť organizmu mesta. S ohľadom na exponované umiestnenie na brehu medzinárodnej rieky s pozadím krajinársky a panoramaticky výnimočného územia, budovy dobre zapadajú do prostredia a výškou ani proporciami ho nenarúšajú, naopak, sú už jeho prirodzene vnímanou súčasťou."* Nestačí oligarchiou vystavané nábrežie, na ktorom sa ako supy usadili tí, ktorí okrádajú tento národ… Pretože ich pahltnosť nemá hraníc, zabrali nám aj verejný priestor, ktorý bol od ďalekých čias spätý s našim hlavným mestom. Za toto, dámy a páni, raz niekto ponesie zodpovednosť. Možno to bude o 10, možno o 100 rokov, ale ich dnešné úsmevy nad našou bezmocnosťou raz určite zamrznú. A vtedy sa budeme smiať my, možno z temnôt posmrtného záhrobia, ale viera v túto chvíľu, **udalosť ZMENY,** drží nás v tejto dobe temna pri živote.

Avantgardná futuristická komunistická architektúra (zdroj Architecture behind the Iron Curtain, zozbierala Ad Riana)

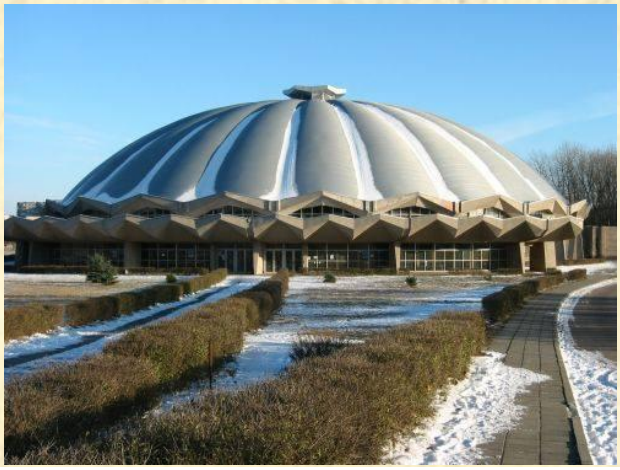
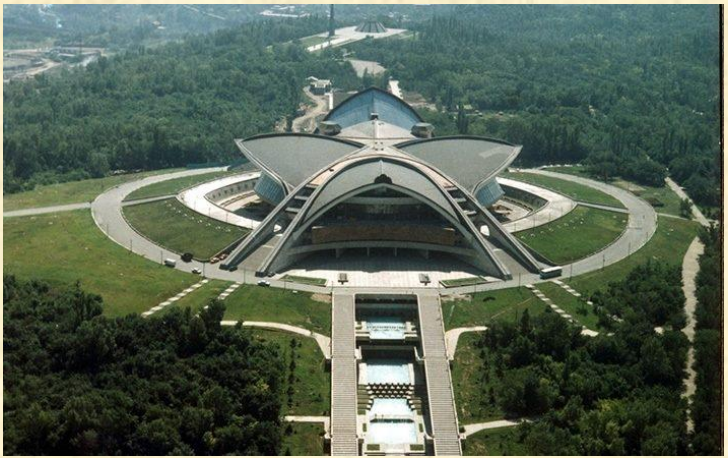

Vľavo: Ľadový palác, Elektrėnai, Litva; Vpravo: Športovo-koncertný komplex Amalir, Jerevan, Arménsko, 1983, kapacita 6300

Hotel Tarelka (UFO), Dombai-Kavkaz, Rusko, arch. Matti Suuronen,1968

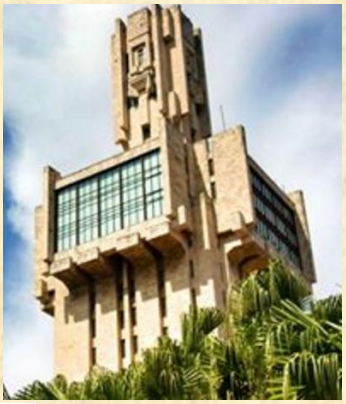

Vľavo: Oš,Hora Sulaiman,Kirgizsko,Múzeum etnografie a histórie,1978

Vpravo: Ruská (predtým Sovietska) ambasáda, Havana,Kuba, postavená v rokoch 1978-1987

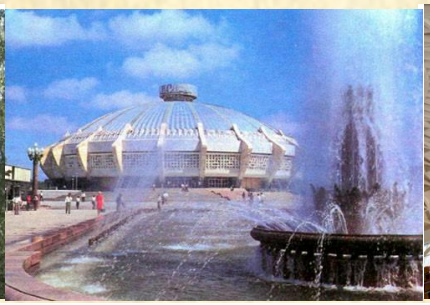
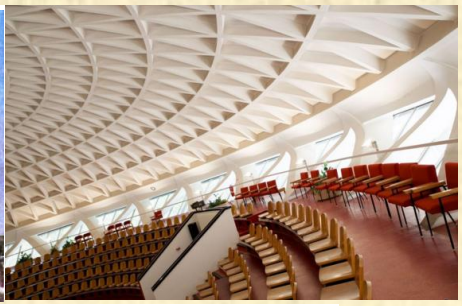

Vľavo: Hotel Baník, Bojnice; V strede: Cirkus, Taškent, Uzbekistan, 1976; Vpravo: SPU Nitra, arch. Dědeček

Jiří Sequens a osudy seriálu Tridsať prípadov majora Zemana

21. januára 2008 zomrel český režisér Jiří Sequens. V r. 1964 natočil historický film **Atentát**, venujúci sa okolnostiam atentátu na zastupujúceho ríšskeho protektora Reinharda Heydricha r. 1942. Atentát je dodnes považovaný za jednu z najlepších historických drám v dejinách českého filmu. V r. 1968 Sequens vytvoril pre čs. televíziu seriál detektívnych príbehov **Hriešni ľudia mesta pražského**, s hlavným hrdinom radným Vacátkom, v podaní Jaroslava Marvana. Tento seriál, natočený filmovým okom a s geometrickou dokonalosťou každého záberu, vysoko kvalitatívne prevýšil televíznu tvorbu v tej dobe v celej Európe, získal mnoho medzinárodných ocenení a dodnes patrí do zlatého fondu českej televíznej tvorby. Zvlášť Sequensova fotografická záberová precíznosť v kombinácii s hudbou skladateľa Zdenka Lišku vytvorili úchvatný program. K postave policajného radcu Vacátka sa potom Sequens ešte štyrikrát vrátil na filmovom plátne – v detektívkach Pěnička a paraplíčko, Partie krásného dragouna, Vražda v hotelu Excelsior a Smrt černého krále. V r. 1974 – 1979 Sequens pre televíziu natočil legendárny seriál – **Tridsať prípadov majora Zemana**. Seriál sa stal po r. 1989 – rovnako ako sám režisér (aj za svoje komunistické presvedčenie) – predmetom kritiky. Napriek tomu sa súbežne rozvíjal zvláštny kult tohto diela, ktorý bol vedome alebo nevedome založený práve na obdive k Sequensovmu sugestívnemu filmárskemu rukopisu, ktorý sa prejavil napr. v známom diele seriálu nazvanom Studňa, mnohokrát citovanom v populárnej kultúre. Po r. 1989 natočil už len štvordielny seriál Hriešni ľudia mesta brnenského pre brnenskú televíziu (1998). **V r. 1972 získal titul Zaslúžilý umelec, v r. 1979 titul Národný umelec, v r. 1980 Národnú cenu. Po r. 1989 sa objavili pokusy trestať Sequensa za seriál Tridsať prípadov Majora Zemana.** Konfederácia politických väzňov podala na neho trestné oznámenie. Seriál bol napriek tomu niekoľkokrát aj v televízii s úspechom reprízovaný, aj keď sa objavovali pokusy tomu zabrániť. Objavil sa aj zámer natočiť celovečerný film Major Zeman sa vracia podľa scenára Miroslava Vaica. Česká televízia vo februári 2008 uzavrela zmluvu s firmou Český film Praga o šírení DVD so seriálom Tridsať prípadov majora Zemana. Objavili sa spory ohľadom výšky sumy, Český film Praga podľa správ ponúkol tri milióny korún, konkurenčná firma North Video 8 miliónov českých korún.

Jiří Sequens

30 prípadov majora Zemana (1974-79)

Hriešni ľudia mesta pražského (1969)

Atentát

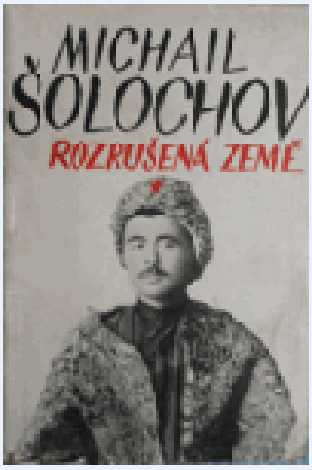

Michail Šolochov

21. februára 1984 zomrel **Michail Alexandrovič Šolochov**, sovietsky (ruský) spisovateľ. Jeho tvorba odhaľuje závislosť človeka od sociálno-ekonomických podmienok. Ako dokonalý znalec ruského, obzvlášť donského prostredia a ruského jazyka rozšíril paletu možností socialistického realizmu. Počiatky jeho tvorby boli ovplyvnené expresionizmom a naturalizmom.

Jeho najznámejším dielom je 4-dielna románová epopeja **Tichý Don** (1928 – 1941), v ktorej stvárnil život donských kozákov v r. 1912 – 1922, počas prvej svetovej vojny, VOSR i občianskej vojny. V r. 1965 za toto dielo získal **Nobelovu cenu**. Ďalšie diela: Donské poviedky (1925) Azurová step (1926), 2-dielny román **Rozoraná celina** (1932- 1959) z prostredia kolektivizácie poľnohospodárstva na Done, Škola nenávisti (1942) z doby Veľkej vlasteneckej vojny, kedy pôsobil ako vojenský dopisovateľ, **Bojovali za vlasť** (od r. 1943 časopisecky), novela **Osud človeka** (1957).

Patrí medzi najčastejšie prekladaných sovietskych spisovateľov. Bol aj verejne činný, od r. 1961 člen ÚV KSSZ, riadny člen AV ZSSR, od 1934 poslanec Najvyššieho sovietu ZSSR.

Miroslav Válek

Galéria socialistických osobností

Odkazujeme vám
vy sladkí, tušení, prichádzajúci z našej krvi:
Myslite na nás,
my sme boli váš osud,
práve tak ako vy ste osud tých,
ktorí prídu prekročiť po vás
hraničnú čiaru života.

Pred 25 rokmi, 27. 1. 1991 zomrel Miroslav Válek, jeden z najväčších slovenských básnikov, autor literatúry pre deti a mládež, národný umelec, publicista, prekladateľ, kultúrny organizátor a komunistický politik. Pracoval ako redaktor vo viacerých časopisoch: Slovenský roľník, Týždeň, Družstevný obzor, vo vydavateľstve Mladé letá. V rokoch 1962-1966 bol šéfredaktorom mesačníka Mladá tvorba, ktorá zohrala po roku 1956 dôležitú úlohu vo vývine slovenskej kultúry. Sústreďovali sa okolo nej mladí literáti, výtvarníci a dramatici, čerpajúci zo slovenského nadrealizmu a medzivojnových avantgárd. V rokoch 1966-1967 viedol časopis Romboid a v roku 1968 sa spolupodieľal na obnovení Nového slova. Od roku 1967 do roku 1968 pôsobil ako predseda Zväzu slovenských spisovateľov a v rokoch 1969 – 1988 ako minister kultúry SSR. V roku 1962 vstúpil do Komunistickej strany Československa. Stal sa podpredsedom SÚV ZČSP, členom ÚV a Predsedníctva ÚV KSS. V rokoch 1971 – 1976 bol poslancom Snemovne národov Federálneho zhromaždenia. V rokoch 1976 – 1989 poslanec Slovenskej národnej rady. Z politiky dobrovoľne odišiel ešte pred novembrom 1989. V rokoch 1988 – 1989 bol predsedom Zväzu česko-slovenských spisovateľov v Prahe. Svoje prvé literárne pokusy uverejňoval v rokoch 1942-1948 v rôznych, najmä katolícky orientovaných časopisoch (Plameň, Rozvoj, Rozhľady, Jas, Nová Práca), v r. 1946-1948 v trnavskom dvojtýždenníku Plameň, kde mu vyšlo niekoľko lyrických básní, prezrádzajúcich jeho talent. Debutoval v roku 1959 zbierkou Dotyky, plnou básní s ľúbostnou tematikou. Nasledovala zbierka Príťažlivosť (1961), kde medzi najznámejšie patrí báseň Domov sú ruky, na ktorých smieš plakať, v ktorej básnik zobrazil svoju tragickú skúsenosť s vojnou. Ďalšie originálne Válkove verše obsahujú básnické zbierky Nepokoj (1963) a Milovanie v husej koži (1965). Obsahovo inak vyznieva básnická skladba Slovo (1976), ktorej prijatie vyplývalo hlavne z Válkovej oddanosti ku komunistickej ideológii. Zbierkou Z vody sa v roku 1977 vrátil k svojej expresívnej ľúbostnej lyrike. Výber z jeho publicistickej činnosti, zameranej na problémy literatúry, ale aj na otázky rozvoja socialistickej kultúry vyšli

Zbierkou Z vody sa v roku 1977 vrátil k svojej expresívnej ľúbostnej lyrike. Výber z jeho publicistickej činnosti, zameranej na problémy literatúry, ale aj na otázky rozvoja socialistickej kultúry vyšli knižne pod názvom O literatúre a kultúre (1979). Nielen literárna a umelecká verejnosť hodnotí Miroslava Válka ako svetového básnika s mimoriadnym talentom. Miroslav Válek bol významným reprezentantom modernej slovenskej poézie. Jeho nezabudnuteľná ľúbostná lyrika patrí medzi skvosty slovenskej poézie. Jeho diela a výbery z jeho diel vyšli preložené do 14 cudzích jazykov a boli publikované v zahraničných časopisoch a antológiách. Válkove knihy pre deti vyšli v Bulharsku, Fínsku, Grécku, Maďarsku, Nemecku, Poľsku, ZSSR, V. Británii a USA. Okrem vlastnej tvorby prekladal Miroslav Válek svetovú poéziu z ruštiny, francúzštiny, poľštiny, češtiny.

Básnické zbierky
1959 – Dotyky
1961 – Príťažlivosť
1963 – Nepokoj
1965 – Milovanie v husej koži
1973 – Súvislosti
1975 – Štyri knihy nepokoja (reedícia)
1976 – Slovo
1977 – Z vody
1977 – Zakázaná láska
1983 – Básne (súborné vydanie)

Zhudobnené básne
Miroslav Žbirka – „Jesenná láska“
Marián Varga – „Smutná ranná električka“
Pavol Hammel – „Po písmenku“
Andy Ďurica a STEREO – „Po písmenku“
Mloci – “Záhradka” (báseň Kaplnka)

Diela pre deti a mládež
1959 – Kúzla pod stolom
1960 – Pozrime sa do prírody, kto osoží a kto škodí
1961 – Kde žijú vtáčky
1964 – Veľká cestovná horúčka pre malých cestovateľov
1970 – Do Tramtárie
1975 – Panpulóni (výber)
2006 – Lastovička vo fraku

Eseje
1979 – O literatúre a kultúre
1999 – Inšpirácie

Ocenenia
1966 – laureát štátnej ceny Klementa Gottwalda
1972 – vyznamenaný Za zásluhy o výstavbu
1974 – Pamätná medaila k 30. výročiu oslobodenia ČSSR Sovietskou armádou
1975 – zaslúžilý umelec

Karol Divín oslávil 80 rokov

22. 2. 1936 narodil sa Karol Divín, slovenský krasokorčuliar a tréner. Stal sa prvým Slovákom, ktorý získal individuálnu medailu na zimných olympijských hrách, v roku 1960 bol v Squaw Valley strieborný. Je dvojnásobným majstrom Európy (1958, 1959), strieborným a bronzovým medailistom z majstrovstiev sveta (striebro: 1962, bronz: 1964) aj z majstrovstiev Európy (striebro: 1957, 1962, bronz: 1954, 1955, 1956, 1964). Je jedenásťnásobný majster Česko-Slovenska v krasokorčuľovaní. Karol Divín ako prvý Európan skočil trojitý rittberger.

Po skončení aktívnej krasokorčuliarskej kariéry sa stal trénerom.

2. 2. 2016 Karol Divín oslávil v Brne v predstihu svoje osemdesiate narodeniny krasokorčuliarskou show, na ktorej sa predstavili české aj európske hviezdy. Do hľadiska DRFG Areny, ktorá je domovským stánkom hokejistov

Na diskusiu: kresťanstvo a socializmus

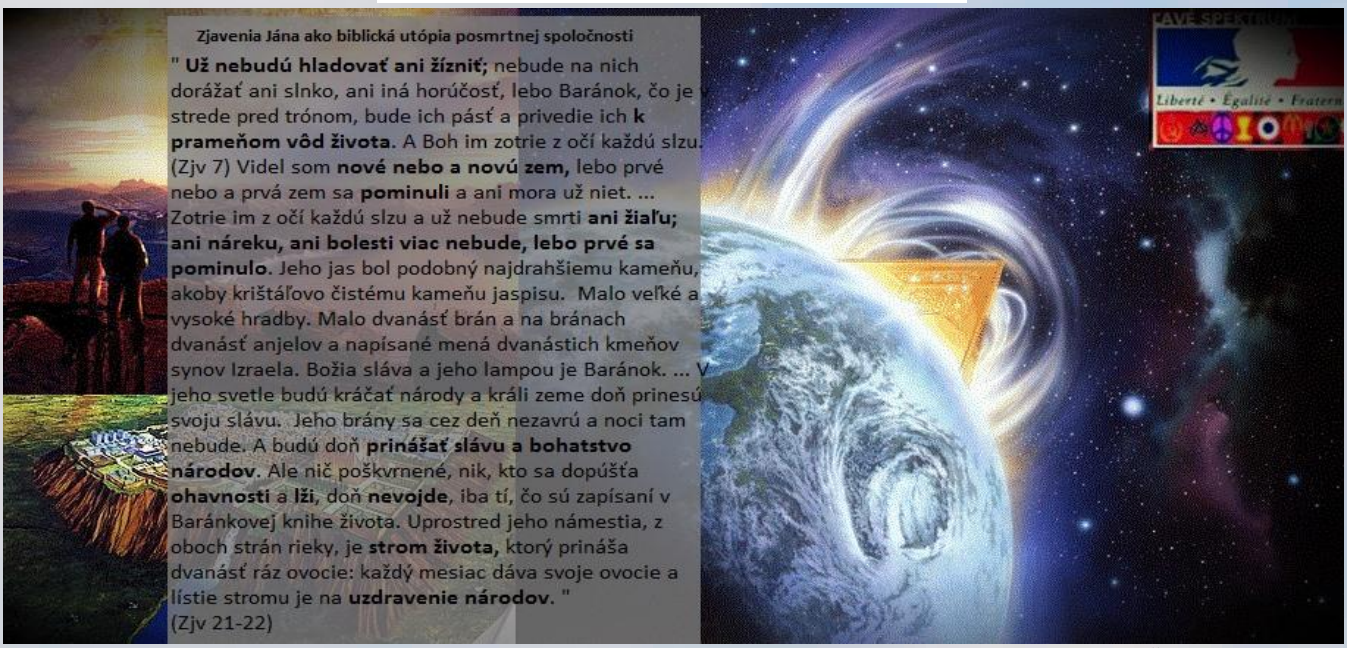

Komunizmus-utópia a zjavenia Jána. Biblická utópia? Zjavenie Jána ako prvé svedectvo o existencii Utópie? Táto pasáž je miesto, ktoré búra hranice medzi teistami a ateistami v ľavom spektre. Aj biblia totiž hovorí v symboloch - o neoliberalizme a kapitalizme ako o príčine zla a ako alternatíve v utopickej dokonalej spoločnosti. Samozrejme v symboloch. Zjavenie Jána je o zániku civilizácie, ktorá je utopená v pahltnosti a humpľuje prírodu. Taktiež hovorí o zrode nového neba a novej Zeme, čo je v podstate v rozpore s predstavou o nekonečnej existencii neba a pekla. Zjavenie Jána ponúka otázku: čo je nové nebo a nová Zem? (LP)

Husitstvo – revolúcia pod kalichom a krížom

"Tak jako hejno krkavců snesli se na tuto zemi, aby vyklovali každé zrnko zlata a stříbra. Nemají slitování. Jejich srdce zjedovatěla touhou po bohatství. Se vším kupčí, všechno prodávají. Chceš pokřtít dítě? Zaplať! Chceš loupit a vraždit? Zaplať a bude ti odpuštěno. Ale pak, kdyby sám ďábel zaplatil, vstoupil by na nebesa? A za peníze takto vydřené z chudého lidu koně krásné chovají, čeleď nepotřebnou drží, v kostky hrají a na své kuběny kožichy drahé věší, zatímco Kristus chodil bos a neměl, kde by hlavu složil. Však poznejte se, vy zloději chudého lidu, neboť Bůh i lid vás vidí." z legendárneho prejavu Jána Husa.

Jan Želivský, kazateľ, chilianista, husitský revolucionár: "Tento svět se v právě podobá bouřlivému moři plnému dravých ryb, které požírají jedna druhou. Každá podle síly své ... velké požírají menší a malé ti nejmenší. Na tomto světe požíra mocný slabé a boháč chudé. Kdo odnímá chleba chudým, člověk krvavý je. Ti, kdo se takto spřenevěřili zákonu Božímu neprávem drží vládu a majetky. Pouze ti, kdo skutečně pracují, říkají právem „chléb náš vezdejší“, ale ostatní jedí chléb jako zloději a lupiči. Jsou to králové, knížata, rychtáři, konšelé, všichni, kdož se povalují na radnicích, všichni preláti, kteří nepracují s lidem podle příkazu evangelia, kněží, kteří předpisy evangelia nedodržují, mniši a jeptišky. Ale běda vám dravci, jež se sytíte krví poddaných. Již se kráti vaše moci, neboť stojí v písmu, "kdo nepracuje, nech nejí." Dobře znáte ty vyděrače a zlodeje obce. Král je dosadil na radnici proti vůli pražského lidu a ten sedí nad městem jako ropuchy jedovaté na prameni. Jed a skáza z nich vychází."

Tieto citácie pochádzajú z čias stredoveku! Husiti vytvorili prvú teokraticko-socialistickú, utopickú obec - Tábor: "Vzájemně se nazývali bratry a sestrami a po příchodu do města odevzdávali svůj majetek do kádí umístěných na náměstí; ten měl posloužit celé komunitě. Symbolem hnutí se stal kalich, který měl symbolizovat jeden z požadavků hnutí – přijímání podobojí, jakožto výrazu rovnosti duchovních a laiků." Okrem Jan Husa a Jana Želivského treba pripomenúť i Jána Žižku (bojovník za práva husitov, český hrdina), Jana Roháča z Dubé (husitský hejtman) či prvého husitského kráľa Jiřího z Poděbrad. Zbúraný symbol husitov, pražskú Betlémsku kaplnku, znovu vybudovali (...pozor...) v 50. rokoch 20. storočia (áno, dokonca aj v 50. rokoch vyjadrili rešpekt husitskému hnutiu). Projekt vypracoval Jaroslav Fragner a jeho zmyslom bolo zdôrazniť silu husitského hnutia. Husiti patria jednoznačne k tomu najprogresívnejšiemu, čo v stredovekej strednej Európe vzniklo a ovplyvnilo dejiny. Pravda zvíťazí! (LP)

DÓŽOVO POVSTANIE 1514 (kresby Derkovits - Dózsa-series I. Marchers)

"...už strácali vieru v neporušiteľnosť poriadkov, ktoré ich utláčali a začínali cítiť nutnosť kolektívneho odporu." V. I. Lenin

BANÍCKE POVSTANIE 1525-1526 (kresby Dúbravec, Hložník, Bednár)

Triedny boj a socialistické myšlienky sa rozvíjali ruka v ruke s niektorými smermi náboženskej reformácie. Či už to boli hustiské revolty, banícke povstanie na Slovensku v rokoch 1525-26 alebo nemecká sedliacka vojna, ide o príklady boja más za svoje sociálne oslobodenie. Niektoré smery prežili dodnes, príkladom sú nemeckí hutteriti.

Dialektika ľudských pudov

Tomáš Klimek

Kde neexistuje rozum a slobodná vôľa, dominuje všade v prírode pud. Ba navyše, dominuje často vo viac či menej skrytej podobe i tam, kde zdanlivo zavládol poriadok nastolený ríšou rozumu... Úvahy nad tým, do akej miery je (alebo má byť) ľudská racionalita brzdou pudov či naopak - ich chladne účelovým katalyzátorom, možno ťažko hodnotiť inak, než ako odbiehajúce od podstaty, keďže odmietajú reflektovať prostú skutočnosť, že pudová sféra je, vždy bola a bude súčasťou človeka. Snaha zbaviť sa pudov, prekonať ich alebo ignorovať bude vždy utopickou - ani nie tak kvôli neuskutočniteľnosti v praxi (rozličné metódy vymývania mozgu či pokusy s drogami už v minulosti údajne prebiehali), ako skôr z dôvodu popierania toho, čo z ľudskej bytosti naozaj človeka robí. Možno v budúcnosti vytvoríme syntetický život, ktorý predčí svojho strojcu, ba dokonca nahradí, ale to už nebude kapitola písaná rodom homo... Preto by sme mali brať pudovú stránku v úvahu a vysporiadať sa s ňou spôsobom nie negativistickým, ale dotvárajúcim našu osobnosť.

Umenie a pudy

Taký prístup v kultúre podľa môjho názoru našincovi doteraz najlepšie sprostredkovala moderná česká literatúra dvadsiatych, tridsiatych rokov, na ktorú nadviazali i slovenskí tvorcovia ako Novomeský či Válek. Tí sa nikdy nevyhýbali pudovosti či erotičnu utiekajúc sa niekam do „duchovných sfér“, ale dokázali prepojiť pud s rozumom v spoločnom emancipačnom ťažení (To však nie vždy dostatočne ocenila mocenská garnitúra, navonok nositeľka progresívnych ideí, prepadajúca puritánskym zlozvykom „obrany mravnosti“. Tento súboj autora s byrokraciou našťastie nie vždy dopadol v prospech „mravokárcov“, ako dokladá príklad M. Váleka, ktorý s vtipom ubránil nahú ženu na obale básnickej zbierky výsmešnými slovami adresovanými svojmu oponentovi: „Netušil som, že súdruh tajomník verí, že komunisti sa rozmnožujú opeľovaním.“). Súčasná pop-kultúra komerčných blockbusterov plná maskulinity, rýchlych áut, litrov krvi a krásnych žien naproti tomu vytvára obraz odlišný, hoci formálne iba nadväzujúci na trend „búrania tabu“. Prvoplánovo útočí na pudovú podstatu divákov za účelom zisku, a zároveň im hovorí s ironickým odstupom voči sebe samej: to nie je naozaj, to sme pre vás pripravili iba dve hodiny zábavy, aby sme ukojili vaše skryté chúťky - čím vzniká dojem, že návrat do reality musí byť nevyhnutne sprevádzaný odriekavým zatratením pudu v mene rozumu, ktorých role sa môžu len príležitostne na chvíľu vymeniť - ak to systém jedincovi milostivo ponúkne - v kine, v krčme, v spálni, u porna. Tak sa buduje poslušnosť. Okrem disciplinácie jednotlivca má táto forma manipulácie ešte hrozivejší rozmer - falošne odčleňuje v ľudských mysliach pud a rozum, vytvára dualitu, ktorá nás stavia nesprávne pred možnosť voľby „buď – alebo“ a tým nám znemožňuje poznanie skutočnosti.

„Nebudeš mať iných pudov okrem mňa“

Ešte závažnejší dosah na ľudské jednanie však má premýšľanie samotných inštinktov, končiace sa prevažne zjednotením celej pudovej stránky človeka v pude sebazáchovy, ako najvyššom, prapôvodnom činiteľovi, ktorý formuje dejiny života od počiatku a ktorý sám reprezentuje komplexitu rozličných pudov. Filozofia sa s ním vždy zmierovala rozdielnym spôsobom - či už negatívnou optikou ako helénski myslitelia, snažiaci sa zbaviť svoj život zbytočných emócií či afektov a dosiahnuť tak stav pokoja a blaženosti; ďalej ako kresťanstvo so svojím altruizmom; alebo vnímala tento pud pozitívne ako čosi prirodzené a ľudské, renesančne obracajúc pozornosť z Boha na človeka so všetkým, čo k tomu patrí; či pohŕdajúc „morálkou slabých“, ako je tomu u Nietzscheho konceptu nadčloveka - a napokon vo fašizme ako spojení empirizmu subjektivizujúceho poznanie na individuálnu skúsenosť a perverzne poňatej induktívnej vedy, ktorá odpozorovala, tak ako to robil pred staročiami Francis Bacon, zo správania zvierat určitú všeobecnú násilnú črtu a abstrahovala z nej „právo silnejšieho“. Pud sebazáchovy naozaj núti často človeka ku konfrontácii, v ktorej víťazí silnejší. Rovnako tak však núti „slabších“ spojiť svoje sily proti „silnejšiemu“ s cieľom vyhnúť sa konfrontácii alebo ju presunúť na bezpečnejší terén, kde budú silnejšími oni. Takto vymedzená „účelová spolupráca“ a inštrumentalizácia jednotlivcov, degradovaných na „nástroje sily“, je však v nesúlade s chápaním človeka ako bytosti sociálnej. Človek ako tvor spoločenský, to nie je len predvolebná fráza sociálnych demokratov. Pôvodnú krutosť (alebo skôr len nevyberavosť) prírody dokáže človek prekonávať - napriek tomu, že sama stále drieme kdesi v jeho hrudi - a práve vďaka tomu prekonáva a povyšuje i ju samú prostredníctvom svojho konania. V tom tkvie skutočná „dialektika prírody“. Čím iným by toto prekonanie človek uskutočnil, keď nie prácou? A práca má dokázateľne spoločenský charakter.

Tri koncepcie

Čo však uvedené vypovedá o postoji, ktorý treba zaujať k pudom? Núkajú sa nám tri principiálne postoje (odlišné od fašizmu):

a) Ignorácia sociálnej úlohy človeka, redukujúca solidaritu na spoluprácu „za určitým účelom“, ktorá je občas užitočná pre všetkých zúčastnených, ale je pravidlom iba do tej miery, do akej sa im to hodí. Môže byť podmienená historickými okolnosťami v nejakej epoche či daná špecifickým postavením určitej triedy (ekonomickou základňou) alebo skupiny obyvateľstva (symbolickou jednotou).

b) Menej vulgárna snaha o skĺbenie „účelovej kooperácie“ so spoločenským poslaním človeka a jeho práce. Táto koncepcia však môže byť často, v mene prekonávania prírody i seba samého, nepriateľská k pudom - a teda obnovovať staré „sparťanstvo“, či až puritánske odriekanie „svetských radostí“ a nadvládu superega, vyššieho mravného princípu, čo napokon paradoxne vyústi vo fetišizmus a sadistickú „slasť“ z upierania pudovej slasti sebe aj iným.
c) Koncepcia zohľadňujúca i pudovú stránku tým, že oproti pudu sebazáchovy stavia „pud solidarity“, princíp spolupráce, ktorý dokáže vysledovať v prírode - živočíšnej i ľudskej (v histórii). Prízemne účelové priateľstvo medzi ľuďmi je tak pretvorené v priateľstvo inštinktívne.
Rozpor medzi danými troma názormi je zdanlivý a v skutočnosti jeden logicky prechádza v nasledujúci, pričom tretí predstavuje syntézu dvoch predošlých. Dopúšťa sa však, podľa mňa, jednej chyby.

Rousseau vs. Freud

Dialektika ako veda o všeobecnej spojitosti javov nás učí, že nemôže existovať niečo „iné“, od podstaty absolútne „odlišné“. Protiklady vyústia v novú jednotu a z jednoty taktiež vyvstali. Dichotómiu „zlého“ pudu sebazáchovy a „dobrého“ pudu súnáležitosti formuloval už J.J. Rousseau, keď uviedol, že pozoruje dve zásady predstihujúce rozum - jedna nás núti zaujímať sa o sebazáchovu a svoj blahobyt, druhá nám vnúka prirodzenú averziu pri pohľade na hynúceho alebo trpiaceho človeka. Rousseau však vo svojich vývodoch nepoužíval dialektickú metódu.
Vytvorenie schémy dvoch proti sebe stojacich pudov nie je úplne šťastným riešením, i keď chápem, že človek môže ťažko uvažovať inak, než v opozitách. Ak už dualizmus, tak radšej Freudov - ten dal vzniknúť koncepcii pudov Eros a Tanatos - princípu života a princípu smrti. Keď poodstúpime stranou a „prevedieme“ Rousseauom vymedzené inštinkty do schémy Freudovej, zistíme, že sa oba nachádzajú na strane života, čím padá ich zdanlivá odlišnosť a do popredia vystupuje totožnosť a jednota.

Nakoniec predsa len jeden pud

Tým sa vraciame späť na začiatok konštatovaním, že existuje iba jeden hlavný inštinkt - sebazáchova. Teraz však pre nás získava iný zmysel, než len sledovanie vlastného prospechu na úkor druhých, nakoľko je v ňom zahrnutý i princíp solidarity. Egoizmus a kooperácia javiace sa ako protiklady v skutočnosti predstavujú dve fázy vývoja toho istého pudu na seba nadväzujúce. Spolupatričnosť, obetavosť a pomoc sú rozšírením sebectva, nie jeho popretím (resp. potierajú primitívny egoizmus rozširovaním jeho pôsobnosti zo seba ako indivídua na ostatné živé bytosti - čím sa tento stáva súcitom). Pud sebazáchovy, ako ho v negatívnom duchu chápe väčšina, nie je nič iné ako súcit so sebou samým... Človek by mal mať rád sám seba a nebyť len altruistickým „svätcom“ mysliacim na blaho ostatných, zanedbávajúc pritom svoju osobu - také správanie patrí do sféry „pudu smrti“, nie „pudu života“. Bytostne ľudský inštinkt musí vedome kultivovať život a všetky cesty k nemu. Individualizmus, ktorý sledujeme každý deň naokolo seba a ktorý nám v zhustenej podobe sprostredkúvajú médiá, by skôr bolo možné nazvať „kult sebazáchovy“. Každý jav dovedený do vyhroteného extrému sa nakoniec zvráti vo svoj opak, keďže už od počiatku v sebe obsahuje svoj vlastný protiklad... Tak ako sa absolútna sloboda zmení paradoxne v panstvo najsilnejších alebo totálna despocia v stav „kedy už niet čo stratiť“, a teda v možnosť neobmedzeného jednania, mení sa i extrémne uplatnený princíp sebazáchovy v smrť. Dovedený do krajnosti znamená imperatív: zabiť svoje deti! Len likvidácia všetkých môže zaručiť jednotlivcovi nikým neohrozovaný pôžitok z vlastnej existencie, zároveň tak ale predstavuje vymretie ľudského rodu. Tak sa nespráva žiadny živočíšny druh... Nehľadajme preto v prírode so zväčšovacím sklom kdesi v tráve nové pudy ako protiváhu pudu sebazáchovy, ktorá „minimalizuje škody“, ale naopak kultivujme tento pud, búrajme hrádze solidarity a rozširujme jeho vplyv z jednotlivca na blízkych (rodina), z blízkych na okolie (obec), z kolektívu na národ, z národa na triedu, z triedy na ľudstvo a možno ešte ďalej...

Zomierajúci mier

Lukáš Perný

Splývajúc farbami jesene, píšem si verše ako noci bezsenné, keby aj mali by byť posledné, Kassandra volá, jej hlas V Hlbinách ľahostajnosti stratí sa ako kvílenie bezcenné.
Cestujem životom kamsi, kde nejasných odpovedí mnoho, vo viere v človeka oddaný, odovzdávam sa budúcnosti. Sťa list padajúci sú moje slová, farebné lež pre svet zomierajúci zbytočné… Snáď ich ktosi, v budúcnosti ďalekej raz objaví, a prečíta ten odkaz, ignorujúc to množstvo vyrieknutých sklamaní, pre poučenie z minulosti chýb, v nekonečné šťastie rodu ľudského uverí. Príde raz deň, keď znova svetlo zasvieti a z popola nový človek povstane; človek, ktorý človekom zas raz bude, ktorý zbrane používať prestane; cítiť, milovať a v pokore pred večnosťou žiť…a nie volať do zbrane. Modlitby k vesmíru pre mier vysielam, ale poučí sa ľudstvo? Keď krvou mocnosti hrozia nebu, keď brat brata v mene Mamonu znova zabíja, keď toho, komu v srdci mier a túžba po spravodlivosti horí za blázna majú? V rovnosti, cnosti a spravodlivosti budú ľudia noví, z popola vzkriesení žiť, poučení ranou poslednej vojny, ctiť života si budú. Mosty preklenuté filozofmi z ďalekej minulosti budú spievať chválospevy, ponad rieku nových dejín, v ktorých pravdy platónske budú ukryté. Dovtedy ma prosím na zimný spánok, kdesi popod listy jesenné zakryte, nech v perinu sa premenia, kým svet zas rozum a cit neobjaví.

Kapitalizmus nepotrebuje inteligenciu

Lukáš Perný

Bývalá riaditeľka školy zamestnaná ako čašníčka a bufetárka v jednom? Áno, nielen slovenská realita a krásny argument pre tých, ktorí si stále myslia, že kapitalizmus potrebuje inteligenciu – myslím inteligenciu v zmysle tých, ktorí šíria osvetu a vzdelanosť, nie inteligenciu v zmysle vzdelaných podvodníkov a buržoázie v službách neoliberalizmu – bankárov, podvodníkov, špekulantov, reklamných agentúr, korporácií a pod. Táto veľmi milá, citlivá a inteligentná bytosť si všimla, že študujem Novomeského texty. A paradoxne bol to práve Novomeský, ktorý s nadväznosťou na Štúrove šírenie vzdelanosti širokým vrstvám *("…keď vzdelaní si právo svoje odnímať nedajú, ale vzmužilo si ho bránia a tak len samých seba do podozrenia uvádzajú ako takých, ktorí by z druhých nespravodlivý zisk a osoh mať chceli a ich len k svojmu úžitku sdierať mysleli…"*) prehlásil, že odkaz Štúra spočíva v téze, že "*najlepšie sa zdiera a vykorisťuje ľud nevedomý a zaostalý*." Novomeský sa preto rozhodol vytvoriť kultúrny koncept taký, v ktorom sa dostane vzdelaniu aj tomu najmenšiemu človeku v chudobnom regióne, aby tak mohol bojovať za dôstojný život. A ja sa pýtam, prečo by oligarchovia, bankári a ich politické bábky chceli, aby ľudia boli vzdelaní, keď postačia ako stroje na výrobných linkách montovne západu? A po masívnej automatizácii nebude treba ani týchto živých robotov... Staršia pani, zničená z tejto doby dodala, že mladí ľudia si ani nevedia predstaviť ten rozdiel výhod, ktoré priniesol socializmus a ktoré sa už nikdy nevrátia vrátane ľudskosti, ktorá sa dnes vytratila v bezbrehom konzumnom liberalizme, v ktorom sa človek honoroval do pozície egoistickej sebestrednosti. Otec tejto pani robil vedúceho kultúry v meste (áno, to je povolanie, ktoré by som robil aj ja, keby to tu fungovalo) a bol aj zakladateľom mestskej knižnice. Samozrejme, posťažovala sa na nekonečnú neistotu, že nevie koľko zaplatí očnému, koľko zubárovi, kedy ju vyhodia z práce, či dokáže splatiť dlhy a podobne. Tieto problémy denno-denne trápia tisíce ľudí na Slovensku a v zahraničí. Na záver mi tetuška zaželala veľa úspechov v šírení osvety a v prebúdzaní ľudí z kapitalistického zlého sna a skepticky dodala, že dnešní mladí ľudia sú už na drastickosť tohto systému prispôsobení. Kontrastne sa ma kamarátka (v ten istý deň, pár hodín predtým) spýtala, prečo si myslím, že socializmus alebo konkrétne duchovne založený komunizmus, o ktorom tak často píšem vychádzajúc z fúzie komunizmu a niektorých náboženských smerov (po vzore Ericha Fromma prvkov kresťanstva a východných učení), je pre ľudí alternatívou a ako som sa k tomu dostal. Odpovedal som: prirodzenou cestou a je len otázkou času, kedy si to uvedomia tie tisíce budúcich mladých nezamestnaných, zotročovaných a manipulovaných ľudí. Je nepodstatné či sa to udeje o 10 či o 100 rokov, ale verím, že spravodlivosť raz zvíťazí. 1,5 milióna ľudí v exekúcii, nefunkčný štát, rozkradnuté základné piliere ekonomickej sebestačnosti, priepastné triedne rozdiely, mladí ľudia bez budúcnosti, bieda a nezamestnanosť v regiónoch, hrozba svetovej vojny a tak ďalej… to už všetci prebudení vieme. Možno sme my, tí čo upozorňujeme na nehumánnosť a beštialitu tohto systému, iba svedkovia umierajúceho času, ale možno zasejeme semiačka, ktoré vykvitnú v nádej pre budúce pokolenia. Ani Štúrovci sa nedožili plodov svojej práce.

B Á S N E

Tomáš Klimek

Istota má 10 prstov

Istota má 10 prstov
do seba vpletených
naberá ich plnou hrsťou -
nešetrí

Istota je dedinský blázon
pred kostolom
Tovar čo podlieha kazom
Slovo

čo predavač nanúti:
„pri výskyte vád držte sa zá ruky"

Istota je rodič čo prikývne
detským nezmyslom
Istota je keď sa za nich chytíme
Istota je priezvisko

Istota má adresu trvalého pobytu
a znalosť že po daždi narastú
Istota má svoju večne opitú
štamgastku

Istota je coperto
čašníka známeho
usadlosť odtiaľto
čo by kameňom...

Istota je radosť malého vnuka
a vianočná jedľa
Istota je ruka -
a ešte jedna

Z tvrdej vody

Tvrdé rána
v tvrdej vode
do nich odej
svoje tváre
- ľavá strana
pravej
dáva
rýchlokurz

V tvrdé rána
tvrdá voda
udiera ma
bodá
núti vravieť
o nás
do zrkadla
nikomu

Z tvrdej vody hľadám únik
svoje nylonové struny
píšem s mäkkým
- topiaci sa chytá rieky

Svoje nylonové struny
píšem s mäkkým
i
topiaci sa chytá rieky
dní

V utopených
litroch
hľadám
prienik
odtečených
ľudí
- medzi nimi prúdi
aj môj výtvor

Plný odtok
prázdna
nádej
potom
niekam
do neznáma
rieka
ľudských umyvadiel

Farma-biznis

Seriózny vrah
mi dal
sériový návrh
na
sérový vrh

Stereotypná vojna

Panel ten každého naučí
nechať sny rozplynúť v ranných
tmách
zvádzať súboje o výťah
dusiť sa všednosti v náručí

A popri tom bojovať stále...
Bojovať v práci, bojovať s deťmi
biť sa o pol kila múky
a vždy hodiť len pohľad letmý
na svoje starnúce ruky
na svoje smutné tváre

Každodennosť do srdca vrastá
život to je tá istá kefka, tá istá pasta
to isté ráno už navždy
niet viac čo stratiť, niet viac čo získať
po každé sám seba vraždiť
umierať na tisíc krát

Každý deň znova a znova
kus túžby v sebe si schovať
to tiché a kvitnúce ráno
navždy tam poslať za ňou

Pretrpieť celé dni tešiac
sa na večer, na gauč, na správy
na ďalší rok, na ďalší život
na noc čo plná je únavy
tešiť sa na ďalší mesiac
na ďalší deň tých istých príhod

Každodennosť do srdca vrastá
život to je tá istá kefka, tá istá pasta
to isté ráno už navždy
niet viac čo stratiť, niet viac čo získať
po každé sám seba vraždiť
umierať na tisíc krát

A stereotypné vojny
zvádzať od siedmej do troch
z človeka stáva sa otrok
bezduchý, prázdny, spokojný

Čo skrýva sa do svojej klietky
do svojho 3x3 metre sveta
kupuje si slasti všetky
no na šťastie si už nepamätá
slová sa stali nemými
boj proti všetkým, so všetkými

Fukuyamove prízraky

Kde úzkosť s ľahostajnosťou sa stala
ľudským krédom
kde každý v bezpečí sám pred sebou
sa zamyká
tam isto niekde nový armagedon
nás navštívi a svojím chlebom
ponúkne prejedené ústa človeka

My blúdili sme, hľadali sa veky
než v cieli sme sa stratili...
Kto sme? a máme možnosť stať sa
ešte niekým?
či odsúdení sme na sebarecyklovanie
na úteky, na azyly
keď chýba čerstvý vietor čo nás
ovanie?

Jak pokračovať viac bez minulosti
zabudnutej v nude zajtrajšku
čo spravil z nás len divákov a hostí
vo vlastnom osude ľudskej bytosti
zmenej na svoju náhražku
- povýšenej na mäso a kosti?

Veľké myšlienky už asi neprídu
tak každý v svojej fľaši formaldehydu
sa topí prosebne dvíhajúc dlane
- chce všetko, nespokojný s ničím
nepoznajúc sterility duše príčin
Naše osudy sú zdá sa predestilované

Ten prízrak neplodnosti je do vedomia
vrytý
snáď je to len strach, snáď kríza
identity...

Už nepomáha káva, energeťák, ani
teín
zaspali sme - a zobudili sa na konci
dejín
- dejín prejedených, sýtych

Kam ďalej ísť? Quo vadis, domine?
Snáď oceánu prázdne roviny
až tam za stĺpmi Heraklovými
skrývajú nový kontinent? ...

Strachy mojej spálne

Kto so sebou sa bije nikdy neprehrá
- tak za sprievodných tónov starej
gitary
dňa 29. decembra
my v jednej izbe sme sa spolu zvítali
jak starí milenci - ty Pún, ja Italik

Milenci? váž slová - keď tak známi
z videnia - tam v jednej posteli
v ktorej sa právd z úst pochybnej
dámy
napijem až budem dospelý

Uprene sa dívam do hĺbok no
prekvapený náhle mojím hlasom
v izbe všetok vzduch sa strachom
striasol
keď odhodlaný otvoril som okno

Požičiam vám všetkým svojho tepla!
viem že nevykúrim celú planétu
hoc zo všetkého najviac chcel som
práve tú...
Že zima je? už zatváram tak neplač!

- - -

Dňa 29. júla
som stále zatvorený v tejto veži a
hoc môj teplomer ukazuje nula
ďalej strážim svoje stupne Celzia

Mám snáď viniť slnko, viniť ozón
že otvárať sa okná snažím márne?
Nepotím sa letom ale hrôzou
- ničím viac - len strachom mojej
spálne

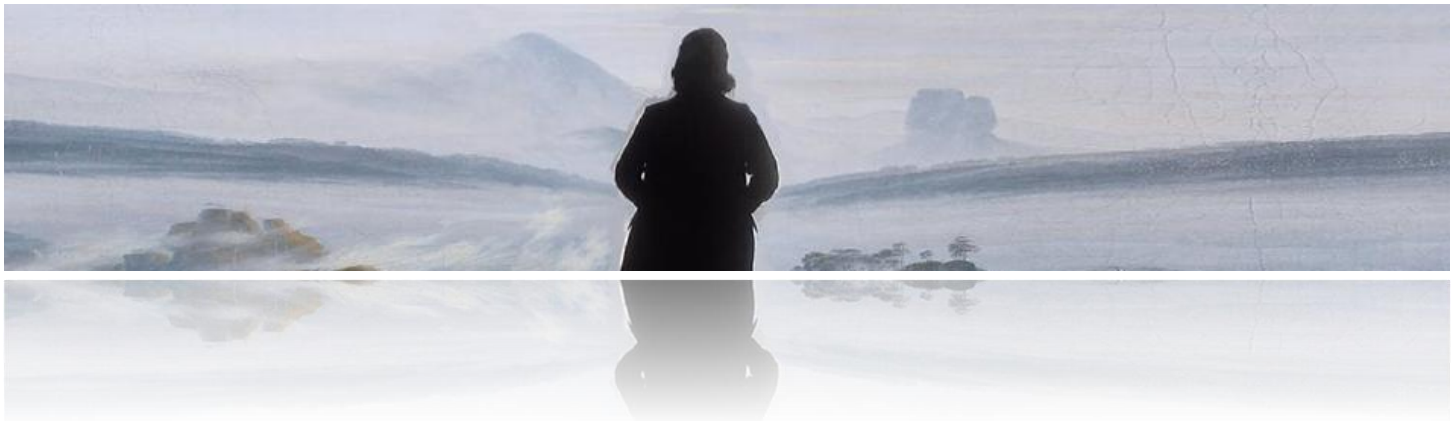

Odkaz stratených básnikov

Lukáš Perný

Radšej byť nenávidený za to kým som,
než milovaný za to, kým nie som!
Radšej bojovať otrhaný po boku pravdy,
než zlatom odetý po boku lží a zla!

Z mesačného závoja oblečení, v jase utopili sa
básnikov milióny,
na hladinách jazier rozprávkových zanechali svoje
sny,
ako Wolker, tak i Jesenin, v krásach, i tragédiách
nášho sveta,
príroda či sila iná povolala si ich, aby nám naliali do
žíl života túžby,
milovať, tvoriť, veriť…
a užívať všetky slasti a strasti človečenstva.

Sťa pohár vína červeného, ktoré ma kozmickú silu
univerza,
v tej známej Novomeského básni nedeľnej,
kde každodennosť príchuť jedinečnosti má.
Kde i barmanka, starý osamelý harmonikár,
či podivný párik v rohu krčmy, hlavnú rolu života hrá.

V tých zabudnutých veršoch Royových,
kde slzami písal príbehy svojich tragédií.
Appolinairová stará Seina rozpovedala príbehy lások,
na nekonečne plynúcej hladine vyryté.
V objatí Baudelairovej temnoty, kde láska zabíja,
alebo v Sládkovičovej Maríne slovenská príroda
ukrytá.
Ako keď Janko Kráľ životom ubitý, písal básne
slovenským horám,
ako keď Puškinov Onegin klesol k Taťániným nohám,
a opitý Villon písal báseň starej zbrojmastrovej,
a Rimbaud stál na barikádach Komúny.

Ozvali sa ozveny v chodbách času, o túžbe budovať
svet nový,
a v básňach zostali ako kódy ukryté, pre nás, pre nich,
pre človeka.
Sťa pohár vína červeného, ktoré ma kozmickú silu
univerza.
I v dobách temných kvitnú kvety vedomia,
hoc i temné ľalie, ale i to,
i to je tá túžba po absolútne magická,
budovať raj na peklom spálenej Zemi.

Úvod do sekcie GEOPOLITIKA

Predstavujeme vám poslednú, štvrtú časť novej revue DAV/, ktorá bude obsahovať články týkajúce sa zahraničnej politiky a svetových dejinných procesov. V tejto sekcii dostane veľký priestor okrem iných aj odborník na medzinárodné práva Branislav Fábry. Nakoľko nás nikto neplatí, môžete očakávať surovú, neprikrášlenú realitu, bez akejkoľvek cenzúry.

Smutné výročie bombardovania Srbska

Lukáš Perný

Už vyše štyri hodiny padajú na Srbsko bomby. Ale nie sú to bomby obyčajné. Ide o tzv. "humanitárne bombardovanie" "spojencami" z NATO. Zomierajú civilisti, ženy a deti. Je 24. marec 1999, 18:50. Vojská NATO začali bombardovať Srbsko. "Humanitárna pomoc" zavraždí pod modrou vlajkou viac než 2000 ľudí. Na krajinu zhodí 15 ton uránu, na čo zomrie nespočetné množstvo ľudí. Zničené budú mosty, nemocnice, infraštruktúra a civilné domy. To všetko v mene kolonizácie balkánu a v mene nadnárodného globálneho trhu! Solidaritu so Srbijou. Sme s vami slovanskí bratia a hanbíme sa za vtedajšiu vládu, ktorá toto zverstvo potichu podporila.

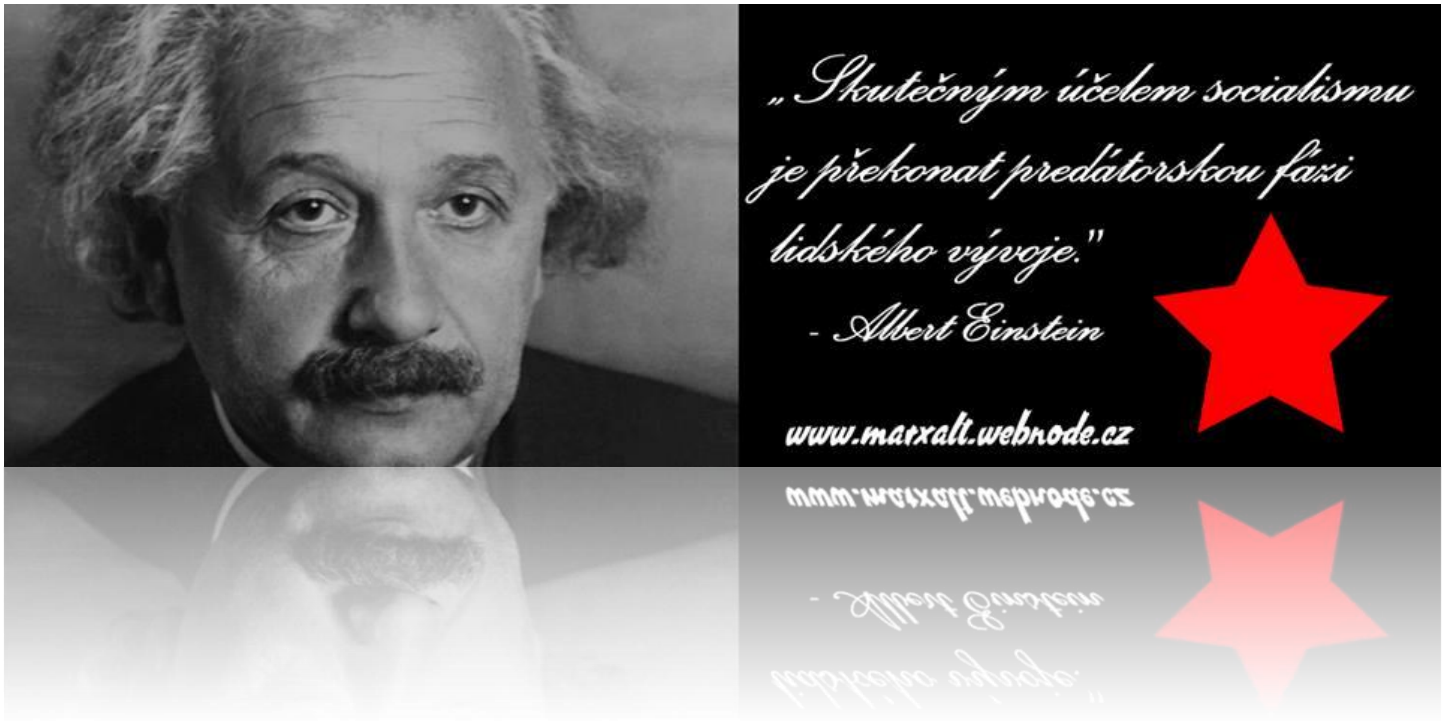

Ozbrojená opozícia ako súčasť demokracie? (prevzaté z Alternativy.sk)

Milan Antal

V západnom chápaní demokracie sa objavil nový prvok – ozbrojená opozícia ako legitímna súčasť politického spektra krajiny. Teda nie volebný proces, ale revolučné ozbrojené zvrhávanie zákonných vlád.

Dňa 13. 2. 2016 minister zahraničných vecí USA John Kerry na bezpečnostnej konferencii v Mníchove vyzval Rusko, aby zastavilo nálety proti legitímnej sýrskej opozícii. „Drvivá väčšina ruských útokov bola dosiaľ vykonaná proti legitímnym opozičným skupinám. Ak chce Rusko dodržať dohodu, ktorú podpísalo, musí zmeniť svoje ciele. Celá medzinárodná podporná skupina pre Sýriu vrátane Ruska bude pracovať na tom, aby k tomu došlo," povedal Kerry. Pritom ide o rôzne ozbrojené islamské skupiny, ktoré si s podporou Saudskej Arábie a Turecka dali za cieľ zvrhnúť sekulárny režim Bašára Asáda. Nejde o žiadnu novinku. Pravicové české vlády videli v českých vrahoch Mašínovcoch len legitímnu ozbrojenú opozíciu voči socializmu. Boli vyznamenaní prezidentom ako hrdinovia a zarátaní do protikomunistického odboja. USA a Európska únia privítala aj ozbrojený odpor a násilné zvrhnutie demokraticky zvolenej ukrajinskej vlády V. Janukovyča. Potom, čo 21. 2. 2014 bola podpísaná dohoda medzi vládou a demonštrantami o demokratickom riešení situácie, vypísaní nových volieb. Dohodu pritom garantovali ministri zahraničných vecí Nemecka, Francúzska a Poľska, dňa 25. 2. 2014 do Kyjeva pricestovala ministerka zahraničných vecí EÚ Catherine Ashtonová, aby podporila prevratom zvrhnutú ukrajinskú vládu. Nelegitímnu, prevratom ustanovenú vládu prišlo podporiť viacero politikov z USA a Európskej únie. Do tohto treba zarátať aj rôzne farebné revolúcie na Ukrajine, Gruzínsku či Moldavsku a arabské revolúcie a násilné zvrhnutie irackej a líbyjskej vlády. Takže logicky nám z toho vyplýva, že do legitímnej opozície treba potom zarátať aj rôzne ozbrojené hnutia a skupiny na Západe. A Západ v zmysle Kerryho požiadavky by mal prestať likvidovať tieto skupiny:

Assate Shakur, Tupacovej tete, poskytla azyl Castrova Kuba (foto: rhhr.org, 2013)

– v r. 1966 vznikla v USA Strana Čiernych panterov – ako radikálna organizácia černošského obyvateľstva. Štátny aparát ju kruto prenasledoval, okolo 30 členov strany zastrelili, okolo 500 členov väznili.

– Americká černošská bojovníčka Assata Shakur viedla v 70. rokoch Čiernu oslobodzovaciu armádu a jej ozbrojený odpor proti vláde USA. V r. 1973 sa za vraždu policajta Wernera Foerstera dostala do väzenia. O šesť rokov z neho ušla a emigrovala na Kubu.

Assata Shakurová je tetou kultového rapera Tupaca. Pre americkú vládu je vrahyňou, pre niektorých černochov je hrdinkou boja za ich práva. Ak vyzýva americká vláda na rešpektovanie ozbrojenej opozície v Sýrii, mala by potom prestať s úsilím o zatknutie a potrestanie Assaty Shakur. Pretože ide o legitímnu členku protikapitalistického odboja a disentu.

Na čele nemeckého teroristického zoskupenia RAF boli Andreas Baader, Gudrun Ensslin a Ulrike Meinhof.

– v r. 1970 bolo založené v USA Americké indiánske hnutie na ochranu práv indiánskeho obyvateľstva. Americké úrady jeho členov kruto prenasledovali, neštítili sa ani vraždiť, napr. Pedra Bissonetta. Na jeho popredného predstaviteľa Russela Meansa z kmeňa Siouxov viackrát spáchali pokus o vraždu, mnohokrát ho väznili.

– Portorikánske hnutie za nezávislosť Portorika v USA – v r. 1968 začala pôsobiť v Západnom Nemecku Frakcia Červenej armády (RAF).

– v r. 1975 začalo v NSR pôsobiť Hnutie 2. júna.

– v NSR vyvíjali teroristickú činnosť tzv. Čierne bunky.

– v r. 2003, po rozpustení RAF, vznikla v Nemecku nová ľavičiarska teroristická organizácia, Militantná skupina.– teroristické Červené brigády (Brigate Rosse) v Taliansku

– Írska republikánska armáda (IRA) v Severnom Írsku, bojujúca za nezávislosť od V. Británie.

– „Rozhnevaná brigáda" vo V. Británii

– neonacistická teroristická organizácia Combat 18 vo V. Británii.

– od r. 1968 pôsobí v Španielsku a Francúzsku baskická odbojová organizácia ETA (Baskicko a jeho sloboda), bojujúca za nezávislosť Baskicka.

– v Baskicku pôsobila aj radikálna organizácia Jarrai.

– vo Francúzsku pôsobila teroristická organizácia „Action Directe".

– proti francúzskym úradom viedli boj aj korzickí separatisti.

– v Rakúsku pôsobila Bajuvarská oslobodzovacia armáda (BBA).

– hnutie moluckých separatistov v Holandsku

– v Grécku pôsobila v 90. rokoch anarchistická skupina Podpaľači svedomia.

Alebo to platí len v prípade Sýrie, že ozbrojené skupiny proti vláde sú chápané ako umiernená a legitímna opozícia, ale v iných prípadoch to neplatí? Je zrejmé, že v imperiálnej honbe za mamonom sa západné elity totálne zbláznili a stratili schopnosť súdne a civilizovane uvažovať. A v Sýrii sú schopné vyvolať aj 3. svetovú vojnu.

Dobrí a zlí nacisti? (prevzaté zo Slova)

Branislav Fábry

V súvislosti s výsledkami parlamentných volieb na Slovensku z 5. marca 2016 sa veľa hovorí o náraste pravicového extrémizmu, xenofóbie a fašizmu. Pristavme sa pri dvoch aktuálnych dátumoch, pri ktorých budeme môcť zistiť, ako sa kto stavia k víťazstvu nad nacizmom v druhej svetovej vojne.

Je známe, že na Slovensku niektoré skupiny oslavujú 14. marec, menej známe je ale to, že v Lotyšsku zase mnohí oslavujú 16. marec, tzv. Deň legionárov. Táto oslava je pritom ešte odsúdeniahodnejšia, pretože ide o tradičný sviatok veteránov lotyšských Waffen SS, ktorý pripomína deň prvého spoločného nasadenia lotyšskej 15. a 19. divízie Waffen SS.

„Deň legionárov" v Lotyšsku

Oslavovať veteránov zločineckej organizácie Waffen SS je naozaj odsúdeniahodná záležitosť, ale v Lotyšsku napriek tomu nejde len o okrajový problém nejakých extrémistov. Naopak, je to vec najvyššej politiky. V 90-tych rokoch sa sviatok veteránov Waffen SS oslavoval dokonca úplne oficiálne, zúčastňovali sa na ňom najvyšší predstavitelia štátu. Vrchol všetkého však prišiel 17. júna 1998, keď bol 16. marec novelou zákona zaradený dokonca medzi oficiálne štátne sviatky Lotyšska!!! V roku 2000 po veľkej medzinárodnej kritike bol síce tento deň odstránený zo zoznamu oficiálnych štátnych sviatkov, ale lotyšskí politici 16. marec naďalej verejne oslavovali a pod symbolmi Waffen SS vykrikovali protiruské heslá. Glorifikácia nacizmu v Pobaltí bola navyše spätá ešte aj s etnickou diskrimináciou tamojších Rusov. Tí boli po roku 1991 z väčšej časti pozbavení štátneho občianstva a volebného práva. Skúsme si predstaviť, čo by sa asi dialo v Bruseli, keby vláda V. Mečiara v 90-tych rokoch odňala volebné právo väčšine predstaviteľov maďarskej menšiny a vyhlásila 14. marec za štátny sviatok… Žiaľ, oslava Waffen SS je súčasťou ideológie, ktorá sa rozvinula v Lotyšsku po roku 1991 a samotný lotyšský štát je založený na protiruskom nacionalizme. Ruskojazyčné obyvateľstvo tvorilo v roku 1991 asi dve pätiny obyvateľstva, i keď odvtedy jeho počet výrazne poklesol. Lotyšsko však ostro hlásalo svoju diskriminačnú protislovanskú politiku, pretože inak by politici pri parlamentných voľbách museli viac zohľadňovať názor slovanskej menšiny. A to by mohlo ovplyvniť nielen vzťahy Lotyšska k Rusku, ale napr. i otázku vstupu do NATO. Pre legitimizáciu podpory NATO a nepriateľských vzťahov k Rusku bolo výhodnejšie zhovievavo hľadieť na veteránov Waffen SS ako na „bojovníkov za slobodu". Lenže pokiaľ ide o oslavy Waffen SS v Pobaltí, veľmi hanebný je aj prístup tzv. mienkotvorných médií na Západe, vrátane slovenských médií. Väčšinou o pochodoch veteránov Waffen SS a ich sympatizantov vôbec nepísali, ale aj keď o nich písali, tak ich popisovali akosi „neutrálne".

Štandardní lotyšskí politici?

Pri posudzovaní situácie v Pobaltí vzniká dojem, že glorifikácia nacizmu je dovolená, pokiaľ sa účastníci pochodov Waffen SS poslušne podriadia politike určitých západných veľmocí. Aj Lotyšsko patrí k najvernejším spojencom Západu a v roku 2015 bolo dokonca predsedníckou krajinou Európskej rady. Je zaujímavé, že lotyšským prezidentom bol počas predsedníctva A. Berzinš, ktorý sa o veteránoch Waffen SS vyjadril takto: „bol by nonsens vnímať ich ako zločincov, miesto toho by sme sa im mali pokloniť." Ani tento názor však nebol dôvodom preto, aby sa politici EÚ s ním odmietli stretnúť. Naopak, stretol sa s ním i prezident SR A. Kiska. Po skončení lotyšského predsedníctva v EÚ sa A. Berzinšovi skončilo funkčné obdobie a nový lotyšský prezident zo Strany zelených sa zatiaľ na pochodoch veteránov Waffen SS zúčastniť neplánuje. To treba určite oceniť. Pokiaľ ide o lotyšskú vládu, tá každý rok hľadá riešenie „neľahkej situácie", ako zladiť oslavu nacistickej minulosti a medzinárodné protesty. Na väčšine pochodov Waffen SS po roku 1991 sa zúčastňovali aj predstavitelia lotyšskej vlády, ale s rastúcou kritikou z Ruska či z Izraela to bolo čoraz zložitejšie. Pochody 16. marca komplikovali hlavne vzťahy s Ruskom, ale aj niektoré štáty Západu prejavovali voči lotyšským Waffen SS odmietavý názor. Väčšina EÚ, vrátane SR, však „taktne" mlčala. Situáciu lotyšskej vláde skomplikovalo i to, že mnohí Rusi po roku 1991 zvládli zložité skúšky pre zisk lotyšského občianstva. Získali tým právo voliť do parlamentu a vďaka tomu zmocnela aj vnútorná opozícia proti pochodom Waffen SS. Celé to dospelo do štádia, že v roku 2015 prijala lotyšská vláda „ťažké" rozhodnutie a uzniesla sa, že jej členovia sa nesmú na pochodoch Waffen SS zúčastniť. Dokonca zakázala aj nosenie svastiky a niektorých nacistických symbolov počas pochodov, i keď samotné pochody nezakázala. Aj toto však viedlo k rozporom vo vládnej koalícii a vláda koncom roku 2015 padla. Nová vláda zaujala akýsi „kompromisný" postoj. Premiér M. Kučinskis sa vyjadril, že ministri sa na pochode Waffen SS ako funkcionári štátu nezúčastnia, ale dodal že „môžu sa zúčastniť, ak si zoberú oficiálne voľno". Zaujímavý je aj postoj konkrétnych lotyšských ministrov. Pravidelným účastníkom pochodov Waffen SS je súčasný minister spravodlivosti D. Rasnačs, ktorý bol ministrom spravodlivosti aj v roku 1998, keď sa 16. marec vyhlásil za štátny sviatok. Tentokrát sa však pochodu nezúčastní, lebo bude údajne na rokovaniach v Paríži. Ministerka kultúry D. Melbardeová zase oznámila, že položí kvety k pamätníkom veteránov Waffen SS inde, ale na pochode v Rige sa tiež nezúčastní. Toto sú pritom všetko vyjadrenia ministrov tzv. štandardných strán, zastúpených i v Európskom parlamente… Pre spravodlivosť treba dodať, že v Lotyšsku sa našli i takí ministri, ktorí vyhlásili, že sa podobných akcií nebudú zúčastňovať (K. Gerhards). Za zmienku však stojí aj opätovný nárast perzekúcie voči rusko-jazyčným antifašistom.

Téma nacizmu v OSN

Ako som už pred časom písal, téma rasizmu, nacizmu a xenofóbie sa pravidelne objavuje aj v OSN. Jedným z dôvodov rezolúcií OSN sú práve pochody nacistov v Lotyšsku a v Estónsku. Napriek tomu, že Lotyšsko a Estónsko nie sú v týchto rezolúciách výslovne spomenuté, rezolúcie sú priamo zamerané proti oslave Waffen SS v Pobaltí. Napr. rezolúcia č. A/C.3/69/L.56 uvádza: „(OSN) vyjadruje hlboké znepokojenie nad oslavovaním, a to v akejkoľvek forme, nacistického hnutia, neonacizmu a bývalých členov organizácie Waffen SS, vrátane stavania pomníkov a pamätníkov, verejných demonštrácií v mene glorifikácie nacistickej minulosti, nacistického hnutia a neonacizmu, ako aj vyhlasovania či pokusov vyhlásiť ich členov a tých, ktorí bojovali proti protihitlerovskej koalícii a spolupracovali s členmi nacistického hnutia, za národno-oslobodzovacie hnutie.“ Podobná rezolúcia proti rasizmu, nacizmu a xenofóbii sa v OSN opakovane schvaľuje, v podstate každý rok. A, žiaľ, obraz hlasujúcich je takmer vždy ten istý. Rezolúcie proti nacizmu podporujú štáty Latinskej Ameriky, Afriky, Ázie a Rusko, naopak, odmietajú ju USA, EÚ a niekoľko ich spojencov. Napriek odporu Západu však rezolúciu vždy podporí obrovská väčšina krajín sveta. V roku 2014 hlasovali proti len tri štáty (USA, Kanada a Ukrajina) a 55 štátov sa zdržalo. Zatiaľ čo USA hlasovali proti rezolúcii otvorene, štáty EÚ sa zachovali pokrytecky a zdržali sa hlasovania. Lenže pri hlasovaní si musíme uvedomiť, že hoci zdržanie sa je formálne neutrálnym hlasovaním, fakticky ide o hlasovanie proti. Postoj štátov EÚ je v skutočnosti odôvodnený tým, že medzi štátmi EÚ existujú prípady otvorenej glorifikácie nacizmu a jednotiek Waffen SS, ide najmä o pobaltské štáty. Veľmi zaujímavý je aj postoj Ukrajiny, novo asociovanej k EÚ: v roku 2013 za V. Janukovyča rezolúciu proti rasizmu, xenofóbii a nacizmu podporila, ale v roku 2014 za P. Porošenka hlasovala proti napriek tomu, že išlo o skoro identický text. Aj menej podozrievaví ľudia v tom môžu vidieť zmenu postojov k nacizmu na Ukrajine. Za veľmi trápne možno považovať aj výhovorky niektorých európskych politikov, ktorí požadujú, aby do rezolúcie bola zapracovaná aj kritika stalinizmu. Na tomto mieste nebudem riešiť pochybnú paralelu medzi nacizmom a stalinizmom, ale keby štáty EÚ chceli prostredníctvom OSN naozaj odsúdiť stalinizmus, mohli by k tomu navrhnúť samostatnú rezolúciu a nemuseli by svojím postupom komplikovať rezolúciu o rasizme a nacizme.

Opäť do vojny proti Rusku?

V tzv. mienkotvorných médiách často počúvame, že voči našim „spojencom“ v Pobaltí máme spojenecké záväzky. Nie je však azda na čase, aby sme sa preto začali svojich „spojencov“ pýtať, ako sa stavajú k svojej nacistickej minulosti alebo k svojim slovanským menšinám? Predstavme, si že by premiér SR povedal, že členovia vlády sa môžu na oslavách 14. marca zúčastniť, len ak si zoberú oficiálne voľno. Alebo, že by členom vlády SR bol pravidelný účastník pochodov Waffen SS. Na tieto otázky by sme mali pamätať, keď nás budú tzv. mienkotvorné médiá tlačiť do vojny s Ruskom kvôli podpore obdivovateľov Waffen SS v Pobaltí. Poučme sa z histórie starej vyše 70 rokov!

Informačná vojna

Juraj Janošovský

Je mi ľúto civilných obetí nevyhlásenej partizánskej vojny v Paríži, tak ako ma znepokojovali aj vraždy civilov americkými dronmi v Pakistane, Afganistane a na Blízkom Východe.

Už dávnejšie som upozorňoval, že táto vojna bude iná ako tie predošlé: v I. svetovej vojne umierali v špinavej vojne vojaci v zákopoch na oboch stranách. V II. svetovej vojne sa okrem vojensko-politických cieľov zakrývali ekonomické (imperialistické) záujmy aj rúškom šírenia „civilizácie“ (bojom s boľševizmom, kolonializáciou „menejcenných“ Slovanov a odstránením „parazitujúcich“ Židov). Preto počet civilných obetí v zázemí prekročil počty padlých vojakov. A obrovské civilné obete sa stali nielen „súčasťou“ vojny, ale aj „parametrom“ hodnotenia efektívnosti vojenských operácií. Rozpútaná tretia svetová vojna je tzv. „hybridnou“, rozumej ideologickou vojnou (náboženskou?, imperialistickou? rasovou?, zápas o globálnu vládu finančnej oligarchie?). V nej umierajú a budú umierať predovšetkým civilisti. Politici a veliaci dôstojníci majú svoje ochranky, policajnú ochranu a kryty, Nórsky dokument uvedený na ČT ukázal, ako mladí piloti US Army navádzajú drony zo základní v USA. Vzdialenosť a digitálny filter (nehľadia vraždeným „do očí“) zbavuje útočníkov akejkoľvek sebakontroly. Dokonca cielia a zabíjajú pakistanské deti a civilov „na rozkaz“, bez akejkoľvek morálnej zodpovednosti, necítia sa byť „v boji“ – oni sú chránení vzdialenosťou, hrubými panciermi a najmä anonymitou… Vojna, svojou nevypočítateľnosťou a brutalitou, vyvoláva strach. Aj my sami budeme ako „ohrození“ lepšie tolerovať zvyšovanie právomocí polície, tesnejšieho odpočúvania, dôslednejšieho sledovania (a možno aj vyprovokovaného susedského udavačstva). „Pochopíme“ potrebu financií pre nákup a vyzbrojovanie profesionálnej armády (profesionál je platený za splnenie rozkazu, nie za obranu vlasti…). Nebudeme proti „veliteľstvám“ vojenských paktov, okupační vojaci budú tolerované zlo, ktoré znižuje vlastný pocit ohrozenia.

Mám návrh najlacnejšieho „protiteroristického“ opatrenia: zrušte ochranky politikom, nech sú rovnako ohrození ako my ostatní, ak príjmu zlé rozhodnutie. Ak budú rovnakými „cieľmi“ ako my, nebudú útočníci cieliť svoje zbrane na nevinných, ale na zodpovedných. Možno by poslanci hlasujúci za okupáciu a vzdanie sa velenia zriadením základne NATO lepšie zvažovali, či nevytvárajú zo Slovenska nový cieľ hybridnej vojny. Ak by sa necítili pod cudzími hlavňami bezpečnejší ako ich spoluobčania, možno by „aklamačná jednota“ bola nahradená serióznou diskusiou a zodpovedným zvažovaním…

Výročie Majdanu, Krym a Eurovízia (prevzaté zo Slova)

Branislav Fábry

Nedávno sme si pripomenuli druhé výročie revolúcie, resp. protiústavného prevratu na Majdane, ktorý sa skončil občianskou vojnou a ekonomickým kolapsom Ukrajiny. Nebolo čo oslavovať a na rozdiel od minuloročných nafúknutých osláv bola nálada v Kyjeve podstatne pochmúrnejšia.

Ukrajina sa nachádza v politickom, ekonomickom i spoločenskom marazme a vláda nie je schopná riešiť aktuálne problémy. Čím je však bieda obyvateľstva na Ukrajine väčšia, o to väčšmi sa jej vláda usiluje o rozdúchanie protiruských nálad. Identifikácia ruského nepriateľa, ktorý je zodpovedný za všetky biedy súčasnej Ukrajiny, je podmienkou prežitia poprevratovej vlády. Pokiaľ existuje dojem, že Ukrajina stále čelí „ruskému agresorovi", ukrajinské obyvateľstvo ako-tak znáša konanie poprevratovej moci. Posledným príkladom tejto protiruskej kampane na Ukrajine je škandál pri hudobnej súťaži Eurovízia.

Eurovízia a rok 1944

Ako sa verejnosť mohla dozvedieť pri druhom výročí prevratu 22. februára 2016, na tohtoročnej hudobnej súťaži Eurovízia má Ukrajinu reprezentovať krymsko-tatárska **speváčka Džamala** (Susana Džamaladinová). Tá vo svojej piesni s názvom „1944" opisuje smutné udalosti z obdobia stalinskej deportácie krymských Tatárov. Objavujú sa tam politické výroky, pieseň sa začína slovami: *„Keď prídu cudzinci, vtrhnú do tvojho domu, zabijú všetkých a povedia, že nie sú vinní."*

Keď som prvýkrát počul názov piesne „1944", napadlo mi, že ide jednoznačne o provokáciu. S rokom **1944 na Ukrajine** sa predsa spájal najmä postup Červenej armády a excesy ustupujúcich nacistických jednotiek, vrátane SS Galizien či banderovcov, nie však stalinské deportácie krymských Tatárov. V roku 1944 Krym nebol ani len súčasťou Ukrajiny, naopak, bol súčasťou Ruska. Krymský polostrov Ukrajine odovzdal až N. Chruščov v roku 1954 pri tristom výročí rusko-ukrajinského zjednotenia a aj vtedy išlo v podstate len o určitú administratívnu zmenu v rámci ZSSR. Žiaľ, skutočné témy z ukrajinských dejín roku 1944 sú dnes **pre Kyjev tabu** a to aj kvôli kľúčovej úlohe, ktorú pri protiústavnom prevrate na Majdane zohrali ukrajinskí fašisti, ako vodca fašistickej strany Sloboda O. Ťahnybok, ktorý bol jedným z troch lídrov Majdanu (spolu s A. Jaceňukom a V. Kličkom). O histórii má skreslené predstavy aj ďalší líder Majdanu a súčasný ukrajinský premiér A. Jaceňuk, ktorý v nemeckej verejnoprávnej televízii vyhlásil, že Sovietsky zväz napadol nacistické Nemecko. Pri takomto vnímaní histórie sa nemožno diviť, že hlavná téma, ktorá sa dnes na Ukrajine v súvislosti s rokom 1944 rieši, je otázka krymských Tatárov… Deportácia krymských Tatárov bola **nepochybne smutná udalosť**, hoci ani mnohí krymskí Tatári neboli bez viny. Hnev vyvolala najmä ich aktívna kolaborácia pri nemeckých zločinoch na Kryme. Niet pochýb, že práve v rámci Eurovízie by sa uvedená téma nemala inštrumentalizovať. Eurovízia je hudobná súťaž, o ktorej je všeobecne známe, že odmieta snahu o politizáciu, čo je správne. Súťaž by sa totiž mohla ľahko stať **„bojiskom" i pre iné krajiny**, ktoré majú dodnes nevyriešené spory, napr. Cyprus a Turecko. Izrael s jeho anexiou východného Jeruzalema by pri Eurovízii mohli napadnúť mnohí európski moslimovia. Okrem toho, pri súčasnej migračnej kríze a náraste napätia v EÚ v prípade hlasovania verejnosti by sa mohli objaviť protinemecké alebo protimoslimské politické piesne, atď. Nepochybujem, že pravidlo o zákaze politizácie pri Eurovízii politici v Kyjeve dobre poznajú. Napriek tomu pieseň speváčky Džamaly **používajú ako provokáciu** a pripomienku nevyriešenej situácie na Ukrajine. Pieseň iste zaujme pozornosť verejnosti nie svojou umeleckou hodnotou, ale svojím politickým obsahom. Do samotnej súťaže síce asi pripustená nebude, ale i tento fakt môže Kyjev využiť a poukázať tak na novú ukrajinskú „obeť Kremľa"… *(pozn. editora: Džamala napokon pripustená bola aj napriek evidentne politickému motívu skladby „1944", ba čo viac, súťaž v máji 2016 vyhrala).*

Krymskí Tatári a kosovskí Srbi

Za veľmi zaujímavú skutočnosť možno považovať aj opakovanú **inštrumentalizáciu práv krymských Tatárov** Kyjevom, ktorá sa začala veľmi zintenzívňovať až po ukrajinskej strate Krymu. Jedným z príkladov tohto prístupu bol postoj ukrajinských orgánov k Medžlisu, ktorý sám seba označuje ako krymsko-tatársky parlament. Ide však o mimovládnu organizáciu, ktorá žije z grantov arabských štátov či USA a ašpiruje na to, aby bola uznaná ako parlament krymských Tatárov. Kyjevská vládna moc celé desaťročia odmietala Medžlisu tento status priznať a uznala ho až v marci 2014, keď na Kryme stratila svoj vplyv. Na samotnom Kryme však mnoho tatárskych organizácií vníma Medžlis ako nástroj politického boja Kyjeva proti Moskve a odmieta, aby Medžlis hovoril v ich mene. Napriek tomu Ukrajina vystupuje aj ako ochranca krymských Tatárov. Predstaviteľ Medžlisu M. Džemilev tvrdí, že až 20 000 ich po marci 2014 odišlo z Krymu na Ukrajinu. Skutočný počet **Tatárov, ktorí odišli z Krymu**, je zrejme ešte nižší, ale očividná väčšina z asi 250 000 Tatárov ostala žiť na Kryme, hoci v roku 2014 predstavitelia niektorých ukrajinských mimovládnych organizácií vyzvali krymských Tatárov, aby opustili Krym. Avšak tých, ktorí Krym opustili, čakalo na Ukrajine iba sklamanie a bieda. V susednej Chersonskej oblasti tatárskych migrantov z Krymu vôbec nemajú radi. Paradoxom však je, že mnohí z týchto

krymských Tatárov, až polovica, sa **na ruský Krym začali vracať** a žiadajú o ruské občianstvo. Dokonca aj viacerí z krymských Tatárov, ktorí žili v Chersonskej oblasti Ukrajiny, emigrovali opačným smerom, na Krym. Situácia na Kryme býva často porovnávaná so situáciou v Kosove. Pokiaľ ide o status Kosova a Krymu, vyjadril som sa k nemu opakovane. Dnes chcem len porovnať celkovú **situáciu kosovských Srbov** a krymských Tatárov. Skúsme si napr. predstaviť, že by sa Srbi, vyhnaní z Kosova, začali vracať a žiadať o kosovské občianstvo… Veď dokonca aj tých niekoľko Srbov, ktorým sa po roku 1999 podarilo vrátiť do svojich rodných domovov, hrdo **odmieta prijať občianstvo Kosova**. A predstava, že by nejaký Srbi z oblastí mimo Kosova migrovali do Albáncami ovládaného Kosova, je priam absurdná… Obe etniká, krymskí Tatári i kosovskí Srbi, považujú danú oblasť za kolísku vlastného národa a vzhliadajú k nej ako ku svojej vlasti. Lenže zatiaľ čo veľká väčšina krymských Tatárov zostala po roku 2014 bez problémov žiť na polostrove, kosovských Srbov čakal úplne iný osud. Po roku 1999 ich asi **štvrť milióna vyhnali**, a aj tí, ktorí zostali, žijú uzavretí v niekoľkých malých enklávach. Nuž, na rozdiel od kosovských Srbov nežijú krymskí Tatári na Kryme v žiadnych enklávach, naopak, bez problémov sa pohybujú medzi väčšinovým ruským obyvateľstvom. Je zrejmé, že niektorí z nich nie sú spokojní so svojím postavením, na rozdiel od Srbov v Kosove však **môžu normálne žiť a pracovať** v mieste svojho bydliska. Keď si to človek porovná so situáciou v severnej časti Kosovskej Mitrovice, kde sa nachádza najväčšia srbská enkláva v Kosove, tak vidí neporovnateľné. Človek musí osobne navštíviť Mitrovicu, aby pochopil, s akými obavami prekračujú tamojší Srbi hranicu svojej enklávy.

Porošenko verzus Janukovyč

Rusofóbna hystéria v Kyjeve nebude zrejme trvať naveky a nastane čas, keď sa Ukrajinci začnú pýtať, kto nesie zodpovednosť za vývoj Ukrajiny po roku 2014. Napriek dezinformačnej vojne a cenzúre, ktorá dnes na Ukrajine vládne, už **mnohí Ukrajinci pochopili**, že politika, ktorú robil V. Janukovyč pred rokom 2014, bola celkom rozumná. V. Janukovyč sa snažil o **kompromis medzi západom a východom** Ukrajiny a hľadal dorozumenie so svojimi západnými i východnými susedmi. Prejavilo sa to i v hospodárskych ukazovateľoch: za V. Janukovyča bol hospodársky vývoj Ukrajiny zrejme najlepší v celom postsovietskom období, a to napriek vysokým cenám plynu. Je pravda, že V. Janukovyč v roku 2010 vo voľbách vstupoval s programom zlepšenia vzťahov s Ruskom, za čo ho volil východ krajiny, neodmietal však ani spoluprácu so Západom, aby zase uspokojil západnú Ukrajinu. Prezident V. Janukovyč **podporoval dokonca i asociačnú dohodu** s EÚ, avšak nemienil kvôli nej obetovať všetko. Spomeňme si, že V. Janukovyč prejavil i ochotu podpísať asociačnú dohodu na summite vo Vilniuse v novembri 2013. V Bruseli však chcel rokovať o kompenzáciách pre Ukrajinu za stratu ruského trhu. Lenže EÚ mu navrhla iba ilúziu kompenzácie. O akú smiešnu ponuku išlo, si najlepšie všimneme, keď si uvedomíme, koľko peňazí musela EÚ do Ukrajiny presunúť na jej záchranu po roku 2014. Ani po odchode Janukovyča ekonomika riadená oligarchami nepriniesla želané zmeny: hospodárstvo upadá, korupcia rastie ako predtým a hoci Ukrajina neplatí svoje záväzky, ukrajinskí oligarchovia vyhadzujú mnohomiliónové sumy za predražených zahraničných futbalistov v Lige majstrov. **Nadvláda oligarchov trvá** a na čele štátu stojí P. Porošenko, sám oligarcha a veterán ukrajinskej politiky, ktorý bol v minulosti dokonca aj členom vlády „zlého“ V. Janukovyča. Významným signálom kolapsu Ukrajiny je aj to, že západní reformátori, ktorí sa stali občanmi Ukrajiny až v roku 2014, aby mohli byť dosadení do kyjevskej vlády, opúšťajú potápajúcu sa loď…

Nerozumná politika EÚ na Ukrajine

Zatiaľ čo V. Janukovyč rozumne vyvažoval smerovanie Ukrajiny, veľmociam jeho politika nevyhovovala a snažili sa mu hádzať polená pod nohy. USA a Rusko sledovali na Ukrajine svoje egoistické záujmy a EÚ sa stala len „mladším partnerom“ USA. Práve pri ukrajinskej kríze sa preukázala strata samostatnosti a neschopnosť európskych politikov **vymaniť sa z vplyvu USA**. Na rozdiel od obdobia agresie v Iraku z roku 2003 v súčasnosti niet v EÚ takej sily, ktorá by sa dokázala americkej dominancii postaviť. EÚ preto stráca vplyv tak na Blízkom východe, ako aj v bývalom ZSSR.

Štáty EÚ v poslednom desaťročí však stratili nielen značnú časť vplyvu, ale prestali byť schopné i racionálnych kompromisov. Zvykli si na **rokovania z pozície sily** a svojich partnerov na Východe opakovane blamovali rôznymi sankciami. Sankcie boli pritom uvalené nielen na „nedemokratické“ Rusko a Bielorusko, ale dokonca i na Ukrajinu, keď neposlúchala, oficiálne kvôli prípadu J. Tymošenkovej.

Pritom politici EÚ mali niekoľko situácií, keď mohli ukrajinskú krízu zastaviť. Prvý zásadný moment bol, keď predstavitelia EÚ neboli ochotní rokovať o asociačnej dohode s Ukrajinou **vo formáte EÚ – Ukrajina – Rusko**. Tento formát by bol najvhodnejšou bázou pre rozhovory, pretože pri takto vyrokovanej asociačnej dohode by sa dali zladiť ekonomické a politické záujmy všetkých troch subjektov. Keďže Brusel reálne nepočítal a ani nepočíta s členstvom Ukrajiny v EÚ, mal rátať s tým, že ukrajinská ekonomika bude ešte dlho závislá na ruskej a že najviac Ukrajincov bude stále hľadať prácu v Rusku.

Druhým zásadným momentom bola neochota politikov z EÚ realizovať **garancie mieru na Ukrajine**. Keď sa vo februári 2014 zostroval konflikt v Kyjeve, začali sa rokovania medzi prezidentom V. Janukovyčom a lídrami Majdanu. Nakoniec sa podarilo uzavrieť dohodu o predčasných voľbách a garantovali ju ministri zahraničných vecí Nemecka, Francúzska a Poľska. Keby vtedy títo politici na svojich garanciách trvali, nemuselo prísť ani k udalostiam na Kryme či v Donbase. Lenže práve A. Jaceňuk, ktorý jeden deň dohodu podpisoval a na druhý deň ju porušoval, si za odmenu vyslúžil kreslo premiéra. Aké postavene má EÚ na Ukrajine, najlepšie ilustruje i pohŕdavé vyjadrenie V. Nulandovej, keď v odpočutom rozhovore rozdeľovala vládne funkcie na Ukrajine a EÚ ohodnotila slovami „Fuck the EU“. Napokon, premiérom Ukrajiny sa stal A. Jaceňuk, hoci ten svojím postojom blamoval garantov dohôd z 21. februára 2014 asi najviac.

Výzva pre Slovensko

Po toľkých neúspechoch by sa EÚ mala pokúsiť o návrat racionálnych mierových ideí do východnej politiky a to je práve možnosť i pre SR ako nastávajúcu predsednícku krajinu. Slovenský postoj vyjadrený slovami „ani Kosovo, ani Krym“ je dôveryhodný, je však potrebné, aby bolo dôveryhodné i konanie slovenskej vlády. Viem, že to nie je veľmi pravdepodobné, keďže SR je veľmi limitovaná svojim proamerickým ministerstvom zahraničných vecí.

Na druhej strane, keď si človek uvedomí, že do parlamentu sa po voľbách zrejme dostanú i strany, ktoré chcú podľa svojho programu rozbehnúť diskusiu o dodávkach zbraní pre Ukrajinu a uznať nezávislosť Kosova (napr. Most-Híd), je naozaj vhodné položiť si otázku: Aký bude postoj Slovenska za jeho predsedníctva v EÚ k situácii na Ukrajine? *(pozn. editora: článok bol napísaný ešte pred voľbami. Ako vieme, spomínaná strana Most-Híd sa napokon dostala aj do vládnej koalície.)*

Kam budeme utekať my, Európania? (prevzaté zo Slova)

Michal Frič

Brusel sa na niekoľko rokov stal mojím domovom. Na vstup do Európskeho parlamentu, môjho pracoviska, bolo spočiatku možné využiť ktorýkoľvek z jeho mnohých vchodov. Neskôr uzavreli jeden hlavný, vstup cez iné sa obmedzil. Zvykol som si. Neznepokojovali ma ani nad občasné správy o riziku teroristických útokov na európske inštitúcie. Len jednému slovenskému denníku som dvakrát (a, samozrejme, zbytočne) poslal zdvorilé upozornenie, že si na fotografiách pletie parlament s komisiou. Rutinou sa pre mňa stali časté prelety policajných vrtuľníkov a takmer každodenné kvílenie sirén policajných áut. Spozornel som, až keď sa ma bezpečnostné opatrenia začali bezprostredne dotýkať: „Veľavravný obraz otvorenosti inštitúcií, ich prepojenia s dennou realitou bežného človeka a kvality ich práce," zvykol som si povzdychnúť prechádzajúc zátarasy z ostnatého drôtu cestou do zamestnania. To som ešte netušil, že onedlho budem každý deň stretávať po zuby ozbrojené vojenské hliadky a čítať informáciu o aktuálnom stupni bezpečnostného ohrozenia hneď po vstupe do budovy parlamentu. Dnes ráno, v čase bombových útokov na bruselskom letisku a v metre mi bývalá kolegyňa písala, že jej osemročná dcéra letí za otcom. Ešte sme nič netušili. Rodina mala nakoniec šťastie. Nemali ho desiatky ďalších, nachádzajúcich sa v nesprávnom čase na nesprávnom mieste. Česť ich pamiatke a úprimnú sústrasť ich rodinám. Ankara, Paríž, Brusel. Slučka sa sťahuje. Európa prestáva byť bezpečným miestom. Kam budeme pred násilím utekať my, Európania?

Prípad Savčenková a nezávislosť súdnictva (prevzaté zo Slova)

Branislav Fábry

Po voľbách do NR SR 5. marca sa prezident SR A.Kiska vyjadril veľmi jednoznačne a kriticky k hrozbe fašistických tendencií v slovenskej politike. Kritický postoj k fašizmu prezident mohol potvrdiť aj 16. marca, keď mal príležitosť odsúdiť pochody veteránov Waffen SS v Lotyšsku. Tieto pochody totiž vzbudzujú nevôľu aj v OSN, avšak napriek tomu ich podporujú niektorí politici z lotyšskej vlády. Práve tu by bol kritický hlas zo Slovenska 16. marca veľmi aktuálny. Prezident A. Kiska však 16. marca opäť raz premeškal príležitosť a predviedol svoj obvyklý dvojaký meter: namiesto odsúdenia pochodov Waffen SS v Lotyšsku sa zastal Nadije Savčenkovej, členky ukrajinského dobrovoľníckeho práporu Ajdar, ktorá je súdená v Rusku a vyzval na jej prepustenie. Paradoxne, práve dobrovoľnícke ukrajinské batalióny sú známe svojimi sympatiami k fašistickej minulosti a svojím hrubým porušovaním ľudských práv, čo potvrdila dokonca aj Moskve málo naklonená organizácia Amnesty International.

Žiaľ, vystúpenie prezidenta A. Kisku zo 16. marca nespochybnilo iba úprimnosť jeho postojov k fašizmu, ale aj jeho deklarované postoje k nezávislosti súdnictva. Prezident A. Kiska opakovane kritizoval Ústavný súd SR kvôli tomu, že údajne rezignoval na svoje úlohy v demokratickom právnom štáte. Prezident pritom jasne vyjadril postoj k problému nezávislosti súdnictva, keď povedal: „Súdnictvo musí byť nezávislé." Lenže práve vo veci N. Savčenkovej zaujal A. Kiska postoj v rozpore s princípom nezávislosti súdnictva a pokúsil sa predpisovať ruskému súdu, ako má vyriešiť trestný prípad N. Savčenkovej.

Je pravda, že A. Kiska sa svojím postojom pridal k mnohým západným politikom, ktorí sa snažili zasahovať do rozhodovania ruského súdu. Podobný postoj vyjadrila napr. predstaviteľka EÚ pre zahraničnú politiku F. Mogheriniová. Lenže to nie je dobré vysvedčenie ani pre ňu. Neexistuje totiž jasnejší prípad zasahovania do nezávislosti súdnictva než v prípade, keď na sudcov robia nátlak najvyšší politici z cudzích, nie veľmi priateľských krajín. Ak chcú o trestných kauzách na Mestskom súde v Donecku (v RF, nie na Ukrajine) rozhodovať A. Kiska alebo F. Mogheriniová, mali by si uvedomiť, čo by sa stalo, keby chcel trestné kauzy v EÚ ovplyvňovať V. Putin.

Západ a trestné procesy v Rusku

Podobné zásahy do nezávislosti súdnictva v Rusku zo strany západných politikov sa pritom opakujú pravidelne. Netreba uvádzať neslávne známe kauzy, ako skupinu Pussy Riot či oligarchu M. Chodorkovského, stačí sa rozpomenúť na nedávny prípad O. Sencova na Kryme. Kriminalizácia sudcov za ich rozhodovanie alebo rôzne sankčné zoznamy sú veľmi silnou formou zásahov do rozhodovania súdnej moci. Sudca, ktorý je vystavený takýmto praktikám, sa musí zmieriť nielen s poškodzovaním svojich osobnostných práv v západných médiách, ale musí zvážiť i to, do ktorej krajiny sa rozhodne vycestovať. S cestami na Západ sa sudcovia v kauze N. Savčenkovej už akiste rozlúčili, ale aj na dovolenke niekde pri mori v Thajsku im reálne hrozí, že ich na americko-európsky zásah vydajú na Ukrajinu, kde im za ich rozhodovaciu činnosť vo veci N. Savčenkovej hrozí trestné stíhanie.

Samozrejme, pokiaľ ide o právny štát v Rusku, netreba zatvárať oči pred tým, že tam existuje veľa nedostatkov. Aplikácia práva a súdnictvo v Rusku nemajú dobrú povesť, sú skostnatené a neefektívne. Zákony sú formulované zložito a mnohokrát si protirečia, sudcovia sú málo honorovaní a preťažení, niektorí aj nevýkonní či úplatní a všeobecne cítiť nedôveru verejnosti voči súdnej moci. Lenže pri všetkých týchto nedostatkoch treba brať

na vedomie fakt, že pri porušovaní práv v Rusku existujú reálne právne možnosti, ako sa brániť. Ide nielen o podania na ruské orgány podľa ruského práva, vrátane podaní na ústavný súd, ale napr. aj o možnosť obrátiť sa na Európsky súd pre ľudské práva do Štrasburgu.

To sú možnosti, ktoré v iných krajinách nie sú žiadnou samozrejmosťou. Nemajú ich ani väzni v Guantáname, ani iné osoby protiprávne unesené jednotkami USA a už vôbec nie trestne stíhaní v spojeneckých krajinách Západu, ako je napríklad Saudská Arábia. Lenže západní politici kritizujú selektívne práve Rusko a tým pádom ich postoj vyznieva nekonzistentne. Očividne im nejde o princípy právneho štátu v Rusku, ale len o podporu svojich záujmov a o svojich spojencov na Ukrajine. Táto neúprimná inštrumentalizácia princípov právneho štátu však začína byť zrejmá už aj obyvateľom EÚ a celé to divadlo škodí práve ideám právneho štátu, ktoré sú samy osebe pozitívnou hodnotou…

Savčenková a zločiny bataliónu Ajdar

Savčenková (*1981) je ukrajinská občianka so skúsenosťami z ukrajinskej armády a v súčasnosti poslankyňa Najvyššej rady Ukrajiny, vyznamenaná aj titulom Hrdina Ukrajiny. V minulosti sa zúčastnila vojenských akcií ukrajinských ozbrojených síl v zahraničí, najmä v Iraku po americkej okupácii. Aktívne participovala i pri protiústavnom prevrate na Majdane v roku 2014 a po vypuknutí občianskej vojny v Donbase zase vstúpila do dobrovoľníckeho bataliónu Ajdar, aby sa mohla zúčastniť i tohto konfliktu.

Batalión Ajdar bol zriadený v máji 2014 na základe iniciatívy jedného z veliteľov „Sebaobrany Majdanu“ S. Meľničuka. Tento batalión si však medzi ukrajinskými jednotkami získal povesť veľmi násilnej jednotky a na jeho zločiny upozorňovali dokonca aj pozorovatelia zo Západu. Amnesty International uviedla, že príslušníci bataliónu sa dopúšťali únosov, nezákonného zadržiavania, mučenia, okrádania, požadovania výkupného a iných zločinov. Dá sa predpokladať, že to, čo preniklo k Amnesty International, je len časťou skutočných zločinov bataliónu, avšak i to stačilo na obrovské pobúrenie, dokonca v štátoch tradične Kyjevu naklonených.

Avšak aj v takomto batalióne si N. Savčenková získala povesť obávanej bojovníčky a dostala prezývku „Guľa“. V surovom mužskom prostredí sa dokázala presadiť a ako to medzi bojovníkmi býva, žena tam obstojí, len keď dokáže, že je tvrdšia než muži. Práve N. Savčenková mala tiež spovedať zajatcov a „rozväzovať“ im jazyk pre potreby bataliónu. Podľa vyjadrenia bývalého užhorodského primátora S. Ratušňaka, ktorý sa rozprával s jej obeťami, N. Savčenková zajatcov mučila a kaličila. Bila ich vraj po genitáliách a pálila ich cigaretami. Tieto informácie potvrdili aj ďalšie osoby, napr. duchovný M. Marecký opísal, ako sa stal jej priamou obeťou a to napriek tomu, že bol civilistom. Povedal, že ju videl iba jeden deň, ale že na ňu nezabudne do konca života.

Niektoré fakty z priebehu procesu

Savčenková sa do rúk ruských orgánov podľa obžaloby dostala, keď bola zadržaná pri vstupe do obce Kantemirovka vo Voronežskej oblasti, a to bez dokumentov. Naopak, podľa obhajoby bola zadržaná na území Ukrajiny jednotkami ľudových republík a vydaná do Ruska. V Rusku bola obvinená z ilegálneho prekročenia hranice a najmä z toho, že 17. júna naviedla paľbu na skupinu ruských novinárov, ktorí pri tomto útoku zahynuli (I. Korneljuk, A. Vološin). Hlavným organizátorom tohto útoku bol podľa obžaloby veliteľ bataliónu Ajdar S. Meľničuk, v súčasnosti tiež ukrajinský poslanec. Na neho bol v roku 2014 v Rusku vydaný zatykač. Samotná N. Savčenková vinu nepriznala, hoci sa vyjadrila, že zabíjala ľudí, ale nie so zlým úmyslom. Obhajoba sa pokúsila niekoľkokrát spochybniť zákonnosť jej väzby, sudcovia však opakovane jej väzbu potvrdili. V rámci súdneho konania N. Savčenková tiež priznala, že navádzala paľbu ukrajinskej artilérie. Vyšetrovatelia vykonali vo veci niekoľkokrát aj forenzné dokazovanie formou experimentov. Zo strany obhajoby boli k priebehu dokazovania viaceré výhrady, spomenúť treba najmä to, že sa k súdu nemohla dostaviť ako svedok Viera Savčenková, sestra obžalovanej, ktorá má do Ruska zákaz vstupu do roku 2020.

Za zmienku stojí aj záverečná reč N. Savčenkovej, prednesená 9. marca 2016. Ukrajinka vo svojej reči neprejavila ani slovo ľútosti nad smrťou dvoch ruských novinárov, ani nad inými mŕtvymi v Donbase, zato však obvinila sudcov, že sú „bábky Kremľa“. Podľa očakávania najostrejšie sa vyjadrila o prezidentovi V. Putinovi a o ruskom medveďovi: „Putin – to je tyran s imperiálnymi komplexmi Napoleona a Hitlera dokopy. A medveď ľudskému jazyku nerozumie, on rozumie len jazyku sily.“ Ak súd potreboval zistiť, či motívom N. Savčenkovej bola rusofóbna nenávisť, tak práve slová o „medveďovi“ boli veľmi presvedčivé. V záverečnej reči N. Savčenková s konotáciou na ďalšiu „politickú obeť“ J. Tymošenkovú predpovedala osud Ruska: „Takto sa začínajú Majdany!“

Rozsudok vo veci

Rozsudkom senátu súdu v zložení L. Stepanenko, A. Chajbulajev a J. Černišová z 21. a 22. marca 2016 bola N. Savčenková uznaná vinnou z trestných činov podľa čl. 105 a čl. 322 trestného zákona a bola odsúdená na trest odňatia slobody na 22 rokov a 30 tisíc rubľov za ilegálne prekročenie hranice. Ruské trestné právo pozná trest odňatia slobody na maximálne 25 rokov alebo na doživotie, preto aj to špecifické počítanie rokov pri úhrnom treste. Súd tiež určil, že na slobodu môže byť N. Savčenková prepustená až po 12 rokoch, teda najskôr v roku 2028. Vo veci vraždy šiestich civilistov v Luhanskej oblasti, však súd konštatoval nedostatočnú príslušnosť. Za dôležitý dôkaz označil súd mobilnú komunikáciu N. Savčenkovej s príslušníkmi bataliona Ajdar a najmä jej intenzitu. Poukázal aj na viaceré svedectvá. Motívom trestného činu N. Savčenkovej mala byť nenávisť k rusko-jazyčnému obyvateľstvu – tou sa obžalovaná ani príliš netajila. Súd taktiež odmietol priznať obžalovanej imunitu poslanca Najvyššej rady Ukrajiny či PZ RE a upozornil, že trestné činy spáchala predtým,

než sa stala poslankyňou. Z hľadiska procesného práva je dôležité najmä vyhlásenie N. Savčenkovej a jej advokátov, že proti rozsudku nebudú podávať odvolanie. Na tento úkon majú 10 dní a ich rozhodnutie je kľúčové aj vo vzťahu k prípadnej možnosti obrátiť sa na Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu. Pred podaním sťažnosti do Štrasburgu musí totiž sťažovateľ využiť iné právne možnosti, najmä riadne opravné prostriedky vo vnútroštátnom práve. Bez odvolania v ruskom trestnom procese tak nebude môcť N. Savčenková podať v Štrasburgu proti rozsudku sťažnosť pre porušenie svojich ľudských práv. Je možné, že advokáti nebudú napádať rozsudok samotný, ale budú hľadať iný dôvod na sťažnosť do Štrasburgu, napr. podmienky vo väzbe. Napriek tomu je zaujímavé, že hoci obhajoba neustále apeluje na zahraničie, tak najsilnejšiu legálnu možnosť preskúmania ruského rozsudku neruskými orgánmi sama takto zahadzuje. Tento postup budí dojem, ako keby obhajoba ani príliš neverila, že by sa N. Savčenkovej pred sudcami z rôznych európskych štátov v Štrasburgu podarilo uspieť.

Taktika obhajoby

V samotnom procese s N. Savčenkovou mala obhajoba od začiatku jasnú taktiku. Primárnym prostriedkom na dosiahnutie cieľov sa stala snaha o škandalizáciu a zapojenie západných politikov do nátlaku na ruských sudcov. Niet pochýb, že v tradičných predstavách o úlohe advokáta je zmyslom tejto profesie pomôcť klientovi v súdnom konaní a nie v diskusii na Twitteri. Advokáti N. Savčenkovej sa však zamerali práve na sociálne siete, kde šírili tvrdenia o nespravodlivosti procesu a o sudcoch ako o „bábkach Kremľa“. Tiež sa tam snažili spochybňovať legitimitu súdu a zosmiešniť celú obžalobu. Objavili sa aj podozrenia z psychologického nátlaku obhajoby na svedkov.

Obhajcami N. Savčenkovej v priebehu procesu boli Fejgin, Polozov a Novikov, známi svojou taktikou škandalizácie aj z iných procesov, napr. z prípadu Pussy Riot (Fejgin). Taktika škandalizácie síce priviedla celý proces N. Savčenkovej do médií, určite však nezlepšila názor sudcov na jej trestnú zodpovednosť. Viem, že škandalizácia patrí k nástrojom obhajoby v rôznych konaniach, nie je však vhodné používať ju nadmerne často. Navyše, aj pokiaľ ide o diskusiu v médiách, zúčastnení advokáti nie sú v Rusku vnímaní ako morálne autority a ich vplyv na verejnosť je obmedzený. Zlé meno si v Rusku vybudovali kvôli svojej politickej minulosti – napr. M. Fejgin bol v 90-tych rokoch, v čase najhorších privatizačných škandálov, dokonca poslancom Dumy a viceprimátorom veľkého mesta Samara. Veľmi neúctivý bol aj postoj týchto advokátov pri čítaní rozsudku: Fejgin a Polozov sa ostentatívne hrali s mobilom, Novikov si zase listoval časopis. Na sudcov sa povýšenecky usmievali a chvíľami sa im otáčali chrbtom, najmä aby si vymenili názor s N. Savčenkovou. Nebudem špekulovať, čo by sa stalo, keby to isté urobili pred americkým sudcom a aké sankcie by ich asi čakali. Možno však, že advokáti sa takto usilovali ruských sudcov vyprovokovať, aby ich sankcionovali a tým vznikol ďalší škandál, kvôli ktorému by bolo možné skritizovať „súdnu zvoľu“ v Rusku, ale sudcovia na ich provokácie nereagovali.

Mediálnu pozornosť vyvolali viaceré vulgárne prejavy N. Savčenkovej v súdnej sieni. Ukazovanie vztýčeného prostredníka počas procesu, hlasité prejavy počas čítania rozsudku, to všetko malo zjavný cieľ upútať pozornosť médií. Jednou z provokácií bola i hlasná prezentácia bojovej majdanskej piesne zo strany N. Savčenkovej počas čítania rozsudku. Začala spievať text „Horela pneumatika“, pripomínajúci ozbrojené násilie z Kyjeva z roku 2014. Pieseň zakončila slovami: „Sláva národu!“, na čo skupina jej podporovateľov v publiku, ktorí na čele s tlačovým tajomníkom P. Porošenka na proces pricestovali priamo z Ukrajiny, zborovo zakričala: „Hrdinom sláva!“. To všetko v súdnej sieni počas čítania rozsudku. Veľkú pozornosť západných médií vyvolávali aj jej opakované vyhlásenia o hladovkách. Hladovky absolvovala N. Savčenková počas procesu neustále, napr. už od 3. marca 2016 držala údajne suchú hladovku a prerušila ju až v reakcii na list od prezidenta P. Porošenka. Vo svojej záverečnej reči Ukrajinka znovu prisľúbila, že bude držať suchú hladovku 10 dní a potom ju buď vymenia za zajatcov alebo vynesú mŕtvu späť na Ukrajinu. Všetky tieto jej hladovky síce zaujali médiá, avšak možno pri nich oprávnene pochybovať, či N. Savčenková skutočne hladovala. V stave po niekoľkých dňoch ohlásenej suchej hladovky by zrejme nebola schopná predniesť svoju záverečnú reč.

Vyprovokovať škandál pri vyhlasovaní rozsudku nad N. Savčenkovou sa pokúšali aj ďalšie osoby. Medzi skupinami ukrajinských a ruských novinárov prebiehali počas vyhlasovania rozsudku pred budovou súdu ostré výmeny názorov. Mnoho západných novinárov sa zase pokúsilo škandalizovať fakt, že ich nepustili do súdnej siene. Dôvodom bolo, že kapacita súdnej siene sa vyčerpala rýchlo a súd preto novinárom zriadil v jednej z vedľajších sienní priestor pre sledovanie prenosu. Pokusy o škandalizáciu počas vyhlasovania rozsudku však veľmi hatil i fakt, že sa objavili teroristické útoky v Bruseli a tie prekryli akékoľvek iné spravodajstvo v západných médiách. V samotnom meste Doneck sa zase už na začiatku marca objavili prípady strhávania ruských vlajok na niektorých verejných inštitúciách, napr. na školách. Určité školy dokonca upozorňovali rodičov aj na to, aby v čase vyhlasovania rozsudku nenechali svoje deti bez dozoru. V tzv. mienkotvorných médiách na Slovensku sa v posledných rokoch veľa hovorí a píše o „ruskom imperializme“. Lenže nie je azda prejavom imperializmu práve snaha predpisovať ruským súdom ako majú rozhodovať? Ako by asi reagovali slovenskí politici, keby V. Putin vyzýval slovenské súdy, koho majú prepustiť? Prípad N. Savčenkovej nie je pritom žiadnou výnimkou, ale len jedným z mnohých pokusov Západu určovať výsledok trestných procesov v Rusku. Čoskoro sa začnú procesy s teroristami v EÚ a preto sa radšej zamyslime: ako by sa asi tvárili politici v Bruseli, keby nejaký cudzí politik vyzýval na prepustenie obvinených teroristov z Bruselu a vyhrážal sa sudcom, ktorí ich súdia, sankciami? A ako by sme reagovali na tvrdenie, že teroristi z Bruselu sú iba obeťami imperializmu Západu v arabskom svete? Podobnú rétoriku si viem predstaviť veľmi dobre, avšak ešte lepšie si viem predstaviť pobúrenie príbuzných obetí útokov v Bruseli. Lenže príbuzných majú aj ruské obete! Niekedy sa oplatí nerobiť druhým to, čo nechceme, aby robili oni nám…

(pozn. editora: koncom mája 2016 Savčenkovú ruské orgány prepustili výmenou za dvoch zadržaných ruských občanov. Situáciu okolo Savčenkovej a jej pôsobenia v politike budeme naďalej monitorovať.)

Mimovládky na Slovensku (z korešpondencie)

Od roku 1992 boli tieto neziskovky podporené z US sumou neuveriteľných 190 miliónov (to nie je preklep!) amerických dolárov, sledujú a monitorujú dianie na Slovensku. Americká nadácia National Endowment for Democracy (NED) dostáva stovky miliónov od Kongresu US, aby ovplyvňovala dianie vo svete.

Na Slovensku pôsobia okrem iných aj tieto neziskovky s napojením na zahraničie:

1. Nadácia Charty 77 – Založená Georgom Sorosom v r. 1978 vo Švédsku.
2. Slovenská akademická informačná agentúra (SAIA) - riadia ju Američan David P. Daniel a Pavol Demeš.
3. Americká agentúra pre medzinárodný rozvoj (USAID).
4. Enviromental Partnership for Central Europe (EPCE) - do roku 1996, teraz sa nazýva Ekopolis.
5. Nadácia Milana Šimečku - členovia: Martin Bútora, Peter Tatár, Peter Zajac, František Mikloško, Miroslav Kusý (politológ), Fedor Gál.
6. Nadácia Otvorenej Spoločnosti (NOS) - riadi ju z US zasa George Soros.
7. Nadácia pre deti Slovenska - v skutočnosti robí prednášky po školách a organizuje tábory pre deti! Finacuje ju Rockefeller Brothers Found.
8. Inštitút pre verejné otázky (IVO) - prieskumy Rómov, národnostných menšín a školstva. Sú pozývaní do predvolených a povolebných diskusií.
9. Centrum pre ekonomické a sociálne analýzy MESA 10 - tečú cez ňu peniaze na podporu ovplyvňovania verejnej mienky ohľadom situácie na Ukrajine - členovia: František Šebej, Mikuláš Dzurinda, Ivan Mikloš, Gabriel Palacka, Pavol Kinčeš.
10. Vzdelávacia nadácia Jána Husa.
11. Aliancia Fair-Play, riadi ju Zuzana Wienk.
12. MEMO 98 - podpora volieb a propagácia kandidátov.
13. Transparency International Slovensko - sleduje vplyvných ľudí na Slovensku.
14. Nadácia SPACE.
15. Stála konferencia občianskeho inštitútu SKOI – propagácia ekonomických reforiem a NATO - členovia: Peter Tatár, František Šebej, Peter Osuský, László Nagy, Ivan Mikloš, Ladislav Snopko (humorista), Ivo Samson (politológ), Ivan Šimko, Štefan Hríb (relácia Pod lampou), Daniel Lipšic a Ľudovít Kaník.
16. Konzervatívny inštitút - propaguje NATO a EÚ - členovia: Martin a Zora Bútorovci, František Šebej, Grigorij Mesežnikov, Ivan Mikloš.
17. Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku - Pavol Demeš, Magda Vášaryová, Eduard Kukan, František Šebej, Ivo Samson, Peter Weiss, Juraj Stern.
18. Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika.

Kultúrno-politická revue ľavého spektra
Ročník 1 (2016)

DAV DVA je nová kultúrno-politická a spoločenská revue nekapitalistickej ľavice, ktorej úlohou je rehabilitovanie autenticky ľavicových myšlienok a ich prinavrátenie do spoločenského diskurzu 21. storočia. Zároveň chceme poskytnúť priestor pre hlbšiu diskusiu a plodnú výmenu názorov v autenticky ľavom spektre.

Cena v predaji: doborovoľný príspevok
Číslo vyšlo: 1.7.2016

KONTAKT

Zodpovedný redaktor:
lucasperny@gmail.com
Objednávky: dav.dva@riseup.net

REDAKCIA

Lukáš Perný, Tomáš Bóka, Tomáš Klimek, Dávid Diczházy, Juraj Janošovský, Marek Kopilec, Ladislav Michalek, Branislav Fábry.

NA ČÍSLE SPOLUPRACOVALI:

Ľuboš Blaha, Branislav Fábry, Dušan Deák, Ladislav Hohoš, Michal Frič, Karol Krpala, Martin Kráľ, Karol Ondriaš, Milan Antal, Stanislav Pirošík, Štefan Buchta a ďalší.

VEDÚCI REDAKCIE: Lukáš Perný
EDITOR: Tomáš Bóka
KOREKTÚRA: Tomáš Klimek
IT PODPORA: Dávid Diczházy
MARKETING: Marek Kopilec

PRISPEJTE NA CHOD REDAKCIE
Slovenská sporiteľňa
IBAN: SK03 0900 0000 0002 8508 9060
(do správy pre príjemcu napíšte „DAV“)

VYDAVATEĽ: Lukáš Perný

VÝZVA ČITATEĽOM

Posielajte nám svoje námety a skúsenosti zo života v súčasnej neoliberálnej spoločnosti a pomôžte nám tak odhaliť nefunkčnosť neoliberálneho kapitalizmu na konkrétnych problémoch ľudí! Ak máte problém so zamestnávateľom alebo potrebujete poradiť v právnych otázkach, sme tu pre vás! Kontaktujte nás na **dav.dva@riseup.net.**